Artur DORŽINKEVIČ
Audronė BALSIUKIENĖ
Vigintas VIŠINSKIS

LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS CIVILINIAME PROCESE

Monografija

MRU
Mykolas Romeris University

Artur Doržinkevič
Audronė Balsiukienė
Vigintas Višinskis

LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS CIVILINIAME PROCESE

Monografija

Vilnius, 2024

Mykolo Romerio universitetas

Recenzavo:
doc. dr. Dalia Vasarienė (Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla)
doc. dr. Remigijus Jokubauskas (Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla);
doc. dr. Giedrius Nemeikšis (Kazimiero Simonavičiaus universiteto Teisės ir technologijų institutas)

Aprobuota:
Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos tarybos 2024 m. liepos 1 d. nutarimu Nr. 1T-19 (1.12 E-20401)

Visos knygos leidybos teisės saugomos. Ši knyga arba kuri nors jos dalis negali būti dauginama, taisoma arba kitu būdu platinama be leidėjo sutikimo.
Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale „ibiblioteka.lt“

© Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė, Vigintas Višinskis, 2024
© Mykolo Romerio universitetas, 2024

ISBN 978-609-488-103-9 (Spausdintinis)
ISBN 978-609-488-104-6 (Elektroninis - PDF)

TURINYS

PRATARMĖ....8
SANTRUMPOS IR SUTRUMPINIMAI....12
I. LAP instituto prigimtis ir esmė....14
1. LAP instituto ištakos Lietuvos teisės sistemoje....14
2. LAP instituto ištakos užsienio valstybių teisėje....19
3. LAP paskirtis ir esmė....24
4. LAP santykis su kitais institutais....27
5. LAP klasifikavimas....32
II. Bendrosios LAP taikymo nuostatos....35
1. LAP taikymo prielaidos....35
2. LAP taikymo principai....42
2.1. Ekonomiškumo principas....43
2.2. Proporcingumo principas....44
2.3. Teisingumo principas....51
3. LAP taikymo sąlygos....52
3.1. Pirmoji LAP taikymo sąlyga. Preliminarus ieškinio pagrįstumas....60
3.2. Antroji LAP taikymo sąlyga. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui....74
4. Procesiniai LAP taikymo aspektai....96
4.1. Asmenys, kurių iniciatyva galima taikyti LAP....98
4.2. Asmenys, kurių atžvilgiu gali būti taikomos LAP....100
4.3. Civilinio proceso stadijos, kuriose galima taikyti LAP....102
4.4. Prašymų dėl LAP taikymo nagrinėjimo ypatumai....108
4.5. Reikalavimai teismo nutarčiai dėl LAP....110
4.6. Apeliacinės instancijos teismo ir kasacinio teismo teisė taikyti LAP....115
4.7. Nutarčių dėl LAP taikymo apskundimas....118
4.8. Nutarčių dėl LAP vykdymas....121
4.9. Nutarties dėl LAP nevykdymas ir nevykdymo pasekmės....123
5. Atsakovo nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimas....125
6. LAP netaikymas, atsakovui sumokėjus sumą į teismo sąskaitą arba laidavus už atsakovą....129
7. LAP pakeitimo institutas....132
8. LAP galiojimas ir jų panaikinimas....135
8.1. LAP galiojimas patenkinus ar atmetus ieškinį....135
8.2. LAP panaikinimo institutas....138
III. Konkrečių pagrindinių LAP taikymas....143
1. Turto areštas....145
2. Įrašas viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo....159

3. Atsakovo turto administratoriaus paskyrimas....165
4. Draudimas atsakovei dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų....168
5. Turto realizavimo sustabdymas, kai pareikštas ieškinys dėl arešto šiam turtui panaikinimo....171
6. Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas....172
7. Įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti....179
8. Originalaus pobūdžio LAP taikymas....183
IV. LAP taikymo ypatumai atskirų kategorijų bylose....186
1. LAP taikymo ypatumai nemokumo bylose....188
1.1. LAP taikymas iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo (priėmimo)....191
1.2. LAP taikymas iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo...196
1.3. LAP taikymas nuo nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo....200
1.4. LAP taikymo ypatumai neteisminio bankroto procese....210
2. LAP taikymo ypatumai viešųjų pirkimų, koncesijų suteikimo ir viešojo konkurso bylose....214
2.1. LAP taikymas iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo....218
2.2. Viešojo pirkimo sutarties vykdymo sustabdymas....225
2.3. LAP taikymas koncesijos suteikimo ir viešojo konkurso bylose....227
3. LAP taikymas intelektinės nuosavybės apsaugos bylose....229
3.1. LAP taikymas prekių ženklų bylose....231
3.2. LAP taikymas autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo bylose....235
3.3. LAP taikymas dizainų bylose....236
3.4. LAP taikymas patentų bylose....238
4. LAP taikymas ginčuose dėl akcininko teisių įgyvendinimo....242
4.1. LAP taikymo ypatumai bylose dėl priverstinio akcijų pardavimo....244
4.2. LAP taikymo ypatumai bylose dėl juridinio asmens veiklos tyrimo....246
4.3. Kiti LAP taikymo akcininkų ginčuose ypatumai....250
5. LAP taikymas šeimos teisinių santykių bylose....254
5.1. LAP taikymo ypatumai šeimos teisinių santykių bylose....254
5.2. Šeimos bylose taikytinos LAP....260
5.2.1. Įpareigoti vieną sutuoktinį gyventi skyrium....260
5.2.2. Nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos nustatymas su vienu iš tėvų....264
5.2.3. Įpareigoti vieną sutuoktinį netrukdyti kitam sutuoktiniui naudotis tam tikru turtu....271
5.2.4. Laikino išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimas iš vieno iš sutuoktinių ar kitam sutuoktiniui....273

5.2.5. Turto, kol bus išspręstas jo priklausomybės nuosavybės teise vienam sutuoktiniui klausimas, taip pat siekiant užtikrinti išlaikymo mokėjimą, areštas....277
5.2.6. Vieno sutuoktinio turto, kurio verte būtų galima užtikrinti teismo išlaidų atlyginimą kitam sutuoktiniui, areštas....279
5.2.7. Uždraudimas vienam sutuoktiniui matytis su nepilnamečiais vaikais ar lankytis tam tikrose vietose....280
5.2.8. Kiti LAP taikymo atvejai....282
V. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI....286
LITERATŪROS SĄRAŠAS....291
SUMMARY....320

PRATARMĖ

Lietuvos teisės doktrinoje nėra atliktos išsamios laikinųjų apsaugos priemonių (LAP) taikymo analizės. Civilinio proceso vadovėliuose[1] LAP institutas apžvelgtas bendruoju aspektu, tačiau šiuose mokslo darbuose jam nebuvo skirtas ypatingas dėmesys. Tam tikrus probleminius LAP aspektus nagrinėjo V. Pajeda[2], D. Soloveičikas[3], N. Kaminskienė[4], E. Sinkevičius ir R. Norkus[5], A. Samuilytė-Mamontovė[6], K. Armalis[7] ir A. Doržinkevič[8], tačiau jų darbuose LAP institutas nagrinėtas specifiniu aspektu, t. y. siejant jas su tam tikros kategorijos bylomis (intelektinės nuosavybės, viešųjų pirkimų) ir išskirtiniu procesu (Europos Sąjungos, tarptautinio komercinio arbitražo) arba aptariant tuometinę teismų praktiką. Verta paminėti

---

1 Valentinas Mikelėnas, *Civilinis procesas. Pirmoji dalis,* antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas (Vilnius: Justitia, 1997); Egidijus Laužikas, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius, *Civilinio proceso teisė. T. 1* (Vilnius: Justitia, 2003); Artūras Driukas ir Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika. T. 2* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006); Valentinas Mikelėnas ir kt., *Civilinio proceso teisė. Bendroji dalis. 1 knyga* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020).

2 Vaidas Pajeda, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai“, *Jurisprudencija* 101, 11 (2007): 66–73.

3 Deividas Soloveičikas, „Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų teisių gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus“, *Teisė* 70 (2009): 67–85.

4 Natalija Kaminskienė, „Application of Interim Measures in International Arbitration: the Lithuanian Approach“, *Jurisprudencija* 119, 1 (2010): 243–260.

5 Edvardas Sinkevičius ir Rimvydas Norkus, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose“, *Jurisprudencija* 20, 1 (2013): 197–206.

6 Aistė Samuilytė-Mamontovė, „Laikinosios apsaugos priemonės – nacionalinės teisės netaikymas kaip veiksmingos teisminės gynybos Europos sąjungoje sudėtinė dalis“, *Socialinių mokslų studijos* 6, 1 (2014): 135–155.

7 Klaidas Armalis, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje“, *Teisė* 100 (2016): 68–80.

8 Artur Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste“, *Teisė* 123 (2022): 85–97; Artur Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese“, *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137; Artur Doržinkevič ir Indrė Maculevičienė, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose“, *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 138–158; Artur Doržinkevič, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje“, *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420.

D. Pelenio[9] darbus, kuriuose LAP institutas nagrinėtas įsigaliojus 2002 m. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksui (CPK), buvo atliekamas Lietuvos ir Vokietijos jurisdikcijų lyginamasis vertinimas. Galiausiai, tam tikri LAP klausimai nagrinėti baigiamuosiuose Lietuvos teisės studentų darbuose.

Užsienio teisės literatūroje pažymima, kad per pastaruosius penkis dešimtmečius LAP instituto reikšmė ir taikomų priemonių įvairovė smarkiai padidėjo įvairiose teisės srityse, pvz.: konkurencijos teisėje, intelektinės nuosavybės teisėje, privatumo ir duomenų apsaugos teisėje ir t. t. Visgi, daugelio Europos valstybių nacionaliniai teisės aktai civilinės teisenos srityje išliko labiau bendrojo pobūdžio ir ne itin informatyvūs[10]. Tenka pripažinti, kad LAP institutas Lietuvos teisės aktuose taip pat nėra labai detaliai sureguliuotas, todėl aktualių išaiškinimų tenka ieškoti teismų praktikoje.

LAP institutas dažnai taikomas praktikoje: 2023 m. pirmosios instancijos teismuose dėl LAP vyko 4964 teismo posėdžiai; iš jų nuspręsta LAP taikyti 2617 teismo posėdžiuose, o jas atsisakyta taikyti 1490 teismo posėdžiuose[11]. Taigi, LAP taikymo klausimai svarbūs ne tik moksliniu, bet ir praktiniu aspektu. Be to, pateikta statistika patvirtina, kad teismai LAP yra dažniau linkę taikyti apribodami atsakovo teises.

Nacionalinėje teisės doktrinoje kokybinis LAP instituto tyrimas dar nebuvo atliktas, tačiau Lietuvos teismų praktika dėl LAP taikymo yra išplėtota ir gausi, todėl atskiras tyrimas, kuriame būtų susisteminta aktuali teismų praktika ir teisės doktrina šia tema, būtų itin reikšmingas tiek teisės mokslo vystymui, tiek teisės praktikams, susiduriantiems su LAP taikymo problemomis.

---

9 Dainius Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga Vokietijos civiliniame procese: nustatymo sąlygos ir priemonių sistema“, Teisė 42 (2002): 96–106; Dainius Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos institutas naujame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos“, *Teisė* 50 (2004): 113–124.

10 ELI/UNIDROIT, *Model European Rules of Civil Procedure* (2021), 22, https://www.unidroit.org/english/principles/civilprocedure/eli-unidroit-rules/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf

11 Duomenys surinkti 2024 m. balandžio 4 d., gavus atsakymą iš Nacionalinės teismų administracijos Teisės ir administravimo departamento Teismų veiklos skyriaus darbuotojo. Teismo informacinės sistemos „Liteko“ duomenimis, 2023 m. pirmosios instancijos civilinėse bylose įvyko 4964 posėdžiai, kurių tipas buvo „Posėdis (dėl laikinųjų apsaugos priemonių)“, jų rezultatai: klausimo svarstymas atidėtas – 112, LAP atsisakyta taikyti – 1490, LAP pakeistos – 124, LAP paliktos nepakeistos – 146, LAP panaikintos – 435, LAP pritaikytos – 2617, posėdis nevyko – 40.

Taigi, šio darbo tikslas – įvertinti aktualią Lietuvos Respublikos teismų praktiką, nacionalinę ir užsienio teisės doktriną, susijusią su LAP taikymu civiliniame procese. Tyrime analizuoti iki 2024 m. lapkričio 21 d. paskelbti ir galiojantys teisės aktai, teismų praktika ir kiti aktualūs šaltiniai.

Monografiją sudaro keturios pagrindinės dalys: 1) LAP instituto prigimtis ir esmė; 2) bendrosios LAP taikymo nuostatos; 3) konkrečių pagrindinių LAP taikymas praktikoje; 4) LAP ypatumai atskirų kategorijų bylose. Pirmojoje dalyje analizuojamos LAP instituto ištakos ir jų paskirtis Lietuvos ir užsienio valstybių teisėje, nagrinėjamas institutas lyginamas su kitais savo esme panašiais institutais ir pateikiamos išvados dėl LAP esmės ir prigimties. Atlikus išsamią Lietuvos teismų praktikos analizę, antrojoje dalyje išskiriamos LAP taikymo prielaidos ir sąlygos, aptariami LAP principai ir jų reikšmė LAP taikymui, taip pat detaliai pristatomi procesiniai LAP aspektai, įskaitant jų pakeitimo, panaikinimo, apskundimo ir vykdymo klausimus. Trečioji dalis skirta išsamiai konkrečių LAP rūšių (konkrečių priemonių) ir jų taikymo teismų praktikoje ypatumų analizei. Ketvirtojoje dalyje apžvelgiami LAP taikymo ypatumai tam tikrų atskirų kategorijų bylose. Dėl teisinių santykių įvairovės ir gausos per vieną tyrimą praktiškai neįmanoma apžvelgti ir išanalizuoti visus LAP taikymo atvejus, todėl dėl didžiausios praktinės tokios apžvalgos ir tyrimo naudos buvo pasirinktos tik tam tikros specifinės ir dažniausiai pasitaikančios bylų rūšys. Į tyrimo apimtį taip pat nepatenka Europos Sąjungos (ES) civiliniame procese taikomos LAP, kai teisiniams ginčo santykiams turi būti tiesiogiai taikomi ES teisės aktais reglamentuojamos LAP. Tokių LAP taikymui būdingas specifinis ES reglamentavimas, kuriam reikalinga atskira analizė. Galiausiai, tyrime nenagrinėjama civilinė atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl LAP taikymo, nes tam reikalingas savarankiškas tyrimas, kuriame būtų analizuojama materialinės teisės reglamentuojama civilinė atsakomybė už šių priemonių taikymą. Tyrimas užbaigiamas išvadomis ir pasiūlymais dėl LAP instituto taikymo.

Monografijoje pasiūlyta struktūra leis skaitytojui nuosekliai įsigilinti į LAP instituto taikymo taisykles, pradedant nuo šio instituto prigimties ir esmės, bendrųjų taikymo sąlygų ir atskirų LAP rūšių išskyrimu, baigiant tam tikrais ypatumais, kurie būdingi tik tam tikrai atskirai ginčo kategorijai. Tokia struktūra pasižymi funkciniu LAP instituto vertinimu, t. y. siekiama analizuoti LAP atsižvelgiant į jų funkcinę paskirtį ir rūšį, bylų kategoriją ir kitas reikšmingas aplinkybes. Monografijoje pateikiamos ir tam tikros istorinės ir lyginamosios LAP instituto įžvalgos, kurios padeda atskleisti LAP instituto paskirtį ir tikslą.

Kadangi teismo nutartys dėl LAP neskundžiamos kasacine tvarka (CPK 151 straipsnio 1 dalis), esminis dėmesys skiriamas Lietuvos apeliacinio teismo praktikai, kurioje suformuoti esminiai šio instituto išaiškinimai. Atskirai pažymėtina, kad LAP praktika civilinėse bylose, kylančiose iš teisinių šeimos santykių, formuojama apygardos teismuose, todėl šios kategorijos bylose didesnis dėmesys skiriamas tokių teismų praktikai.

SANTRUMPOS IR SUTRUMPINIMAI

ABĮ – Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas.
Antstolių įstatymas – Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas.
ATGTĮ – Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas.
BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.
CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.
CPK – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas.
Direktyva dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo – 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo.
ES – Europos Sąjunga.
ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.
EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas.
FUSĮ – Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas.
Įgyvendinimo įstatymas – Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas.
KAĮ – Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas.
Konvencija – 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.
LAP – laikinosios apsaugos priemonės (laikinoji apsaugos priemonė), taip pat (pagal kontekstą) laikinoji teisinė apsauga.
LApT – Lietuvos apeliacinis teismas.
LAT, kasacinis teismas – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.
ĮBĮ – Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas.
ĮRĮ – Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas.
JANĮ – Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas.
PLAIS – piniginių lėšų apribojimų informacinė sistema.
Restruktūrizavimo direktyva – 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132.
Sprendimų vykdymo instrukcija – Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“.
Turto arešto aktų registro įstatymas – Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymas.

UNIDROIT – Tarptautinis privatinės teisės unifikavimo institutas.
VKAT – Vilniaus komercinio arbitražo teismas.
VPĮ – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas.

I. LAP INSTITUTO PRIGIMTIS IR ESMĖ

1. LAP instituto ištakos Lietuvos teisės sistemoje

Istorinę Lietuvos teisinės sistemos raidą pagal kintančią valstybės formą galima būtų suskirstyti į kelis etapus: ankstyvąją feodalinę monarchiją, reprezentacinę dvarų monarchiją, bajorų oligarchiją, konstitucinę monarchiją, periodą nuo Lietuvos ir Lenkijos padalijimo iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1918 m., Pirmosios Lietuvos tarpukario laikotarpį (1918–1940), Lietuvos okupaciją (1940–1990) ir nepriklausomą Lietuvą (nuo 1990 m.)[12].

Ankstyvosios feodalinės monarchijos epocha apima XIII–XIV a. ir pasižymi centralizuotos valstybės formavimusi. Seniausi viduramžių teisės šaltiniai buvo žodiniai ir reguliavo teisinius feodalų bei valstiečių santykius. Jie buvo grįsti principu, kad žemės savininkas turi valdžią to krašto gyventojams[13]. Iki pat 1387 m. teisinius santykius iš esmės reguliavo papročių teisė. „Iki XIV a. pabaigos Lietuvoje visi teisiniai veiksmai buvo atliekami žodžiu, kartais su tam tikromis apeigomis, tam tikrais sutartiniais pažymėjimais pagaliukuose, mazgeliais virvelėje."[14] Todėl šiuo periodu dėl teisės šaltinių trūkumo sudėtinga kalbėti ir apie specifinio instituto, LAP, užuomazgas.

Nuo XIV a. pabaigos pradėjo kurtis privilegijų teisė, kuri tęsėsi iki pat 1529 m., kai įsigaliojo Pirmasis Lietuvos Statutas. Pirmojo Lietuvos Statuto kodifikacija nebuvo tobula ir sisteminga, todėl buvo poreikis minėtą teisės aktą susisteminti. 1566 m. įsigaliojo Antrasis Lietuvos Statutas, kurio struktūra buvo paremta Pirmojo Statuto sandara ir buvo daug sistemingesnė ir tikslesnė. Atitinkami skyriai išplėsti ir papildyti normomis, kurios gerokai geriau atskleidė visą teisinės sistemos atskirų dalių struktūrą[15]. Nors Pirmasis ir Antrasis Lietuvos Statutai gausiai reglamentavo civilinius teisinius santykius, tačiau minėtos normos dar nesudarė prielaidų spręsti apie LAP instituto formavimąsi.

LAP ištakų galima rasti 1589 m. įsigaliojusiame Lietuvos Trečiajame Statute, kuris ilgą laiką buvo LDK teisinės sistemos pagrindu ir modernios teisės plėtros Europoje pavyzdys. Lietuvos Trečiasis Statutas galiojo net po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo, kuris įvyko

---

12 Tanel Kerikmäe, Kristi Joamets, Jānis Pleps, Anita Rodiņa, Tomas Berkmanas ir Edita Gruodytė, *The Law of the Baltic States* (Cham: Springer, 2017), 360.

13 *Ibid.,* 361.

14 Antanas Šenavičius, „Ikikrikščioniškos Lietuvos visuomenės teisės bruožai", *Istorija* 52 (2002): 14–23.

15 Edvardas Gudavičius, *Statuta Lituaniae. Pirmasis Lietuvos Statutas. The First Statute of Lithuania. 1529* (Vilnius: Artlora, 2014), 20.

1795 m.[16] Apskritai, šis statutas galiojo apie 250 metų, t. y. iki 1840 m., kai jo galiojimas caro įsaku buvo panaikintas visose carinės Rusijos imperijos Vakarų gubernijose[17].

Teisės doktrinoje pažymima, kad Lietuvos Statutų artikuluose randama neatribotų materialinės ir proceso teisės normų. Be to, tuometinio teismo proceso ypatumus lėmė ne tik visuomenės susiskirstymas į luomus, bet ir jos suvoktos vertybės[18], t. y. ne vien materialinės ar politinės, bet ir moralinės vertybės. Lietuvos Trečiojo Statuto 7 skyrius „Apie užrašymus ir pardavimus“, iš esmės, buvo skirtas civilinių teisinių santykių reguliavimui, nustatančiam turto perleidimo ypatumus, paveldėjimo, paskolos ir kitus tuo metu aktulius teisinius santykius. Šio skyriaus 31 straipsnyje „Apie pranešimą dėl kilnojamojo turto, kieno nors saugomo“ (lenk. *O Zapowiadaniu rzeczy ruchomych w záchowani czyim będących*) buvo reglamentuojami kilnojamojo turto areštavimo ypatumai. Šiame straipsnyje numatyta, kad:

> „Jeigu kas būdamas nesėslus savo kilnojamąjį turtą duotų kam nors saugoti, o kas kitas iš pašalio, sužinojęs apie tuos saugomus daiktus, pareikštų dėl tų daiktų tvirtindamas, kad tas minėtasis, kas tuos daiktus padėjo, jam yra skolingas, tada tas šeimininkas turi tuos daiktus su teismo padarytu draudimu pas save laikyti ir jų neatiduoti iki bylos nagrinėjimo ir nurodyto laiko, ne ilgiau kaip dvi savaites nuo areštavimo, ir per tą laiką tas, kas tuos daiktus uždraudė, turi su tuo kitu [asmeniu] tame teisme, kuriame tuos daiktus uždraudė, išsispręsti tą bylą. Vis dėlto jei teisme pasirodytų taip, kad be jokios deramos priežasties, nepagrįstai privesdamas priešingą šalį prie nuostolio, tuos jo daiktus areštavo, tada teismas, kuriame ta byla atsidūrė, turi tam tuos areštuotus daiktus pagal savo nuožiūrą ir pagal laiką, asmenį ir kelio ilgumą tą nuostolį iš to, kuris daiktus nepagrįstai areštavo, priteisti ir išieškojimą padaryti. Visgi sėsliojo turtas niekada neturi būti areštuotas, o jeigu tas areštavęs, per dvi savaites bylos išnagrinėjimo nepriėmęs, pats šalin išvažiuotų, tada tie daiktai, apie kuriuos jis pranešė, turi būti atiduoti anam, kieno jie yra. O tas namų šeimininkas jokio apsunkinimo ir nuostolio dėl to patirti neturi.“[19]

---

16 Vytautas Andriulis ir kt., *Lietuvos teisės istorija* (Vilnius: Justitia, 2002), 252.

17 *Ibid.,* 273.

18 *Ibid.,*192.

19 *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės institutas. Trečiasis Lietuvos Statutas,* iš rusėnų kalbos vertė Ričardas Jaramičius, Jevgenij Machovenko, (Vilnius: Alma littera, 2023), 296.

Taigi, LAP instituto užuomazgos Lietuvoje randamos jau XVI a. pabaigoje. Ši laikinoji apsauga buvo taikoma siekiant užtikrinti status quo, t. y. teismui pritaikius šį draudimą, asmuo privalėdavo laikyti tam tikrus daiktus pas save ir jų neatiduoti iki bylos išnagrinėjimo. Be to, galima įžvelgti tam tikrų sąsajų su dabartiniu reglamentavimu, pavyzdžiui, Trečiajame Lietuvos Statute vartojamas dviejų savaičių terminas taikant LAP yra reikšmingas ir šiuo metu. CPK numato, kad, taikant LAP iki ieškinio padavimo, ieškovas ieškinį turi pareikšti per keturiolika dienų (CPK 147 straipsnio 3 dalis). Be to, kai teismas taiko LAP, nenurodydamas išsamių atsakovo turto duomenų, ieškovas per keturiolika dienų turi kreiptis į antstolį dėl turto aprašymo, priešingu atveju – LAP nustoja galioti (CPK 147 straipsnio 6 dalis).

Praktinį LAP taikymą ir šio instituto reikšmę XVI a. patvirtina ir kiti istoriniai teisės šaltiniai. Pirmajame Lietuvos civilinio proceso teisės vadovėlyje, išleistame 1826 m., analizuojami Lietuvoje taikyto civilinio proceso ypatumai[20]. Šiame šaltinyje nurodoma, kad tuometinis civilinis procesas turėjo tam tikrą „akcesorinę teiseną (bylų kategoriją)“ (lenk. *Akcessorya*), kuri reiškė ne ką kitą, o *šalių ginčus dėl tam tikrų teisinių formalumų, dėl kurių pažeidimo, lemiančio proceso negaliojimą, šalys per savo advokatus kaltina viena kitą, o teismas juos išsprendžia prejudiciniais arba akcesoriniais sprendimais* (lot. *sententia interlocutoria*[21] *vel accessoria*)[22]. Viena iš tokių akcesorinių bylų kategorijų buvo „arešto patvirtinimas arba jo panaikinimas[23]. Aiškinant šią bylų kategoriją, nurodoma, kad, *kai kreditorius paduoda į teismą nemokų ir „nesaugų“ skolininką, jis priverstas ieškinyje uždėti areštą skolininko šeimininko asmeniui arba pinigų sumai, esančiai šeimininko namuose, ir patiems kilnojamiesiems daiktams, kad asmuo būtų sulaikytas, o pinigų suma ir kilnojamieji daiktai nebūtų prarasti*[24]. Be to, minėto vadovėlio autorius, remdamasis nuoroda į Lietuvos Trečiojo Statuto 7 skyriaus 31 artikulą (straipsnį), tiesiogiai nurodo, kad sąvoka „areštas“ senojoje statutinėje kalboje buvo vadinama „paskelbimu“ (lenk. *zapowiedzenie*), nes paskelbimas buvo prilyginamas „sulaikymui“ (lenk. *wstrzymywać*)[25]. Taigi, praėjus beveik 250 metų po Lietuvos Trečiojo Statuto priėmimo, teisės doktrinoje buvo pripažintas LAP institutas

20 Aleksander Korowicki, *Proces Cywilny Litewski* (Zawadzki Józef, 1826), https://polona.pl/preview/1384fd49-43a2-4c26-808d-3aaefd49eede.

21 Įdomu tai, kad vienas iš „laikinųjų apsaugos priemonių“ instituto, kaip tarpinio procesinio instituto, terminų anglų kalba yra siejamas su žodžiu *interlocutory*, pvz.: *interlocutory injunction, interlocutory order* ir pan.

22 Korowicki, *supra note,* 20: 94.

23 *Ibid.,* 95.

24 *Ibid.,* 108.

25 *Ibid.*

Lietuvos civiliniame procese. Tai patvirtina, kad aprašomas institutas buvo ne „deklaratyvus“ ar praktikoje neveiksmingas, o atvirkščiai – realias teisines pasekmes sukeliantis institutas, kurio aktualumas Lietuvos civiliniame procese išliko iki pat XIX a.

Nors iš pateiktų šaltinių galima sakyti, kad LAP institutas Lietuvoje buvo pripažintas dar XVI a., bet vargu ar tuo metu būtų galima išskirti aiškias LAP taikymo sąlygas. Aiškesnis LAP reglamentavimas (įskaitant jų sąlygų nustatymą) Lietuvos teisėje buvo numatytas tik XIX a. antrojoje pusėje. 1864 m. įsigaliojo carinės Rusijos civilinės teisenos įstatymas (toliau – CTĮ)[26], kuris galiojo ir 1918 m., o Lietuvai paskelbus nepriklausomybę – iki 1940 m.[27] LAP institutas tarpukariu buvo vadinamas „ieškinio aptikrinimo“ institutu ir buvo reglamentuotas CTĮ 590–652[3] straipsniuose. CTĮ 591 straipsnis numatė, kad *ieškinys pačiu pareiškimo metu aptikrinamas tiktai tais atsitikimais, kada teismas, atsižvelgdamas į ieškovo įrodymus, pripažins, kad neaptikrinus ieškinio, kuris atrodo esąs tikras, ieškovas nebegalės būti patenkinamas*[28]*. Lietuvos teisės doktrinoje pabrėžiama, kad CTĮ numatė iš esmės tapačias sąlygas, kurios galioja dabartiniame CPK. Tuometinė sąvoka „ieškinys, kuris atrodo esąs tikras“ yra labai panaši į ieškinio preliminaraus pagrįstumo sąvoką, o sąvoka „teismas pripažįsta, kad neaptikrinus ieškinio, ieškovas nebegalės būti patenkinamas“ prilygsta grėsmei teismo sprendimo įvykdymui. Taigi, esminės laikinųjų apsaugos priemonių taikymo taisyklės išliko nepakitusios*[29].

Po 1940 m. Lietuvos okupacijos ir aneksijos Lietuvos teisinė sistema pasikeitė iš esmės. Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis civilinio proceso teisę sovietmečiu, buvo 1964 m. CPK. Šio teisės akto 155–163 straipsniai numatė „ieškinio užtikrinimo“ institutą[30]. „1964 m. CPK numatė galimybę taikyti apsaugos priemones tik pareiškus ieškinį, todėl jos ir buvo

---

26 Laikotarpiu nuo Trečiojo Lietuvos Statuto panaikinimo 1840 m. iki 1864 m. Rusijos civilinės teisenos įstatymo Lietuvoje galiojo Rusijos imperijos įstatymų sąvadas, kuriame buvo gausu akceptuotų senosios Lietuvos teisės normų, patekusių iš Trečiojo Lietuvos Statuto (Andriulis ir kt., *supra note,* 16: 276).

27 1864 m. CTĮ buvo gana pažangus to meto teisėkūros pavyzdys, kurio pagrindas buvo 1806 m. Prancūzijos CPK (Vytautas Nekrošius, „Profesorius E. Vaskovskis apie civilinio proceso tikslus ir principus“, *Teisė* 102 (2017): 13), todėl Lietuvai sąlyginai trumpame tarpukario nepriklausomybės epizode nebuvo didelio poreikio keisti tuo metu buvusį modernų civilinio proceso įstatymą.

28 Česlovas Butkys (red.), *Civilinės teisenos įstatymas: su visais pakeitimais ir papildymais ir su vyr. tribunolo bei rusų senato aiškinimais* (Kaunas: Šviesa, 1938), 366, https://www.epaveldas.lt/preview?id=C130001859568.

29 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 145.

30 Civilinio proceso kodeksas (*Valstybės žinios,* 1964-07-10, Nr. 19-139).

vadinamos ieškinio užtikrinimo priemonėmis. Tai buvo akivaizdus ankstesnio teisinio reguliavimo trūkumas, nes ieškiniui surašyti reikalingas tam tikras laikas, per kurį gali būti padaryta neatitaisoma žala“[31].

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, tik 2002 m. buvo priimtas naujasis CPK, kuris įsigaliojo 2003 m. Naujajame CPK LAP institutą reglamentuoja 144–152 straipsniai[32]. Tam tikros LAP instituto nuostatos yra taip pat perkeltos ir į atskirus CPK skirsnius (pavyzdžiui, XXI[1] skyrius, numatantis viešųjų pirkimų ir koncesijų suteikimo bylų nagrinėjimo ypatumus), ir į materialiąją teisę (pavyzdžiui, CK 3.65 straipsnis ir kt.), ir į atskirus įstatymus (pavyzdžiui, Patentų įstatymo 55 straipsnis ir kt.). Taigi, kaip ir galiojant Trečiajam Lietuvos Statutui, civilinio proceso normos, iš esmės, yra persipynusios su materialiosios teisės normomis. Šiuo aspektu doktrinoje pabrėžiama, kad LAP taikymas tampa kompleksiniu teisės normų taikymu, ypač dėl ES direktyvomis perkeliamų LAP taikymo sąlygų: „dažnu atveju LAP taikymo sąlygos yra perkeliamos ne į kodifikuotą teisės aktą – CPK, o į atskirus įstatymus, kurie reglamentuoja tiek materialinę, tiek procesinę teisę. Taigi, siekiant tinkamai pritaikyti LAP, teismas privalo kompleksiškai vertinti įvairius teisės aktus (tiek nacionalinius – atskirus įstatymus ir kodeksą, tiek ES teisės aktus – direktyvas)“[33]. Visgi, žvelgiant į LAP institutą reglamentuojančių teisės normų fragmentiškumą ir išsibarstymą visoje teisės sistemoje, akivaizdu, kad taip nutiko ne tik dėl ES teisės normų perkėlimo į nacionalinę teisę. Su šia problema buvo susidurta gerokai prieš Lietuvos įstojimą į ES.

LAP institutas buvo svarbi civilinio proceso dalis nuo pat jo įtvirtinimo statutinėje teisėje ir tokiu išlieka iki šių laikų. Istoriniai teisės šaltiniai rodo, kad Lietuvos Trečiajame Statute įtvirtinta teisės norma, reglamentavusi LAP institutą, realiai veikė ir buvo reikšminga civiliniame procese. Visų pirma, ja buvo siekiama išsaugoti padėtį, kuri tuo metu buvo – *status quo.* Vėliau, vystantis teisiniams santykiams ir tobulėjant teisinei sistemai, LAP taikymo sąlygos buvo detalizuojamos ir formalizuojamos.

---

31 Driukas ir Valančius, *supra note,* 1: 507.

32 Kaip teigiama teisės doktrinoje, „laikinųjų apsaugos priemonių“ sąvoka Lietuvos privatinės teisės įstatymų leidyboje nebuvo visiškai nauja. Pavyzdžiui, laikinojo pobūdžio priemonių taikymas numatytas dar 1999 m. gegužės 18 d. ATGTĮ 69 straipsnyje (*Ibid.,* 507–508).

33 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 147.

2. LAP instituto ištakos užsienio valstybių teisėje

LAP institutas – tai ne moderniosios teisės kūrinys. Pavyzdžiui, senovės Graikijoje galiojęs Gortyno teisynas (angl. *Law Code of Gortyn*) numatė, kad tais atvejais, kai buvo ginčijama nuosavybės teisė į vergą, pastarasis negalėjo būti „išvežamas“[34]. Be to, romėnų teisėje viena iš LAP taikymo formų buvo interdiktai. Nors interdiktai – tai „galutinio sprendimo“ forma, tačiau jais galima buvo spręsti ir tam tikrus atskirus procesinius klausimus[35]. Tai ypač populiaru buvo ginčuose, kuriuose ieškovas pretendavo į kito asmens nuosavybę. Tokiu atveju buvo taikomi draudimai, kurių paskirtis – išsaugoti nuosavybės teisės objektą[36].

Šiaip ar taip, romėnų teisėje vyravo ir kitokio pobūdžio LAP taikymas, kuriuo buvo siekiama užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą tam tikra suma – užstatu (*cautio iudicatum solvi*). Nagrinėjant ieškinius *in personam* (nukreiptus į konkretų asmenį), tokio pobūdžio užstatas turėjo būti taikomas, iki kol teismas iš esmės išnagrinės bylą dėl konkretaus ieškinio pobūdžio arba dėl įtartino atsakovo elgesio. Tuo tarpu, nagrinėjant ieškinius in rem (nukreiptus į konkretų turtą), minėtos sumos, kaip ieškinio užtikrinimo priemonės, buvo reikalaujama iš ginčo šalies, kuri disponavo šiuo turtu per bylos nagrinėjimo laikotarpį, nors jos nuosavybės teisė buvo abejotina[37]. Senovės romėnų teisininkas Gajus nurodo, kad „užstato suma nėra tai, ko mes reikalaujame; ji yra ne bausmė, o preliminarus reikalavimas, kuris nustatomas tik tam, kad suteiktų pagrindą teismo sprendimui“ (angl. *the amount of the wager is not what we seek to exact; it is not a penalty but a legal preliminary, and is made solely to provide a foundation for the judgment*)[38]. Jeigu ieškovas užstatą įmokėdavo, o atsakovas užstato nepateikdavo, tam tikro daikto nuosavybė pereidavo ieškovui; jei užstatas iš ieškovo nebuvo pateiktas, nuosavybė atitekdavo atsakovui. Visgi, jei atsakovas buvo įtartino pobūdžio, t. y. galimai nesąžiningas, turtas galėjo būti perduotas trečiojo asmens, kaip saugotojo, nuosavybėn, taikant sekvestracijos institutą[39].

---

34 Cameron A. Miles, „The Origins of the Law of Provisional Measures before International Courts and Tribunals“, *ZaöRV* 73 (2013): 618.

35 Ibid.

36 Cameron A. Miles, *Provisional Measures before International Courts and Tribunals* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 17.

37 *Ibid.*

38 *Ibid.*

39 *Ibid.,* 17–18.

Pažymėtina, kad pagrindinės LAP taikymo taisyklės atsirado kartu su bendrąja teise (angl. common law) ir kontinentine teise, kas ypač išryškėjo XIX a.[40] Kontinentinės teisės tradicijos teisėjas sprendimą įprastai priima įstatyme surasdamas atitinkamą teisės normą ir ją pritaikydamas tam tikriems faktams neišeidamas už įstatymų ribų[41]. Kitaip tariant, bet kokios teisinės problemos sprendimas grindžiamas paprasto silogizmo metodu: „faktai + teisės norma = teismo sprendimas"[42]. Savo ruožtu, LAP institutas istoriškai visada pasižymėjo didele teismo diskrecijos teise, nors kai kuriose kontinentinės teisės valstybėse iš pradžių apskritai nebuvo reglamentuotas. Dėl šios priežasties svarbu įvertinti ir bendrosios teisės tradicijoje suformuotus LAP išaiškinimus. Doktrinoje pastebima, kad Anglijos jurisdikcijoje, kurioje teismo precedentams buvo suteikiama daug didesnė reikšmė negu įstatyme įtvirtintoms normoms, teismai gerokai anksčiau siekė suformuoti aiškias LAP taikymo taisykles ir išskirti konkrečias sąlygas[43].

Teisės doktrinoje, analizuojančioje LAP taikymo sąlygų atsiradimą Anglijoje, pabrėžiama, kad LAP institutas Anglijoje turi savą formavimosi istoriją vien dėl to, kad jis siejamas su *equity law* („teisingumo teise"). Tai reiškia, kad šiam institutui galiojo gan lanksčios, labiau individualizuotos taikymo taisyklės[44]. XVIII a. dar nebuvo bendrojo LAP taikymo „standarto" (sąlygų). Tačiau preliminarus ieškinio pagrįstumas ir tikimybė, kad ateityje gali atsirasti nepataisoma žala, turėjo įtakos sprendimų priėmimui. Be to, yra užuominų apie interesų balanso taikymą (angl. *balance of convenience*) ir teismo rūpestį išlaikyti *status quo*[45]. Įdomu tai, kad šios LAP taikymo sąlygos, suformuotos Anglijos teisėje, iš esmės yra panašios į tas, kurios taikytinos ir Lietuvos teisėje[46]. Pažymėtina, kad „Anglijoje XIX a. LAP taikymo poreikis išaugo, nes tapo akivaizdūs šių priemonių privalumai. Siekiant išlaikyti kanceliarinių teismų sprendimų vienodumo poreikį, buvo siekiama išplėtoti bendrus

40 Julien Fouret, „Introduction", iš *Provisional and Emergency Measures in International Arbitration* (Edward Elgar Publishing, 2023), 3, https://doi.org/10.4337/9781802205497.00008.

41 Jan M. Smits, „The Europeanisation of National Legal Systems: Some Consequences for Legal Thinking in Civil Law Countries", iš *Epistemology and Methodology of Comparative Law,* red. Mark Van Hoecke (Hart Publishing, 2004), 230.

42 Valentinas Mikelėnas, „Interpretacinis žaismas, arba Kaip kurti teisę be parlamento", *Jurisprudencija* 116, 2 (2009): 82.

43 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 140.

44 *Ibid.,* 143.

45 John Leubsdorf, „The Standard for Preliminary Injunctions", *Harvard Law Review* 91, 3 (1978): 527–528.

46 *Ibid.,* 144.

principus, kuriais vadovaujantis taikomos LAP[47]. Dar nespėjus pasibaigti XIX a., utilitarizmo banga panaikino takoskyrą tarp teisės (angl. *law*) ir teisingumo (angl. *equity*)[48]“, todėl LAP taikymas buvo „perkeltas“ į bendrosios teisės teismus[49]. LAP, kaip ir kitų priemonių, kilusių iš „teisingumo“ (angl. *equity*), taikymui net ir šiandien būdinga teismo diskrecija. Pagrindinis „teisingumo“ teisėje taikytinų priemonių principas yra tas, kad teismas gali jas taikyti tais atvejais, kai jam atrodo teisinga ir patogu tai padaryti (angl. *just and convenient to do so*)[50].

Vokietijos teisėje LAP susiformavimas yra siejamas su tuo, kad, visuomenei keičiantis iš primityvios į teisinę, valstybė įgydavo daugiau teisių kontroliuoti bylų nagrinėjimo procesą. Jeigu archajiškose teisinėse kultūrose dėl savo viešosios teisinės valdžios organų trūkumo dauguma teisės pažeidimų tenka palikti individų tarpusavio kompensacijoms, pirmiausia – kerštui, tai išsivysčiusiose teisinėse kultūrose valstybės įsikišimas, kuris tapo būtinas palaipsniui slopinant privatų kerštą, lemia valstybinį jurisdikcijos ir teisės taikymo monopolį, grindžiamą ne ginklais, o argumentais[51]. Kol archajiškose kultūrose individas turi teisę į kerštą ir savivaliavimą, laiko momentas šia prasme negali turėti jokios reikšmės, nes individas pats sprendžia, kada, kaip ir kiek laiko jis įgyvendins savo teises. Tačiau, valstybės institucijoms monopolizavus teisminę valdžią, laiko veiksnys įgyja esminę reikšmę priimant sprendimus pagal teisės subjektų lūkesčius, įgyvendinant teisingumą per procesą, įskaitant priverstinį vykdymą, ir taip legitimuojant patį procesą. Viena vertus, jeigu didėjant socialinių ir teisinių struktūrų sudėtingumui kartu vystėsi ir sudėtingos procesinės sistemos, kurioms vis dažniau prireikdavo daugiau laiko, tai, kita vertus, teisės subjektams turėjo būti suteiktos papildomos procesinės priemonės, tinkamos užtikrinti procesinės situacijos sprendimo galimybę iki teisės realizavimo per procesą[52]. Taigi, Vokietijos teisiniame diskurse LAP instituto ištakos siejamos su visuomenės perėjimu iš archainės kultūros į teisinę, o šis perėjimas yra siejamas su tuo, kad valstybės teisingumo vykdymą perėmė iš pačių individų, todėl dėl teisinių ilgo teisminio proceso padarinių atsirado poreikis užtikrinti realų tokio teisingumo įvykdymą.

---

47 *Ibid.*

48 *Ibid.,* 532.

49 Stuart Sime, *A Practical Approach to Civil Procedure,* 25-as leidimas (New York: Oxford University Press, 2022), 462.

50 Ibid.

51 Gerhard Lüke ir Peter Wax (red.), *Münchener Kommentar Zur Zivilprozessordnung: Mit Gerichtsverfassungsgesetz Und Nebengesetzen, 2. Aufl* (München: Beck, 2000), 657.

52 *Ibid.,* 658.

Arešto institutas buvo naudojamas Vokietijoje dar viduramžiais, nes vykdymo proceso komplikacijos buvo kasdienio gyvenimo dalis. Tuometiniai teisės praktikai stengėsi kodifikuoti visus atvejus, kuriais buvo galima taikyti areštą. Nors apie areštą iš pradžių žinojo tik nedaugelis teisininkų, ilgainiui jis išpopuliarėjo dėl pasikeitusių komercinių aplinkybių. Areštą imta plačiai naudoti miestuose, tačiau tam nebuvo nustatytos jokios konkrečios taikymo taisyklės. Galiausiai, 1879 m. areštas buvo įtrauktas į Vokietijos civilinio proceso kodeksą (vok. *Zivilprozessordnung*)[53]. Būtent dėl to Vokietijos teisės doktrina pažymi, kad svarbus XIX a. nuopelnas – tuo metu sukurtas šiandieninio laikinosios teisinės apsaugos proceso pagrindas, t. y. grėsmė, atsirandanti dėl teisminio proceso, skirto teisėms įgyvendinti, laiko aspekto ir teisių įgyvendinimo įprastiniame procese su vėlesniu priverstiniu vykdymu, ir šią grėsmę pripažino kaip pagrindą apsaugoti teisę nuo šio pavojaus taikant LAP[54]. Pažymėta, kad XVIII ir XIX a. teisės aktų kodifikacijose į šią nuomonę buvo atsižvelgta, todėl areštas ir kitos LAP buvo iš dalies standartizuoti kartu, iš dalies – atskirai, tačiau to priežastis visuomet buvo grėsmė procesiniam teisių įgyvendinimui ir vykdymo užtikrinimui, nuo kurios įprastinė procedūra dėl savo trukmės negali užtikrinti pakankamos apsaugos[55].

Taigi, iš esmės pripažinta, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui siejama su ilga teismo proceso trukme. Istorinė laikinosios teisinės apsaugos raida rodo, kad tokia apsauga atsirado tik dėl teisminio proceso laiko aspekto, iš kurio kyla ir jos funkcija apsaugoti teisinį ginčą nuo pakeitimų, trukdančių įgyvendinti teisę, kuriai ji skirta. Atitinkamai teisinėje literatūroje pabrėžiamas LAP taikymo proceso ir įprastinio (ginčo nagrinėjimo iš esmės) proceso tarpusavio ryšys ir apibrėžiamas pagrindinis šių procesų uždavinys – užtikrinti *status quo*[56].

Kalbant apie Prancūzijos LAP institutą, pažymėtina, kad 1807 m. įsigaliojęs Prancūzijos civilinio proceso kodeksas (pranc. *Code de Procédure Civile*) nenustatė jokios procedūros, kuri padėtų panaikinti riziką, ir atsakovas galėtų perleisti savo turtą tam laiko tarpui, per kurį teismas priims sprendimą. Prancūzijoje susiklostė situacija, kai iki 1955 m. pagal konkrečius CPK straipsnius buvo galima taikyti įvairias konservacinio pobūdžio

---

53 Nicolas Kyriakides, „Judicial Discretion and Contempt Power: Two Elements of Equity That Would Benefit the EAPO and Future EU-Wide Provisional and Protective Measures“ (daktaro disertacija, University of Oxford, 2016), 45–46, https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:91c8379a-252c-475c-995d-7d71dbb0d24f.

54 Lüke ir Wax, *supra note,* 51: 658.

55 *Ibid.*

56 *Ibid.,* 658–659.

LAP, tačiau įstatymas nenumatė bendrosios skolininko turto išsaugojimo tvarkos. 1950 m. liepos mėn. Prancūzijoje buvo aptarta įstatymo reforma ir 1955 m. lapkričio 12 d. priimti pakeitimai, pagal kuriuos konservacinio pobūdžio LAP (pranc. *mesures conservatoires*) buvo įtraukti į CPK. Tarp šių priemonių buvo ir saisie conservatoire, pagal kurią kreditorius, turintis pagrįstą reikalavimą, skubos atveju galėjo teismo prašyti laikinai įšaldyti jo skolininko turtą[57]. Šiuo metu saisie conservatoire reglamentuoja Civilinio vykdymo proceso kodekso (*Code des Procédures Civiles d'Exécution,* CPCE) 523 ir tolesni straipsniai. CPCE įsigaliojo 2012 m. birželio 1 d. Juo kodifikuota dauguma civilinių sprendimų vykdymo įstatymų, įskaitant 1991 m. liepos 9 d. įstatymą Nr. 91-650 „Dėl civilinių vykdymo procedūrų reformos" ir jo įgyvendinimo 1992 m. liepos 31 d. dekretą Nr. 92-755 „Dėl naujų taisyklių, susijusių su civilinėmis vykdymo procedūromis, nustatančių 1991 m. liepos 9 d. Įstatymo Nr. 91-650, reformuojančio civilines vykdymo procedūras, įgyvendinimą"[58].

Prancūzijos LAP instituto užuomazgos svarbios ir dėl dar vieno aspekto. 1807 m. Prancūzijos CPK taip pat įtvirtino dar iki revoliucijos galiojusį specialųjį procesą – *en référé,* kuris, iš esmės, yra sumarinis procesas, pasižymintis „skubos" buvimu. *En référé* leido teismo pirmininkui priimti skubias ir nedelsiant vykdytinas tarpines nutartis, nepažeidžiant bylos nagrinėjimo „iš esmės"[59]. *En référé* procesas pasižymi greitumu, o teismo pirmininko nutartys yra laikinos, neturi *res judicata* galios ir yra vykdytinos iš karto[60]. *En référé* procesas, be abejonės, įkvėpė ir kitas jurisdikcijas, tokias kaip Belgija ir Nyderlandai. Pavyzdžiui, Belgijos teisėje viena iš laikinųjų apsaugos formų yra *en référélin kortgeding,* kai teismų pirmininkai, priklausomai nuo bylos pobūdžio, turi jurisdikciją taikyti LAP tokiais atvejais, kai egzistuoja skubos (angl. *urgency*) elementas[61]. Nyderlandai taip pat turi panašią procedūrą, kada kreipiamasi į teismo pirmininką, kai egzistuoja skubus poreikis apsisaugoti nuo nepataisomos žalos[62]. Visgi, būtina atkreipti dėmesį, kad kreipimasis į teismo pirmininką, esant skubiam poreikiui apsisaugoti nuo žalos, nereiškia, kad tik jis gali taikyti LAP. Kai yra poreikis taikyti LAP, bet nėra neatidėliotinos skubos, minėtos jurisdikci-

57 Kyriakides, *supra note,* 53: 44.
58 *Ibid.,* 41 išnaša.
59 Miles, *supra note,* 34: 26.
60 Marc Jobert (red.), *Summary Proceedings* (Hague, Boston: International Association of Young Lawyers, 2000), 142–143.
61 Dennis Campbell, *Enforcement of Foreign Judgments* (London Hong kong: LLP, 1997), 54.
62 *Ibid.,* 291–292.

jos suteikia galimybę kreiptis ir į teismą, nagrinėjantį bylą iš esmės.

Vadinasi, LAP instituto ištakos siejamos su valstybių siekiu užtikrinti efektyvią teisingumo vykdymo sistemą. Dar senovės teisinės sistemos pripažino poreikį turėti LAP institutą. Valstybei norint užtikrinti ne formalią teismo sprendimo priėmimo procedūrą, o realų teisingumą, LAP institutas tapo būtinas. Šiuo metu galiojančiose teisinėse sistemose jis pripažįstamas kaip būtinoji priemonė, skirta realiam teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti.

3. LAP paskirtis ir esmė

LAP nėra savarankiškas teisių ir pažeistų interesų gynimo būdas[63], todėl teismas, taikydamas LAP, nenagrinėja ginčo iš esmės[64]. Tai yra atskira procesinio pobūdžio priemonė, paprastai skirta užtikrinti realų būsimo galutinio teismo procesinio sprendimo byloje įvykdymą. Priešingu atveju, jeigu kreditoriui (ieškovui, pareiškėjui) palankus procesinis teismo sprendimas, kėlęs pasitenkinimą ir teisingumo jausmą, „liks tik popieriuje“, po nesėkmingo bandymo jį įvykdyti siesis tik su neigiamomis emocijomis ir, tikėtina, tokiu atveju kils abejonių dėl visos teisingumo sistemos ir atsiras nepasitikėjimas subjektais, atsakingais už sprendimo priėmimą ir jo vėlesnį įvykdymą[65]. Taigi, realus teismo sprendimo įvykdymas užtikrina esminę ieškovo, ieškančio teisingumo, satisfakciją, kas, be kita ko, skatina visuomenę labiau pasitikėti teisingumą vykdančiomis institucijomis.

Jei valstybės vidaus teisė neužtikrintų teismų sprendimų vykdymo, teisė į teisingą teismą būtų iliuzinė[66]. Tai reiškia, kad ieškovo teisė kreiptis į teismą, siekiant materialinio reikalavimo patenkinimo, turi būti ne deklaruojama, o realiai įgyvendinama. Jeigu teismo procesas vyktų tik tam, kad būtų priimtas, bet ne realiai įvykdytas teismo sprendimas, tokiu atveju būtų pažeista ne tik ieškovo teisė į teisingą teismą, bet ir eikvojami valstybės ištekliai, nes bylos būtų sprendžiamos be jokios realios paskirties praktikoje.

Kadangi LAP institutas nėra skirtas šalių ginčui išspręsti iš esmės, ilgą laiką buvo pripažįstama, kad LAP nepatenka ir į Konvencijos 6 straipsnio taikymo sritį. LAP pašalinimas iš Konvencijos 6 straipsnio

---

63 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-955-1120/2020.

64 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-174-943/2020; 2021 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-350-302/2021.

65 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos... “, *supra note,* 9: 114–115.

66 EŽTT 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Hornsby prieš Graikiją,* pareiškimo Nr. 18357/91, 40 paragrafas.

taikymo sritį. LAP pašalinimas iš Konvencijos 6 straipsnio taikymo srities buvo aiškinamas tuo, kad LAP neapibrėžia civilinių teisių ir pareigų iš esmės. Visgi, 2009 m. Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) pozicija iš esmės pasikeitė motyvuojant, kad dėl didelio darbo krūvio procesas teisingumą vykdančiose institucijose užtrunka pernelyg ilgai, todėl LAP taikymo procese sprendžiamų klausimų padariniai dažnai prilygs sprendimui dėl ieškinio esmės. Todėl klausimai, sprendžiami ir bylose dėl LAP, ir pagrindinėse bylose nustato iš esmės tas pačias „civilines teises ar pareigas", t. y. atsiranda iš esmės tokie patys ilgalaikiai nuolatiniai padariniai[67].

EŽTT pateikė naują požiūrį (angl. *new approach*) į Konvencijos 6 straipsnio taikymą ir apibrėžė sąlygas, kurioms esant, taikyti LAP galima pagal Konvencijos 6 straipsnį. Viena vertus, ir pagrindinė byla, ir byla dėl LAP pagal Konvencijos 6 straipsnį turi būti suprantama kaip „civilinė"[68]. Kita vertus, reikia nuodugniai išnagrinėti laikinosios priemonės pobūdį, jos tikslą ir poveikį atitinkamai asmens teisei. Jei galima teigti, kad LAP veiksmingai nustato civilinę teisę ar pareigą (angl. *determine the civil right or obligation*), kad ir kiek ji galiotų, Konvencijos 6 straipsnis yra taikytinas[69]. Taigi, sprendžiant klausimus dėl LAP taikymo, taip pat būtina užtikrinti ir teisės į teisingą teismą reikalavimus, apibrėžtus Konvencijos 6 straipsnyje. Be to, tai parodo ir LAP instituto didėjančią svarbą ne tik nacionaliniu, bet ir viršnacionaliniu lygmeniu.

LAP paskirtis neturi būti aiškinama tik kaip būtinybė užtikrinti teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje suformuoto imperatyvo įgyvendinimą. Taikyti LAP, tiesiogiai nesusijusias su ieškovui galimai palankaus sprendimo rezoliucinėje dalyje įtvirtinto imperatyvo įgyvendinimu, galima tik tada, kai dėl objektyvaus ar subjektyvaus pobūdžio aplinkybių, kurios egzistuoja per bylos nagrinėjimą, būsimo teismo sprendimo vykdymas, netaikant tokių apsaugos priemonių, apskritai prarastų prasmę ir taptų netikslingas, t. y. kiltų grėsmė teismo sprendimui (ir jo vykdymui) plačiąja prasme[70]. Taigi, LAP taikymas priklauso nuo konkrečios teisinės situacijos, tačiau jis visada yra tikslingas, kai atsiranda tikra grėsmė teismo sprendimo įvykdymui plačiąja prasme (apie LAP taikymo sąlygas išsamiau žr. II skyriaus 3 poskyrį). Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali kilti ne tik dėl subjektyvių (nesąžiningų) atsakovo veiksmų, bet ir dėl objektyvių veiksnių.

---

67 EŽTT Didžiosios kolegijos 2009 m. spalio 10 d. sprendimas *Micallef v. Malta,* 79 paragrafas.

68 *Ibid.,* 84 paragrafas.

69 *Ibid.,* 85 paragrafas.

70 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1037-516/2017.

Pagrindinė LAP instituto poreikio priežastis – dėl laiko atsirandantys neigiami padariniai. Nuo realaus poreikio užtikrinti kreditoriaus interesą iki laiko momento, kai kreditorius tikrai įgyja teisę įgyvendinti teismo sprendimu pripažintą teisę, paprastai praeina ilgas laiko tarpas, per kurį gali atsirasti įvairių nenumatytų aplinkybių. Kuo teisminis procesas labiau priklauso nuo laiko trukmės, tuo didesnė grėsmė atsiranda teisės pripažinimui ir įvykdymui. Jeigu nuo pažeidimo iki teisingumo nustatymo ir jo įvykdymo iškyla pavojus teisingumo ieškančio asmens teisės įgyvendinimui, tokiu atveju atsiranda abejonių apskritai dėl paties proceso teisėtumo, nes teisingumas materialine prasme taptų neįgyvendinamas. Taigi, teisė į teisingumą reiškia ir teisę į laikinąją teisinę apsaugą[71]. Teisė į teisingumą būtinai yra ir teisė į laikinąją teisinę apsaugą, nes, atsižvelgiant į teismo proceso trukmę, galima tikėtis, kad teisę turintis asmuo susilaikys nuo savivaliavimo (savigynos) ir savo teisės įgyvendinimo tik tokiu atveju, jei kartu bus pasirūpinta, kad jis gaus tokį patį rezultatą valstybės suteiktomis priemonėmis[72]. Iš esmės, panašios mintys apie bylų nagrinėjimo trukmę ir bylų išsprendimo kokybę, siejamą su LAP institutu, yra nagrinėjamos ir Anglijos teisės doktrinoje[73]. Taigi, būtent dėl laiko atsirandantys neigiami padariniai lemia poreikį nagrinėjant civilines bylas spręsti dėl LAP taikymo. Jeigu teisingumo vykdymui nereikėtų laiko sąnaudų, nebūtų ir LAP instituto taikymo poreikio. Antroji priežastis, galinti lemti poreikį taikyti LAP, yra galimi nesąžiningi atsakovo veiksmai, kuriais sąmoningai žlugdomas būsimo teismo sprendimo įvykdymas. Ieškovui būtina suteikti apsaugą nuo atsakovo veiksmų, žlugdančių sprendimo įvykdymą[74]. Taigi, poreikis taikyti LAP gali atsirasti ne tik dėl objektyvių teisinių ilgo teismo proceso padarinių, bet ir dėl nesąžiningų atsakovo veiksmų.

Kad LAP būtų naudojamos pagal paskirtį, t. y. ieškinio reikalavimo įvykdymui užtikrinti, ir nesąžiningiems proceso dalyviams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti šiuo institutu, kai siekiama ne su ieškinio reikalavimais susijusių tikslų, o, pavyzdžiui, LAP naudojamos kaip spaudimo priemonė potencialiam skolininkui arba sklandžiai teismo proceso eigai sutrikdyti, įstatyme yra nustatytos LAP taikymo sąlygos. LAP paskirtis yra šio instituto taikymo išimtinumo prielaida, todėl asmeniui, kuris teismui teikia tokį

71 Lüke ir Wax, *supra note,* 51: 657–658.

72 *Ibid.,* 660.

73 Adrian A. S. Zuckerman, „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments“, *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 353–387, https://www.jstor.org/stable/764736.

74 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , *supra note,* 9: 97–98.

prašymą, tenka pareiga pagrįsti būtinybę taikyti tokias priemones. Teismas, spręsdamas LAP taikymo klausimą, turi atidžiai ištirti ir įvertinti pareiškėjo prašyme nurodytas aplinkybes, kuriomis jis grindžia būtinybę imtis tokių priemonių, spręsti, ar šis prašymas atitinka jų tikslus, ar tai nėra tik spaudimo kitai šaliai priemonė. Vien tik kreipimasis į teismą ir reikalavimų pareiškimas nesuteikia pranašumo prieš kitą šalį ir savaime nėra pagrindas taikyti LAP. Be to, tiek kreipimasis į teismą, tiek pareikštų reikalavimų pobūdis ir mastas iš esmės priklauso nuo paties pareiškėjo valios[75].

4. LAP santykis su kitais institutais

LAP taikymas pagal CPK 144 straipsnio prasmę yra siejamas su grėsme teismo sprendimo įvykdymui, kuri gali atsirasti dėl įvairių aplinkybių. Teismas kiekvienu konkrečiu atveju įvertina tokias aplinkybes ir nutaria, ar konkrečioje byloje yra poreikis taikyti LAP. Visgi, laikinoji teisinė apsauga taikoma ne tik pagal CPK 144 straipsnį. Tam tikrais atvejais įstatymų leidėjas, norėdamas iš esmės pasiekti tuos pačius tikslus, kurie yra tapatūs LAP instituto paskirčiai, numato įstatyminę teisinę apsaugą, laikinai reglamentuojančią tam tikrą teisinį santykį. Pavyzdžiui, teismas, iškėlęs bankroto bylą, privalo taikyti juridinio asmens ilgalaikio turto, prie trumpalaikio turto priskiriamo nekilnojamojo turto ar turtinių teisių areštą, galiojantį iki nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos (JANĮ 25 straipsnio 6 dalis). Šios įstatyminės teisinės apsaugos tikslas, iš esmės, sutampa su LAP instituto tikslais, t. y. siekiama išsaugoti esamą padėtį ir išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui plačiąja prasme[76]. Be to, kaip ir LAP, šioms priemonėms būdingas laikinumas. Tokiu atveju nebūtina teismo prašyti įvertinti konkrečią faktinę situaciją, nes įstatymas numato tam tikram teisiniam santykiui suteikti privalomą apsaugą.

Teisės aktuose galima rasti ir daugiau pavyzdžių, kai laikinoji teisinė apsauga yra tiesiogiai įtvirtinta įstatyme, t. y. taikoma be šalių ir teismo valios, pavyzdžiui, tokia teisinė apsauga įtvirtinta CPK 611 straipsnio 2 dalyje. Teismas, aiškindamas šią teisės normą, yra nurodęs, kad „aptariama proceso įstatymo nuostata savo esme ir atlieka laikinosios apsaugos funkciją *ex lege* (liet. pagal teisę, įstatymą), t. y. iki kol bus išnagrinėtas skundas dėl vykdymo išlaidų apskaičiavimo (ne)pagrįstumo, įstatymo pagrindu (tam nereikalingas joks papildomas antstolio pat-

75 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1482-330/2016.

76 Grėsmę teismo sprendimo įvykdymui galima suprasti siaurąją prasme ir plačiąja prasme (apie tai plačiau žr. šios monografijos II skyriaus 3.2 poskyrį).

varkymas) stabdomas vykdymo išlaidų išmokėjimas antstoliui. Tai reiškia, kad pareiškėjo skundo reikalavimai dėl vykdymo išlaidų išieškojimo (ne) pagrįstumo, kol bus išnagrinėtas ginčas, **ir be teismo nutarties,** kuria būtų taikytos laikinosios apsaugos priemones, laikinai yra apsaugoti įstatyminiu lygmeniu."[77]

Svarbu aptarti LAP instituto teisinį santykį su užstato institutu, nes teismas gali netaikyti LAP, jeigu atsakovas į teismo sąskaitą sumoka reikalaujamą sumą (CPK 148 straipsnio 2 dalis). Kyla klausimas, ar toje teisės normoje minimos sumos sumokėjimas į teismo sąskaitą gali būti laikomas užstatu (CPK 101 straipsnis)?

Užstatas – specialus civilinio proceso teisės institutas, reguliuojamas CPK IX skyriaus teisės normų, paprastai naudojamas sprendžiant klausimą dėl procesinių terminų pratęsimo (CPK 77 straipsnis), bylinėjimosi išlaidų atlyginimo (CPK 95 straipsnio 3 dalis), prašant taikyti LAP iki ieškinio pareiškimo (CPK 147 straipsnio 3 dalis) ir sprendžiant klausimą dėl įrodymų užtikrinimo (CPK 223 straipsnis). Taigi, užstato instituto nereikėtų painioti su CPK 148 straipsnio 2 dalimi, kurioje numatyta galimybė netaikyti LAP, jeigu į depozitinę teismo sąskaitą sumokama reikalaujama suma. Tokios sumos sumokėjimas į depozitinę teismo sąskaitą jau yra faktas, kad taikyti LAP nėra teisinio pagrindo, nes atsakovo finansinė padėtis yra pakankama, kad būtų patenkinti ieškiniu reiškiami finansiniai reikalavimai, todėl atsakovo teisių nebereikia varžyti daugiau, nei būtina. Pinigų suma pagal CPK 148 straipsnio 2 dalį iš esmės, sumokama ieškovo naudai ir jo interesams užtikrinti, bet į teismo sąskaitą sumokėta suma niekada neliks nei teismui, nei valstybei – priešingai užstatui. Jeigu procesiniai veiksmai neatliekami dėl nepateisinamų priežasčių, užstatas lieka valstybei (CPK 109 straipsnio 2 dalis).

Taip pat aktuali LAP instituto ir privalomosios mediacijos santykio problematika. Pavyzdžiui, šeimos bylose taikytina privaloma mediacija (Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo 20 straipsnis). Ja nepasinaudojus, ieškinys nepriimamas (CPK 137 straipsnio 2 dalies 3 p). Kyla klausimas, ar galima taikyti LAP nepasinaudojus mediacija? Teismai šį klausimą sprendžia

---

77 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-391-933/2020

78 Kauno apygardos teismo 2020-05-12 nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-799-273/2020; Panevėžio apygardos teismo 2020 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-667-755/2020; Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2259-934/2021.

79 Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2938-653/2021.

pabrėždami, kad įstatymas suteikia galimybę prašyti taikyti LAP iki ieškinio pareiškimo. Jeigu, prieš pareiškiant ieškinį teismui, įstatymų nustatytais atvejais būtina pasinaudoti privalomąja mediacija, terminas, per kurį reikia pareikšti ieškinį, pradedamas skaičiuoti nuo mediacijos pabaigos. Taigi, pareiškėjas kartu su prašymu dėl LAP taikymo privalo pateikti duomenis apie kreipimąsi dėl privalomosios mediacijos ir, jai pasibaigus, turi nedelsdamas teismui pranešti apie privalomosios mediacijos pabaigą. Nepareiškus ieškinio per teismo nustatytą terminą, LAP panaikinamos[78]. Kitoje civilinėje byloje teismas taikė atsakovo turto areštą, kad būtų išsaugotas turtas iki santuokos nutraukimo ir santuokoje įgyto turto padalijimo, nustatęs, kad ieškovė kreipėsi dėl privalomosios mediacijos sprendžiant ginčą dėl santuokos nutraukimo ir susijusių klausimų išsprendimo vykdymo[79].

Taigi, tarp šių institutų yra tam tikra priešprieša, nes LAP institutas dėl savo prigimties iš dalies priešina ginčo šalis (pavyzdžiui, turint duomenų, kad sutuoktinis gali bandyti turtą paslėpti, kitas sutuoktinis sieks taikyti LAP nepranešęs kitai šaliai), o mediacijos paskirtis – sutaikyti ginčo šalis. Be to, nereikėtų pamiršti, kad, taikant LAP, būtina įvertinti ir preliminarų ieškinio pagrįstumą. Nors teismas, preliminariai vertindamas ieškinio pagrįstumą, nevertina ginčo aplinkybių iš esmės, tačiau teisės doktrinoje pastebima, kad preliminari teismo nuomonė dėl ginčo esmės, pareikšta taikant LAP, gali turėti įtakos taikos sutarties sudarymui[80].

Svarbu aptarti LAP santykį su tam tikrais materialinės teisės institutais, kurių paskirtis yra labai panaši į LAP instituto.

CK 6.863 straipsnis reglamentuoja daiktų, esančių ginčo objektu, laikiną pasaugą (sekvestraciją). Laikinoji pasauga sudaroma asmenų susitarimu, kai tarp ginčo šalių yra kilęs ginčas dėl teisės į daiktą (CK 6.863 straipsnio 1 dalis). Tuo atveju, jeigu areštuoto daikto saugotoju asmenį skiria teismas, antstolis, mokesčių administratorius ar kitas pareigūnas, tai tokiai pasaugai, be šio straipsnio taisyklių, taip pat yra taikomos ir CPK normos (CK 6.863 straipsnio 8 dalis). Taigi, nors laikinoji pasauga yra sudaroma asmenų susitarimu, tačiau, jeigu teismas areštuoja daiktą (CPK 145 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktai) ir skiria jo saugotoją, tokiu atveju taikytinos ir CPK, ir CK nuostatos, reglamentuojančios laikinąją pasaugą.

Sekvestracijos institutas Lietuvos teismų praktikoje beveik nenaudojamas ir neaptariamas, todėl šio jo paskirčiai atskleisti būtina analizuoti teisės doktriną.

---

80 Lawrence Collins, *Essays in International Litigation and the Conflict of Laws* (Oxford; New York: Clarendon Press; Oxford University Press, 1994), 13.

Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad sekvestracija yra kildinama iš romėnų teisės. Pastarojoje sekvestracija, esant būtinybei, galėjo būti priverstinai taikoma siekiant apsaugoti šalies interesus į kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą, dėl kurio vyko teisminis ginčas[81]. Šį institutą analizavęs T. Muther pabrėžia, kad jis yra glaudžiai susijęs su užtikrinimo priemonėmis (angl. *security undertakings*) – *cautiones* – ir, T. Muther teigimu, tam tikrais atvejais sekvestracija pakeisdavo *satisdatio* (laidavimą, skirtą teismo sprendimui užtikrinti (*satisdatio iudicatu solvi*) arba kitoms užtikrinimo priemonėms (*cautiones*)[82]. Vienas iš pagrindinių jos taikymą lemiančių veiksnių buvo aplinkybė, kad kaltinamasis savininkas (atsakovas) buvo *persona suspecta,* t. y. nepatikimas ne tik ekonominiu, bet ir moraliniu požiūriu bei dėl gyvenimo įpročių. Kitas lemiantis veiksnys, susijęs su pirmuoju, buvo būtinybė apsaugoti ieškinyje nurodytą turtą nuo iššvaistymo ar pablogėjimo. Paduodant apeliacinį skundą, buvo suteikiama specialiai reglamentuota aptariamo turto vaisių[83] sekvestracija, kol bus priimtas galutinis sprendimas. Kai apeliacinį skundą paduodavo atsakovas, sekvestracija buvo taikoma besąlygiškai, bet ieškovo apeliacinio skundo atveju vaisių sekvestracija buvo taikoma tik tada, kai atsakovas, būdamas *persona suspecta,* pradėdavo švaistyti turtą[84]. Atsižvelgiant į tai, kad sekvestracija buvo taikoma esant dviem aplinkybėms, t. y. esant galimam atsakovo nesąžiningumo faktui ir su tikslu užtikrinti turtą iki teismo sprendimo įvykdymo, galima matyti jos aiškią sąsają su LAP institutu. Sekvestracijos instituto sąsają su LAP institutu patvirtina ir kitos aplinkybės. Pirmiausia, ankstyvojoje Vokietijos teisėje LAP instituto tikslai buvo įgyvendinami ne per valstybės prievartos mechanizmą, o ginčo šalims savanoriškai susitariant dėl arešto, kad būtų užtikrintas galutinis teismo sprendimas[85]. Savanoriškas ginčo objekto perdavimas teismui ar kitam subjektui su tikslu jį išsaugoti, iš esmės, atitinka sekvestracijos institutą. Antra, sekvestracijos institutas reglamentuojamas kanonų teisėje. 1917 m. Kanonų teisės kodekse[86] (1672 kanonas) ir 1983 m. Kanonų teisės

81 Robert Wyness Millar, „Judicial Sequestration in Louisiana: Some Account of Its Sources“, *Tulane Law Review* 30, 2 (1955): 206, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/tulr30&i=231.

82 Theodor Muther, *Sequestration und Arrest im romischen Recht* (Hirzel, 1856), §§ 62, 67.

83 Vaisiai turėtų būti suprantami pagal daiktinę teisę, t. y. daiktai, kurie organiškai atsiskiria nuo pagrindinio daikto (CK 4.16 straipsnis).

84 Millar, *supra note,* 81: 206. Be to, beveik analogiškas sekvestracijos ir LAP santykis pateikiamas ir kitame šaltinyje: Miles, *supra note,* 36: 18–19.

85 Pontes de Miranda, *Historia e Pratica do Arresto Ou Embargo* (Saraiva e Cia, 1929), 25, cituota iš Kyriakides, supra note, 53: 45.

86 1917 m. Kanonų teisės kodeksas, žiūrėta 2024 m. gegužės 22 d., https://cdn.restorethe54.com/media/pdf/1917-code-of-canon-law-english.pdf.

kodekse[87] (1496 kanonas) įtvirtintos panašios nuostatos dėl ginčijamo turto sekvestravimo ir teisių suvaržymo per bylos nagrinėjimą, nurodant, kad asmuo, kuris pateikia bent tikėtinus argumentus, pagrindžiančius teisę į kitam asmeniui priklausantį daiktą ir nurodančius neišvengiamą praradimo pavojų, jei pats daiktas nebus perduotas saugoti, turi teisę gauti iš teisėjo atitinkamo daikto sekvestravimą. Trečia, užsienio valstybėse, pavyzdžiui, Graikijoje, viena iš ieškinio užtikrinimo formų yra „teisminis sekvestravimas“, kurios paskirtis – sekvestruotų prekių paėmimas iš skolininko nuosavybės ir jų perdavimas saugoti teismo paskirtam sekvestratoriui[88].

Taigi, sekvestracijos institutas, reglamentuojamas CK 6.863 straipsnyje, iš esmės, atlieka tą pačią funkciją kaip ir LAP institutas – užtikrina ginčo objekto (turto) *status quo* iki teismo sprendimo įvykdymo. Esminis skirtumas pagal Lietuvos teisę yra tas, kad sekvestracija sudaroma sutartiniu pagrindu, todėl tai yra viena iš atskirų sutarčių rūšių ir šiam institutui taikytinos sutarčių teisės taisyklės. O LAP institutas yra įgyvendinamas per valstybės prievartos mechanizmą kreipiantis į teismą, kai sekvestracija (laikinosios pasaugos sutartis) iš esmės negali būti sudaryta, nes šalys nebendradarbiauja, negali suderinti valios arba yra kitų priežasčių, trukdančių sudaryti tokią sutartį, pavyzdžiui, turima informacijos, kad atsakovas gali iššvaistyti turtą. Nors šie institutai turi tą pačią paskirtį, jų tapatinti nereikėtų. Sekvestracija – tai viena iš sutarčių rūšių, o LAP – tai procesinis institutas, skirtas operatyviai ir greitai užtikrinti galbūt palankaus teismo sprendimo įvykdymą.

Teismų praktikoje kyla neaiškumų aiškinant LAP, kaip ieškinio ir prievolių užtikrinimo priemonių, santykį. Anksčiau buvo išaiškinta, kad LAP ir hipotekos paskirtis yra vienoda, t. y. prievolės užtikrinimas hipoteka, iš esmės, atitinka tuos pačius tikslus, kurie keliami taikant LAP institutą[89]; kai ieškovo reikalavimų suma yra užtikrinta hipoteka tam pačiam subjektui (ieškovui), nėra objektyvaus ir būtino pagrindo tai pačiai reikalavimų sumai taikyti papildomų ribojimų LAP institutu[90]. Teisės doktrinoje, analizuojančioje Vokietijos teisėje įtvirtintą LAP institutą, taip pat pažymėta, kad „nėra jokios būtinybės skirti areštą, kai kreditorius jau yra kitokiu būdu pakankamai teisiškai apsaugotas (pvz., jis yra hipotekinis kreditorius) arba jo reikalavimo teisės pagrįstumas jau patvirtintas vykdytinu dokumentu“[91].

---

87 1983 m. Kanonų teisės kodeksas, žiūrėta 2024 m. gegužės 22 d., https://www.intratext.com/IXT/ENG0017/_P5N.HTM.

88 Campbell, *supra note,* 61: 210.

89 Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-35/2010.

90 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-765/2011.

91 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , *supra note,* 9: 99.

Galiausiai, pažymėtina, kad CPK 148 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai įtvirtinta, kad teismas gali netaikyti LAP, jeigu atsakovas įkeičia turimą turtą ieškovo naudai. Vertinant šiuos institutus, pirmiausia reikia pažymėti, kad ne visos LAP yra susijusios su turto išsaugojimu, t. y. tam tikros LAP yra skirtos laikinai sureguliuoti tam tikrą teisinį santykį ar pan.

Kalbant tik apie tas LAP rūšis, kurios skirtos laikinai apsaugoti turtą (pavyzdžiui, turto areštas), pažymėtina, kad hipoteka neapsaugo nuo visų grėsmių, kurios gali atsirasti teismo procese. Pavyzdžiui, esant duomenų, kad atsakovas gali turtą sugadinti ar sunaikinti, teismas galėtų taikyti turto areštą, kaip priemonę, kuria būtų apribojamos visos atsakovo nuosavybės teisės (disponavimas, naudojimas ir valdymas) į ginčijamą turtą. Taip būtų užtikrinta, kad turtas nekils jokios faktinės grėsmės teismo sprendimo įvykdymui[92]. Dėl šios priežasties hipoteka pati savaime neapsaugo ginčo objekto nuo faktinės rizikos, kad būtų įvykdytas teismo sprendimas (pavyzdžiui, nuo realaus objekto sunaikinimo, sugadinimo ar pan.). Be to, pripažįstama, kad hipoteka nepanaikina turto perleidimo grėsmės, o tik nustato papildomas sąlygas turto perleidimui[93]. Asmuo gali grąžinti bankui kreditą ir, išregistravęs hipoteką, perleisti butą tretiesiems asmenims, kas, neabejotinai, apsunkintų galbūt palankaus teismo sprendimo įvykdymą[94]. Taigi, įkeitimas ar hipoteka, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo būdai, nėra skirti faktiškai užtikrinti ginčo objekto išsaugojimą, todėl neturi būti vienareikšmiškai sutapatinami su LAP institutu.

5. LAP klasifikavimas

Teisės mokslas pateikia įvairius LAP klasifikavimo kriterijus[95]. Visgi, reikšmingiausias LAP klasifikavimo kriterijus yra susijęs su LAP tai-

---

92 Be to, teisės normos taip pat patvirtina skolininko galimybę sunaikinti savo pateiktą prievolės įvykdymo užtikrinimą. Pavyzdžiui, CK 1.123 straipsnio 3 dalies 2 punktas reglamentuoja, kad bendroji prezumpcija, jog civilinės teisės terminas yra nustatytas skolininko naudai, yra netaikomas, jeigu nustatoma, kad skolininkas sunaikina pateiktą prievolės įvykdymo užtikrinimą.

93 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gegužės 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-317-330/2024.

94 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-70-516/2018.

95 Pavyzdžiui, Lietuvos teisės doktrinoje nurodoma, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti skirstomos pagal taikymo momentą, pagal tai, kieno iniciatyva taikomos, kieno atžvilgiu taikomos, pagal vykdomas funkcijas, įpareigojamų pobūdį (Driukas ir Valančius, *supra note,* 1: 512). Be to, LAT Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalgoje Nr. AC-34-2 nurodytas klasifikavimas pagal įpareigojimų pobūdį ir tikslą.

kymo paskirtimi. Paprastai LAP skirstomos į tris kategorijos pagal LAP paskirtį: **pirma,** konservacinės priemonės (pranc. mesures conservatoires; vok. Sicherungsmassnahmen), kuriomis siekiama išlaikyti ginčo objekto statusą (tiek teisinį, tiek faktinį), esamą per visą proceso laikotarpį; **antra,** reguliacinės priemonės (pranc. *mesures de réglementation;* vok. *Regelungsmassnahmen*), kurios laikinai sureguliuoja teisinius santykius tarp ginčo šalių proceso metu; **trečia,** laikinosios „numatomosios" vykdymo priemonės[96] (pranc. *mesures d'exécution anticipée provisoires;* vok. *Leistungsmassnahmen*) – jos gali būti susijusios arba su pinigine nauda, arba įpareigojimais ką nors atlikti arba nuo kažko susilaikyti; jų tikslas – priverstinis vykdymas, susijęs su ieškinio pagrindu[97].

Teisės doktrinoje, kuri nagrinėjo Vokietijos LAP institutą, teigiama, kad Vokietijos civiliniame procese galimi laikinieji potvarkiai: 1) apsaugos potvarkiai (vok. *Sicherungsverfügung*), skirti visų kitų reikalavimų (išskyrus piniginius) apsaugai; 2) reguliavimo potvarkiai (vok. *Regelungsverfügung*), skirti ginčytiniems teisiniams santykiams tarp šalių laikinai sureguliuoti; 3) įvykdymo, arba patenkinimo, potvarkiai (vok. *Leistungsverfügung oder Befriedigungsverfügung*) – Vokietijos teismų praktikos kūrinys, skirtas laikinam kreditoriaus reikalavimui patenkinti[98]. Lietuvos teisės doktrinoje pateikiamas kitoks skirstymas pagal LAP funkcijų pobūdį. A. Driukas ir V. Valančius, nagrinėdami šį institutą, nurodo, kad LAP pagal funkcijas gali būti skirstomos į galutinio sprendimo įvykdymą užtikrinančias priemones (atsakovo turto areštas), prevencines priemones (draudimas atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose) ir įrodymus užtikrinančias priemones (daiktinių įrodymų areštas)[99]. Toks įvairus klasifikavimas parodo, kad LAP gali atlikti skirtingas funkcijas. Viena iš reikšmingiausių LAP instituto klasifikacijų yra numatyta 2021 m. Europos teisės instituto (ELI) ir UNIDROIT išleistose modulinėse Europos civilinio proceso taisyklėse. Šios taisyklės numato, kad LAP pagal savo funkcijas skirstomos į keturias kategorijas. Pirmoji kategorija – tai priemonės, skatinančios arba užtikrinančios teismo sprendimo vykdymą, pavyzdžiui, turto išsaugojimą. Antrajai kategorijai priklauso priemonės, kuriomis siekiama teismui išsaugoti galimybę visapusiškai išspręsti ginčą, pavyzdžiui, įrodymų užtikrinimo priemonės. Trečiajai kategorijai priklauso

96 Angl. *interlocutory anticipatory enforcement measures.*

97 Fabienne Hohl, *Procédure civile* [Civil procedure], vol. II, 2776 (2002), cituota iš https://jusmundi.com/fr/document/decision/en-swiss-company-x-v-dutch-company-y-decision-of-the-swiss-federal-tribunal-4a-582-2009-tuesday-13th-april-2010

98 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga..." , *supra note,* 9: 101–102.

99 Driukas ir Valančius, *supra note,* 1: 512.

priemonės, skirtos išsaugoti buvimą ir vertę prekių ar kito turto, kuris yra arba bus nagrinėjamos arba numatomos bylos dalykas. Pavyzdžiui, priemonės, skirtos saugiam turto saugojimui užtikrinti arba pajamų iš turto gavimui ar greitai gendančių prekių realizavimui užtikrinti. Ketvirtajai kategorijai priskiriamos priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią esamai arba būsimai žalai, kol bus priimtas galutinis sprendimas. Tai priemonės, kurioms reikalingas tarpinis vykdymas, pavyzdžiui, dėl prekių tiekimo, leidimo patekti į patalpas, įpareigojimo vykdyti sutartį, taip pat tam tikrų apribojimų taikymas, pavyzdžiui, bylose dėl intelektinės nuosavybės ginčų ir tarpinių mokėjimų (angl. *interim payments*)[100]. Be to, atsižvelgiant į LAP rūšį, skiriasi ir LAP taikymo taisyklės bei sąlygos[101].

Verta paminėti, kad kai kurios valstybės įrodymų užtikrinimo institutą reglamentuoja ir LAP institutu arba priskiria vienai iš LAP rūšių[102]. Pavyzdžiui, Anglijos teisė numato specifinę LAP rūšį *search order,* kurios paskirtis, iš esmės, yra užtikrinti įrodymus leidžiant ieškovui patekti į atsakovo patalpas. Teismas priima tokio pobūdžio įpareigojimą, kai byloje yra duomenų, kad atsakovas gali paslėpti ar sunaikinti įrodymus[103]. Pažymėtina, kad tam tikri LAP ir įrodymų užtikrinimo požymiai būdingi ir Lietuvos teisei[104], tačiau teismų praktika griežtai atskiria šiuos du institutus. LApT yra pažymėjęs, kad *įrodymų užtikrinimas yra savarankiškas procesinis institutas, įtvirtintas CPK II dalies XIII skyriaus dešimtajame skirsnyje (CPK 221–224 straipsniai)*[105].

Nors LAP klasifikacija gali būti labai yra įvairi, praktiškai reikšmingiausia Lietuvos teismams yra faktiškai naudojama LAP klasifikacija pagal tikslus[106]: 1) konservacinės paskirties (LAP, užtikrinančios padėties, esančios per bylos nagrinėjimą, stabilumą, *status quo* išsaugojimą); 2) laikinai sureguliuojančios teisinius santykius (LAP, sudarančios sąlygas užtikrinti asmenų teisių apsaugą, normalų ginčo teisinių santykių funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas);

---

100 ELI/UNIDROIT, *supra note,* 10: 335.

101 *Ibid.* Žr. 193, 197, 199 ir 201 taisykles, kurios numato skirtingas kiekvienos rūšies LAP sąlygas.

102 *Ibid.*

103 Sime, *supra note,* 49: 494.

104 Pavyzdžiui, perkeliant ES direktyvą dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, LAP ir įrodymų užtikrinimo priemonės buvo reglamentuotos kartu, t. y. perkeltos į vieną straipsnį (žr., pvz., ATGTĮ 81 straipsnį pavadinimu „Laikinosios apsaugos ir įrodymų užtikrinimo priemonės“).

105 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-977-798/2020.

106 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1130-1120/2020.

3) prevencinės priemonės (LAP, užkertančios kelią žalai ar kitiems neigiamiems padariniams atsirasti). Sprendžiant dėl LAP taikymo kiekvienu konkrečiu atveju, pirmiausia reikia nustatyti, ko siekia pareiškėjas ir koks LAP taikymo tikslas. Nustačius konkrečią LAP rūšį, atitinkamai pritaikoma ir laikinoji apsaugos priemonė. Tokia klasifikacija pagrįsta ne tik moksliškai, bet ir praktiškai, nes, atsižvelgiant į teisinių santykių specifiškumą, skirtingoms LAP rūšims gali būti taikomos skirtingos LAP taikymo taisyklės ir (ar) sąlygos.

II. BENDROSIOS LAP TAIKYMO NUOSTATOS

1. LAP taikymo prielaidos

LAP taikymo sąlygos yra numatytos CPK 144 straipsnyje[107]. Daugiau jokių sąlygų ir reikalavimų dėl LAP taikymo CPK, iš esmės, nenumato. Visgi, teismų praktika yra suformulavusi nemažai fundamentalių su LAP taikymu susijusių taisyklių – LAP taikymo prielaidų, kurios reikšmingos pradinėje stadijoje, kad būtų atsakytas klausimas, ar yra teisinis pagrindas spręsti dėl LAP taikymo, ar prašomų priemonių taikymas toje konkrečioje situacijoje yra apskritai galimas. Jeigu pažeidžiamos kreipimosi dėl LAP taikymo prielaidos, LAP taikyti negalima. Tokiu atveju nėra teisinio pagrindo spręsti ir dėl LAP taikymo sąlygų.

Buvo minėta, kad teismas, taikydamas procesinį LAP institutą, nenagrinėja ginčo iš esmės. Prašymas taikyti LAP nėra savarankiškas teisių ir pažeistų interesų gynimo būdas[108], kadangi procesinio pobūdžio priemonių taikymas nėra civilinių teisių gynimo būdas[109]. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė nurodė, kad, netaikant LAP, nebus tinkamai įgyvendinta jos teisė į teisminę gynybą. LApT nesutiko su tuo ir pažymėjo, kad ieškovės teisė į teisminę gynybą yra įgyvendinta pateikus teismui ieškinį ir priėmus jį nagrinėti[110]. Taigi, paprastai LAP taikomos, siekiant užtikrinti materialinį reikalavimą byloje[111].

---

107 Apie LAP taikymo sąlygas žr. II skyriaus 3 poskyrį.

108 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-955-1120/2020.

109 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-350-302/2021.

110 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1156-943/2020.

111 Visgi, išimtiniais atvejais LAP gali būti taikomi tam tikriems procesiniams prašymams užtikrinti. Pavyzdžiui, teismų praktikoje pripažįstama, kad byloje gali būti reiškiami procesinio teisinio pobūdžio reikalavimai (pvz., dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo). Todėl LAP gali būti taikomos ir procesinio teisinio pobūdžio ieškinio reikalavimams, tarp jų ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimui, užtikrinti (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1360-943/2020).

Viena iš pagrindinių LAP taikymo taisyklių – **negalima taikyti LAP nesant jokio materialinio reikalavimo.** Pavyzdžiui, teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai atsakovas pateikia atsiliepimą į ieškinį (nesant jokio reikalavimo) ir jame suformuluoja prašymą taikyti LAP. Jei atsakovas nėra pareiškęs materialinių reikalavimų (pavyzdžiui, teikdamas priešieškinį), o yra tik pateikęs atsiliepimą į ieškinį, kuris laikytinas procesinio pobūdžio dokumentu, nėra pagrindo taikyti ir LAP[112]. Vienoje civilinėje byloje šalys patvirtino taikos sutartį, pagal kurią sulygo dėl tam tikrų aspektų, susijusių su nekilnojamuoju turtu. Trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, apskundė teismo nutartį, kuria buvo patvirtinta taikos sutartis, ir pateikė prašymą taikyti LAP – areštuoti nekilnojamąjį ginčo turtą apribojant disponavimo teisę. Teismas pažymėjo, kad nutartis, kuria patvirtinta taikos sutartis, yra teisėta ir pagrįsta, o trečiasis asmuo nėra pareiškęs jokių savarankiškų materialinių reikalavimų, todėl nėra pagrindo spręsti ir dėl LAP taikymo sąlygų[113].

Antra, **LAP turi būti susijusios su pareikštais materialiniais reikalavimais.** Teismų praktikoje pažymima, kad „turi būti nustatytas tiesioginis ryšys tarp ieškinio dalyko ir konkrečios LAP“[114]. Teisės doktrinoje nurodoma, kad tam turi būti skiriamas ypatingas dėmesys, nes „nesant tarp šalių materialinių teisinių santykių, negali būti ir jokio teismo sprendimo. Būsimo teismo sprendimo negalimumas reikštų, kad nėra ir paties laikinosios teisinės apsaugos nustatymo poreikio, nes kiltų elementarus klausimas – kokios kreditoriaus reikalavimo teisės turi būti apsaugotos? Be to, teismas neturėtų tapti vienos šalies susidorojimo su kita šalimi „įrankiu“. <...> Materialiniai teisiniai santykiai gali būti ne vien prievoliniai, bet ir daiktiniai (pvz., reikalavimas grąžinti daiktą iš svetimo neteisėto valdymo)“[115]. Teismas gali taikyti LAP, siekdamas užtikrinti tik tų reikalavimų, kurie buvo pareikšti byloje, įvykdymą, ir neturėtų taikyti LAP, apsaugodamas galimus reikalavimus, kurie byloje nebuvo pareikšti. Be to, siekdamas užtikrinti byloje pareikštų reikalavimų įvykdymą, teismas turėtų taikyti tik tokias LAP, kurios būtinos ir realiai gali užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą, ir netaikyti priemonių, kurios teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti nėra būtinos[116].

---

112 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1019/2012.

113 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-822-450/2021.

114 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-738-330/2024.

115 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , *supra note,* 9: 119.

116 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-959-302/2021.

Minėta taisyklė įtvirtina „sąsajumo“ kriterijų, kad LAP turi būti ne tik susijusios su pareikštais materialiniais reikalavimais, bet ir būtina sąsaja tarp LAP ir asmens, kuriam prašoma taikyti LAP[117], o LAP taikymas turi užtikrinti tik nagrinėjamoje (ne kitoje) byloje pareikštus reikalavimus[118]. Esant dviem (ar daugiau) skirtingų bylų, kuriose dalyvauja tie patys asmenys, vienoje byloje taikytų ar netaikytų LAP rūšys, apimtis ir mastas nebūtinai yra reikšmingi sprendžiant klausimą dėl LAP taikymo kitoje byloje, nes skirtingose bylose skiriasi ieškinio elementai, šalių procesinė padėtis ir pan.[119] Visgi, LAP ir ieškinio dalyko sąsaja gali būti netiesioginė. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškiniu buvo prašoma atlyginti nuostolius ir pakoreguoti techninį projektą, o prašoma taikyti LAP – sustabdyti statybos darbus. LApT pažymėjo, kad, nors minėta priemonė tiesiogiai nėra susijusi su nuostolių atlyginimu, tačiau, jeigu ji nebūtų pritaikyta, statybos darbai būtų vykdomi pagal esamus dokumentus, kurie yra ginčijami ir galimai padarytų dar daugiau žalos[120].

LAP, neatitinkančios pareikšto reikalavimo esmės ir nesusijusios su būsimo teismo sprendimo įvykdymo konkrečioje byloje užtikrinimu, neturi būti taikomos[121]. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovas siekė ieškiniu pripažinti, kad jam ir atsakovei jungtinės veiklos sutarties pagrindu bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso pastatas – gyvenamasis namas. LApT išaiškino, kad ieškovas prašo taikyti LAP – įpareigoti atsakovę iš anksto sutartu laiku suteikti galimybę ieškovui netrukdomam patekti į gyvenamąjį namą pasiimti asmeninius savo daiktus – nėra skirtos užtikrinti ieškovo pareikštus ieškinio reikalavimus[122]. Kitoje byloje ieškovė prašė pripažinti niekinėmis ir negaliojančiomis nuo sudarymo pradžios ieškovų sudarytas su akcijomis susietų obligacijų pasirašymo ir skolinimo obligacijų apmokėjimu sutartis, taip pat prašė taikyti LAP – laikinai, iki šioje byloje bus priimtas ir įsiteisės teismo sprendimas, atsakovei uždrausti pradėti priverstinį išieškojimą atsakovės naudai iš ieškovų įkeisto turto – buto. LApT pažymėjo, kad ieškovas ieškinyje neginčija nei hipotekos sandorio, kuriuo įkeistas butas, nei notaro vykdomojo įrašo, kurio pagrindu yra vykdomas išieškojimas pagal byloje pateiktus duomenis. Vien ši teisiškai reikšminga aplinkybė sudaro pagrindą konstatuoti, kad prašoma taikyti LAP yra ne-

117 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-42-302/2019.
118 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-470-943/2019.
119 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-316-381/2018.
120 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-717-464/2023.
121 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1216-790/2020.
122 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-468-1120/2022.

susijusi su pareikštu reikalavimu. Nagrinėjamoje byloje nėra pareikšto net tokio reikalavimo, kuris galėtų būti priverstinai vykdomas, o jo įvykdymas – užtikrintas[123]. Dar vienos bylos ieškinyje pareikštas reikalavimas – įpareigoti Vilniaus miesto savivaldybės administraciją pradėti su apeliante tiesiogines derybas dėl ginčo pastato privatizavimo – grindžiamas aplinkybe, kad ji padariusi įstatyme nustatyto dydžio investicijas, kad pagerintų šiame pastate esančias ginčo patalpas, kurios buvo jai išnuomotos. LApT nurodė, kad apeliantės prašoma taikyti LAP – draudimas iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos atsakovei imtis kokių nors veiksmų, kad apeliantę iškeldintų iš ginčo patalpų – nėra susijusi su nagrinėjamoje byloje jos pareikštais reikalavimais. Jei ieškinys būtų patenkintas, ir net pripažinus, kad apeliantė turi teisę į tiesiogines derybas, tokia teisė dėl to neišnyktų, jei ir būtų imtasi priemonių dėl jos iškeldinimo iki bylos išnagrinėjimo[124].

Nors reikalavimas, kad LAP turi būti susijusios su byloje pareikštais reikalavimais, yra svarbus, autorių manymu, jis nėra absoliutus. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad perdėtas „sąsajumo“ reikalavimas (angl. *insisting on a cause of action*) gali būti nesuderinamas su daugeliu nusistovėjusių situacijų, kai LAP dažnai taikomi, nors nėra ieškinio sąsajos (angl. *cause of action*). Tai taikoma ir draudimams pareikšti ieškinį ar tęsti bylinėjimąsi (angl. *anti-suit injunctions*), interneto svetainių blokavimo įsakymams (kai nėra pagrindo pareikšti ieškinį atsakovui interneto paslaugų teikėjui) ir pan.[125] Be to, LAP taikymas gali turėti „pagalbinę“ funkciją užsienio teismo ar arbitražo teismo sprendimų atžvilgiu[126]. Visi šie argumentai leidžia pritarti pozicijai, kad, nors daugeliu atveju sąsaja su pareikštu ieškinio reikalavimu privalo būti, bet nereikėtų jos laikyti absoliučia LAP taikymo prielaida[127].

Trečia, pagal bendrąją taisyklę[128], **galima taikyti tik tokias LAP, kurios yra skirtos sprendimui, kurį galima vykdyti priverstinai, užtikrinti.** Teismų praktikoje ieškiniai pagal procesinį tikslą skirstomi į ieškinius dėl: 1) pripažinimo; 2) priteisimo; 3) teisinių santykių modifikavimo. Pavyzdžiui, ieškiniai dėl pripažinimo paprastai turi prejudicinę galią ieškiniams dėl priteisimo ir jiems nereikia priverstinio vykdymo. Taigi, ieškiniams dėl pripažinimo (pavyzdžiui, pripažinti sutartį negaliojančia arba pripažinti vienašališką

123 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-109-516/2019.

124 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-625-178/2017.

125 Sime, *supra note,* 49: 462.

126 *Ibid.,* 463.

127 *Ibid.*

128 Turima omenyje, kai prašoma taikyti LAP, kurios paskirtis užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą.

sutarties nutraukimą neteisėtu) paprastai nereikia taikyti LAP[129]. Galimybę taikyti LAP pirmiausia apibrėžia pareikšti reikalavimai; teismas negali taikyti platesnės apimties LAP nei pareikšto ieškinio dalykas[130].

Pasitaiko atvejų, kai prašoma taikyti LAP, nors byloje pareikštas materialinis reikalavimas nereikalauja priverstinio vykdymo. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovas reikalavo pripažinti sutartį negaliojančia ir prašė taikyti LAP – sustabdyti sutarties vykdymą, tačiau teismas nurodė, kad ieškinio patenkinimo atveju teismo sprendimas nereikalautų priverstinio vykdymo, todėl užtikrinti įvykdymą to, ko faktiškai nereikės vykdyti, negalima[131]. Kitoje byloje patikslinusi ieškinį ieškovė pareiškė reikalavimą įpareigoti atsakoves per 20 dienų nuo teismo sprendimo įsigaliojimo momento perduoti konkurso laimėtojo teises ir pareigas ieškovei, t. y. ieškovė iš esmės pareiškė ieškinį dėl pripažinimo. LApT pažymėjo, kad tokio ieškinio dalyko patenkinimo atveju teismo sprendimas nereikalautų priverstinio vykdymo – teismo sprendimo teisinė galia realizuotųsi *ipso facto* (savaime pagal faktą)[132]. Dar kitoje byloje buvo pareikštas reikalavimas atsakovei dėl turto atidalinimo iš bendrosios dalinės nuosavybės ir prašymas taikyti LAP – iki sprendimo įsiteisėjimo uždrausti atsakovei be bendraturčių sutikimo nuomoti patalpas, esančias bendrojoje dalinėje nuosavybėje. LApT pažymėjo, kad iš prašomų taikyti LAP matyti, kad jos būtų taikomos ne tiesiogiai ir ne byloje pareikštų reikalavimų užtikrinimui, o atsakovės galimai vykdomai veiklai. Kitaip tariant, nėra grėsmės, kad, netaikius apelianto prašomos LAP, galimai jam palankaus teismo sprendimo įvykdymas galėtų pasunkėti arba pasidarytų nebeįmanomas[133]. LApT taip pat atkreipė dėmesį, kad reikalavimui pripažinti negaliojančiu turto pardavimo iš varžytinių aktą nereikia priverstinio vykdymo, o uždraudimas atsakovui inicijuoti elektros energijos, dujų ir vandens tiekimo nutraukimą visiškai nėra susijęs su minėto reikalavimo įvykdymu[134]. Taigi, egzistuoja atvejų, kai prašoma taikyti LAP, siekiant užtikrinti reikalavimą, kuriam nereikia priverstinio vykdymo.

Ketvirta, **LAP negali sutapti su pareikštais ieškinio materialiniais reikalavimais (ieškinio dalyku).** Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje ieškovė kreipėsi į teismą, be kita ko, prašydama įpareigoti atsakovę grąžin-

---

129 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-934/2023.
130 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023.
131 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-447-302/2017.
132 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1619-516/2018.
133 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-977-178/2016.
134 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1638-302/2018.

ti ginčo automobilius. Ieškinio reikalavimams užtikrinti prašė taikyti LAP – įpareigoti atsakovę perduoti ieškovei saugoti automobilius. Pirmosios instancijos teismas prašymą dėl LAP tenkino, o LApT šią nutarties dalį panaikino ir konstatavo, kad pirmosios instancijos teismo taikytos LAP iš esmės sutampa su byloje pareikštu vienu reikalavimu, todėl tokia LAP skundžiama nutartimi pritaikyta nepagrįstai[135]. Dar kitoje byloje pažymėta, kad prašomos taikyti LAP – direktoriaus įgaliojimų ir funkcijų vykdymo sustabdymas, juos pavedant atlikti laikinajam administratoriui – sutampa su ieškinio dalyku, nes teismo prašoma iš pareigų atšaukti atsakovės įmonės direktorių ir vietoj jo paskirti laikinąjį direktorių nustatant jam mokamo atlyginimo dydį. Vadinasi, LAP taikymu apeliantė iš esmės siekia sureguliuoti tarp bendrovės akcininkų kilusį konfliktą dar iki teismo sprendimo priėmimo nagrinėjamoje byloje, bet toks jos siekis yra nesuderinamas su LAP instituto esme ir jo paskirtimi[136]. Įdomi situacija susiklostė ir byloje, kurioje ieškovas ieškiniu prašė panaikinti Lietuvos advokatų tarybos sprendimą laikinai išbraukti jį iš advokatų padėjėjų sąrašo. Dar ieškovas prašė taikyti LAP – sustabdyti Lietuvos advokatų tarybos sprendimo vykdymą iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo. LApT konstatavo, kad prašomų LAP taikymas iš esmės paneigtų Lietuvos advokatų tarybos sprendimo, numatyto Advokatūros įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje, prevencinį poveikį[137]. Tokios praktikos laikytasi ir vėlesnėse civilinėse bylose[138]. Visgi, yra dvi taisyklės, kad LAP negali sutapti su ieškinio dalyku, išimtys. Pirmoji išimtis yra susijusi su civilinėmis bylomis, nagrinėjamomis pagal prevencinio ieškinio taisykles (CK 6.255 straipsnis). Prevencinis ieškinys yra specifinis pažeistų asmens teisių gynybos būdas, kuriuo siekiama užkirsti kelią teisę pažeidžiamiems veiksmams ar uždrausti atlikti veiksmus, keliančius grėsmę žalai atsirasti (CK 1.138 straipsnio 3 punktas). Prevenciniu ieškiniu laikomas ieškinys, kuriuo siekiama uždrausti atlikti veiksmus, sukeliančius realią žalos padarymo ateityje grėsmę (CK 6.255 straipsnio 1 dalis). Pripažįstama, kad prevencinį ieškinį reiškianti šalis gali prašyti taikyti LAP, iš esmės sutampančią su ieškinio reikalavimu[139]. Tačiau tokie atvejai yra išimtiniai ir susiję su galimybės nebuvimu kitokiu būdu užtikrinti realų teismo sprendimo įvykdymą[140]. Šios LAP priskiriamos pre-

135 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020.
136 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-464/2020.
137 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-72/2013.
138 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-303-302/2022.
139 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022.
140 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020.

vencinio pobūdžio LAP ir yra skirtos užkirsti kelią žalai atsirasti ar padidėti.

Anglijos teisėje, siekiant prevencinio pobūdžio tikslų, išskiriama specifinė LAP rūšis – *quia timet* (nes jis bijo) draudimas. Teismas gali taikyti *quia timet* ir apriboti grasinantį elgesį, jei tai atitinka šias sąlygas: **pirma,** yra didelė tikimybė, kad, jei nebus taikoma ši LAP, tai atsakovas veiks pažeisdamas ieškovo teises; **antra,** dėl numatomo pažeidimo patiriama žala būtų tokia didelė ir nepataisoma, kad žalos atlyginimo priemonė būtų nepakankama, net jei draudimas būtų išduotas iš karto po pirmojo faktinio pažeidimo; **trečia,** prašymas neturi būti pateiktas per anksti, vadinasi, turi būti reali ir neišvengiama delikto padarymo rizika[141]. Be to, skubos atveju galima išduoti *quia timet* įsakymą nežinomiems asmenims. Įsakymas nežinomiems asmenims turi būti pakankamai aiškus, kad visuomenė žinotų, ką jie turi daryti, ir jiems nereikėtų naudotis teisine konsultacija. Nutartyje turi būti numatytas alternatyvus įteikimo būdas, kuris galėtų atkreipti nežinomų asmenų dėmesį į tokią nutartį[142]. Lietuvos teisės doktrinoje yra aptartos kai kurios praktinės problemos, kurios atsiranda tais atvejais, kai į bylą yra įtraukiamas nežinomas atsakovas ir jam prašoma taikyti LAP[143].

Antroji išimtis, kai LAP gali sutapti su ieškinio dalyku, taikytina esant tęstiniam (ne vienkartiniam baigtam) teisių pažeidimui, kada LAP pagal turinį gali sutapti su ieškinio dalyku, išskyrus nuolatinį įpareigojimų, draudimų pobūdį. Pavyzdžiui, ieškovas gali prašyti priteisti materialinį išlaikymą (alimentus) nepilnamečiui vaikui ir kartu prašyti taikyti LAP – priteisti jam laikiną išlaikymą (CK 3.65 straipsnio 1 dalies 4 punktas, CPK 145 straipsnio 1 dalies 11 punktas)[144].

Penkta, **LAP taikymu negali būti siekiama apsisaugoti nuo ateityje galinčių kilti ginčų,** nes tai prieštarautų LAP taikymo paskirčiai ir esmei. Iš esmės tai yra draudimo piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis apraiška, kadangi LAP institutas yra procesinis institutas, kuris neturi būti naudojamas ne pagal savo paskirtį. Pavyzdžiui, byloje ginčas kilo dėl ieškinyje nurodytų atsakovių valdymo organų priimtų sprendimų, susijusių su biudžetinių klubų ir mokyklų teisės dalyvauti Lietuvos ledo ritulio čempionatuose ir turnyruose apribojimu. Minėti sprendimai buvo galiojantys, nes pirmosios instancijos teismo sprendimas pripažinti juos negaliojančiais dar nebuvo įsiteisėjęs. Apeliantė prašė taikyti LAP – uždrausti atsakovėms (jų orga-

141 Sime, *supra note,* 49: 463.

142 *Ibid.*

143 Artur Doržinkevič, „Kai kurie civilinių bylų, susijusių su bitkoinais, nagrinėjimo probleminiai aspektai“, *Jurisprudencija* 29, 2 (2022): 260, 262–263.

144 Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009.

nams) priimti sprendimus, kuriais būtų įgyvendinamas ginčijamas sprendimas arba kurie būtų priimti šio sprendimo pagrindu. Savo prašymą motyvavo tuo, kad, nepritaikius nurodytos LAP, ieškinio patenkinimo atveju jos teisės ir teisėti interesai nebūtų apginti, jeigu ginčijamo sprendimo pagrindu būtų priimti sprendimai patvirtinti 2021–2022 m. ir vėlesnių sezonų čempionatų ir lygų nuostatus, ir dėl to reikėtų inicijuoti naujus teisminius procesus. LApT pažymėjo, kad LAP taikymu negali būti siekiama apsisaugoti nuo ateityje galinčių kilti papildomų ginčų[145]. Kitoje byloje LApT taip pat pažymėjo, kad LAP taikymo tikslas – šalių faktinės arba teisinės padėties iki ginčo galutinio išsprendimo išsaugojimas ir nėra siejamas su siekiu ateityje išvengti naujų teisminių procesų[146].

Apibendrinant minėtas LAP taikymo prielaidas, visų pirma, būtina pažymėti, kad jos yra susijusios su tuo, kad LAP institutas yra procesinis institutas, kuris neturi būti naudojamas kaip priemonė galutinai išspręsti ginčą ar spręsti kitas situacijas, kurios nėra susijusios su pareikštu materialiniu reikalavimu. Tačiau egzistuoja tam tikrų išimčių dėl šių LAP taikymo prielaidų, todėl jos turi būti taikomos ne automatiškai, o atsižvelgiant į konkrečias byloje esančias faktines aplinkybes ir remiantis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais. Taip pat svarbu atsižvelgti į konkrečios bylos kategorijos rūšį, kadangi tam tikrų kategorijų bylose LAP taikymas turi ypatumų.

2. LAP taikymo principai

LAP taikymas visada yra susijęs su įvairiais priešingos šalies interesų ribojimais: draudimu perleisti turtą, disponuoti piniginėmis lėšomis ir pan. Tai sutrikdo kasdienę tiek fizinio, tiek juridinio asmens veiklą. Pažymėtina, kad, priimant procesinį sprendimą dėl LAP taikymo, paprastai ginčas dar nėra išnagrinėtas iš esmės, todėl nėra net pakankamai duomenų, ar apskritai pareikštas reikalavimas yra pagrįstas, o vadovaujamasi tik ieškinio tikėtinumo principu. Be to, CPK numato galimybę taikyti ne tik konkrečią LAP, tačiau ir kelių LAP derinius. Taigi, sprendžiant klausimą dėl LAP taikymo, ypatingą svarbą užima LAP taikymo principai – ekonomiškumo, lygiateisiškumo ir teisingumo, kuriais, iš esmės, siekiama palaikyti priešingų šalių interesų balansą, proceso šalių teisėtų interesų pusiausvyrą. LAP turi būti taikomos arba parenkamos taip, kad nesuteiktų nei vienai šaliai per dide-

145 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-934-407/2021.

146 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-612-567/2022.

lio pranašumo ar nesuvaržytų kurios nors proceso šalies teisių daugiau, nei būtina teisėtam tikslui pasiekti[147].

Ginčo šalių interesų ekonomiškumo, pusiausvyros ir lygiateisiškumo principai sąlygoja, kad taikomos LAP turi būti tokios, kurios, iš esmės, nestabdytų ir netrikdytų įmonių komercinei ūkinei veiklai, t. y. įmonės komercinė ūkinė veikla negali nukentėti dėl pradėtų teisminių procesų[148]. Tik vienos iš šalių, kreditoriaus, interesų užtikrinimas, jo prašymu pritaikant LAP, neturėtų paralyžiuoti antrosios šalies, jeigu ji iš tikrųjų tebevykdo ūkinę komercinę veiklą ir generuoja (ar realiai gali generuoti) pajamas, absoliučiai jokios ūkinės veiklos ir neturėtų suvaržyti be išimties jokių šios įmonės įsipareigojimų vykdymo, o juo labiau tokių priemonių taikymas neturėtų lemti įmonės nemokumo (bankroto)[149]. Pažymėtina, kad teisingumo ir proporcingumo principai – tai konstituciniai tarpšakiniai teisės principai, o ekonomiškumo principas nėra konstitucinis ir yra vienintelis LAP taikymo principas, išskiriamas CPK 145 straipsnio 2 dalyje. Pastebėtina, kad šie principai dažniausiai minimi kartu, neišskiriant vieno ar kito principo specifikos. Be to, šie principai vienas kitą papildo. Visgi, kiekvieno principo turinys skiriasi.

2.1. Ekonomiškumo principas

Pagal ekonomiškumo principą reikalaujama, kad teismas taikytų tokias ir tiek LAP, kad būtų užtikrintas būsimo teismo sprendimo įvykdymas[150]. LAP parenkamos vadovaujantis CPK 145 straipsnio 2 dalimi, ir ekonomiškumo principu, kuris reiškia, kad LAP parenkamos taip, kad geriausiai užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą ir kartu nepadarytų atsakovui nuostolių, arba tokie nuostoliai būtų minimalūs[151].

Ekonomiškumo principas, iš esmės, reiškia draudimą bet kuriomis, tiek turtinio, tiek neturtinio pobūdžio, LAP taikyti didesnius suvaržymus, nei yra absoliučiai būtinos būsimo ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti[152]. Toks principas orientuotas į pareikšto reikalavimo ir taikomų LAP mastą. Pavyzdžiui, vienoje byloje LApT nurodė, kad, pirmo-

147 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1070-798/2021; EŽTT 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *UAB „JGK Statyba" ir Guselnikovas prieš Lietuvą,* peticijos Nr. 3330/12.

148 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-350-464/2018.

149 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-15-464/2018.

150 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1070-798/2021.

151 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-989-1120/2021.

152 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-10-178/2018.

sios instancijos teismui tik iš dalies tenkinus ieškinio reikalavimus, atitinkamai keičiasi ir atsakovės atžvilgiu taikomos atsakomybės apimtis, todėl jai taikomų LAP mastas mažintinas nustatant, kad atsakovės bendrai areštuoto turto vertė negali viršyti 162 518 Eur sumos (CPK 145 straipsnio 2 dalis)[153]. Kitoje byloje tuo pačiu ieškiniu skirtingiems atsakovams buvo pareikšti du savarankiški reikalavimai, kurių bendra vertė buvo daugiau kaip 15 mln. Eur. LApT atkreipė dėmesį, kad ekonomiškumo principas draudžia taikyti daugiau LAP, negu yra būtina, todėl taikytinas LAP ir jų mastą diferencijavo pagal konkretiems atsakovams pareikštus reikalavimus[154].

Ekonomiškumo principas yra glaudžiai susijęs ir su proporcingumo principu, kuris, be kita ko, numato reikalavimą taikyti proporcingus ribojimus. Visgi, ekonomiškumo principo taikymo sritis yra siauresnė ir, iš esmės, sietina tik su ieškinio suma bei areštuojamos sumos dydžiu. Nebūtų klaida teigti, kad ekonomiškumo principas patenka į proporcingumo principo apimtį.

2.2. Proporcingumo principas

Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą konstatuota, kad vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – konstitucinis proporcingumo principas, kuris reiškia, kad įstatyme nustatytos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir kad jos neturi varžyti asmens teisių ir laisvių labiau, negu jų reikia šiems tikslams pasiekti[155].

Dauguma teisės sistemų reikalauja šalių interesų pusiausvyros, proporcingumo tarp priemonės ir ja siekiamų tikslų. LAP varžo ginčo šalių interesus. Toks varžymas gali būti leidžiamas siekiant užkirsti kelią didesnei žalai, tačiau jis neturėtų nepataisomas arba neproporcingas[156]. Kasacinis teismas, dar galiojant senajam CPK, pažymėjo, kad LAP turi būti proporcingos siekiamiems tikslams, t. y. teisingumas reikalauja užtikrinti kreditoriaus ir skolininkų teisėtų interesų pusiausvyrą[157].

Proporcingumo principo svarba pažymėta ir *soft law* šaltiniuose. 2020 m. ELI/UNIDROIT modelinių Europos civilinio proceso taisyklių 185 taisyklė numato, kad LAP turi kuo mažiau apriboti atsakovą, o teismas

153 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-14-196/2018.

154 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1329-585/2019.

155 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutarimas.

156 Deyan Draguiev, *Interim Measures in Cross-Border Civil and Commercial Disputes* (Cham: Springer, 2023), 56, 64.

157 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-146/2002.

turi užtikrinti, kad priemonės poveikis nebūtų neproporcingas interesams, kuriuos prašoma apsaugoti. ELI/UNIDROIT tarptautinio civilinio proceso principų 8.1 papunktis taip pat nustato, kad LAP taikomos vadovaujantis proporcingumo principu.

Proporcingumo principas ir jo taikymas LAP kontekste nagrinėtas Lietuvos teisės doktrinoje[158]. Jo taikymas, sprendžiant LAP klausimą, reiškia, kad teismas, taikydamas tokias priemones, turi įvertinti tiek ieškovo, tiek atsakovo teisėtus interesus ir nė vienam jų nesuteikti nepagrįsto prioriteto[159]. Proporcingumo principas, be kita ko, dar reiškia ir ieškovo bei atsakovo interesų vertinimo testo taikymą. Teismas turėtų atsižvelgti į galimus padarinius, kurie kiltų ieškovui, jei LAP nebūtų pritaikytos, o ieškinys būtų patenkintas, ir padarinius, kurie kiltų atsakovui, jei LAP būtų pritaikytos, o ieškinys – atmestas[160].

Ypatingas dėmesys proporcingumo principui taikytinas sprendžiant dėl specifinės LAP rūšies – turto arešto. Taikant tokias varžančias procesines priemones, kaip turto areštas, būtina nepažeisti proceso šalių interesų pusiausvyros ir proporcingumo principo[161]. Tai yra pažymėjęs ir EŽTT[162]. Pripažinus, kad LAP taikymui pakanka tik kokios nors teorinės galimybės, kad jų nesiėmus galėtų kilti pavojus tinkamam teismo sprendimo įvykdymui, būtų iškreipta LAP, kaip išimtinės procesinės priemonės, esmė, pažeisti proporcingumo, teisingumo ir protingumo principai, nes tokių priemonių, iš tikrųjų, galima būtų imtis kiekvienoje byloje[163]. Vertindamas prašymo taikyti LAP pagrįstumą proporcingumo kontekste, teismas turi atsižvelgti į galimus padarinius, kurie kiltų ieškovui, jeigu LAP nebūtų pritaikytos, o ieškinys būtų patenkintas, ir į padarinius, kurie kiltų atsakovui, jei LAP būtų pritaikytos, o ieškinys – atmestas[164].

Atkreiptinas dėmesys, kad, net ir nustačius abi LAP taikymo sąlygas, t. y. tikėtiną ieškinio pagrįstumą ir grėsmę būsimo sprendimo įvykdy-

---

158 Doktrinoje nurodoma, kad proporcingumo principą (ir jį įgyvendinančias priemones) galima skirstyti pagal skirtingus kriterijus: a) sprendžiamą klausimą; b) subjektą, kuris atlieka proporcingumo vertinimą; c) laiką (stadiją), kai atliekamas proporcingumo vertinimas (Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir...“, *supra note,* 8: 85–97).

159 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1070-798/2021.

160 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-753-553/2018.

161 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-973-196/2017.

162 EŽTT 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą,* peticijos Nr. 3330/12, 129–130 punktai.

163 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1313-302/2021.

164 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1347-464/2021.

mui, negali būti taikomos neproporcingos LAP:

> „Net ir nustačius abiejų sąlygų LAP taikymui buvimą, prašomos taikyti LAP – ginčo sandoriais perleisto turto areštas, iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo dienos uždraudžiant minėtą turtą atlygintinai ar neatlygintinai perleisti, įkeisti, išnuomoti, perduoti neatlygintinai naudotis kitiems asmenims, taip pat kitaip suvaržyti arba apsunkinti savininko teises į šį turtą, – negali būti taikomos dėl jų neproporcingumo bei bylos šalių interesų pusiausvyros išlaikymo.“[165]

Tuo atveju, jeigu dėl LAP taikymo atsakovas patirtų neproporcingų suvaržymų ar nuostolių, kurie ieškinio atmetimo atveju galėtų būti sunkiai atlyginami, LAP turėtų būti netaikomos, jei net ir egzistuotų ieškovui palankaus teismo sprendimo neįvykdymo rizika[166]. Taigi, proporcingumo principas yra neatsiejama LAP taikymo dalis.

LAP visuomet yra susijusios su tam tikrais nepatogumais ar teisių suvaržymais asmeniui, kurio turtui jos yra taikomos, tačiau tais atvejais, kai byloje taikomos LAP neproporcingai pareikštiems reikalavimams suvaržo šalies teises, sukelia ar realiai gali sukelti nuostolių atsiradimą, įstatymas numato galimybę prašyti pakeisti taikomas LAP (CPK 148 straipsnis) ar taikyti nuostolių atlyginimo užtikrinimą (CPK 146 straipsnis)[167]. Vienoje byloje apeliantė atskirajame skunde taip pat nurodė, kad pritaikytos LAP varžo jos teises ir interesus, dėl pritaikytų LAP apeliantė negali atsiskaityti su savo tiekėjais. Dėl tokių ieškovės neteisėtų veiksmų apeliantė gali būti privesta prie įmonės bankroto. Šiuo požiūriu pažymėtina, kad:

> „Spręsdamas prašymą dėl LAP taikymo, teismas turėtų atsižvelgti į galimus padarinius, kurie kiltų tiek ieškovei, jei LAP būtų pritaikytos, tiek į padarinius, kurie kiltų apeliantei, jei LAP būtų pritaikytos, o ieškinys – atmestas. Kadangi LAP pobūdis iš esmės visuomet susijęs su asmens, kurio atžvilgiu jos taikomos, didesnio ar mažesnio masto teisių ir interesų varžymu, apeliacinės instancijos teismas sutinka su atskirojo skundo argumentais, kad LAP taikymas atsakovei apsunkina atsakovės normalią ūkinę veiklą. Tai, kad apeliantė nepateikė įrodymų, jog dėl pritaikytų LAP ji negali

165 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1143-464/2017.
166 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-918-516/2016.
167 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-989-1120/2021.

atsiskaityti su savo tiekėjais, savaime nesudaro pagrindo tvirtinti, kad pritaikytos LAP netrikdo apeliantės normalios ūkinės veiklos.“[168]

LAP institutą reglamentuojančios normos turi būti aiškinamos sistemiškai ir taikomos taip, kad per visą LAP taikymo laikotarpį būtų išlaikyta tinkama šalių teisių ir interesų pusiausvyra, garantuojamas proporcingumo principo laikymasis per visą atsakovo teisių suvaržymą[169]. Realų proporcingumo principo veiksmingumą užtikrina šios papildomos priemonės:

1) nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimo institutas (CPK 146 straipsnio 1 dalis[170];

2) asmuo gali prašyti pakeisti vieną LAP kita priemone (CPK 148 straipsnio 1 dalis) arba kitaip modifikuoti pritaikytą priemonę ar jos apimtis[171];

3) asmuo, remdamasis CPK 148 straipsnio 2 dalimi, gali naudotis alternatyviais teisių gynimo būdais: sumokėti į depozitinę teismo sąskaitą reikalaujamą priteisti sumą ar pateikti laidavimą ir atitinkamai prašyti panaikinti taikomas LAP[172];

4) asmuo gali paduoti teismui prašymą panaikinti LAP CPK 149 straipsnyje numatyta tvarka[173].

Praktikoje gana dažnai prašoma panaikinti LAP, nes taikomos priemonės yra neproporcingos. Pavyzdžiui, vienoje byloje atsakovas teigė, kad LAP yra neproporcingos būtent dėl tikrojo skolos dydžio neatitikties ieškovės pareikštam reikalavimui. LApT šiuo konkrečiu atveju pažymėjo, kad nėra pagrindo panaikinti LAP, nenustačius proporcingumo pusiausvyros pokyčio[174]. Teismų praktikoje LAP buvo panaikintos, kai buvo pažeistas proporcingumo reikalavimas, pavyzdžiui, kai LAP turėjo įtakos apeliantės, kaip verslininkės, reputacijai, kenkė jos verslui, menkino jos galimybes atsiskaityti su savo kreditoriais[175]. Kitoje byloje LApT atkreipė dėmesį, kad ieškovė neginčija paskolos sutarties ir vykdomojo įrašo visa apimtimi, tačiau prašė laikinai sustabdyti visus vykdymo veiksmus, kuriuos antstolis vykdo šio vykdomojo dokumento pagrindu. Taigi, atsakovo teisės buvo suvaržytos labiau, negu tai būtina, siekiant užtikrinti ieškovės pareikštų reikalavimų

168 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-159-464/2017.
169 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023.
170 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-632-186/2017.
171 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-151-516/2019.
172 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1266-943/2017.
173 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1266-943/2017.
174 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-969-330/2021.
175 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1084-464/2016.

įvykdymą[176]. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas gali ne tik panaikinti, bet ir pakeisti LAP, kad užtikrintų šalių interesų pusiausvyrą. Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad atsakovo turto areštas buvo taikomas jau 6 metus, o civilinė byla, kurioje taikytas turto areštas, buvo sustabdyta. Tokios priemonės buvo neproporcingos siekiamam tikslui, todėl LAP buvo pakeistos, registre padarant viešą įrašą dėl nekilnojamojo turto perleidimo draudimo[177].

Ieškovo ir atsakovų interesų balanso vertinimo svarba pabrėžiama ir užsienio teisės doktrinoje. Anglijos teisės doktrinoje pažymima, jog taikant LAP būtina įvertinti tiek galimą nepataisomos žalos atsiradimo grėsmę, tiek ieškovo ir atsakovo interesų balansą[178]. Iš esmės, analogiškos sąlygos pripažįstamos ir Lietuvos teisėje, t. y. pažymima, jog proporcingumo principas yra svarbus atliekant galimų ieškovo ir atsakovo nuostolių vertinimą (palyginimą, balansą). Vienoje byloje LApT padarė išvadą, kad:

> „Tikėtini vienos ir kitos ginčo šalies nuostoliai nėra lygiaverčiai: dėl prašomos LAP netaikymo apeliantei galėtų kilti kur kas daugiau neigiamų padarinių nei atsakovei, jeigu prašomas draudimas būtų taikomas. Todėl, siekiant užtikrinti bylos šalių interesų pusiausvyrą, konstatuotina, kad pirmosios instancijos teismas padarė iš dalies nepagrįstą išvadą, jog LAP, t. y. draudimas atsakovei atlikti bet kokius veiksmus, susijusius su sutarties nutraukimu, įskaitant naujo viešojo pirkimo teritorijos, esančios tarp Klaipėdos miesto Varnėnų gatvės ir Smiltynės gatvės, infrastruktūros tvarkymo darbų įsigijimą, būtų neproporcinga.“[179]

Kitoje byloje LApT, vertindamas ieškovo ir interesų pusiausvyrą, nurodė, kad atsakovės teisių suvaržymas, lyginant su ieškovės interesais, yra pernelyg neproporcinga priemonė, kuri gali lemti padarinių, akivaizdžiai neatitinkančių LAP taikymo tikslų, atsiradimą. Areštavus ieškinio sumą atitinkančią didelę dalį piniginių lėšų, kai kito areštuotino turto nėra ar jo nepakanka, galimi atsakovės ūkinės komercinės veiklos trikdžiai, dėl kurių atsakovės gebėjimas konkuruoti rinkoje pablogėtų arba ji taptų nemokia, todėl pasunkėtų ir teismo sprendimo įvykdymas ieškinio patenkino atveju[180]. Dar kitoje byloje LApT pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismo taikytas **LAP eiliškumas** (nekilnojamasis, kilnoja-

176 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-733-516/2019.
177 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023.
178 Leubsdorf, *supra note,* 45: 532–536.
179 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-692-464/2019.
180 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-973-196/2017.

masis turtas, turtinės teisės, o, jų nesant ar esant nepakankamai, piniginės lėšos) atitinka LApT praktiką bei šalių **interesų pusiausvyros principą.** Be to, ir areštavus lėšas, esančias kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigų sąskaitose, apeliantas turi teisę teismo prašyti, kad leistų su jomis atlikti tam tikras operacijas (CPK 145 straipsnio 6 dalis), taip pat prašyti, kad vieną LAP pakeistų kita (CPK 148 straipsnio 1 dalis)[181].

Lietuvos teisėje pripažįstama teismo teisė *ex officio* (savo iniciatyva) pakeisti prašomą LAP, t. y. pačiam parinkti taikytiną LAP. Teismas, siekdamas nepažeisti tiek ieškovės, tiek ir atsakovės teisių bei teisėtų interesų pusiausvyros, vadovaudamasis proporcingumo principu, turi teisę nuspręsti, kad siekiamo tikslo – teismo sprendimo įvykdymo – galima pasiekti ne areštuojant ginčo nekilnojamąjį turtą, bet atliekant įrašą viešajame registre dėl nuosavybės teisės draudimo[182]. Esant išimtiniams atvejams, kai LAP taikymas aiškiai pažeidžia asmens teises ir interesus, teismas turi teisę savo iniciatyva svarstyti klausimą dėl LAP panaikinimo[183].

EŽTT praktikoje išaiškinta, kad proporcingumas turėtų būti vertinamas netik sprendžiant, ar reikia taikyti LAP, t. y. pradinėje stadijoje, bet ir per visą nuosavybės teisės varžymo laiką, kadangi LAP taikymo sąlygos, vykstant teismo procesui, gali išnykti, teismas turėtų spręsti dėl LAP panaikinimo arba galimybės pakeisti kita, mažiau ribojančia, kaip tai numato nacionalinė teisė[184].

Proporcingumo principo svarba pabrėžiama, atsižvelgiant į konkrečioje byloje nagrinėjamus klausimus ir (ar) ypatumus ir į vindikacinių ieškinių specifiką. Vienoje byloje buvo pareikštas vindikacinis ieškinys, kuriuo bendrovė prašė išreikalauti iš atsakovės neteisėto valdymo ieškovei priklausantį kilnojamąjį turtą (įrangą). Buvo prašoma taikyti LAP – įpareigoti atsakovę nenaudoti ginčo įrangos. LApT laikėsi pozicijos, kad proporcingumo principas svarbus tuo atžvilgiu, kad atsakovė, kurios gamykloje sumontuota ginčo įranga, ją naudoja savo ūkinėje komercinėje veikloje ir gauna iš to nuolatines pajamas. Draudimas atsakovei naudoti ginčo įrangą, teismo vertinimu, būtų neproporcingas šioje bylos stadijoje, kadangi atsakovė dėl to patirtų reikšmingų nuostolių[185]. Kitoje byloje ieškovė prašė taikyti vindikaciją ir įpareigoti atsakovę perduoti ieškovei priklausančius 8 jūrinius konteine-

181 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1234-178/2018.

182 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-661-910/2022.

183 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023.

184 Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir...“, *supra note,* 8: 94.

185 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-955-302/2017.

rius. Buvo prašoma taikyti LAP – uždrausti atsakovei parduoti, išnuomoti, įkeisti, perduoti kitiems asmenims ar kaip kitaip suvaržyti ieškovei priklausančius 8 konteinerius. Šiuo atveju bylą nagrinėjęs LApT laikėsi nuomonės, kad atsakovė tik deklaratyviai nurodė, kad patiria reikšmingų nuostolių, jų konkretaus dydžio neįvardijo ir tai patvirtinančių įrodymų nepateikė[186].

Proporcingumo principo svarba taip pat pažymėta ir taikant LAP daugiabučių namų savininkų bendrijai. Šiuo konkrečiu atveju aktualia tampa ir atsakovės teisinė forma: ji yra daugiabučių namų savininkų bendrija, kurios nariai bendrosios dalinės nuosavybės teises įgyvendina CK 4.85 straipsnio nustatyta tvarka. Todėl teismas, spręsdamas ginčus (įskaitant ir LAP taikymo klausimą), kuriuose viena iš šalių yra daugiabučio namo savininkų bendrija, **privalo itin preciziškai įvertinti bylos aplinkybes, nes jos susijusios su daugelio asmenų interesais.** Vienoje byloje ieškovui (bankui) buvo skolingi tik du daugiabučio namo gyventojai, todėl LAP taikymas pažeistų ir kitų neskolingų namo bendrijos gyventojų interesus, nukreipus arešto veiksmus į bendrijos (jos narių) pinigines lėšas. LApT atkreipė dėmesį, kad bendrijos turtas yra atskirtas nuo butų ir kitų patalpų (pastato) savininko turto, vadinasi, tam tikrų atskirų butų savininkų prievolių nevykdymas ieškovui negali daryti įtakos visų daugiabučio namo bendrijos gyventojų interesams. Tokiu atveju proporcingumo principas, taikant areštą bendrijos turtui (piniginėms lėšoms), šiuo konkrečiu atveju yra pažeidžiamas[187].

Doktrinoje pažymima, kad proporcingumo principas taikant LAP užsienio valstybėse įgyvendinamas naudojant tokią praktiką: *ieškovui nustatoma pareiga pateikti ne tik savo reikalavimo teisės buvimą patvirtinančius įrodymus, bet ir paneigti galimas atsakovo gynybos priemones (pvz., tarp šalių esant pirkimo ir pardavimo santykiams, pardavėjas turėtų įtikinti teisėją, jog jo atsakovui patiektos prekės atitiko tokios rūšies prekėms keliamus kokybės reikalavimus, sudėtis ir komplektiškumas atitiko sutarties nuostatas ir pan.). Tokios praktikos formavimasis valstybėse, kuriose laikinoji teisinė apsauga paprastai taikoma nepranešus atsakovui, yra vertintina kaip papildoma atsakovo teisių gynimo garantija*[188]. Manytina, kad tai vienas iš gerosios praktikos pavyzdžių, kai LAP taikomos nepranešus atsakovui. Tada pagrįsta iš ieškovo reikalauti didesnių pastangų, siekiant sau palankaus rezultato. Ieškovui negali būti suteikiamos tik teisės, be jas atsveriančių pareigų. Taigi, pa-

186 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-208-178/2018.
187 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-520-464/2017.
188 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...“ , *supra note,* 9: 120.

pildomos procesinės pareigos ieškovui užtikrina ieškovo ir atsakovo interesų balansą.

Konstituciniu proporcingumo principu siekiama užtikrinti ieškovo ir atsakovo teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą. Tokio principo taikymas iš esmės priklauso nuo kiekvienos konkrečios bylos aplinkybių ir taikomas individualiai. Tais atvejais, kai sprendžiamas LAP taikymo nepranešus atsakovui klausimas, tikslinga remtis doktrinoje išdėstyta nuomone, jog ieškovas turi ne tik pagrįsti ieškinį, tačiau papildomai įrodyti ir aplinkybes, paneigiančias galimus atsakovo atsikirtimus. Proporcingumo principas aktualus per visą bylos nagrinėjimą, todėl praktikoje pripažįstama ir teismo teisė *ex officio* spręsti dėl taikytų LAP pakeitimo ar panaikinimo.

2.3. Teisingumo principas

Konstitucinio teisingumo principo turinys yra išsamiai išplėtotas Konstitucinio teismo praktikoje. Šis principas yra neatsiejamas nuo konstitucinio teisinės valstybės principo turinio[189], vienas iš pagrindinių teisės, kaip socialinių santykių reguliavimo priemonės, tikslų; jis – viena svarbiausių moralinių vertybių ir teisinės valstybės pagrindas[190]; teisingumo negalima pasiekti pripažįstant tik vienos grupės arba vieno asmens interesus ir kartu neigiant kitų interesus[191]; Konstitucijoje įtvirtinto teisingumo principo nepaisymas reikštų ir konstitucinio teisinės valstybės principo ignoravimą[192]; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius, privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, kurie taikomi ir *inter alia* būtinumui užtikrinti asmenų lygybę prieš įstatymą, teismą ir valstybės institucijas ar pareigūnus[193].

Analizuojant teisingumo principo taikymą bylose dėl LAP, nenustatyta, kad teismai būtų specifiškai aiškinę šio principo turinį[194]. LAP institu tas yra labai susijęs su teismo diskrecijos įgyvendinimu taikant LAP. Teisingumo principas įpareigoja teismą įgyvendinti teismo diskreciją sąžiningai, nešališkai, objektyviai, užtikrinant visų as-

189 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 29 d., 2010 m. gruodžio 22 d. nutarimai.

190 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. gegužės 19 d. nutarimas.

191 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d., 2013 m. spalio 9 d. nutarimai.

192 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d., 2010 m. gruodžio 22 d. nutarimai.

193 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas.

194 Teismai paprastai teisingumo principo turinį suvienodina su proporcingumo ir ekonomiškumo principu, nurodydami, kad reikia išlaikyti proceso šalių interesų pusiausvyrą (žr., pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2-986-464/2017).

menų ir institucijų lygybę prieš įstatymą. Procesinį LAP taikymo klausimą teismas turi spręsti atsižvelgdamas, be kita ko, į moralines vertybes bei teisinės valstybės pagrindus. Todėl ir ginčuose dėl LAP teisingumo principas veikia visa apimtimi ir yra visų kitų principų pamatas.

Pastaruoju metu taikant LAP, atkreipiamas dėmesys į sąsajumo kriterijų (reikalavimą)[195]. Praktikoje jis taikytas vertinant ieškinio reikalavimo sumą, t. y. turi būti tiesioginė sąsaja tarp pareikšto reikalavimo sumos ir galimos grėsmės būsimo galbūt ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymui[196], taip pat nurodoma, kad LAP taikymas turi būti susijęs su pareikštais materialiniais reikalavimais[197] ir su byloje priimto sprendimo vykdymo užtikrinimo funkcija[198]. Visgi, jis minimas ir kitokiame kontekste, pavyzdžiui, sprendžiant dėl LAP taikymo viešųjų pirkimų bylose[199] ir nurodant, kad tam tikriems asmenims LAP taikymas neturi pakankamos sąsajos[200]. Manytina, kriterijus pasireiškia ir tuo, kad LAP taikymas turi užtikrinti tik nagrinėjamoje, o ne kitoje byloje pareikštus reikalavimus[201].

Sąsajumo kriterijaus požymiai nėra aiškiai išreikšti teismų praktikoje, tačiau galima daryti išvadą, kad šio kriterijaus paskirtis – užtikrinti, kad LAP taikymas atitiktų savo paskirtį, nebūtų taikomi nesusiję ar pertekliniai apribojimai ir būtų taikomas tik toje byloje, kurioje nagrinėjamas ginčas dėl esmės ir tik tiems asmenims, kurie tiesiogiai susiję su grėsme teismo sprendimo įvykdymui. Iš esmės, sąsajumo kriterijus užtikrina, kad LAP taikymu nebūtų piktnaudžiaujama. Nors šis kriterijus svarbus, tačiau abejojama, ar sąsajumas pats savaime gali reikšti savarankišką LAP taikymo principą. Tai, veikiausiai, iš proporcingumo, efektyvumo ir teisingumo principo išvedama LAP taikymo taisyklė (šio instituto požymis ar kriterijus). Vadinasi, sprendžiant dėl LAP taikymo, LAP turi atitikti dar vieną svarbų kriterijų – sąsajumo.

3. LAP taikymo sąlygos

LAP civilinėse bylose taikomos tokiu atveju, jei tenkinamos šios sąlygos: **pirma,** tikėtinai (*prima facie*) pagrindžiamas ieškinio reikalavi-

195 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-656-464/2024.
196 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-422-464/2022.
197 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1037-567/2022.
198 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-426-464/2020.
199 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-934/2023.
200 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-42-302/2019.
201 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-470-943/2019.

mas[202]; **antra,** pagrindžiama, kad, nesiėmus prevencinių priemonių, galbūt ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Jeigu bent viena iš sąlygų neegzistuoja, atsakovo teisės ir interesai LAP forma negali būti suvaržomi[203]. Šios dvi aplinkybės, preliminarus ieškinio pagrįstumas ir grėsmės ieškovui galimai palankaus teismo sprendimo įvykdymui buvimas, yra **būtinos kumuliatyvios** LAP taikymo sąlygos[204]. LAP taikymui nustatomos sąlygos, nes LAP visada yra susijusios su tam tikrais ginčo šalių teisių suvaržymais. Vien tik deklaratyvus pareiškėjo prašymas užtikrinti ieškinį nėra pakankama priežastis varžyti kito asmens teises ar teisėtus interesus. Teisės doktrinoje pažymima, kad griežta LAP taikymo tvarka siekiama išlaikyti ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyrą[205]. Visgi, būtina turėti omenyje, kad ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros užtikrinimas gali skirtis atsižvelgiant į prašomą taikyti LAP rūšį ir atitinkamą civilinės bylos kategoriją, kurioje prašoma taikyti LAP.

Vokietijos teisėje, siekiant taikyti turto ar asmens areštą, kaip vieną iš LAP, taip pat reikia įrodyti dvi aplinkybes, t. y. teismas, remdamasis *prima facie* įrodymais, turi įsitikinti, kad egzistuoja: 1) pagrįstas reikalavimas dėl arešto (vok. *Arrestanspruch*); ir 2) pagrindas areštuoti turtą ar asmenį (vok. *Arrestgrund*)[206]. Austrijoje, prašant taikyti LAP, susijusias su piniginiais reikalavimais, taip pat reikia įrodyti, kad: 1) kreditorius turi piniginį reikalavimą; ir 2) šio piniginio reikalavimo išieškojimui in concreto kyla subjektyvus arba abstraktus pavojus šio sprendimo įvykdymui (pavyzdžiui, sprendimą reikės vykdyti valstybėje, kurioje teismo sprendimo įvykdymas nėra užtikrintas nei tarptautine sutartimi, nei ES teise[207])[208]. Kai kurių valstybių, pavyzdžiui, Švedijos, Ispanijos ar JAV teisėje kaip viena iš sąlygų taikyti LAP kartais nurodomas ir nuostolių, galinčių atsirasti dėl LAP taikymo, užtikrinimo pateikimas[209], nes šaliai, nepateikus nuostolių užtikrinimo, LAP nebus taikomos.

Kalbant apie LAP sąlygas, verta išsamiau panagrinėti Anglijos teisę, kurioje LAP taikymas nepasižymi tokių griežtų taisyklių taikymu.

---

202 Šioje monografijoje sąvokos „preliminarus ieškinio pagrįstumas“, „tikėtinas ieškinio pagrįstumas“ bei „*prima facie* ieškinio pagrįstumas“ vartojamos kaip sinonimai, išskyrus atvejus, kai eksplicitiškai pabrėžiami šių sąvokų skirtumai (žr. monografijos II skyriaus 3.1 poskyrį).

203 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-959-302/2021.

204 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-100-910/2022.

205 Mikelėnas, *supra note,* 1: 377–378.

206 Campbell, *supra note,* 61: 184.

207 Austrijos Vykdymo akto 379 straipsnio 2 dalies 2 punktas tiesiogiai šią grėsmės egzistavimo prezumpciją.

208 Campbell, *supra note,* 61: 30.

Nors Anglijos teisėje, kaip ir Lietuvos, taikytina didelė teismo diskrecija sprendžiant dėl LAP taikymo, tačiau 1975 m. *American Cyanamid Co v Ethicon Ltd*[210] lordas Diplockas pateikė gaires (toliau – ir *American Cyanamid* gairės), kaip turėtų būti įgyvendinama teismo diskrecija taikant LAP įprastose bylose. Doktrinoje pažymima, kad „nors šios gairės yra labai autoritetingos, jų negalima aiškinti taip, tarsi jos būtų įstatymo nuostatos, taigi, praktikoje jos taikomos gana lanksčiai. Tačiau įprasta, kad teisėjai priima motyvuotus sprendimus bylose dėl LAP taikymo laikydamiesi lordo Diplocko nustatytos veiksmų sekos. Teismas taip pat turi būti atidus ir atsižvelgti į svarbiausią tikslą ir taikyti LAP tik tokiu atveju, jei tai yra „teisinga ir patogu“ (angl. *just and convenient*). Pagrindinis gairių tikslas – suteikti teismui galimybę priimti nutartį, kuria būtų įvykdytas teisingumas tarp šalių, kad ir koks sprendimas bus priimtas teisminio nagrinėjimo metu, kartu kuo mažiau kišantis į šalių veiksmų laisvę[211]“.

Pagal *American Cyanamid* gaires, pareiškimą dėl LAP taikymo reikia vertinti remiantis penkių žingsnių principu. Jeigu bent viename iš žingsnių nustatoma, kad pareiškimas neatitinka tam tikro kriterijaus, tokiu atveju atsisakoma taikyti LAP. Minėti penki žingsniai yra tokie: **pirmasis:** būtina nustatyti, ar byloje yra rimtas klausimas, kurį reikia nagrinėti iš esmės; **antrasis:** įvertinti, ar pareiškėjo galimai atsirasianti grėsmė gali būti tinkamai kompensuota priteisus žalos atlyginimą iš atsakovo kitoje byloje; **trečiasis:** įvertinti, ar ieškovas bus pajėgus atlyginti nuostolius atsakovui, jeigu paaiškėtų, kad LAP pritaikytos klaidingai; **ketvirtasis:** atlikti ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros vertinimą; **penktasis:** užtikrinti *status quo nagrinėjamoje* byloje. Kiekvieną šių žingsnių reikėtų panagrinėti išsamiau.

Pirmasis žingsnis. „Teismas turi įsitikinti tik tuo, kad yra rimtas klausimas, kurį reikia nagrinėti iš esmės. Dėl to teismas privalo tik ribotai įvertinti faktus, kurie bus sprendžiami bylą nagrinėjant iš esmės. Viskas, ką reikia patvirtinti, yra tik tai, kad ieškinio pagrindas yra pagrįstas ir realus (angl. *use of action has substance and reality*). Be to, nesvarbu, ar ieškovo tikimybė laimėti byla yra 90 proc. ar 20 proc.“[212] Doktrina pažymi, kad nėra sunku įrodyti tokį pagrįstumą. Pavyzdžiui, vienoje byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar profesinės sąjungos nurodymas streikuoti turėjo poveikio

209 *Ibid.,* 381, 400, 439.

210 1975 m. vasario 5 d. sprendimas byloje *American Cyanamid Co v Ethicon Ltd [1975] A.C. 396,* žiūrėta 2024 m. liepos 2 d., https://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1975/1.html

211 Sime, *supra note,* 49: 463.

212 *Ibid.,* 464.

daugumai jos narių. Atsakius teigiamai, pagal profesinės sąjungos taisyklių sąvadą buvo reikalaujama surengti balsavimą. Nė viena iš šalių nepateikė tikslių duomenų nei dėl bendro profesinės sąjungos narių skaičiaus, nei dėl skaičiaus, kuriam streiko nurodymas turėjo poveikio. Teismas nusprendė, kad pirmoji sąlyga yra tenkintina[213].

Jeigu nėra rimto klausimo, kurį reikėtų nagrinėti dėl pagrindinio reikalavimo, pavyzdžiui, jeigu reikalavimas yra beviltiškas (angl. *hopeless*), reikia atsisakyti taikyti LAP. Pavyzdžiui, byloje *Morning Star Cooperative Society Ltd prieš Express Newspapers Ltd [1979] FSR 113* ieškovas nesugebėjo įrodyti, kad ieškinio pagrindas yra pagrįstas ir realus. Byloje susiklostė situacija, kad tuo metu, kai buvo nagrinėjama ši byla, turėjo būti pradėtas leisti laikraštis „Daily Star". Ieškovas teigė, kad minėtas laikraštis atitinka kitą, jau išleistą, pavadinimu „Morning Star". Nors abu yra laikraščiai ir pavadinimuose yra žodis „Star", beveik visais kitais atžvilgiais jie skyrėsi. Kaip nurodė teisėjas P. Foster, „tik skubantis kvailys galėtų būti suklaidintas" (angl. *a moron in a hurry would be misled*[214]) manydamas, kad „Daily Star" yra „Morning Star", todėl ieškovas neįrodė, kad egzistuoja rimtas klausimas, kurį reikės nagrinėti iš esmės[215].

Doktrinoje pažymima, kad iki *American Cyanamid* gairių teismai LAP taikydavo tik tokiu atveju, jei pareiškėjas įrodydavo *prima facie* ieškinio pagrįstumą. Teismai turėjo išsamiai išnagrinėti bylas iš esmės. Tai skatino teikti išsamius, didelės apimties įrodymus, todėl tarpiniai posėdžiai (angl. *interim hearings*) užsitęsdavo. Kaip teigė lordas Diplockas: „Šiame bylos nagrinėjimo etape teismo funkcija nėra bandyti išspręsti prieštaravimus tarp rašytinių įrodymų dėl faktų, nuo kurių galiausiai gali priklausyti kurios nors iš šalių reikalavimai, ar spręsti sudėtingus teisės klausimus, reikalaujančius išsamių argumentų ir brandžių svarstymų."[216] Nors ši sąvoka panaši į *prima facie* ieškinio pagrįstumo vertinimą, tačiau tai nėra identiškas vertinimas, nes prima facie doktrina buvo kritikuojama dėl savo neaiškumo.

Antrasis *American Cyanamid* gairių žingsnis – įvertinti, ar pareiškėjui, priteisus žalos atlyginimą, gali būti tinkamai kompensuota teisminio nagrinėjimo metu. Lordas Diplockas byloje šį testą išdėstė taip:

---

213 *Ibid.*

214 Frazė „A moron in a hurry" dažnai vartojama bylose dėl intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo, o kartais ji nurodoma kaip testas.

215 Sime, *supra note,* 49: 464.

216 *Ibid.*

„Jeigu pagal bendrąją teisę (angl. *common law*) atlygintina žala būtų tinkama priemonė ir atsakovas būtų finansiškai pajėgus ją atlyginti, paprastai LAP neturėtų būti taikomos [kad ir koks stiprus tuo metu atrodo ieškovo reikalavimas – aut. past].“[217]

LAP gali prireikti tik tokiu atveju, jei, tikėtina, kad atsakovas ir toliau pažeis tariamas ieškovo teises. Todėl žalos atlyginimas dažnai bus tinkama ieškovo teisių gynimo priemonė ieškiniuose dėl sutarties pažeidimo[218]. Jei yra būsimos žalos rizika, teismas turi įvertinti, ar žalos atlyginimo institutas gali būti taikomas vietoj LAP instituto. Vertintini veiksniai yra tokie: ar žala ieškovo teisėms yra sąlyginai nedidelė, ar žalą galima įvertinti pinigais ir ar LAP taikymas nebus per daug apribojantis. Nors šie veiksniai yra svarbūs, tačiau teismo teisė skirti žalos atlyginimą vietoj LAP taikymo yra susijusi su klasikiniu teismo diskrecijos įgyvendinimu[219].

Užsienio teisės doktrinoje teigiama, kad žalos atlyginimas gali būti neadekvatus, jei:

i) tikėtina, kad atsakovas negalės sumokėti sumos, kuri gali būti priteista teisme;

ii) draudimu siekiama išsaugoti prekes, kurių negalima pakeisti rinkoje;

iii) žalą yra sunku įvertinti. Pavyzdžiui, prestižo praradimas, verslo sužlugdymas; ir kai atsakovo elgesys lemia, kad verslas žlunga, kol jis dar neįkurtas;

iv) sutartyje numatyta iš anksto nustatyta nuostolių suma yra mažesnė už tikėtinus realius nuostolius, patirtus pažeidus sutartį.

Jei yra priimamas sprendimas, kad žalos atlyginimas būtų tinkama teisių gynimo priemonė, turi būti atsisakyta taikyti LAP[220]. Pažymėtina, kad Lietuvos teismų praktikoje šis vertinimas taip pat taikomas, nors jis nėra populiarus. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovas kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydamas pripažinti jo nuosavybės teisę į traktorių „John Deere“ arba alternatyviai priteisti iš Lietuvos Respublikos 41 781,23 Eur žalos atlyginimą. Ieškinio reikalavimų užtikrinimui ieškovas prašė taikyti LAP – areštuoti traktorių apribojant Švedijos bendrovės disponavimo juo teises. LApT išaiškino, kad, jeigu „atsakovė iki bylos išnagrinėjimo perleis traktorių tre-

217 If damages in the measure recoverable at common law would be an adequate remedy and the defendant would be in a financial position to pay them, no interim injunction should normally be granted. (*Ibid.*).

218 Visgi, dėl ieškinių, susijusių su darbo sutartimis, kartais abejojama tokiu sprendimo būdu.

219 Sime, *supra note,* 49: 464–465.

220 *Ibid.,* 465.

tiesiems asmenims, ieškovo turtiniai interesai galės būti apginti ir pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, paduodant ieškinį dėl žalos atlyginimo“[221].

Be to, Lietuvos teisėje ši taisyklė taikytina sprendžiant dėl LAP taikymo viešųjų pirkimo bylose. Pavyzdžiui, praktikoje tiekėjai prašo priteisti nuostolių atlyginimą iš perkančiųjų organizacijų dėl to, kad pastarosios neteisėtai sudaro viešojo pirkimo sutartis su konkurso laimėtoju, o teismai netenkina ieškovės reikalavimų taikyti LAP (sustabdyti viešojo pirkimo procedūras, įpareigoti nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, sustabdyti jos vykdymą ir t. t.)[222].

Trečiasis žingsnis yra įvertinti, ar ieškovas bus pajėgus atlyginti nuostolius atsakovui, jeigu paaiškėtų, kad LAP pritaikytos klaidingai. Išskyrus kai kurias ribotas išimtis, taikant LAP, visada reikalaujama iš ieškovo užstato atsakovo galimiems kilti nuostoliams atlyginti. Ieškovas visada yra įpareigojamas atlyginti atsakovui arba bet kuriam kitam asmeniui, kuriam taikomos LAP, patirtus nuostolius, jei vėliau paaiškėtų, kad LAP buvo taikytas klaidingai[223]. Taigi, LAP netaikomos, jeigu ieškovas nėra pajėgus užtikrinti nuostolių dėl LAP taikymo atlyginimo.

Byloje *American Cyanamid Co prieš Ethicon Ltd* lordas Diplockas nurodė:

> „Jeigu pagal ieškovo įsipareigojimą (užstatą) atlygintina žala yra tinkama teisių gynimo priemonė ir [ieškovas] yra finansiškai pajėgus ją atlyginti, nėra pagrindo šiuo pagrindu atsisakyti taikyti LAP. Būtent tada, kai kyla abejonių dėl atitinkamų žalos atlyginimo priemonių, kuriomis gali pasinaudoti viena iš šalių arba abi šalys, tinkamumo, kyla interesų balanso vertinimo (angl. *balance of convenience*) klausimas.“[224]

Lordas Hoffmann byloje *National Commercial Bank Jamaica Ltd prieš Olint* nurodė, jeigu prieš tai nurodyti trys žingsniai yra tenkinami, tokiu atveju LAP turėtų būti taikoma. Tokia situacija susiklostė byloje *Create Financial Management LLP prieš Lee [2021] 1 WLR 78,* kurioje LAP buvo pritaikyta net nenagrinėjant kito žingsnio – interesų balanso pusiausvyros[225]. Jeigu bet kokiu atveju teismas nusprendžia ir toliau vertinti ketvirtąjį

---

221 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-459-302/2022.

222 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.

223 Sime, *supra note,* 49: 465.

224 *Ibid.*

225 *Ibid.*

žingsnį – interesų balanso pusiausvyrą – tada aplinkybė, kad atsakovas yra adekvačiai „apsaugotas“, bus svarbi aplinkybė, kuri gali lemti LAP taikymą. Jeigu ieškovo įsipareigojimas atlyginti žalą (užstatas) tinkamai „neapsaugo“ atsakovo, nors tai yra priežastis atsisakyti taikyti LAP, paprastai teismas turi teisę toliau svarstyti ieškovo ir interesų balanso testą, nors yra tokių bylų kaip *Morning Star Co-operative Society Ltd prieš Express Newspapers Ltd [1979] FSR 113,* kai šiame etape jau buvo atsisakyta taikyti LAP. Yra atvejų, kai ieškovo naudai buvo taikomas net ir turto areštas (angl. *freezing injunction*), nors ieškovas negalėjo pateikti užstato: *Allen prieš Jambo Holdings Ltd [1980] 1 WLR 1252*[226].

Lietuvos teisėje taip pat yra įtvirtintas atsakovo nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimo institutas (CPK 146 straipsnis), tačiau jis yra taikomas tik vienos iš šalių prašymu ir teismas savo iniciatyva šios teisės normos netaiko kaip LAP taikymo sąlygos.

Ketvirtasis žingsnis yra atlikti ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros vertinimą. Dauguma bylų dėl LAP taikymo yra sprendžiamos, remiantis ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros principu. Byloje *American Cyanamid Co Ethicon Ltd* lordas Diplockas nurodė:

> „Būtų neprotinga bandyti net išvardyti visus įvairius dalykus, į kuriuos gali tekti atsižvelgti sprendžiant, kur yra pusiausvyra, jau nekalbant apie tai, kokį santykinį svorį jiems reikia suteikti. Kiekvienu atveju jie bus skirtingi.“[227]

Dažnai tai būna bandymas nustatyti, ar LAP taikymas arba atsisakymas ją taikyti sukels nepataisomą žalą ir kokiu mastu (*National Commercial Bank Jamaica Ltd prieš Olint Corporation Ltd [2009] 1 WLR 1405*). Tarp dalykų, į kuriuos teismas gali atsižvelgti, yra tokių:

i) žala, kurią gali patirti ieškovas, jei LAP nebus taikyta, arba atsakovas, jei LAP bus taikoma;

ii) tikimybė, kad tokia žala iš tikrųjų atsiras;

iii) mastas, kuriuo ji gali būti kompensuota priteisiant nuostolių atlyginimą arba išieškant iš ieškovo užstato nuostoliams užtikrinti;

iv) tikimybė, kad kuri nors iš šalių galės įvykdyti tokį sprendimą (dėl žalos atlyginimo); ir

v) tikimybė, kad paaiškės, jog LAP buvo taikyta arba atsisakoma taikyti nepagrįstai[228].

---

226 *Ibid.,* 465–466.

227 *Ibid.,* 466.

228 *Ibid.*

Byloje *American Cyanamid Co prieš Ethicon Ltd* ieškovai siekė, kad atsakovėms būtų uždrausta prekiauti chirurginiais siūlais, kurie tariamai pažeidžia ieškovo patentą. Ieškovų patentuotas siūlas buvo neseniai pristatytas, o ieškovai plėtė savo rinką. Tuo metu atsakovių gaminys dar nebuvo pristatytas. Atsakovės tvirtino, kad jų gaminys nepažeidžia ieškovų patento arba kad patentas negalioja. Jei šioje byloje būtų buvusios taikomos LAP, tokiu atveju ne viena gamykla nebūtų buvusi uždaryta, tačiau, jei prašymas taikyti LAP būtų atmestas, tokiu atveju ieškovai nebūtų galėję išsiplėsti rinkoje ir būtų faktiškai praradę patento teikiamą naudą. Todėl interesų pusiausvyros testas buvo palankus ieškovams[229].

Doktrinoje pažymėta, kad ieškovas gali sumažinti galimą „neteisingumą" atsakovui, kuo siauriau formuluodamas LAP taikymo sąlygas ir siūlydamas kitokius įsipareigojimus, kurie suteiktų papildomą apsaugą atsakovui[230]. Nors kiekvienu atveju sprendžiama skirtingai, vertinant interesų balansų testą, gali būti svarbu atkeipti dėmesį į aplinkybes, kad: 1) asmuo gali būti atleistas iš darbo; 2) gali kilti žala verslo geram vardui (reputacijai); 3) atsakovo verslas gali būti uždarytas ir darbuotojai gali būti atleisti iš darbo; 4) LAP taikymas įmonę gali padaryti nemokia; 5) LAP taikymas gali padaryti neigiamą poveikį dideliam žmonių skaičiui; 6) atsakovo veikla yra naudinga visuomenei; 7) gali būti sutrikdyta trečiųjų asmenų veikla, pavyzdžiui, sustabdžius viešųjų pirkimų procedūrų vykdymą; 7) gali skirtis laikas, kada prasidės bylos nagrinėjimas iš esmės (kuo trumpesnis, tuo stipresnis argumentas dėl LAP taikymo); ir pan[231]. Pažymėtina, kad Lietuvoje ieškovo ir atsakovo interesų balanso testas atliekamas per proporcingumo principą taikant LAP[232].

Paskutinis, **penktasis, žingsnis** yra užtikrinti *status quo* nagrinėjamoje byloje. Byloje *American Cyanamid Co prieš Ethicon Ltd* lordas Diplockas, taikydamas ieškovo ir atsakovo interesų balanso testą, nurodė, kad „kai visi kiti veiksniai atrodo lygiaverčiai, atsižvelgiant į apdairumą (angl. *prudence*), reikia imtis tokių priemonių, kurios padėtų išsaugoti *status quo*"[233]. Byloje *Garden Cottage Foods Ltd prieš Milk Marketing Board* [1984] AC 130 lordas Diplockas sakė, kad status quo, kurią siekiama išsaugoti, yra padėtis, kuri buvo prieš pat ieškinio pateikimą[234]. Gali būti daug specialių veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti (nustatant ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyrą konkrečiomis individualių bylų aplinkybėmis)[235].

---

229 *Ibid.*
230 *Ibid.*
231 *Ibid.,* 466–467.
232 Žr. monografijos II skyriaus 2.2 poskyrį.
233 Sime, *supra note,* 49: 467.
234 *Ibid.*
235 *Ibid.*

Pažymėtina, kad kai kurie Anglijos teisėjai, nepaisydami *American Cyanamid* gairių, išimtiniais atvejais, spręsdami dėl LAP taikymo, atsižvelgia į šalių bylų esmę, atskleistą rašytiniuose ir daiktiniuose įrodymuose. Šis požiūris išreikštas teisėjo H. Laddie sprendime byloje *Series 5 Software Ltd prieš Clarke [1996] 1 All ER 853.* H. Laddie teigė, kad tinkamai išanalizavus American Cyanamid sprendimą, reikėtų vadovautis šiomis gairėmis:

i) kad nutartys dėl LAP yra diskrecinės ir turi būti atsižvelgta į visas bylos aplinkybes;

ii) nėra jokių fiksuotų taisyklių, todėl LAP taikymas turi išlikti lankstus;

iii) teismas paprastai neturėtų bandyti spręsti sudėtingus ginčytinų faktų ar teisės klausimus;

iv) svarbūs veiksniai, kuriais remiantis galima pasinaudoti teise taikyti LAP, yra šie:

a) tai, kokiu mastu žalos atlyginimas gali būti tinkama teisių gynimo priemonė vienai iš šalių, ir kitos šalies gebėjimas ją sumokėti;

b) ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyra;

c) *status quo* išlaikymas; ir

d) bet kokia aiški išankstinė nuomonė dėl ginčo šalių pozicijos stiprumo (angl. *relative strength of the parties's cases*)[236].

Apibendrinant, teigiamai vertintina Anglijoje aprašyta aiški seka dėl LAP taikymo. Lietuva ir Anglija turi nemažai sąlyčio taškų, kurie yra panašūs sprendžiant dėl LAP taikymo. Tiek Anglijos teisei, tiek Lietuvai būdingas ieškinio tikėtino pagrįstumo vertinimas (nors taikomos doktrinos ir skiriasi) ir tam tikra grėsmė, kuri gali kilti, jeigu nebus imtasi LAP. Visgi, Anglijoje yra numatyti kiti būdai, kaip spręsti šias problemas. Kadangi LAP yra susijusios su asmens teisių ribojimais, Anglijoje, visų pirma, orientuojamasi į šalių pusiausvyrą, nustatant, ar šalys bus pajėgios atlyginti viena kitai nuostolius LAP taikymo ar netaikymo atveju. Tokie LAP taikymo principai vertintini kaip labiau atliepiantys tiek reikalavimus dėl žmogaus teisių ribojimo, tiek palankesnę verslo aplinką. Toliau apžvelgiamos pagrindinės LAP taikymo sąlygos Lietuvoje.

3.1. Pirmoji LAP taikymo sąlyga. Preliminarus ieškinio pagrįstumas

Pirmoji LAP taikymo sąlyga yra preliminarus (*prima facie*) ieškinio pagrįstumas. Ši sąlyga keliama ne tik Lietuvos teisėje, bet ir daugumos valstybių civilinio proceso įstatymuose, pavyzdžiui, Švedijoje, Italijoje ir

236 *Ibid.,* 468.

Vokietijoje numatoma preliminaraus ieškinio pagrįstumo sąlyga[237]. Užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad ši sąlyga gali būti apibrėžiama įvairiai.

Lietuvos teisėje, tik „2003 m. įsigaliojus CPK, pirmojo laikotarpio pradžioje tikėtino ieškinio pagrįstumo reikalavimas iš esmės nebuvo vertinamas nei tiesiogiai, nei netiesiogiai, buvo apsiribojama teismo sprendimo įvykdymo pasunkėjimo ar pasidarymo neįmanomu analize, <...> tačiau praėjus keletui metų po naujosios CPK redakcijos įsigaliojimo, teismų praktikoje atsirado tam tikrų netiesioginių tikėtino ieškinio pagrįstumo vertinimo užuomazgų“[238]. Po 2011 m. CPK pakeitimų teismų praktikoje pradėta kaip sinonimus vartoti sąvokas „tikėtinas (preliminarus)“ ieškinio pagrįstumas ir *prima facie* ieškinio pagrįstumas[239]. Doktrinoje teigiama, kad egzistuoja skirtumas tarp šių standartų, nes pirmuoju atveju reikia įvertinti nurodytų faktinių aplinkybių realumą, jas pagrindžiančių įrodymų pakankamumą, faktinių aplinkybių ir pateiktų įrodymų bei pareikšto reikalavimo sąsają (*fumus boni iuris*), o antruoju tereikia nustatyti, kad nėra aiškaus teisės naudojimo ne pagal paskirtį, piktnaudžiaujamojo elgesio požymių (*fumus non mali iuris*)[240].

Kalbant apie šį aspektą, pažymėtina, kad užsienio valstybių praktikoje taip pat neegzistuoja vienodo vertinimo, kaip tinkamai apibrėžti ir taikyti pirmąją LAP taikymo sąlygą. Pavyzdžiui, Vokietijos teisėje numatytas griežtas reikalavimas, kad LAP užtikrina tik su materialiniais teisiniais santykiais susijusius reikalavimus, todėl ten nurodomas tikėtino ieškinio pagrįstumo vertinimas[241], kitais žodžiais tariant, teisėjas turi įsitikinti bent tam tikru faktinių aplinkybių buvimo „tikėtinumu“. O Anglijos teismų praktika formuojama kita linkme, nes materialinių reikalavimų sąsajumas nėra absoliuti ir privaloma LAP taikymo sąlyga[242]. Anglijos teisėje laikomasi pozicijos, kad teismas neatlieka net tikėtino ieškinio vertinimo, nes vienintelė jo pareiga yra įsitikinti, kad yra rimtas klausimas, kuris bus sprendžiamas byloje[243]. Taigi, užsienio valstybių praktikoje pirmoji LAP taikymo sąlyga gali būti suprantama skirtinga apimtimi, o teismas, privalantis įsitikinti šios sąlygos buvimu, skirtingose jurisdikcijose gali atlikti nevienodo išsamumo vertinimą. Bet paprastai yra vertinama, ar egzistuoja bent 50

237 Mikelėnas, *supra note,* 1: 377.
238 Armalis, *supra note,* 7: 71.
239 *Ibid.,* 73.
240 *Ibid.,* 72–73.
241 Žr., pvz., Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...“ , *supra note,* 9: 119.
242 Sime, *supra note,* 49: 463.
243 Išsamiau žr. monografijos II skyriaus 3 poskyrį.

proc. tikimybė, kad ieškinys bus patenkintas. Tačiau tam tikro pobūdžio priemonėms, pavyzdžiui, turto areštui, reikalaujama teismo didesnio įsitikinimo laipsnio[244].

Teismas, spręsdamas procesinį LAP taikymo klausimą, visų pirma, turi preliminariai įvertinti pareikštus reikalavimus ir pateiktus įrodymus. Pagal CPK 177 straipsnį, įrodymai yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis, teismas konstatuoja, kad yra tam tikrų aplinkybių. Pažymėtina, kad svarbūs yra ir elektroniniai įrodymai[245].

Minėto preliminaraus vertinimo tikslas – teismo įsitikinimas, ar, išnagrinėjus bylą iš esmės, galėtų būti priimtas ieškovui palankus teismo sprendimas. Jeigu preliminariai įvertinęs pareikštus reikalavimus ir pateiktus juos pagrindžiančius įrodymus, teismas susidaro nuomonę, kad ieškovui palankus sprendimas galėtų būti priimtas, turėtų būti sprendžiama, ar egzistuoja kitos sąlygos, būtinos LAP taikymui. O teismui atlikus ieškovo pareikštų reikalavimų bei pateiktų įrodymų preliminarų vertinimą ir nusprendus, kad yra pagrįstų abejonių dėl to, ar galės būti priimtas ieškovui palankus teismo sprendimas, LAP taikymas atsakovo atžvilgiu negalimas[246].

Ieškinys yra preliminariai pagrįstas, jeigu jis reiškiamas remiantis teisėtu reikalavimų pagrindu ir yra pateikti su šiuo pagrindu tiesiogiai susiję įrodymai, arba ieškinys yra preliminariai pagrįstas, jeigu, išanalizavus ieškovo argumentus ir atsakovo atsikirtimus, nelieka rimtų abejonių sėkminga ieškovui proceso baigtimi[247]. Savo ruožtu, jeigu, preliminariai įvertinus ieškovo argumentus ir (ar) atsakovo atsikirtimus, jau LAP taikymo stadijoje yra pakankamai akivaizdi (labiau tikėtina) šio reikalavimo netenkinimo tikimybė, pavyzdžiui, ieškovas pasirinko neleistiną ar aiškiai neįmanomą savo civilinių teisių gynybos būdą arba prašoma taikyti LAP, užtikrinant reikalavimą, kuris iš viso nėra pagrįstas ieškinyje nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, teismas atsisako tenkinti prašymą taikyti LAP. Taikomos LAP visada yra susijusios su asmens, kuriam jos taikomos, didesnio ar mažesnio masto teisių ir interesų suvaržymu, todėl tai suponuoja šio instituto taiky-

244 Draguiev, *supra note,* 156: 57.

245 Plačiau apie elektroninius įrodymus žr. Remigijus Jokubauskas ir Marek Świerczyński, „Impact of the Council of Europe Guidelines on electronic evidence in civil and administrative law", *Global Journal of Comparative Law* 9, 1 (2020): 1–16; Remigijus Jokubauskas ir Marek Świerczyński, „Is revision of the council of Europe guidelines on electronic evidence already needed?", *Utrecht Law Review* 16, 1 (2020): 13–20.

246 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1294-302/2016.

247 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-313-464/2019.

mo išimtinumą, o vien tik kreipimasis į teismą ir reikalavimų pareiškimas automatiškai nesuteikia ieškovui pranašumo prieš kitą šalį ir savaime nesudaro pagrindo taikyti LAP[248].

Pažymėtina ir tai, kad aplinkybė, jog ieškovė anksčiau reiškė ne vieną prašymą taikyti LAP ir teismas jų netenkino, nėra pagrindas konstatuoti, jog ieškinys preliminariai nepagrįstas[249].

Taikant LAP, atliekamas preliminarus ieškinio pagrįstumo vertinimas yra skirtas ne bylai iš esmės išspręsti, o būsimo teismo sprendimo neįvykdymo rizikai įvertinti[250]. Taigi, teismas netiria ginčo aplinkybių iš esmės ir nesprendžia tarp šalių susiformavusio ginčo. Taikydamas LAP, teismas nenagrinėja ieškinio pagrįstumo iš esmės, netiria ir nevertina ieškinio faktinių ir teisinių argumentų bei juos patvirtinančių įrodymų, o tik preliminariai nustato tikimybę, ar pateiktų įrodymų viseto pagrindu dėl pareikštų reikalavimų galėtų būti priimtas ieškovui palankus teismo sprendimas[251].

Bendra taisyklė yra ta, kad LAP gali būti taikomos tik išsprendus ieškinio priėmimo klausimą (CPK 147 straipsnio 1 dalis), bet tais atvejais, kai jau bylos nagrinėjimo metu paaiškėja tam tikri ieškinio trūkumai, pavyzdžiui, neišspręstas trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų įtraukimo klausimas, nepateikti procesinių dokumentų priedų vertimai ir pan., šie procesiniai trūkumai neteikia pagrindo vertinti, kad pats ieškinys yra nepagrįstas[252].

Svarbu aptarti atvejį, kai pareiškėjas pasirenka aiškiai neįmanomą gynybos būdą. Teismas gali atsisakyti taikyti LAP dėl ieškinio preliminaraus nepagrįstumo tik tais atvejais, kai ieškovo reiškiamas reikalavimas yra akivaizdžiai nepagrįstas, kai, pavyzdžiui, ieškovas pasirinko neleistiną ar aiškiai neįmanomą savo civilinių teisių gynybos būdą arba prašoma taikyti LAP užtikrinant reikalavimą, kuris iš viso nėra pagrįstas ieškinyje nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, ir pan., kitaip tariant, tik tais atvejais, kai jau ieškinio priėmimo stadijoje galima daryti pagrįstą prielaidą, kad reiškiamas reikalavimas teismo negalės būti tenkinamas dėl gana akivaizdaus šio reikalavimo nepagrįstumo[253].

Ieškovas gali pasirinkti neleistiną civilinių teisių gynybos būdą, kurio nenumato CK 1.138 straipsnis ar kitos įstatymų nuostatos (CK 6.334

248 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-516/2019.
249 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-526-912/2023.
250 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1085-407/2016.
251 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.
252 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-673-943/2018.
253 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-516/2022.

straipsnis, 6.665 straipsnis ir kt.). Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydama įpareigoti atsakovę parduoti turtą ieškovei, t. y. sudaryti sutartį. LApT išaiškino, kad nei CK, nei joks kitas įstatymas nenumato galimybės įpareigoti kitą asmenį prieš jo valią sudaryti turto pirkimo–pardavimo sutartį. Toks teisių gynimo būdas, kaip įpareigojimas sudaryti sutartį, nėra nustatytas ir CK 1.138 straipsnyje, reglamentuojančiame civilinių teisių gynimo būdus. Konstatavus, kad ieškovės pasirinktas teisių gynimo būdas yra akivaizdžiai neleistinas ir neįmanomas, toks ieškinys negali būti laikomas *prima facie* pagrįstu[254].

Ieškovas gali pasirinkti įstatyme numatytą teisių gynybos būdą, tačiau, atsižvelgiant į konkrečios bylos faktines aplinkybes, toks teisių gynybos būdas nebus įmanomas. Pavyzdžiui, byloje ieškovė kreipėsi į teismą su ieškiniu, kuriuo prašė sumažinti notaro išduotuose vykdomuosiuose įrašuose nurodytą išieškotiną skolininkės bankrutavusios įmonės skolos kreditorei bankrutavusiai kredito unijai (reikalavimas perleistas trečiajam asmeniui) sumą. Teismas, nesutikdamas su prašymo pagrįstumu, pažymėjo, kad byloje nėra pareikštas reikalavimas, kuriuo būtų ginčijamas reikalavimo pagrindas arba įrodinėjamas kreditoriaus (išieškotojo) reikalavimo nepagrįstumas, o siekiama sumažinti vykdomuosiuose įrašuose nurodytas išieškotinas sumas tokiu pagrindu, kad išieškotojas turi teisę išieškoti iš kito skolininko turto, taip pat nurodant ir galimai jau išieškotas iš skolininko bei hipotekos kreditoriaus sumas. Teismas pažymėjo, kad tokio pobūdžio klausimai yra sprendžiamai ne atskiroje civilinėje byloje pareiškiant ieškinį, bet vykdymo procese (nustatant išieškojimo eiliškumą ir pan. (CPK 665, 745 straipsniai), paisoma išieškotojo procesinių garantijų (CPK 695 straipsnis), todėl nusprendė, kad tikėtinas ieškinio pagrįstumas nėra įrodytas[255].

Tam tikrais atvejais ieškinys nepripažįstamas preliminariai pagrįstu, nes byloje nėra pridėti aktualūs įrodymai. Šiuo aspektu pažymėtina, kad teismas netiria byloje esančių įrodymų, o tik preliminariai tokius įrodymus įvertina, siekdamas nustatyti, ar egzistuoja tikimybė, kad ateityje ieškinys galės būti patenkintas. Visgi, praktikoje pasitaiko atvejų, kai, preliminariai susipažinus su byloje esančiais įrodymais, matyti, kad nepridėti esminiai įrodymai, pavyzdžiui, vienoje byloje buvo pareikštas reikalavimas dėl turto perdavimo išieškotojui akto negaliojimo, nes bankui perduotas turtas nepriklausė atsakovei, o buvo ieškovo nuosavybė. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad ieškovas nebuvo pateikęs įrodymų, jog ginčo turtu, kurio atžvilgiu

254 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-446-516/2021.
255 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1267-943/2020.

buvo prašoma taikyti LAP – turto areštą, atsakovė galėjo laisvai disponuoti. Priešingai, buvo atkreiptas dėmesys, kad ginčo metu turtui buvo įregistruota hipoteka ir turto areštas, draudžiantis disponuoti turtu. Taigi, teismas, įvertinęs šias faktines aplinkybes bei byloje buvusius įrodymus, pažymėjo, kad kyla pakankamai pagrįstos abejonės dėl teisinio pagrindo pripažinti ieškovo ir atsakovės sudarytą sandorį galiojančiu ir patvirtinti jį teismo tvarka[256].

Kitoje byloje LApT pripažino, kad iš ieškinio turinio ir prie jo pridėtų įrodymų nėra pakankamai duomenų bent prielaidai, kad sandoris apsimestinis ir ieškinys galėtų būti tenkinamas:

> „Nepateikta jokių įrodymų (net minimalių) apie tai, kad jungtinės veiklos sutartis egzistavo, nors nebuvo raštiškai įforminta dėl tam tikrų priežasčių, ar kad šalys ketino tokį sandorį sudaryti, kad ieškovai vykdė konkrečius tariamos jungtinės veiklos sutarties įsipareigojimus, kad atsakovo paskolinti pinigai buvo skirti būtent ieškovų nurodytam tikslui (CPK 12, 178 str.). Ieškovai pripažįsta, kad savo reikalavimus ketina įrodinėti bylos nagrinėjimo metu iš esmės tik vieno liudytojo parodymais, tuo pripažindami, kad **ieškinyje kitų įrodymų, iš kurių būtų galima spręsti apie ieškinio pagrįstumą bent preliminariai, nepateikė.** <...> nesant bent vienos iš būtinų sąlygų (šiuo atveju preliminaraus ieškinio pagrįstumo), taikyti LAP nėra pagrindo.“[257]

Visgi įrodymų nepakankamumas nėra sąlyga atsisakyti iš viso taikyti LAP. Kaip antai, vienoje byloje atsakovas teigė, kad ieškovė nepateikė bendrovės buhalterinių dokumentų, iš kurių būtų galima patikrinti ieškovės nurodytų argumentų dėl atsakovo atlikto bendrovės lėšų išgryninimo ir neteisėto pasisavinimo pagrįstumą. LApT, nesutikdamas su šiais argumentais, nurodė, „kad vien tik ta aplinkybė, kad, atsakovo nuomone, ieškovės kartu su ieškiniu pateikti įrodymai nėra pakankami reikalavimui dėl žalos atlyginimo, nesudaro pagrindo konstatuoti akivaizdų ieškinio nepagrįstumą jau šioje bylos stadijoje“[258].

Kita vertus, **negalima reikalauti ieškovo pateikti įrodymus, kurių ieškovas neturi.** Vienoje byloje ieškovė nepateikė ginčijamų pirkimo–pardavimo sandorių, tačiau taip pat nurodė bylą nagrinėjančiam teismui motyvus, kodėl to padaryti negali, prašydama šiuos įrodymus išreikalauti iš atsakovių. LApT išaiškino, kad ši aplinkybė negali būti vertinama kaip sudaranti

256 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1177-516/2016.
257 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-20-180/2017.
258 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-803-516/2017.

kliūtis taikyti LAP. Pagal teisės principą *impossibilium nulla obligatio est,* reiškiantį, jog niekas neįpareigojamas daryti to, kas neįmanoma, iš ieškovės negali būti reikalaujama pateikti įrodymus, kurių ji neturi[259].

Tuo atveju, jei asmuo, prašantis taikyti LAP, negali pats gauti tam tikrų įrodymų, jis turi teisę kreiptis į teismą su prašymu dėl įrodymų išreikalavimo ar teismo liudijimo išdavimo (CPK 199 straipsnis)[260]. Visgi, atsižvelgiant į LAP institutui būdingą greitą nagrinėjimą („skubos" aspektą), tam tikrais atvejais teismo liudijimo išdavimo procesas gali pernelyg užtrukti, o tai ypač reikšminga tais atvejais, kai LAP taikyti reikia nedelsiant. Taigi, kreipimasis dėl teismo liudijimo išdavimo tam tikrais atvejais gali prieštarauti LAP veiksmingumo efektui.

Keltinas klausimas, ar LAP gali būti taikomos ir toliau, jeigu prašymas taikyti LAP buvo pareikštas kartu su ieškiniu, tačiau teismas po to nustato ieškinio trūkumus, pavyzdžiui, išversti dokumentus į užsienio kalbą? Manytina, kad ieškinio trūkumų nustatymas po to, kai jau buvo konstatuotas ieškinio tikėtinas pagrįstumas, neturėtų vėliau paneigti ieškinio tikėtino pagrįstumo[261].

Kalbant apie pareigą pateikti įrodymus, užsienio teisės doktrinoje pažymima, kad Anglijos teisės aktuose numatyta pareiga ieškovui kartu su prašymu taikyti LAP pateikti ir įrodymus, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip. Įrodymai turi „parodyti" faktines aplinkybes (angl. *set out the facts*), kuriomis pareiškėjas grindžia atsakovui reiškiamą reikalavimą, įskaitant visas svarbias aplinkybes, apie kurias teismas turėtų žinoti. Ši pareiga turėtų būti suprantama kaip reikalavimas atskleisti atvirai visą informaciją (angl. *duty of full and frank disclosure*). Vadinasi, įpareigojimu nurodyti „esminius faktus, apie kuriuos teismas turėtų būti informuotas", taip pat siekiama priversti šalis savo argumentuose nurodyti net sau pačiai nepalankius faktus[262].

Spręsdamas klausimą dėl LAP taikymo, teismas nesprendžia ginčo iš esmės, nes detali ieškinio ir šalių kitų procesinių dokumentų teisinių ir faktinių argumentų bei jų į bylą pateiktų įrodymų analizė šioje civilinio proceso stadijoje neatliekama[263]. Taigi, net jei teismas, nagrinėdamas LAP taikymo klausimą, ir atlieka tam tikrą įrodymų vertinimą pakankamumo as-

259 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-956-178/2017.

260 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1578-943/2020.

261 Pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1596-516/2017.

262 Sime, *supra note,* 49: 461.

263 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-872-467/2022.

pektu, pasisako dėl teisinių santykių kvalifikavimo ir teisinės gynybos būdų, nelaikoma, kad jis pasisako dėl ginčo esmės. Tačiau dėl tam tikrų aplinkybių, kurios sudaro nagrinėjamo ginčo esmę, teismas neturi teisės pasisakyti, kadangi tokiu būdu peržengs klausimo dėl LAP taikymo nagrinėjimo ribas, pasisakys dėl ginčo esmės.

Pavyzdžiui, ieškinio senaties taikymas yra ginčo nagrinėjimo iš esmės dalykas, todėl teismas, **spręsdamas klausimą dėl LAP taikymo, negali konstatuoti tikėtino ieškinio nepagrįstumo dėl senaties termino praleidimo.** Pažymėtina, kad, pirma, teismas negali taikyti ieškinio senaties savo iniciatyva (CK 1.126 straipsnio 2 dalis), o klausimo dėl LAP taikymo nagrinėjimo metu paprastai dar nėra žinoma atsakovo pozicija (ar atsakovas reikalaus atmesti ieškinį dėl senaties termino praleidimo); antra, tarp šalių gali kilti ginčas dėl ieškinio senaties termino eigos pradžios; trečia, ieškinio senaties terminas gali būti atnaujintas. Taigi, ieškinio senaties termino praleidimas (nepraleidimas) ir iš to kylančios teisinės pasekmės gali būti konstatuotos tik visapusiškai išnagrinėjus visas konkrečios bylos aplinkybes, o ne preliminaraus ieškinio pagrįstumo vertinimo procese[264]. Tokio paties aiškinimo teismas laikėsi ir kitose bylose, nurodydamas, kad ieškinio senaties termino pradžios ir pasibaigimo klausimas nėra akivaizdus ir reikalauja bylos faktinių aplinkybių bei pateiktų įrodymų įvertinimo ir išnagrinėjimo iš esmės, šis klausimas negali būti išspręstas dar LAP taikymo stadijoje[265].

Išskirtiniais atvejais laikomasi pozicijos, kad, vertindamas *prima facie* pagrįstumą, teismas ne tik neprivalo tikrinti, ar ieškinio senatis praleista, bet ir apskritai negali pasisakyti šiuo klausimu, nes, priešingu atveju, t. y. jeigu teismas, dar nežinodamas atsakovo pozicijos, jo argumentų, pasisakytų dėl, teismo nuomone, praleisto ieškinio senaties termino, būtų akivaizdžiai pažeisti esminiai šalių rungimosi civiliniame procese ir dispozityvumo principai[266]. Tačiau teismų praktika šiais klausimais ne visada vienoda. Pavyzdžiui, vienoje byloje teismas vertino, kad ieškovas galbūt ieškinį teismui pateikė praleidęs ieškinio senaties terminą, dėl to ši aplinkybė leidžia abejoti, ar ieškinys yra preliminariai pagrįstas[267]. Manytina, teismas šioje byloje nepagrįstai viršijo įgaliojimus ir iš dalies taikė ieškinio senatį savo iniciatyva, taip pažeisdamas CK 1.126 straipsnio 2 dalį.

Naujausioje LAT praktikoje atkreipiamas dėmesys ir į kitokią LAP bei ieškinio senaties institutų problematiką. Kasacinis teismas yra pažymė-

---

264 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-514-943/2020.
265 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1063-516/2017.
266 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-277-516/2018.
267 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1268-370/2019.

jęs, kad ieškinio senatis nėra praleista, jeigu šalis kreipėsi į teismą specialia tvarka – prašydama taikyti LAP iki ieškinio padavimo. Tokio prašymo pareiškimas teismui rodo ieškovo siekį kreiptis į teismą dėl galimai pažeistų subjektinių teisių gynybos ir laikytinas pagrindu nutraukti ieškinio senaties terminą pagal CK 1.130 straipsnio 1 dalį[268]. Taigi, kasacinio teismo praktikoje *de facto* pripažįstama, kad kreipimasis į teismą su procesiniu prašymu taikyti LAP yra pagrindas nutraukti ieškinio senaties terminą (CK 1.130 straipsnio 1 dalis).

Civilinės atsakomybės sąlygos taip pat yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas[269], todėl atskirajame skunde dėstomi argumentai, kad ieško vas neįrodė civilinės atsakomybės sąlygų, nėra teisiškai reikšmingi, kadangi dėl to turės būti pasisakyta tik nagrinėjant ginčą iš esmės. Civilinės atsakomybės sąlygų nustatymas reikalauja bylos faktinių aplinkybių ir pateiktų įrodymų visapusiško ir detalaus išnagrinėjimo, kuris negali būti atliekamas sprendžiant LAP taikymo klausimą[270]. Tai pažymėta ir kitoje byloje, kurioje LApT nurodė, kad, sprendžiant procesinį klausimą dėl LAP taikymo, nėra nustatomos visos kiekvieno apelianto civilinės atsakomybės taikymo sąlygos, o toks vertinimas atliekamas tik išnagrinėjus šalių ginčą iš esmės ir įvertinus visas faktines bylos aplinkybes, todėl šie atskirojo skundo argumentai nesuteikia pagrindo vertinti, kad jau LAP taikymo stadijoje ieškovės ieškinys yra akivaizdžiai nepagrįstas[271].

Spręsdamas dėl *actio Pauliana* preliminaraus pagrįstumo, teismas neturėtų vertinti visų būtinų tokio ieškinio patenkinimo sąlygų, įtvirtintų CK 6.66 straipsnyje, t. y. spręsti, ar ieškovas įrodė turįs galiojančią ir neabejotiną reikalavimo teisę ir pan., kadangi visų šių sąlygų buvimo klausimas yra bylos nagrinėjimo iš esmės tyrimo dalykas[272]. Vienoje byloje atsakovai atskirajame skunde nemažai dėmesio skyrė ieškinio nepagrįstumo įvertinimui: *actio Pauliana* vienos iš būtinų sąlygų – neabejotinos ir galiojančios reikalavimo teisės nebuvimui, tačiau *actio Pauliana* sąlygų (ne)egzistavimas yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas ir negali būti nagrinėjami pradinėje proceso stadijoje[273]. Kitoje byloje *actio Pauliana* instituto taikymas buvo susijęs su JAV teismų sprendimų vertinimu. LApT išaiškino, kad apeliantai, savo

268 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-210-781/2023.

269 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1535-186/2017.

270 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1557-516/2017.

271 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-673-943/2018.

272 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-62-196/2019.

273 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-10-178/2018.

prašymą grįsdami argumentais dėl JAV priimtų procesinių sprendimų esmės ir jų reikšmės taikant CK 6.66 straipsnį, iš esmės siekia vienos iš *actio Pauliana* sąlygų teisinio įvertinimo, o tai sudaro bylos nagrinėjimo iš esmės dalyką[274].

Vindikacinio ieškinio sąlygos taip pat yra bylos nagrinėjimo iš esmės vertinimo dalykas. Daikto išreikalavimas iš svetimo neteisėto valdymo, įskaitant ir jo išreikalavimą iš sąžiningo įgijėjo (vindikacija), yra daiktinių asmens teisių gynimo būdas; daikto savininkas tokį ieškinį turi teisę pareikšti daiktinių teisės normų pagrindu (CK 4.95–4.97 straipsniai), įrodydamas valdymo teisės praradimo faktą, kitas šiose normose nustatytas vindikacinio ieškinio sąlygas. Teismui sprendžiant dėl turto išreikalavimo pagal ieškovo vindikacinį reikalavimą, lemiamą reikšmę turi nustatymas, kas yra tikrasis turto savininkas. Daiktinių teisės normų pagrindu turtas išreikalaujamas, kai jo savininkas nėra perleidęs nuosavybės teisių į tą turtą[275].

Taip pat kyla ginčų dėl to, ar ieškovas apskritai turi materialinį suinteresuotumą pareikšti ieškinį atsakovui. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė kreipėsi į teismą su ieškiniu atsakovei Vilniaus miesto savivaldybės administracijai, prašydama pripažinti atsakovės Vilniaus miesto savivaldybės administracijos paskelbtą viešą nuomos konkursą neteisėtu. Ieškovė prašė taikyti LAP – sustabdyti viešo nuomos konkurso procedūrų vykdymą. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad ieškinys nėra *prima facie* pagrįstas, nes ieškovė neturi materialinio suinteresuotumo. LApT išaiškino, kad:

> „Materialinis teisinis suinteresuotumas priklauso nuo daugelio materialinio teisinio pobūdžio aplinkybių – faktų, kurie tiriami ir vertinami bylos nagrinėjimo iš esmės metu, dėl ko priimamas procesinis sprendimas. **Bylos šalies materialinis teisinis interesas nepatenka į LAP taikymo sąlygas.** <...> Sprendžiant dėl LAP taikymo, vertinamas tik tikėtinas ieškinio pagrįstumas (faktinių aplinkybių nurodymas ieškinyje ir tokias aplinkybes pagrindžiančių įrodymų pateikimas), ir grėsmė teismo sprendimo įvykdymui.“[276]

Aplinkybė, ar ieškinys paduotas tinkamo asmens (ir tinkamiems atsakovams), taip pat yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. Vienoje byloje apeliantai skundą grindė aplinkybe, kad ieškinys paduotas asmenų, ne-

274 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-795-464/2021.

275 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-7-611/2021; Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1159-186/2017.

276 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-966-180/2018.

turinčių teisės paduoti tokį ieškinį, bei asmenims, kurie negali būti laikomi atsakovais pagal pareikštą ieškinį. Pažymėtina, kad materialinėje teisėje šalimis laikomi materialinių teisinių santykių subjektai, kuriuos sieja tarpusavio teisės ir pareigos. Kai kreipiamasi į teismą, materialinio teisinio santykio šalys įgyja naują teisinę padėtį ir tampa proceso šalimis. Iškeliant bylą, rengiantis jos teisminiam nagrinėjimui, daromos tik prielaidos, kad šalis sieja tam tikri materialiniai teisiniai santykiai, kad jos turi tarpusavio teisių ir pareigų ir dėl to kilo ginčas. Ar byloje ieškovas ir atsakovas yra tinkamos šalys, išaiškinama teisminio nagrinėjimo metu, nustačius visas bylos aplinkybes, ištyrus ir įvertinus įrodymus. Iki teismo sprendimo priėmimo proceso šalys laikytinos tikėtinais materialinių teisinių santykių subjektais, nes atsakyti į klausimą, ar tikrai ieškovas ir atsakovas yra konkretaus materialinio teisinio santykio subjektai, įmanoma tik nustačius visas bylos aplinkybes, kurios, taikant LAP, nėra nustatomos[277].

Aplinkybė, ar buvo tinkamai laikomasi ikiteisminės stadijos procedūros, yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. LApT yra nurodęs, kad tai, ar ieškovė tinkamai laikėsi privalomos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos, yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. Faktas, kad ieškinys yra priimtas ir nagrinėjamas teisme, patvirtina, jog išankstinės neteisminės ginčo sprendimo tvarkos laikymasis teismo preliminariai buvo įvertintas kaip tinkamas[278]. Ar laikytasi privalomos ikiteisminės ginčo sprendimo tvarkos, kontroliuoja pirmosios instancijos teismas, spręsdamas ieškinio priėmimo klausimą (CPK 137 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Priimdamas ieškinį, teismas *prima facie* konstatuoja, kad ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos buvo laikytasi[279].

Teismas, vertindamas *prima facie* pagrįstumą, neturi teisės vertinti, ar preliminariosios pirkimo–pardavimo sutarties terminas jau pasibaigęs (CK 6.165 straipsnio 5 dalis). Vienoje byloje pirmosios instancijos teismas, spręsdamas LAP klausimą, pasisakė dėl ieškovių pateikto ieškinio pagrįstumo esmės, įvertinęs ieškinio reikalavimo pagrįstumą materialiniu teisiniu aspektu, nurodydamas, kad pagal CK 6.165 straipsnio 5 dalį, šalims, per preliminarioje sutartyje nustatytą terminą pagrindinės sutarties nesudarius, prievolė sudaryti šią sutartį pasibaigia. LApT konstatavo, kad tokia aplinkybė (išnyko pareiga sudaryti pagrindinę sutartį ar ne) sprendžiama tik bylos nagrinėjimo iš esmės metu. Pirmosios instancijos teismas, iš dalies

277 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1595-186/2016.
278 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1179-370/2021.
279 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1179-370/2021.

pasisakęs dėl ginčo esmės, tuo konstatavęs ieškinio nepagrįstumą, peržengė klausimo dėl LAP taikymo nagrinėjimo, vertinant ieškinio preliminarų pagrįstumą, ribas[280].

Bylose dėl akcininkų ginčų aplinkybė, kad bendrovė valdoma netinkamai, yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. LApT yra nurodęs, kad pareiškimu dėl bendrovės veiklos tyrimo, ar atsakovas tinkamai ar netinkamai valdė bendrovę, bus nustatyta tik teismui išnagrinėjus pareiškimą iš esmės ir priėmus procesinį sprendimą. Šioje stadijoje, kai yra sprendžiamas LAP taikymo klausimas, teismas nenagrinėja ieškinio pagrįstumo iš esmės, netiria ir nevertina ieškinio faktinių ir teisinių argumentų[281]. Pažymėtina ir tai, kad aplinkybė, ar akcijų pirkimo–pardavimo sandoris prieštarauja juridinio asmens teisnumui, yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. Minėtos aplinkybės negali būti išsamiai tiriamos ir vertinamos atsakovo (ne) sąžiningumo aspektu[282].

Be to, eksperto išvada, kuri tariamai paneigia preliminarų ieškinio pagrįstumą, yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai pateikiama eksperto išvada, kuri tariamai patvirtina, kad ieškinys nėra preliminariai pagrįstas. Pavyzdžiui, vienoje byloje apeliantai pirmosios instancijos teismui pateikė prašymą dėl LAP panaikinimo teigdami, kad dėl pasikeitusių aplinkybių (ekspertizės akto, kuris patvirtina parašo suklastojimą) nebeliko pirmosios būtinosios sąlygos LAP taikymui – preliminaraus ieškinio pagrįstumo. LApT nurodė, kad:

> „Apeliantų cituojama eksperto išvada taip pat nevertintina iš esmės, priimant tik tarpinį sprendimą dėl LAP taikymo poreikio. **Ši išvada bus tiriama pirmosios instancijos teismo nagrinėjant bylą iš esmės.** Jokių kitų argumentų, leidžiančių spręsti, jog dėl pasikeitusių aplinkybių išnyko pagrindas nagrinėjamoje byloje pareikštus reikalavimus vertinti kaip preliminariai (*prima facie*) pagrįstus, apeliantai neįvardijo.“[283]

Galiausiai, įrodymų patikimumas yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas. Vienoje byloje apeliantė įrodinėjo, kad ieškovo pateiktas pagrindinis įrodymas (paskolos sutartis), kuriuo pastarasis grindžia savo reikalavimo teisę į atsakovę, yra suklastotas, t. y. faktiškai kelia klausimą dėl ieškovo pateiktų įrodymų patikimumo, o tai yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas,

---

280 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1273-180/2017.
281 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-389-516/2019.
282 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-992-407/2020.
283 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-529-464/2018.

kuriam reikia ieškovo įrodymo bei atsakovės atsikirtimams pagrįsti pateiktų įrodymų visapusiško ir detalaus įvertinimo (galbūt net skiriant ekspertizę suklastojimo faktui (ne)nustatyti), kuris negali būti atliekamas, sprendžiant tik LAP taikymo klausimą[284]. Kitoje byloje LApT pažymėjo, kad LAP taikymo stadijoje teismas negali ir neturi pateikti kategoriško atsakymo dėl pateiktų įrodymų patikimumo, pakankamumo ieškovų nurodytiems argumentams patvirtinti bei jų sąsajumo (jei aplinkybė, kad su ieškiniu pateikti įrodymai nesusiję su byla, nėra akivaizdi dar pradinėje bylos nagrinėjimo stadijoje)[285].

Taip pat galima išskirti tam tikrus atvejus, kai preliminarus ieškinio pagrįstumas pripažįstamas pats savaime dėl prieš tai procese įvykusių įvykių, pavyzdžiui, kai yra patenkinamas ieškinys preliminariu sprendimu. Nors dėl šio sprendimo buvo pareikšti prieštaravimai, tačiau paties sprendimo priėmimo faktas suponuoja pagrindą vertinti, kad ieškinys yra preliminariai pagrįstas[286].

Atkreiptinas dėmesys, kad, remiantis ankstesne LApT praktika, tais atvejais, kai ieškinys pirmojoje instancijoje buvo atmetamas, nors toks procesinis sprendimas ir nebuvo įsiteisėjęs, tai sudarė prielaidas ieškinį vertinti kaip tikėtinai nepagrįstą[287]. Tačiau LApT praktika šiuo metu krypsta kita linkme ir ieškinio (ar jo dalies) atmetimas, kai sprendimas dar nėra įsiteisėjęs, nesuponuoja vertinimo dėl tikėtino ieškinio nepagrįstumo ir atitinkamai prašymo dėl LAP atmetimo. Bylą nagrinėjęs teismas akcentavo, kad įstatymų leidėjas aiškiai nurodė, jog net „teismui atmetus ieškinį, laikinosios apsaugos priemonės, kurios buvo taikytos, paliekamos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo“ (CPK 150 straipsnio 2 dalis). Todėl, nesant kitų aplinkybių, kurioms pasikeitus, galimai išnyko ir LAP taikymo pagrindas, nėra pagrindo panaikinti taikytas LAP[288]. Teismas, plėtodamas praktiką, kad ieškinio atmetimas savaime nesuponuoja vertinimo, jog ieškinys yra nepagrįstas, pažymėjo, kad tais atvejais, kai pirmosios instancijos teismo procesiniu sprendimu ieškinys yra atmestas, tačiau sprendimas – apskųstas, dėl LAP turi būti sprendžiama atsižvelgiant į individualias bylos aplinkybes ir šiuos tris aspektus: 1) ieškinio atmetimo pagrindus (pavyzdžiui, ar ieškinio atmetimas implikuoja išvadą dėl neleistino ar aiškiai neįmanomo civilinių teisių gynimo būdo, ieškinio visiško nepagrįstumo faktinėmis

284 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-28-516/2018.
285 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-69-186/2018.
286 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-423-196/2018.
287 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1280-302/2016.
288 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-706-464/2023.

aplinkybėmis, piktnaudžiavimo pareiškiant aiškiai nepagrįstą ieškinį ir pan.); 2) konkretaus ginčo esmę; ir 3) prašomų taikyti LAP rūšį bei jų taikymu siekiamus tikslus[289].

Pažymėtina, kad analogiška taisyklė taikytina ir kalbant apie proceso atnaujinimo institutą, t. y. nepalankaus procesinio sprendimo, kuriuo atsisakyta atnaujinti procesą, priėmimas aiškintinas taip, kad išvada dėl vienos iš būtinųjų LAP taikymo sąlygų – prašymo preliminarų pagrįstumą – negalima[290].

Galiausiai, ieškinį tenkinus (ar atmetus) iš dalies, pripažįstamas ir tam tikros ieškinio dalies preliminarus pagrįstumas. LApT vienoje byloje pažymėjo, kad:

> „Vertinant preliminarų atsakovės priešieškinio pagrįstumą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad, išnagrinėjęs bylą iš esmės, Šiaulių apygardos teismas 2022 m. balandžio 15 d. sprendimu priešieškinį tenkino iš dalies – apie 5 proc. Nors pirmosios instancijos teismo sprendimas šiuo metu nėra įsiteisėjęs, tačiau aplinkybė, kad, bylą išnagrinėjus iš esmės, atsakovės priešieškinis buvo patenkintas iš dalies, nagrinėjant klausimą dėl LAP taikymo, suteikia pakankamą pagrindą labiau tikėtinai išvadai **tik dėl dalies priešieškinio reikalavimų *prima facie* pagrįstumo,** o tai reiškia, kad pirmoji LAP taikymo sąlyga egzistuoja tik 103 589,03 Eur reikalavimo daliai, o ne visai priešieškinio sumai.“[291]

Apibendrinant pirmąją LAP taikymo sąlygą, darytina išvada, kad Lietuvos teisėje taikytina pirmoji LAP taikymo sąlyga yra panaši į Vokietijos teisėje suformuotą standartą, t. y. teismas atlieka tikėtiną (preliminarų) faktinių aplinkybių vertinimą, siekdamas nustatyti, ar yra pasirinktas įmanomas teisinės gynybos būdas, pridėti visi būtini įrodymai ir pan. Teismas, vertindamas šią sąlygą, neturi teisės nagrinėti ginčo iš esmės, todėl tam tikri klausimai (pavyzdžiui, ieškinio senaties (ne)praleidimo faktas, civilinės atsakomybės sąlygos, privalomos ikiteisminės ginčo nagrinėjimo tvarkos laikymasis ir pan.) neturi būti vertinami sprendžiant dėl preliminaraus ieškinio pagrįstumo. Teismų praktikoje yra išskirtos tam tikros prezumpcijos, kurios gali patvirtinti preliminarų ieškinio pagrįstumą (pavyzdžiui, byloje, esant priimtam preliminariam sprendimui, kuriuo ieškovės ieškinys yra

289 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-547-464/2023.
290 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-126-553/2023.
291 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-808-467/2022.

tenkintas) arba jį paneigti (pavyzdžiui, byloje esant nepalankiam procesiniam teismo sprendimui, nors šis sprendimas ir neįsiteisėjo).

3.2. Antroji LAP taikymo sąlyga. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui

LAP taikymo poreikį nulemia grėsmė (lot. *periculum in mora* – delsti pavojinga), kad dėl kokių nors atsakovo veiksmų arba neveikimo, taip pat dėl objektyvių aplinkybių galimo teismo sprendimo vykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas[292].

Grėsmę teismo sprendimo įvykdymui galima suprasti **siaurąją ir plačiąja prasmėmis.** Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui siaurąja prasme suprantama tiesiogiai, t. y. kai kyla grėsmė realiam (faktiniam) teismo sprendimo įvykdymui. Pavyzdžiui, byloje kilus grėsmei, kad atsakovas gali iššvaistyti savo turtą, taikomas turto areštas; arba byloje esant grėsmei, kad ginčo objektas, į kurio nuosavybės teisę ieškovas pretenduoja, gali būti sunaikintas, perleistas arba egzistuoja kitokia rizika, susijusi su ginčo objekto faktine ar teisine padėtimi, galima taikyti įrašą viešame registre dėl turto perleidimo draudimo arba kitas būtinas priemones. Tokio pobūdžio grėsmė teismo sprendimo įvykdymui būdingiausia turtinio pobūdžio ginčuose.
Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui taip pat gali būti suprantama plačiąja prasme, siekiant užtikrinti ne tik tiesioginį teismo sprendimo įvykdymą, bet ir ‚apskritai, kai byloje egzistuoja grėsmė vykstančiam teismo procesui, jo efektyvumui arba siekiant užtikrinti viešojo intereso apsaugą byloje. Su tokio pobūdžio grėsme dažniausiai susiduriama sprendžiant atskirų kategorijų civilines bylas. Pavyzdžiui, bylose, kylančiose iš šeimos teisinių santykių, LAP taikymas daugiausia siejamas su poreikiu užtikrinti geriausius vaiko interesus; viešųjų pirkimų bylose – siekiant išvengti perkančiosios organizacijos galimo „dvigubo apmokėjimo“ ir derinant viešąjį interesą, susijusį su visuomenės poreikiu įsigyti pirkimo objektą; akcininkų ginčuose, pavyzdžiui, sprendžiant dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, galima taikyti LAP – skirti laikiną turto administratorių – siekiant užtikrinti įmonės interesus tol, kol vyksta teismo procesas; nemokumo bylose – galima taikyti specifinę LAP, kuri siejama su išskirtiniu tikslu – siekiu sudaryti susitarimą dėl pagalbos. Teisės doktrinoje taip pat pažymima, kad intelektinės nuosavybės teisių gynimo bylose grėsmė teismo sprendimo įvykdymui turi būti suprantama ne tik taip, kad nebus galima įvykdyti galutinio teismo spren-

292 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-855-781/2019.

dimo, bet ir taip, kad, skubiai netaikius LAP, neteisėtais veiksmais bus padaryta didelė žala nukentėjusiojo interesams[293]. Taigi, tokio pobūdžio bylose grėsmė teismo sprendimo įvykdymui, kaip antroji LAP taikymo sąlyga, yra suprantama plačiau nei tik tiesioginis teismo sprendimo vykdymas pagal CPK VI dalies nuostatas. Tokio vertinimo laikomasi ir teisės doktrinoje[294].

CPK nuostatos neįtvirtina pavyzdinių sąrašo kriterijų, kuriais remdamasis teismas galėtų nuspręsti, ar byloje kyla teismo sprendimo neįvykdymo rizika[295]. Grėsmė galimai ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymui nustatoma konkrečioje byloje pagal jos aplinkybes, pareikštus reikalavimus ir joje pateiktus įrodymus[296]. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali būti faktinė ir hipotetinė (teoriškai įmanoma)[297]. Pripažinus, kad LAP taikymui užtenka tik kokios nors teorinės galimybės ir, jų nesiėmus, galėtų kilti pavojus tinkamam teismo sprendimo įvykdymui, būtų iškreipta LAP, kaip išimtinės procesinės priemonės, esmė, pažeisti proporcingumo, teisingumo ir protingumo principai, nes tokių priemonių galėtų būti imamasi iš esmės kiekvienoje byloje[298]. Taigi, atsižvelgiant į LAP taikymo teisinius padarinius, siekiant taikyti šį institutą, būtina įrodyti ne teorinę, o faktinę (realią) grėsmę teismo sprendimo įvykdymui.

Paprastai LAP, kaip atsakovo teises labai varžančio procesinio instituto, taikymas galimas tik itin išskirtiniais atvejais[299]. Užsienio teisės doktrinoje taip pat pažymima, kad LAP taikymas smarkiai apriboja atsakovo teises, todėl šį institutą reikia taikytis tik išimtiniais atvejais. LAP ypač naudingas, kai yra įrodymų, kad atsakovas ieškovo interesams galimai padarys nepataisomą žalą per laikotarpį nuo proceso pradžios iki bylos nagrinėjimo teisme[300].

Visgi, tai nereiškia, kad privaloma pateikti neabejotinų įrodymų apie šią grėsmę teismo sprendimo įvykdymui. Teismui pakanka įsitikinti tuo, kad konkrečioje situacijoje tokia grėsmė yra galima, kad egzistuoja tokio pobūdžio grėsmės atsiradimo tikimybė[301]. Įrodyti grėsmę teismo sprendimo įvykdymui tenka tai šaliai, kuri pareiškia reikalavimą taikyti antrajai ginčo šaliai disponavimo turtu suvaržymus ar kitus ribojimus, o ne tai šaliai, kuri

293 Vytautas Mizaras, *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai: monografija* (Vilnius: Justitia, 2003), 267.

294 Doržinkevič, „Laikinųjų apsaugos priemonių ...“, *supra note,* 8: 412–413, 419; Draguiev, supra note, 156: 58–59.

295 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-680-1120/2022.

296 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-987-1120/2021.

297 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1062-943/2016.

298 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1058-302/2021.

299 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.

300 Sime, *supra note,* 49: 459.

norėtų tokių padarinių išvengti. Negalima reikalauti to, kas neįmanoma (lot. *impossibilium nulla obligatio est*), todėl kitoks įrodinėjimo naštos paskirstymas reikštų, kad atsakovai, aiškiai nežinodami, ką ieškovė laiko grėsme jos turtiniams interesams sukeliančiais veiksmais, objektyviai negali net atsikirsti ir tai yra nesuderinama su šalių procesinės lygybės principu (CPK 17 straipsnis)[302].

Taikant LAP, galioja bendrasis rungimosi principas, kad kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindu (CPK 12 straipsnis). Taigi, jeigu pirmosios instancijos teismas pritaiko LAP, o atsakovas su tuo nesutinka, būtent atsakovas turi įrodyti, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui neegzistuoja. Pavyzdžiui, vienoje byloje LApT nurodė, kad, pirmosios instancijos teismui nusprendus taikyti LAP, būtent atsakovui tenka pareiga įrodyti, kad grėsmė teismo sprendimo neįvykdymui neegzistuoja, jo turtinė padėtis eliminuoja grėsmę dėl būsimo teismo sprendimo neįvykdymo (CPK 12, 178 straipsnis)[303].

Grėsmės teismo sprendimo neįvykdymui sąlyga yra plataus pobūdžio, todėl akivaizdu, kad, nustatant ją, taikytina tam tikros apimties teismo diskrecijos teisė. Tokia teisė, kaip jau minėta, pripažįstama ir užsienio teismų praktikoje. Pavyzdžiui, Anglijos teisėje LAP taikymas visada privalo būti „teisingas ir patogus“ (angl. *just and convenient*)[304], kas, iš esmės, reiškia teismo diskrecijos teisę taikant LAP. Sąvoka „teisingas ir patogus“ būdinga visoms Anglijos teisėje numatytoms priemonėms, kurios kilo dar iš teisingumo teisės (angl. *equity law*). Teisingumo teisė buvo lankstesnė, jai buvo taikoma didelė teismo diskrecija ir ji buvo labiau individualizuota, todėl teisingumo teisėje susiformavo tokie išskirtiniai teisinės gynybos būdai kaip LAP[305]. Teismo diskrecijos teisė, sprendžiant dėl grėsmės teismo sprendimo įvykdymui, yra objektyviai pateisinama. Neracionalu nustatyti baigtinį kriterijų, pagal kuriuos galėtų būti sprendžiama dėl grėsmės teismo sprendimo įvykdymui, sąrašą, nes tai priklauso nuo konkretaus ginčo pobūdžio, faktinių aplinkybių, teisinio reglamentavimo, konkretaus ginčo šalių elgesio ir kitų aplinkybių. Taigi, viena vertus, teismas privalo turėti diskreciją spręsti šį klausimą lanksčiai. Kita vertus, teismų praktika šiais klausimais turi būti nuspėjama ir aiški. Todėl labai svarbu išanalizuoti teismų praktiką, kurioje yra sprendžiami įvairūs klausimai ir skirtingais aspektais atskleidžiama grėsmė teismo sprendimo įvykdymui.

---

301 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1073-553/2021.
302 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1670-186/2018.
303 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1041-943/2016.
304 Sime, *supra note,* 49: 462.
305 Detaliau žr. Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 143.

Toliau analizuojami kai kurie bendri grėsmės teismo sprendimo įvykdymui išaiškinimai, kurie susiję su LAP taikymu turtiniuose ginčuose. LAP taikymo ypatumai atskirų kategorijų bylose bus analizuojami monografijos IV dalyje.

Ieškinio sumos kriterijus ir atsakovo turtinės padėties vertinimas. Iki 2016 m. LApT praktikoje buvo preziumuojama, kad teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimu tokiu atveju, jei turtinis ginčas tarp šalių atsirado dėl didelės pinigų sumos, kadangi didelė reikalavimo suma gali objektyviai padidinti būsimo teismo sprendimo neįvykdymo riziką[306]. Visgi, nuo 2016 m. LApT pakeitė praktiką ir nurodė, kad, **net ir nustačius, jog ieškinio suma atsakovui yra didelė, tai savaime nelemia pagrindo taikyti LAP**[307]. Tokia pozicija grindžiama tuo, kad pats LAP taikymas (areštas) nepadidina turto, iš kurio būtų galima išieškoti priteistą ieškinį, masės ar jo vertės. LAP taikymas savaime nesukuria materialinių vertybių, o tik padeda išsaugoti atsakovo turtą iki ginčo išsprendimo iš esmės; vien didelė ieškinio suma pati savaime nei palengvina, nei pasunkina ar padaro nebeįmanomu būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Be to, ieškinio sumos (reikalavimo dydžio) nustatymas priklauso išimtinai nuo ieškovo subjektyvaus ir objektyvaus vertinimo, taigi, savaime nėra nekvestionuojamas rodiklis. Todėl grėsme teismo sprendimo vykdymui laikytina ne didelė ieškinio suma, o galimas, tikėtinas atsakovo nesąžiningumas, pavyzdžiui, esant duomenų, kad atsakovas ketina paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar kitaip jį apsunkinti ir panašūs atvejai[308].

LAP taikymas padeda tik išsaugoti atsakovo turtą iki ginčo išsprendimo iš esmės ir savaime materialinių vertybių nesukuria. Jeigu atsakovas neturi tiek turto, kad jo užtektų reikalavimams patenkinti, yra pripažįstama, jog negalėjimą įvykdyti teismo sprendimą lemia objektyvios su to atsakovo turtine padėtimi susijusios aplinkybės (reikalavimo ir turto disproporcija), o ne LAP netaikymas. Todėl vieno iš kelių priešieškinyje atsakovais nurodytų asmenų areštuoto turto nepakankamumas pats savaime nesudaro prielaidų papildomai areštuoti ir kitų atsakovų turtą[309].

Taigi, vien didelė ieškinio suma nesudaro teisinio pagrindo taikyti LAP[310]. Didelė atsakovei ieškinio suma ir prasta atsakovo finansinė padėtis, galėtų būti vertinamos tik kaip papildomos, esant atsakovės nesąžiningumo

306 Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2009.
307 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-27-407/2016.
308 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1084-464/2016.
309 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1202-302/2017.
310 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-559-330/2024.

įrodymų[311]. Nors didelė ieškinio suma pati savaime nepagrindžia poreikio taikyti atsakovo turto areštą, tačiau ieškinio sumos dydis yra vienas iš kriterijų, kuriais remiantis gali būti sprendžiama dėl kilsiančios grėsmės teismo sprendimo įvykdymui[312].

Kitoje byloje apeliantė atskirajame skunde nurodė, kad ieškinio pateikimo stadijoje įrodyti atsakovės nesąžiningumą yra sudėtinga ar netgi neįmanoma, todėl ieškinio sumos kriterijus yra pakankamas, kad būtų įvertinta grėsmė būsimo teismo sprendimo įvykdymui. LApT pažymėjo, kad tokia pozicija prieštarauja LApT praktikai, be kita ko, jei ieškinio pateikimo stadijoje nėra duomenų apie atsakovo nesąžiningus veiksmus, nukreiptus į galimą išieškojimo apsunkinimą, teismas neturi galimybės konstatuoti, kad sprendimo įvykdymui yra kilusi reali grėsmė, dėl ko būtina suvaržyti atsakovo teises[313].

Tarp atsakovo **finansinės padėties ir grėsmės teismo sprendimo įvykdymui nėra tiesioginės sąsajos**[314]. Tačiau asmens turtinės padėties pokyčio perspektyvos išlieka svarbios, vertinant LAP taikymą. Turtinės padėties pokyčiai yra aktualūs tik tiek, kiek tai susiję su galimai nesąžiningų veiksmų atlikimu, kad atsakovė išvengtų galimai nepalankaus teismo sprendimo įvykdymo. „Atsakovės nemokumo atveju negalėjimą įvykdyti teismo sprendimą nulemtų ieškovės reikalavimo ir atsakovės turto disproporcija, o ne kurie nors nesąžiningi jos veiksmai.“[315]

Praktikoje išskiriami **objektyvūs ir subjektyvūs faktoriai,** susiję su atsakovo turtinės padėties vertinimu: finansinis neišgalėjimas įvykdyti sprendimą ir nenorėjimas jį įvykdyti (t. y. siekis išvengti vykdymo), yra visiškai skirtingos faktinės situacijos[316]. Tokiu atveju, jei ieškinio reikalavimai patenkinami, bet jiems įvykdyti skolininko turto neužtenka, negalėjimą įvykdyti teismo sprendimą lemtų objektyvios, su to asmens turtine padėtimi susijusios aplinkybės (reikalavimo ir turto disproporcija), o ne LAP netaikymas[317]. Taigi, aplinkybė, kad atsakovė galimai neturi turto, kuriuo būtų galima užtikrinti visą ieškinio reikalavimą, nėra pakankama sąlyga LAP taikymui[318].

---

311 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1052-302/2021.
312 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1059-464/2021.
313 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1082-1120/2021.
314 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1314-370/2018.
315 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-15-464/2018.
316 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-857-370/2018.
317 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-497-798/2022.
318 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1313-302/2021.

Pavyzdžiui, prie objektyvių faktorių, kurie gali lemti blogą atsakovo finansinę padėtį, priskiriami tokie atvejai: kai atsakovė nuosavybės teise nevaldo jokio registruoto nekilnojamojo turto[319], atsakovas susiduria su mokumo problemomis[320], atsakovė yra bankrutuojanti įmonė, kurios bankroto procese gali būti realizuojamas jos turtas[321], aplinkybė, kad atsakovė yra atleista nuo žyminio mokesčio[322], aplinkybė, kad atsakovės įsipareigojimai kreditoriams sudaro daugiau nei 50 proc. viso į balansą įrašyto turto vertės[323], tačiau visos šios aplinkybės nelemia atsakovės nesąžiningumo, taigi, ir poreikio taikyti LAP.

LAP padeda išsaugoti atsakovo turtą nuo galimai nesąžiningų jo veiksmų, kai sąmoningai siekiama pabloginti savo turtinę padėtį ir taip išvengti būsimo išieškojimo iš šio turto pagal teismo sprendimą. Prašymą pateikęs asmuo privalo: 1) nurodyti, ką jis laiko grėsmę jo turtiniams interesams (sprendimo įvykdymui) sukeliančiais atsakovo veiksmais (galimas turimo turto slėpimas, perleidimas, įkeitimas ar jo apsunkinimas bet kokia kita forma, pasiruošimas tokiems veiksmais, anksčiau sudaryti sandoriai, liudijantys jo turto masės mažėjimą, ir pan.)[324]; 2) pateikti įrodymus, patvirtinančius, kad priešinga šalis iki bylos iškėlimo ar jos nagrinėjimo metu ėmėsi veiksmų savo turto masei sumažinti, jam nuslėpti ar pan.[325].

Civilinės atsakomybės draudimas paprastai pašalina grėsmę teismo sprendimo įvykdymui. Vienoje byloje susiklostė situacija, kai teismui buvo pateikti duomenys apie atsakovo civilinės atsakomybės draudimą, ieškovė atsiliepime į atskirąjį skundą laikėsi pozicijos, kad draudiminė apsauga nėra taikoma tyčios atveju, todėl prašė palikti pritaikytas LAP. LApT su šiais atsikirtimais nesutiko:

> „Viena vertus, atsakovo kaltės formos (tyčios) klausimas yra bylos iš esmės nagrinėjimo dalykas, antra vertus, atkreiptinas dėmesys, kad ieškinyje ieškovė atsakovo kaltės formos neįrodinėja, o akivaizdžių kitų duomenų apie tai byloje taip pat nepateikta.

---

319 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-495-516/2020.

320 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2016.

321 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-363-330/2019.

322 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-363-330/2019.

323 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-335-881/2020.

324 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-27-407/2016; 2016 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1092-943/2016; 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-195-943/2018; Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-988-798/2021.

325 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-386-464/2020; Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-988-798/2021.

> Remdamasis pirmiau nurodytas teisiniais ir faktiniais aspektais, apeliacinės instancijos teismas daro išvadą, kad nagrinėjamu atveju aplinkybių ir įrodymų, leidžiančių pagrįstai daryti prielaidą, kad atsakovas nesąžiningai vengs ar gali vengti vykdyti ieškovei galbūt palankų teismo sprendimą, ieškovė nepagrindė, todėl nėra ir teisėto pagrindo atsakovo turto areštui taikyti.“[326]

Nors nesąžiningumas tiesiogiai nėra įtvirtintas kaip LAP taikymo sąlyga, tačiau tai yra neatsiejama grėsmės būsimo galbūt ieškovui palankaus teismo sprendimo dalis, nes, atsakovui tyčia, sąmoningai mažinant savo turimo turto masę, darant poveikį ginčo objektui, teismo sprendimas gali likti neįvykdytas (neįvykdomas). Taigi, tiek grėsmė būsimo teismo sprendimo vykdymui, tiek atsakovo nesąžiningumas yra įrodytinos kartu.

Nesąžiningumo vertinimas neturi būti suabsoliutinamas, nes kai kuriais atvejais jo nereikia nustatyti. Nors dėl savo taikomų padarinių LAP yra pripažįstamos kaip išimtinio pobūdžio institutas, tačiau ne visais atvejais būtina įrodyti atsakovo nesąžiningumą, siekiant pagrįsti grėsmę teismo sprendimo įvykdymui. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui gali priklausyti nuo tam tikros bylų kategorijos (pavyzdžiui, viešųjų pirkimų bylose LAP taikomos, nors ir viena iš ginčo šalių veikia nesąžiningai) ar kitų objektyvių aplinkybių, kurios niekaip nesusijusios su atsakovo sąžiningumu (pavyzdžiui, siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus)[327].

Visgi, nesąžiningumas taip pat neįrodinėjamas taikant tam tikro pobūdžio LAP, pavyzdžiui, įrašo viešajame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo (CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punktas). LApT praktikoje pažymima, kad tais atvejais, kai reiškiami reikalavimai susiję su nuosavybės teisių sukūrimu ar nuosavybės teisinio režimo, jo tolesnio statuso pasikeitimu, tokio pobūdžio bylose negali būti paneigiamas faktas, kad, nesiėmus priemonių apriboti atsakovo teisę disponuoti jo žinioje ir ginčo objektu esančiu turtu, visgi, yra tikimybė, kad atsakovas, net ir neturėdamas nesąžiningų ketinimų, šį turtą gali perleisti sąžiningiems tretiesiems asmenims[328]. Kai ieškovas paduoda ieškinį dėl nuosavybės teisių į konkretų turtą, jeigu nėra duomenų dėl akivaizdaus ieškinio nepagrįstumo ir neperspektyvumo, teismas paprastai

---

326 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1611-516/2017.

327 Šios išimtys yra nagrinėjamos atitinkamose monografijos skyriuose, apibūdinant atskiras LAP rūšis bei atskirų civilinių bylų kategorijų ypatumus taikant LAP.

328 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-444-467/2022.

turi tenkinti pareiškėjo prašymą ir taikyti LAP[329]. Pavyzdžiui, vienoje byloje teismas nusprendė, kad:

> „Nors byloje nėra duomenų apie atsakovės ketinimus perleisti tretiesiems asmenims ginčo akcijas, negali būti paneigiamas faktas, kad, nesiėmus LAP, visgi, yra tikimybė, jog atsakovė gali perleisti akcijas sąžiningiems tretiesiems asmenims, taip pat įkeisti ar kitaip apsunkinti akcijas. Be to, yra tikimybė, kad ginčo akcijos gali būti ne tik perleistos ar įkeistos tretiesiems asmenims, bet taip pat sumažinta jų vertė, nes atsakovė turi teisę priimti sprendimus dėl BUAB „Rietavo veterinarinė sanitarija“ įstatinio kapitalo mažinimo ar didinimo. Dėl to teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas.“[330]

Kitoje byloje ieškovė prašė 2021 m. rugsėjo 24 d. Vilniaus miesto 30-ojo notarų biuro notaro patvirtintą Turto atidalinimo iš bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės sutartį pripažinti negaliojančia ir taikyti restituciją – priteisti bendrosios jungtinės nuosavybės teise sutuoktinių nuosavybės sutartyje nurodytą turtą: žemės sklypą, 3/4 dalis pastato – gyvenamojo namo, kitus inžinerinius statinius – kiemo statinius bei negyvenamąją patalpą – vaistinę. LApT nurodė, kad dalis pareikštų reikalavimų yra tiesiogiai susiję su nekilnojamojo turto nuosavybės teisinio režimo, jo tolesnio statuso pasikeitimu, todėl, siekiant užtikrinti *status quo* išsaugojimą, tikslinga ginčo turtui taikyti LAP, nepriklausomai nuo galimo atsakovų nesąžiningumo[331]. Taigi, ieškinio reikalavimui – siekis atgauti atsakovui perleistą reikalavimo teisę į skolininką – reikalingas *status quo* užtikrinimas, nepriklausomai nuo galimo atsakovo nesąžiningumo[332]. Tokio pobūdžio LAP taikymui nesąžiningumas nėra reikšmingas.

LAP institutu siekiantis pasinaudoti asmuo turi pateikti konkrečių duomenų (informacijos) apie atsakovo jau atliktus, atliekamus ar ketinamus atlikti veiksmus, kurie nesuderinami su sąžiningo elgesio standartu (turimo turto paslėpimas, perleidimas kitiems asmenims bet kokia forma, įkeitimas ar jo apsunkinimas bet kokia kita forma ir pan.). Nesąžiningumas negali būti preziumuojamas CK 6.67 straipsnio pagrindu. Nurodyta teisės norma nėra taikytina sprendžiant procesinio pobūdžio klausimą dėl LAP taiky-

---

329 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-515-516/2024.
330 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-346-912/2022.
331 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-444-467/2022.
332 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-628-910/2023.

mo[333]. Pareiga įrodyti bylos šalies nesąžiningumą tenka tam asmeniui, kuris prašo taikyti LAP[334]. Kadangi LAP yra skirtos teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti, šio instituto taikymo kontekste yra reikšmingi tik tokie galimai nesąžiningi atsakovo veiksmai, kuriais siekiama išvengti išieškojimo pagal byloje priimtą jam nepalankų teismo sprendimą[335].

Ieškovas, prašydamas taikyti LAP, neprivalo įrodyti neabejotino jo nesąžiningumo, jam pakanka pateikti tikėtinų duomenų apie galimą atsakovo nesąžiningumą, jo ketinimus paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar kitaip jį apsunkinti[336].

Sąžiningumo aspektu gali būti vertinami tiek šalies veiksmai iki bylos iškėlimo, tiek ir jos nagrinėjimo metu[337]. LApT praktikoje pripažįstama, kad anksčiau atsakovo atlikti nesąžiningi veiksmai pripažįstami vienu iš įrodymų, patvirtinančių galimą grėsmę teismo sprendimo sėkmingam įvykdymui[338]. Tačiau nesąžiningumas turi būti įrodomas nagrinėtinos bylos kontekste.

LApT vienoje byloje pažymėjo, kad aplinkybės, kuriomis ieškovė siekia pagrįsti atsakovės nesąžiningumą, nėra susijusios su nagrinėjama byla ir neapibūdina atsakovės nesąžiningo nagrinėjamos bylos kontekste:

> „Tai, kad apeliantė galimai neteisėtai patenka į ieškovei priklausančias patalpas, yra kitos Šiaulių apylinkės teisme nagrinėjamos civilinės bylos Nr. e2-270-1003/2022, kurioje ieškovė yra pateikusi prevencinį ieškinį dėl uždraudimo atsakovei patekti į patalpas, dalykas <...>. Nagrinėjamu atveju apeliantė yra pareiškusi atsakovei turtinį reikalavimą, kurio įvykdymo užtikrinimui ji siekia taikyti atsakovės turto areštą. Taigi, apeliantės nurodomos aplinkybės yra susijusios su nuomos objektu ir yra kitų civilinių bylų nagrinėjamo dalykas. Tai, kad tarp ieškovės ir atsakovės yra kilęs konfliktas dėl nuomos patalpų ir patekimo į jas, niekaip nepagrindžia atsakovės nesąžiningų veiksmų, siekiant išvengti galimai ieškovei palankaus teismo sprendimo šioje byloje, kurioje pareikštas turtinis reikalavimas, įvykdymo.“[339]

---

333 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1440-178/2017.
334 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-971-330/2021.
335 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.
336 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.
337 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-378-370/2019.
338 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.
339 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2-47-881/2022.

Pažymėtina, kad atsakovo nesąžiningumas gali atsirasti bet kuriuo bylos nagrinėjimo metu. Pavyzdžiui, vienoje byloje LAP klausimas jau buvo svarstytas, tačiau apeliacinėje instancijoje atsirado nauja aplinkybė, kuri sąlygojo poreikį taikyti LAP. LApT nurodė, kad:

> „Po Šiaulių apygardos teismo 2021 m. lapkričio 30 d. nutarties priėmimo paaiškėjo nauja aplinkybė, kad, dar tebevykstant šalių ginčui dėl hipotekos sutarties teisėtumo, atsakovės šį sandorį pakeitė, o tai iš esmės suteikia prielaidą spręsti apie atsakovių nesąžiningumą. Atsakovės, žinodamos apie jų atžvilgiu priimtą nepalankų pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo ginčo sandoris dalyje dėl kilnojamojo ir (ar) nekilnojamojo turto, kurio vertė 547 891,07 Eur, buvo pripažintas negaliojančiu bei ieškovei iš atsakovės priteista 547 891,07 Eur skolos, 2 832,53 Eur palūkanų, tikėtina, ėmėsi priemonių sudaryti kliūtis ieškovei palankaus teismo sprendimo įvykdymui.“[340]

Vienoje civilinėje byloje teismas pažymėjo, kad:

> „Įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais iš esmės yra konstatuotas apelianto nesąžiningumas – sąmoningas dalyvavimas neteisėtuose sandoriuose, kuriais buvo siekiama ieškovės turtą perkelti apelianto (jo šeimos) nuosavybėn. Apeliantas neįrodinėja geros savo turtinės padėties, savaime galinčios eliminuoti sprendimo neįvykdymo grėsmę, todėl pirmosios instancijos teismo pozicija papildomai remtis dar ir ieškinio sumos dydžio kriterijumi kaip papildomu rizikos veiksniu, nagrinėjamu atveju nustatytų faktinių aplinkybių kontekste iš esmės yra teisinga.“[341]

Atkreiptinas dėmesys, kad ir atsakovo galimas nesąžiningumas turi būti vertinamas visų bylos aplinkybių kontekste. Pavyzdžiui, tais atvejais, kai nustatoma, kad atsakovas turi daug ir (arba) didelės vertės turto, „dalies jam priklausančio turto pardavimo (arba jo apsunkinimo daiktinėmis prievolėmis) veiksmai negali būti vertinami kaip nesąžiningas, grėsmę jo kreditorių interesams sukeliantis elgesys, jeigu jis nesiekia perleisti (paslėpti) ar apsunkinti viso savo turto. Todėl ieškinio sumos dydis ir skolininko turimo turto masės bei jo vertės santykis kartu su jo įsipareigojimų kitiems kreditoriams dydžiu tam tikrais atvejais gali tapti papildomu kriterijumi verti-

340 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-988-467/2022.
341 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1059-464/2021.

nant skolininko sąžiningumą, kai sprendžiamas klausimas dėl LAP taikymo būtinumo.“[342]

Praktikoje spręstos įvairios situacijos, kurios tam tikrais atvejais gali lemti arba nelemti atsakovo nesąžiningumo bylose dėl LAP taikymo. Nors teismas turi diskreciją nuspręsti dėl šių klausimų, tačiau, įvertinus LApT praktiką, galima būtų išskirti kai kurias bendras tendencijas, kurios savaime nelemia atsakovo nesąžiningumo[343] byloje. Pavyzdžiui, aplinkybė, kad apeliantas, būdamas įmonės vadovu, neįvykdė pareigos kreiptis į teismą dėl bankroto bylos įmonei iškėlimo, nelemia vertinimo dėl apelianto nesąžiningumo; bankroto pripažinimo tyčiniu faktas neleidžia preziumuoti apeliantų nesąžiningumo šiuo metu nagrinėjamoje byloje, juo labiau, sąmoningo siekio ir pasiryžimo imtis veiksmų savo turtinei padėčiai pabloginti ir taip išvengti ieškovui palankaus sprendimo, jeigu toks būtų priimtas, vykdymo[344].

Pavyzdžiui, **aplinkybė, kad atsakovei buvo iškeltas tyčinis bankrotas, savaime nelemia atsakovės nesąžiningumo.** Byloje susiklostė situacija, kai ieškovės pozicija dėl LAP būtinumo (grėsmės sąlygos) grindžiama tuo, kad atsakovė yra bankrutavusi bendrovė, kurios bankrotas pripažintas tyčiniu. Tačiau ieškovė nenurodė, kokių konkrečių veiksmų ėmėsi ar ketina imtis atsakovės nemokumo administratorius, siekdamas išvengti apeliantės reikalavimų, jeigu teismas juos patenkintų. Formalus teiginys, kad atsakovės bankrotas pripažintas tyčiniu, neįrodo apeliantės teiginių apie atsakovės konkrečiais veiksmais pasireiškiančią grėsmę būsimo ieškovei galbūt palankaus teismo sprendimo įvykdymui[345].

Ikiteisminis tyrimas pats savaime nei patvirtina, nei paneigia teismo sprendimo, kuris bus priimtas šioje byloje, neįvykdymo rizikos. Todėl ši aplinkybė negali būti pripažįstama kaip pagrindžianti apelianto nesąžiningumą ar jo ketinimus ateityje elgtis nesąžiningai. Tokios praktikos dėl ikiteisminio tyrimo įrodomosios reikšmės LAP taikymo kontekste laikomasi ir naujausioje LApT praktikoje[346]. Pavyzdžiui, vienoje byloje pirmosios instancijos teismas atsakovo nesąžiningumą konstatavo iš esmės nustatęs, kad jis buvo įtariamas padaręs nusikaltimą, numatytą BK 25 straipsnio 3 dalyje ir 182 straipsnio 2 dalyje (sukčiavimas). Tačiau LApT nesutiko, kad asmeniui pareikštas įtarimas apie nusikaltimo padarymą praeityje turi

342 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-89-464/2022.
343 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1138-186/2016.
344 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-702-516/2019.
345 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1068-330/2021.
346 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1059-464/2021.

reikšmės sprendžiant jo nesąžiningumą LAP taikymo kontekste:

> „Ieškovė nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismui nenurodė jokių objektyvių duomenų ar aplinkybių, liudijančių apie atsakovo galimą nesąžiningumą, t. y. apie jo ketinimą paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar pinigines lėšas, turint tikslą eliminuoti bet kokią galimybę ateityje iš šio turto ar piniginių lėšų įvykdyti ieškovės naudai priimtą teismo sprendimą. Pažymėtina, kad, norint taikyti LAP, asmens nesąžiningumas turi būti vertinamas ir įrodytas prašymo dėl LAP taikymo pateikimo metu. Aplinkybės, kad atsakovo atžvilgiu buvo vykdomas ikiteisminis tyrimas, kuris buvo nutrauktas, nesudaro pagrindo daryti išvadą, jog atsakovas elgsis nesąžiningai ir sieks išvengti būsimo teismo sprendimo įvykdymo. Sprendžiant klausimą dėl LAP taikymo (atsakovo turto arešto), ikiteisminio tyrimo pradėjimas nėra atsakovo veiksmų neteisėtumą patvirtinantis faktas.“[347]

LApT savo praktikoje taip pat yra nurodęs, kad ikiteisminio tyrimo paskirtis – išsiaiškinti, ar padaryta nusikalstama veika ar ne. Dėl to ikiteisminio tyrimo pradėjimas savaime neįrodo nusikalstamos veikos padarymo, taip pat ir atsakovės nesąžiningumo[348].

Minėta praktika aktuali sprendžiant ir dėl juridinio asmens sąžiningumo. Pavyzdžiui, byloje apeliantė nurodė, kad egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui, kadangi ieškovei, kaip juridiniam asmeniui, yra pareikšti kaltinimai baudžiamojoje byloje. LApT nurodė, „kad civiliniame procese galioja sąžiningumo prezumpcija. Aplinkybė dėl pradėtos baudžiamosios bylos pati savaime nesudaro pagrindo teigti, jog įmonė laikytina nesąžininga šios bylos kontekste“[349].

Visgi, tam tikrais išimtiniais atvejais ikiteisminis tyrimas dėl neteisėto svetimo (ieškovui priklausančio) turto pasisavinimo bei galimo dokumentų klastojimo kartu su kitomis byloje nustatytomis aplinkybėmis gali lemti išvadą dėl grėsmės teismo sprendimo įvykdymui[350].

Be to, reikia atskirti ikiteisminio tyrimo vykdymo faktą ir aplinkybę, kad atsakovas buvo pripažintas kaltu padaręs nusikalstamą veiką ir prisipažino dėl savo nesąžiningų veiksmų. Pavyzdžiui, vienoje byloje teismas įžvelgė galimą atsakovo nesąžiningumą, įvertinęs šias aplinkybes:

---

347 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1348-302/2021.
348 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-747-912/2022.
349 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-602-943/2018.
350 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1228-196/2017.

„Ieškovė pateikė įrodymus, jog atsakovas baudžiamuoju įsakymu buvo pripažintas kaltu pagal BK 199 straipsnio 1 dalį dėl to, kad, išvengdamas muitinės kontrolės per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, gabeno privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršijo 250 MGL sumą. Atlikdamas minėtą nusikalstamą veiką atsakovas veikė kaip bendrovės vadybininkas ir žinojo, kad bendrovės vardu importuotas automobilis yra ne iš JAV bendrovės, yra techniškai tvarkingas. Atsakovas tyčia įrašė žinomai neteisingus duomenis apie tai, kad automobilis yra su defektais ir kad jo nurodoma vertė buvo gerokai didesnė nei pateikta importo deklaracijoje. Atsakovas prisipažino padaręs nusikalstamą veiką. LApT vertinimu, šie įrodymai leidžia teigti, kad yra tikėtinų duomenų apie galimą atsakovo nesąžiningumą, kadangi atsakovas, atlikdamas savo tiesiogines darbo funkcijas bendrovėje, suvokdamas, jog nurodo neteisingus duomenis, siekė neteisėtų tikslų.“[351]

Sprendžiant dėl asmens nesąžiningumo, dažnai nurodoma, kad asmuo sąmoningai blogina savo turtinę padėtį parduodamas savo turtą. Tačiau **vien turto pardavimas nereiškia nesąžiningumo, reikia įrodyti, kad tai yra nesąžiningas elgesys toje konkrečioje situacijoje**[352]. Paprastai laikomasi nuomonės, kad pats nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sandorių sudarymo faktas negali būti vertinamas kaip bylos šalies nesąžiningumas[353]. Pavyzdžiui, aplinkybė, kad du iš trijų nekilnojamojo turto objektų buvo parduoti su atsakove susijusiems asmenis, atsakovės nesąžiningumo savaime taip pat nepreziumuoja[354]. Vienoje byloje atsakovas, kuriam arbitraže pareikšti reikalavimai dėl bendrovei padarytos žalos atlyginimo, pardavė jam su sutuoktine bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausiusį butą. LApT pažymėjo, kad:

„Labiau tikėtina, jog buto pardavimas buvo tęstinis atsakovo ir jo sutuoktinės veiksmas, siekiant įsigyti kitą (vertingesnį) nekilnojamąjį turtą, prasidėjęs dar iki ieškovės ir atsakovo bei jo sutuoktinės ginčo atsiradimo pradžios, t. y. atleidimo iš darbo momento, todėl vien tai, kad vienas butas parduotas, o kito pakeistas teisinis statusas į šeimos turtą jau po to, kai tarp šalių kilo konfliktas, o

351 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1214-790/2019.
352 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-570-553/2021.
353 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-452-330/2021.
354 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-936-553/2021.

atsakovas, ieškovės teigimu, jau buvo įspėtas apie ketinimą ginti savo pažeistas teises, savaime nereiškia ir nepatvirtinta atsakovo nesąžiningumo ieškovės atžvilgiu.“[355]

Taigi, siekiant įrodyti galimą atsakovo nesąžiningumą, neužtenka nurodyti tik tai, kad asmuo parduoda nekilnojamąjį turtą. Asmenys, sudarydami sandorius, gali tenkinti įvairius savo poreikius ar ekonominius interesus, todėl vien tokių sandorių sudarymo faktas savaime nėra pakankamas pagrindas jų nesąžiningumui konstatuoti. Asmens nesąžiningumą lemia aplinkybė, kad turto pardavimas reikšmingai pablogina atsakovo mokumą ar kitaip apsunkina būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Pavyzdžiui, vienoje byloje pažymėta, kad, atsakovei pardavus turtą, jos turtinė padėtis iš esmės nepasikeistų, o pasikeistų tik ieškovei priklausančio turto forma. Tuo tarpu ieškovė įrodymų apie tai, kad atsakovė ketina nekilnojamąjį turtą perleisti neatlygintinai ar ieško kitų panašių būdų, nepateikė[356]. Analogiškai išaiškinta ir kitoje byloje, kurioje pažymėta aplinkybė, kad interneto svetainėje buvo patalpintas kotedžo pardavimo skelbimas, savaime nesuteikia pagrindo atsakovės elgesio vertinti kaip nesąžiningo, be to, kaip matyti, šie apartamentai parduodami už beveik dvigubai didesnę kainą, nei ieškovo ieškiniu prašoma priteisti skolos suma[357].

Taip pat gali būti reikšmingos ir kitos konkrečios bylos aplinkybes. Pavyzdžiui, aplinkybė, kad **nekilnojamasis turtas skubiai buvo parduodamas už gerokai didesnę kainą,** nei buvo sutarta preliminariojoje sutartyje, preliminariai patvirtina ieškinyje dėstomus teiginius, kad atsakovė, siekdama sau didesnės finansinės naudos, galimai nesąžiningai nesilaikė savo įsipareigojimo perleisti šį turtą apeliantams už šalių anksčiau suderėtą kainą. Nors nurodytų aplinkybių ištyrimas ir išsamus jų įvertinimas yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas, visgi, ir LAP kontekste jos taip pat laikytinos svarbiomis, formuojančiomis teismo vidinį įsitikinimą dėl LAP taikymo poreikio, **galimo nesąžiningo elgesio ir ateityje.** Todėl kartu su neginčytinai nustatytu faktu, kad atsakovė netrukus po apeliantų prašymo taikyti laikinus disponavimo turtu ribojimus ir ieškinio teismui pateikimo 2020 m. birželio 17 d. perleido jai nuosavybės teise priklausantį turtą, yra pakankamos jos labiau tikėtinam nesąžiningumui pagrįsti[358].

LApT taip pat yra pažymėjęs, kad svarbus ir laiko momentas, kada

355 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-370/2019.
356 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1271-516/2021.
357 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-950-450/2020.
358 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.

buvo perleistas turtas. Jeigu turto perleidimo momentas pernelyg nutolęs nuo teisme pareikštų reikalavimų momento, tai nebūtų pagrindas spręsti, kad jo pardavimu buvo siekta išvengti išieškojimo nukreipimo į šį turtą, ir dėl šios priežasties reikia taikyti tokias itin išskirtiniais atvejais taikytinas priemones, kaip turto ir (ar) piniginių lėšų areštas. Pavyzdžiui, dovanojimo sandoris, sudarytas daugiau nei prieš vienerius metus iki pareiškiant nagrinėjamoje byloje ieškinį, ar santuokos nutraukimo byloje sudarytas susitarimas dėl sutuoktinių turto pasidalijimo nesudaro pagrindo konstatuoti nesąžiningumą[359].

Tam tikrais atvejais aktualu atsižvelgti į artimą atsakovo ryšį (pavyzdžiui, giminystės ryšį) su kitu asmeniu. Teismas priima procesinį sprendimą dėl nesąžiningumo, analizuodamas byloje esančius įrodymus ir argumentus. Teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais (CPK 185 straipsnio 1 dalis). Pavyzdžiui, turto perleidimas dukrai tam tikrų aplinkybių kontekste gali reikšti nesąžiningumą. Vienoje byloje atsakovas nurodė, kad jo apsisprendimą perleisti turtą dukrai lėmė ne jo atžvilgiu iškelta civilinė byla, bet jo sveikata. LApT vertinimu atsakovo nurodomos aplinkybės apie jo sveikatos būklę nėra svarios ir įrodančios jo sąžiningumą. Nors atsakovas teigia, kad turto perleidimą dukrai paskatino jo silpna sveikatos būklė, tačiau iš pateiktų duomenų matyti, jog atsakovas gydosi ilgą laiką, o duomenų apie staiga pablogėjusią sveikatą, kuri galėtų paskatinti jo apsisprendimą perleisti turtą, byloje nepateikta. Įvertinus aplinkybių visumą, labiau tikėta, jog atsakovas turtą perleido savo dukrai ne dėl sveikatos, bet dėl jo atžvilgiu pareikšto ieškinio ir prašytų taikyti LAP būsimo teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimui[360]. Kitose bylose taip pat atkreiptas dėmesys į tai, kad atsakovai perleido turtą asmenims, kurie yra glaudžiai susiję (pvz.: sutuoktiniui, seseriai).[361]

Papildomai pažymėtina, kad, nors siekis parduoti bendrąja nuosavybės teise priklausantį turtą neįrodo, jog atsakovas ketina paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar kitaip jį apsunkinti, siekiant išvengti atsiskaitymo su ieškove, visgi, kitos byloje esančios aplinkybės, pavyzdžiui, preliminariosios sutarties nuostatos dėl neįprastai mažos avanso kainos, gali sukelti abejonių dėl realaus siekio įsigyti šį turtą. LApT yra atkreipęs dėmesį, kad:

---

359 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr.e2-521-464/2023.
360 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1100-450/2019.
361 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje e2-997-330/2023.

„Yra pagrindo abejoti atsakovo teiginiais dėl jo realių planų įsigyti nekilnojamąjį turtą pagal sudarytą preliminarią sutartį (pagal sutartį sumokėtas avansas sudaro apie 1 % nuo nurodytos turto pardavimo, o tai nekilnojamojo turto sandoriuose yra neįprastai mažas avanso dydis, kuris beveik neįpareigoja ir neskatina šalių sudaryti pagrindinę sutartį; avansas buvo mokamas grynaisiais pinigais, o pagal tai neįmanoma nustatyti, ar sutartis tikrai buvo sudaryta nurodytą dieną ir ar pinigai turto savininkams iš tiesų buvo perduoti; atsakovo nurodyto turto pardavėjai nėra nepriklausomi rinkos dalyviai – jie su atsakovu yra susiję profesinių paslaugų ir artimo profesinio bendradarbiavimo santykiais, o tai lemia, kad sutarties šalys gali bet kada ateityje visiškai lengvai susitarti dėl bet kokio sutarties modifikavimo (pakeitimo, atsisakymo ją vykdyti, nutraukimo be jokių pasekmių ir pan.). <...> Taigi, yra poreikis taikyti LAP.“[362]

Tai, kad ieškovas ir atsakovas skirtingai vertina tarp jų kilusio ginčo aplinkybes, savaime nepatvirtina ieškovės nesąžiningumo LAP taikymo kontekste[363]. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai atsakovo nesąžiningumą bandoma įrodyti faktinėmis aplinkybėmis, kurios turėtų būti vertinamos nagrinėjant bylą iš esmės ir pateikiant savo faktų interpretavimą kaip neabejotiną tiesą, nors dėl šių aplinkybių yra susiklostęs ginčas. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovas atsakovo nesąžiningumą grindė tik aplinkybėmis, kad atsakovas įsigijo ieškovui priklausiusį nekilnojamąjį turtą už per mažą kainą ir taip nepagrįstai praturtėjo ieškovo sąskaita, tačiau šios aplinkybės yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas[364]. LApT laikėsi nuomonės, kad atsakovo nesąžiningumas, sprendžiant klausimą dėl LAP taikymo būtinybės, negali būti įrodinėjamas šiomis aplinkybėmis.

Aplinkybė, kad atsakovė nepateikė finansinės atskaitomybės dokumentų už praėjusius finansinius metus VĮ Registrų centrui, nepatvirtina nesąžiningumo[365]. Analogiško vertinimo laikytasi ir kitose bylose[366].

---

362 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-856-798/2021.

363 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-853-516/2019.

364 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-635-790/2022.

365 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1071-464/2020; Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1052-302/2021.

366 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-136-370/2019; 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-335-881/2020; Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-105-464/2023.

Jose pripažinta, kad finansinių ataskaitų neteikimas JAR apsunkina atsakovės turtinę padėtį, nors laikytasi pozicijos, kad tai savaime nesudaro pagrindo LAP taikymui[367]. Be to, finansinių ataskaitų neteikimas, be abejo, apsunkina teismo, kreditorių ir kitų verslo subjektų galimybes iš viešai prieinamų šaltinių sužinoti ir įvertinti įmonės finansinę padėtį, bet tik šios pareigos (CK 2.66 straipsnio 4 dalis) nevykdymas ir aplinkybė, kad įmonėje dirba tik vienas darbuotojas, savaime atsakovės nesąžiningumo neįrodo[368].

Visgi, jeigu atsakovas siekia įrodyti savo gerą finansinę padėtį ir tokiu būdu paneigti grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, aplinkybė, kad nėra išviešinami bendrovės finansiniai duomenys, gali būti reikšminga sprendžiant dėl atsakovo nesąžiningumo. Tik duomenys apie įmonės valdomą turtą ir jo vertę, nesant teismui pateikto turto vertės santykio su įmonės vykdytinų įsipareigojimų verte, **nelaikytini** pakankamais įmonės finansinei padėčiai įvertinti ir **paneigiantys grėsmę teismo** sprendimo įvykdymui. Atsakovės nenoras ar vengimas viešai atskleisti savo finansinės atskaitomybės duomenis leidžia teismui pritarti pirmosios instancijos teismo pozicijai, kad, netaikius LAP, galima grėsmė sprendimo įvykdymui[369].

Galima būtų išskirti tam tikras aplinkybes, kurios paprastai nesudaro pagrindo konstatuoti atsakovo nesąžiningumo sprendžiant LAP taikymo klausimą. Pavyzdžiui, atsakovo nesąžiningumo neįrodo vien tik vengimas grąžinti avansą[370], viešojoje erdvėje esantys duomenys apie atsakovą[371], atsakovo bankroto bylos iškėlimo faktas[372] arba tai, kad atsakovas atsisako spręsti ginčą derybų būdu (ne teismo tvarka)[373].

---

367 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1002-330/2022.

368 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1444-943/2020.

369 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1292-943/2020.

370 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1067-467/2023.

371 Byloje ieškovė 2020 m. liepos 1 d. pateikė teismui internete publikuotą straipsnį, kuriame rašoma apie atsakovės darbą, turimą turtą, straipsnyje keliami klausimai dėl jos turimo turto ir, ar jai buvo žinomos straipsnyje aptartos kito asmens finansinės aferos. Ieškovės vertinimu, jos pateiktas straipsnis taip pat pagrindžia galimą atsakovės nesąžiningumą. LApT nurodė, kad kitų asmenų publikuojamos interneto portaluose interpretacijos ir dvejonės atsakovais, teismui nesudaro pagrindo abejoti jų sąžiningumu (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-370/2020).

372 LApT vienoje byloje pažymėjo, kad iš pirmosios instancijos teismo argumentų matyti, jog atsakovės nesąžiningumas buvo konstatuotas, tik atsižvelgus į jos inicijuotas kitas bylas, tarp jų – dėl bankroto bylos iškėlimo ieškovei. Šios aplinkybės neturi jokio ryšio su jos nesąžiningumo klausimu (Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1177-516/2018).

373 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1068-516/2023.

Visgi, tam tikros aplinkybės gali būti įvardijamos kaip paprastai nulemiančios atsakovo nesąžiningumo faktą byloje, pavyzdžiui, kai po ieškinio pateikimo teismui atsakovas įkeitė daiktą hipoteka[374]; asmuo sudarė povedybinę sutartį po to, kai jam buvo pareikštas ieškinys[375]; įmonės vadovas darė pavedimus iš bendrovės sąskaitos į asmeninę sąskaitą[376]; atsakovas nevykdė įstatyminės pareigos ir privalomų teismo nurodymų perduoti nemokumo administratoriui įmonės turtą[377]; kai atsakovas slėpė savo gyvenamąją vietą[378]; kai vienos įmonės veikla buvo perkelta į kitą įmonę[379]; taip pat nustačius, kad ginčijami tarpusavio skolų užskaitymo aktai buvo sudaromi galiojant atsakovės turto areštui[380].

---

374 LApT pažymėjo, kad, nesant vienareikšmiškų duomenų apie atsakovės turtinę padėtį, atsakovei po ieškovų ieškinio pateikimo, teismui apsunkinus didžiąją dalį nuosavybės teise priklausančio turto sutartine hipoteka, kyla reali grėsmė, kad hipoteka apsunkintas turtas gali būti priverstinai realizuotas hipotekos kreditoriaus reikalavimu tuo atveju, jei atsakovė nevykdys turtinių įsipareigojimų hipotekos kreditoriui, tokiu būdu iš esmės sumažinant atsakovės galimybes įvykdyti galimai ieškovams palankų teismo sprendimą (Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-1120/2022).

375 Vienoje byloje apeliantas 2019 m. gegužės 8 d. sudarė povedybinę sutartį (santuoka sudaryta 2013 m. rugpjūčio 23 d.). Ši povedybinė sutartis buvo sudaryta nepraėjus nė mėnesiui po įtarimų apeliantui pareiškimo, bet dar iki ieškinio nagrinėjamoje byloje. Visgi, tokio sandorio sudarymas leidžia padaryti labiau tikėtiną išvadą, kad apeliantas galimai siekia apsunkinti ateityje galimą iš jo išieškojimą, o toks elgesys nesuderinamas su asmens sąžiningo elgesio principu (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1689-464/2020).

376 Vienoje byloje teismas nustatė, kad atsakovas, vadovaujant ieškovei, pervesdavo iš ieškovės banko sąskaitos sumas, gerokai didesnes nei atsakovui priklausantis darbo užmokestis, į savo asmeninę sąskaitą. Tai sudarė pagrindą abejoti atsakovo sąžiningumu (Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-860-1120/2020).

377 Be to, byloje teismas nurodė, kad apeliantė finansinės atskaitomybės dokumentus (JAR) paskutinį kartą teikė 2012 metais, kas leido teismui turėti abejonių dėl atsakovės vykdomos veiklos aiškumo. Apeliantė šios aplinkybės neginčijo, jokių paaiškinimų, kodėl daugiau negu aštuonerius metus nevykdo ABĮ 58 straipsnio 3 dalyje nustatytos pareigos, nepateikia, o tai, atsižvelgiant į neįprastai ilgą minėtos pareigos nevykdymo laikotarpį, verčia abejoti jos deklaruojamu įmonės patikimumu (Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1043-881/2021).

378 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1063-516/2017; Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-973-464/2019.

379 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1063-516/2017; 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-973-464/2019.

380 Lietuvos apeliacinio teismo 2017-04-27 nutartis civilinėje byloje Nr. e2-770-464/2017.

Apibendrinant, nesąžiningumo vertinimas priklauso nuo konkrečių faktinių aplinkybių, tačiau galima būtų išskirti skirtingus atvejus, lemiančius nesąžiningumo buvimą. Viena vertus, paprastai nesąžiningumo buvimą patvirtina tam tikros aplinkybės, kurios susijusios su turto perleidimu ar iššvaistymu. Kita vertus, aplinkybės, kurios nėra susijusios su turto iššvaistymu (pvz.: viešojoje erdvėje esantys duomenys apie atsakovą, aplinkybės apie atsakovo atžvilgiu vykdomą ikiteisminį tyrimą ir pan.), paprastai nelemia nesąžiningumo fakto. Tačiau kiekvienu atveju būtina įvertinti visas reikšmingas faktines aplinkybes.

Atkreiptinas dėmesys, kad tam tikrais atvejais specifinis atsakovo statusas gali lemti tam tikrus LAP ypatumus, nustatant, ar egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui.

Nors bankroto procese vyrauja viešasis interesas, ginami daugelio kreditorių ir kartu pačios bankrutuojančios įmonės interesai, tačiau vien tik aplinkybė, kad pati bankrutuojanti bendrovė kreipiasi savarankišku ieškiniu dėl savo (ir atitinkamai kreditorių) interesų gynybos savaime nereiškia, kad priešingai šaliai turi būti taikomos LAP:

> „Vien tik ieškovės kreipimasis į bendrosios kompetencijos teismą ir reikalavimų, nagrinėtinų pagal ginčo teisenos taisykles, pareiškimas ar jos dabartinis teisinis statusas neteikia jai pranašumo prieš antrąją ginčo šalį ir savaime nesudaro pagrindo areštuoti apeliantų turtą. Toks LAP taikymas prieštarautų ekonomiškumo ir proporcingumo principams.“[381]

Tokios praktikos laikytasi ir vėlesnėse bylose, nurodant, kad poreikis užtikrinti bendrovės kreditorių reikalavimų operatyvų patenkinimą negali būti vertinamas kaip atsakovų sąžiningumo prezumpciją paneigianti aplinkybė, savaime lemianti LAP taikymą atsakovams[382]. LAP taikymo poreikį lemia ne viešojo intereso buvimas ar bylos dalyvio teisinis statusas, o joms taikyti proceso įstatyme numatytų būtinųjų sąlygų nustatymas[383].

Be to, LAP taikymo kontekste skiriasi ir situacijos, kai prašoma taikyti LAP įmonei, kuriai yra iškelta nemokumo byla. Primintina, kad visų kreditorių finansinius reikalavimus tvirtina nemokumo bylą nagrinėjantis teismas. Ginčas dėl kreditorių reikalavimo pagrįstumo nemokumo

---

381 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-835-464/2017.

382 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1573-464/2020; 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-904-370/2021.

383 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-554-464/2021.

bylą nagrinėjančiame teisme gali būti nagrinėjamas ir dėl tų kreditorių reikalavimų, kurių pagrįstumas dar nėra patvirtintas įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu[384], todėl, visų pirma, svarbu įvertinti, ar pareikštas reikalavimas nėra siekis tiesiog patvirtinti tam tikrą finansinį reikalavimą nemokios įmonės bankroto byloje. Todėl, sprendžiant dėl LAP taikymo, labai svarbu atskirti, ar ieškinys (reikalavimas) yra pareikštas pačiame bankroto procese ar savarankiškame civiliniame procese[385]. Kai inicijuojamas savarankiškas nuo nemokumo bylos tiesiogiai nepriklausantis civilinis procesas, LAP taikymas nemokiai įmonei yra perteklinis, kadangi nemokumo procese bankrutuojančios įmonės turtu gali būti disponuojama tik įstatymu nustatyta tvarka (JANĮ 66 straipsnio 1 dalies 2 punktas), todėl nėra nei grėsmės teismo sprendimo įvykdymui, nei pagrindo kon statuoti atsakovės nesąžiningumą.

Būtina atskirai įvertinti atvejus, kai atsakovas yra viešasis juridinis asmuo, t. y. valstybė (savivaldybė) ar jos institucija. Lietuvos teisėje pripažįstama, kad „valstybė negali būti nemoki, todėl nėra pagrindo abejoti ieškovui tikėtinai palankaus teismo sprendimo įvykdymo realiomis galimybėmis“[386]. Pažymėtina ir tai, kad argumentai dėl valstybės biudžeto sandaros, valstybės turimų įsipareigojimų ar tam tikrų konkretaus laikotarpio politinių procesų yra teisiškai nereikšmingi sprendžiant dėl LAP taikymo atsakovui, kuris yra valstybė[387]. Analogiška praktika formuojama ir tais atvejais, kai prašoma LAP taikyti savivaldybei: „Kai ieškovo turtiniai materialiniai reikalavimai yra pareiškiami savivaldybei, t. y. specifiniam juridiniam asmeniui, kuris dėl savo teisinio statuso ir ypatingos finansavimo tvarkos, iš esmės, negali būti nemokus, bankrutuoti, t. y. neįvykdyti būsimo teismo sprendimo“[388]. Tokiais atvejais nėra pagrindo abejoti, kad teismui priėmus jai galimai palankų sprendimą, jo įvykdymas nebus apsunkintas[389]. Kitoje byloje LApT pažymėjo, kad „atsakovės pagrindinė akcininkė yra Panevėžio miesto savivaldybė. Atsakovė teikia viešąsias paslaugas (geriamo vandens tiekimas, nuotekų tvarkymas). Nors atsakovės teisinis statusas bei veiklos specifika patys savaime nėra pagrindas visais atvejais atsisakyti taikyti LAP, tačiau nagrinėjamu atveju šios aplinkybės, atsižvelgiant į šioje byloje nusta-

384 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-96-823/2021.

385 Tokie atvejai plačiau aptarti monografijos IV skyriaus 1 poskyryje.

386 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-890/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-356-330/2017.

387 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-356-330/2017.

388 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1724-180/2016.

389 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1207-943/2020.

tytų aplinkybių visumą, papildomai patvirtina, kad nėra būtinybės taikyti ieškovės prašomų LAP, kurios gali sutrikdyti atsakovės veiklą ir tokiu būdu gali būti pažeistas viešasis interesas.“[390] Apibendrinus minėtą praktiką, matyti, kad Lietuvos valstybei tam tikrų turtinio pobūdžio LAP taikymas (pavyzdžiui, turto arešto) yra negalimas. Tam tikrų valstybių įstatymai tiesiogiai įtvirtina draudimą taikyti LAP valstybei, pavyzdžiui, tokia nuostata yra numatyta Bulgarijos teisėje[391]. Problematika, susijusi su valstybės „imunitetu“ nuo LAP taikymo yra nagrinėta užsienio teisės doktrinoje[392].

Be to, tuo atveju, kai pareiškėjas yra viešasis juridinis asmuo, tai taip pat nesudaro pagrindo vertinti šią situaciją išskirtinai, t. y. negali būti iškreiptas šalių procesinio lygiateisiškumo principas, įtvirtintas CPK 17 straipsnyje[393]. Pažymėtina, kad užsienio jurisdikcijose susiduriama su atvejais, kai pareiškiami užsienio valstybių ieškiniai buvusiems pareigūnams (pavyzdžiui, buvusiems valstybės vadovams ar kitiems valstybėms tarnautojams), siekiant prisiteisti neteisėtai pasisavintas valstybės lėšas, kurios būna užsienio jurisdikcijose. Tokio pobūdžio ieškiniai dažnai susiję su LAP taikymu, nes juose reikalaujama didelių pinigų sumų, o atsakovai turi galimybę naudotis sudėtingais turto slėpimo būdais. Šios bylos sulaukia išskirtinio dėmesio, nes užsienio valstybių ieškiniai gali kelti subtilius klausimus, susijusius su užsienio santykiais[394].

Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui taip pat įrodinėjama tuo, kad reikalavimas pareikštas užsienio bendrovei. Nors iš pirmo žvilgsnio tokia pozicija gali atrodyti kaip diskriminuojanti užsienio subjektą, tačiau ji grindžiama argumentais, kad, atsakovui esant užsienio valstybėje, priverstinis išieškojimas, tikėtina, taip pat turės būti vykdomas užsienio valstybėje, o tai gali sukelti papildomų sunkumų kreditoriams, kurie sieks vykdyti teismo sprendimą užsienyje. Dėl šių priežasčių tam tikrų valstybių įstatymai tiesiogiai įtvirtina prezumpciją, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui egzistuoja tuomet, jeigu teismo sprendimą tektų vykdyti užsienyje (Vokietijos CPK 917 straipsnio 2 dalis, Austrijos Vykdymo akto 379 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Pažymėtina, jog ESTT 1993 m. pripažino, kad, nors Vokietijos CPK įtvirtinta prezumpcija yra pagrįsta kalbant apie subjektą, kuris nepriklauso ES valstybei narei, ta-

390 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1504-186/2017.

391 Carlos Santaló Goris, „C-581/20, TOTO: A Missed Opportunity to Cast Light on Article 35 of the Brussels I bis Regulation?“, *Cuadernos De Derecho Transnacional* 14, 1 (2022): 917.

392 Collins, *supra note,* 80: 118–139.

393 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-505-464/2019.

394 Collins, *supra note,* 80: 118.

čiau minėta prezumpcija negali būti taikoma, kai atsakovas priklauso ES valstybei narei[395]. Lietuvos teisėje šiuo klausimu laikomasi pozicijos, kad vien aplinkybė, jog reikalavimas pareikštas atsakovui – užsienio bendrovei savaime nereiškia, kad yra grėsmė būsimo sprendimo vykdymui, ir nesudaro pagrindo spręsti dėl atsakovo nesąžiningumo[396]. Šiuolaikinės įmonės bendradarbiauja su užsienio subjektais, verslas plečiasi į užsienio rinkas, todėl teismams gali dažnai tekti susidurti su užsienio subjektais. Tuo atveju, jeigu atsakovui būtų taikomos išimtinio pobūdžio priemonės (turto areštas) vien dėl savo įsisteigimo užsienio valstybėje (arba užsienio pilietybės), tai, be abejo, diskredituotų Lietuvos jurisdikcijos patrauklumą užsienio subjektams. Tokios praktikos laikomasi, kalbant ir apie ES valstybes nares[397]. Vis dėlto, autorių manymu, reikėtų kiekvienu konkrečiu atveju individualizuoti valstybę ir įvertinti, ar kreditoriui joje galbūt ateityje vykdomas išieškojimas gali sukelti neproporcingų sunkumų.

Tais atvejais, kai reiškiamas reikalavimas solidariems atsakovams, sprendžiant dėl LAP taikymo, turi būti įvertinamas visų solidarių skolininkų elgesys ir galima grėsmė teismo sprendimo įvykdymui[398].

> „Nors šiuo atveju ieškinio reikalavimas yra dėl žalos atlyginimo priteisimo solidariai iš abiejų atsakovų, tačiau galima situacija, kad ieškinio tenkinimo atveju žala būtų priteista tik iš vieno iš atsakovų, jeigu teismas, išnagrinėjęs bylą iš esmės, nustatytų, jog žalą ieškovei sukėlė vieno iš atsakovų veiksmai (neveikimas). Taigi, nagrinėjamu atveju yra svarbi abiejų atsakovų turtinė padėtis ir jų sąžiningumas.“[399]

Atkreiptinas dėmesys, kad, kai ieškinys pareikštas solidariems atsakovams, užtenka, kad bent vieno iš solidarių bendraskolių būtų pajėgus įvykdyti tikėtinai ieškovui palankų teismo sprendimą. Vienoje byloje ieškovė pareiškė reikalavimą solidarioms trims atsakovėms, iš kurių solidariai prašoma 422 995,38 Eur sumos, tačiau taikyti LAP prašė tik vienai atsakovei užtikrinant tik dalį reikalavimo, t. y. 211 497,69 Eur. LApT laikėsi nuomonė, kad nustačius, jog vienos solidariosios skolininkės (draudimo

---

395 ESTT 1994 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Mund & Fester v Hatrex Internationaal Transport,* Nr. C-398/92.

396 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1145-516/2017; Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-92-196/2019.

397 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-202-381/2019.

398 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-285-1120/2021.

399 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-175-178/2018.

bendrovės) turtinė padėtis gera, nėra pagrindo taikyti LAP[400]. Analogiškai išaiškinta ir kitoje byloje, kurioje LApT pažymėjo, kad vienas iš solidarių skolininkų yra vienas didžiausių bankų Lietuvoje. Teismo vertinimu, net ir priėmus ieškovei palankų teismo sprendimą, ieškovei neturėtų kilti abejonių dėl bendrovės, kurios veikla prižiūrima ne tik nacionaliniu, bet ir ES mastu, finansinio pajėgumo įvykdyti teismo sprendimą ir pašalina bet kokias abejones dėl galimų nesąžiningų veiksmų, kuriais būtų siekiama išvengti būsimo teismo sprendimo įvykdymo[401]. Tokios praktikos laikomasi ir naujausioje teismų praktikoje[402].

Galiausiai, tuo atveju, jeigu ieškovas atsakovais patraukė kelis asmenis ir įrodinėja jų solidariąją prievolę ieškovui ir prašo areštuoti atsakovų turtą ieškinyje pareikštų reikalavimų įvykdymui užtikrinti, teismas turi areštuoti ne kiekvieno atsakovo turtą atskirai ieškinyje pareikštų reikalavimų įvykdymui užtikrinti, bet taikyti areštą atsakovų turtui bendrai, neviršijant ieškinio sumos, nes LAP taikomos, neviršijant bendros ieškinio sumos apskritai, o ne visa reikalavimo apimtimi kiekvienam iš solidariųjų skolininkų[403]. Jei, esant skolininkų daugetui, areštuojamas žymiai didesnės vertės nei ieškinio suma turtas, pažeidžiami ekonomiškumo ir proporcingumo principai[404].

4. Procesiniai LAP taikymo aspektai

LAP taikymas pasižymi tam tikrais procesiniais ypatumais, kurie buvo išsamiai išanalizuoti teismų praktikoje. Pavyzdžiui, LAP taikymas gali turėti skirtingas galiojimo taisykles ieškinį tenkinus arba jį atmetus; LAP taikymas gali turėti tam tikrų ypatumų taikant šias priemones apeliacinėje instancijoje ar kasacijoje; LAP institutas turi išskirtines vykdymo taisykles ir pan. Taigi, būtina apžvelgti esminius procesinius LAP taikymo ypatumus.

LAP pagal savo prigimtį yra ribotos laike ir galioja tik iki galutinio ginčo išsprendimo, jos neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios[405]. Teismas, kiekvienu konkrečiu atveju vertindamas LAP taikymo poreikį, tiria ir nagrinėja konkrečios bylos aplinkybes, o sprendimą jas taikyti arba netaikyti priima atsižvelgęs į aplinkybių visumą[406]. Be to, tam tikrais atvejais LAP poreikis byloje gali pasikeisti. Pavyzdžiui, vienoje byloje prašė uždrausti

400 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1312-180/2017.
401 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1805-943/2020.
402 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-713-330/2024.
403 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-648-585/2020.
404 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-648-585/2020.
405 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1350-781/2020.
406 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1232-302/2017.

užbaigti individualios įmonės likvidavimo procedūras, tačiau teismas iš viešųjų registrų nustatė, kad įmonė jau likviduota ir išregistruota iš JAR. Tokiu atveju prašymas uždrausti užbaigti šio juridinio asmens likvidavimo procedūrą nebetenka teisinės reikšmės[407]. Laikinumo aspektas reiškia ne tik tai, kad priemonės galioja tam tikrą apibrėžtą laiko tarpą, bet ir tai, kad LAP taikymas nereikalauja iš priešingos šalies jokių (ar reikalauja tik minimalių) aktyvių veiksmų ar lėšų, nes, ieškinį atmetus ir panaikinus LAP, priešinga šalis turės būti sugrąžinta į buvusią padėtį[408].

Kadangi teismo nutartis dėl LAP yra procesinio pobūdžio ir neturi prejudicinės galios, nutartis, kuria atsisakoma taikyti LAP, neužkerta kelio ateityje, paaiškėjus naujoms faktinėms aplinkybėms, iš naujo kreiptis į pirmosios instancijos teismą su prašymu dėl LAP taikymo. Be to, jeigu pasikeistų faktinė situacija, LAP instituto taikymas gali būti svarstomas iš naujo tiek pirmoje, tiek ir aukštesnėje teisminėje instancijoje, išsprendžiant šį klausimą skirtingai, nei jis buvo išspręstas anksčiau (CPK 147 straipsnio 1 dalis, 148–149 straipsniai)[409]. Svarbu yra ir tai, kad, jeigu atsakovui nebuvo taikomos LAP vienoje byloje, tai savaime nereiškia, kad LAP taikymas kitoje byloje yra negalimas[410].

Pažymėtina, kad LAP yra taikomos ir galioja tik būsimajam laikui, t. y. jos neveikia retrospektyviai. Tai reiškia, kad turi būti prašoma užtikrinti būsimą teismo sprendimo įvykdymą. Pavyzdžiui, LApT byloje yra pažymėjęs, kad ieškovė pati nurodė, kad minėta reikalavimo teisė dar iki pradinio ieškinio byloje pateikimo, buvo perleista trečiajam asmeniui. Vadinasi, nagrinėjant klausimą dėl LAP taikymo, atsakovė jau nebeturėjo reikalavimo teisės, todėl teismas negalėjo uždrausti tokią reikalavimo teisę perleisti[411]. Teismo atsisakymas taikyti LAP neeliminuoja dalyvaujančių byloje asmenų ar kitų suinteresuotų asmenų teisės kreiptis su pakartotiniu prašymu, atitinkamai jį motyvuojant (CPK 42 straipsnis, 144 straipsnio 3 dalis, 245 straipsnio 3 dalis), tačiau akcentuotina, kad pakartotinis kreipimasis negali būti suprantamas kaip analogiško ankstesniam prašymo teismui pateikimas, jame nenurodant papildomų aplinkybių, lemiančių tokio prašymo naują svarstymą[412]. Proceso šalies elgesys, kai tendencingai teikiami prašymai taikyti LAP, nenurodant jokių naujų aplinkybių, galėtų būti vertinamas

407 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-574-407/2023.
408 Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-50/2010.
409 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1837-236/2018.
410 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-997-330/2023.
411 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1476-1120/2020.
412 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1126-302/2016.

kaip piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis[413]. Visais atvejais būtina įsitikinti, kad LAP nėra naudojama kaip spaudimo kitoms šalims priemonė[414].

Aplinkybė, kad nutartis dėl LAP neįgyja prejudicinės ir res judicata galios, o prašymas dėl LAP taikymo gali būti teikiamas pakartotinai, lemia ir procesinį tokio prašymo išnagrinėjimo ypatumą, t. y. prašymas dėl LAP negali būti paliktas nenagrinėtas, nes prašymas dėl LAP visada turi būti išspręstas iš esmės[415].

LAP taikymu negali būti siekiama paneigti ar išvengti imperatyvių teisės normų taikymo. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė prašė uždrausti Vilniaus miesto savivaldybės administracijai imtis bet kokių veiksmų, kuriais būtų siekiama apriboti ieškovės teisę įrengti ir eksploatuoti reklaminius statinius. LApT nurodė, kad tokių LAP taikymas prieštarauja imperatyvioms Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo nuostatoms, pagal kurias leidimo turėtojas privalo išardyti specialią išorinės reklamos pateikimo priemonę, nukabinti reklamą ir sutvarkyti aplinką, kai pasibaigia leidimo galiojimo terminas ar leidimo galiojimas panaikinamas[416].

Taigi, LAP taikymas yra procesinio pobūdžio veiksmas, kuris nėra savarankiškas teisių ir pažeistų interesų gynimo būdas. Procesinis LAP pobūdis lemia tai, kad šios priemonės yra ribotos laike ir galioja tik iki galutinio ginčo išsprendimo, jos neturi nei prejudicinės, nei res judicata galios. Poreikis taikyti LAP gali kilti bet kurioje proceso stadijoje, o viename teismo procese poreikis taikyti LAP gali keistis net kelis kartus (jos gali būti pritaikomos, panaikinamos, atsižvelgiant į konkrečias faktines aplinkybes), tačiau LAP negali būti naudojama kaip spaudimo atsakovui priemonė ar priemonė apeiti imperatyvų įstatymo reglamentavimą.

4.1. Asmenys, kurių iniciatyva galima taikyti LAP

Pagal CPK 144 straipsnio 1 dalį, LAP taiko teismas „dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu“. Pagal bendrą taisyklę, teismas LAP taiko tik dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu (CPK 144 straipsnio 1 dalis), t. y. **teismas LAP netaiko *ex officio***[417].

Prašymą taikyti LAP gali pateikti ne tik ieškovas, bet ir trečiasis asmuo, pareiškiantis savarankiškus reikalavimus[418]; vienas atsakovas kito

413 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-537-302/2018.
414 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-265-178/2018.
415 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-255-407/2024.
416 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-625-798/2023.
417 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1696-381/2017.
418 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-840-196/2018.

atsakovo turtui, jeigu ieškovas prašo restitucijos[419]. CPK trečiuosius asmenis skirsto į pareiškiančius savarankiškus reikalavimus ir nepareiškiančius jų. „Tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus, susiję tokiais materialiniais teisiniais santykiais su viena iš šalių arba abiem šalimis, kai šalies ir trečiojo asmens interesai yra tiesiogiai susiję su ginčo objektu. Tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus, į procesą įsitraukia, pareikšdami savarankišką ieškinį (CPK 46 straipsnis)[420]. Taigi, iš esmės prašymą taikyti LAP gali pateikti tas subjektas, kuris pareiškė kokius nors materialinius reikalavimus. Jau buvo minėta, kad negalima taikyti LAP, jeigu nėra pareikšto jokio materialinio reikalavimo, todėl paprastai trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiško reikalavimo, neturi teisės pareikšti prašymo dėl LAP taikymo[421].

Visgi, tam tikrais išimtiniais atvejais atskirų kategorijų bylose, pavyzdžiui, šeimos ir darbo bylose, pripažįstama ir teismo teisė taikyti LAP *ex officio* (CPK 376 straipsnio 2 dalis, 414 straipsnio 4 dalis). Visgi, kalbant apie CPK 144 straipsnį, kaip bendrąją normą, pažymėtina, kad teismo teisė *ex officio* taikyti LAP buvo numatyta tik iki 2017 m., kadangi CPK 144 straipsnio 2 dalis numatė, jog „teismas savo iniciatyva gali taikyti LAP tik tais atvejais, kai tai yra būtina siekiant apginti viešąjį interesą ir, nesiėmus šių priemonių, būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Tačiau, atlikus CPK pakeitimus, įstatymų leidėjas šią nuostatą panaikino. Įstatymų leidėjas tokį pasirinkimą grindė tuo, kad teisinis reguliavimas, galiojęs 2017 m., pernelyg išplėtė teismo funkcijas viešojo intereso gynimo srityje ir ribojo rungtyniškumo principo taikymą. Atkreiptas dėmesys, kad pagrindinis subjektas, kuriam suteikti įgaliojimai veikti viešojo intereso gynimo srityje, yra prokuroras, todėl pasiūlyta atsisakyti nuostatų teismui savo iniciatyva tiek reikalauti užtikrinti nuostolių atlyginimą taikant LAP, tiek vieną LAP pakeisti kita ar panaikinti LAP. Be to, pažymėtina, „kad tam tikrose bylose, kuriose aiškiai išreikštas viešasis interesas (pavyzdžiui, šeimos bylose), nesiūloma atsisakyti šiuo metu įtvirtintų teismo įgaliojimų veikti savo iniciatyva ir taip ginti viešąjį interesą.“[422] Visgi, kyla klausimų dėl tokių teisės aktų leidėjo pasirinkimų. Pavyzdžiui, egzistuoja ir kitos bylų, kuriose dominuoja viešasis interesas (viešųjų pirkimų bylos, nemokumo by-

419 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1188-790/2018.

420 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-901/2008.

421 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-397-467/2023.

422 Lietuvos Respublikos Seimas. Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-3551- XIIP-3554 aiškinamasis raštas, žiūrėta 2024 m. liepos 2 d. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4eebb260603911e5b316b7e07d98304b?jfwid=n4f1j9092.

los) kategorijos, tačiau teismo teisė taikyti LAP savo iniciatyva nenumatyta. Kodėl viešųjų pirkimų ar nemokumo bylose teismas neturėtų teisės taikyti LAP, jeigu iš bylos aplinkybių matyti, kad netaikant apsaugos, galimai bus pažeistas viešasis interesas[423]? Be to, minėtais įstatymų pakeitimais teismui panaikinta teisė pakeisti vieną LAP kita ar LAP panaikinti savo inciatyva. Autorių nuomone, tai prieštarauja LAP taikymo proporcingumo principui ir EŽTT praktikai. Teisės doktrinoje pabrėžiama, kad EŽTT byloje *JGK statyba prieš Lietuvą* išaiškinta, „kad proporcingumas turėtų būti vertinamas ne tik sprendžiant, ar reikia taikyti LAP, t. y. pradinėje stadijoje, bet ir viso nuosavybės teisės varžymo metu, kadangi LAP taikymo sąlygos gali išnykti vykstant teismo procesui, tokiu atveju teismas turėtų spręsti dėl LAP panaikinimo arba galimybės pakeisti kita, mažiau ribojančia, kaip tai numato nacionalinė teisė."[424] Atitinkamai, byloje esant duomenų dėl galimai per griežto ar neproporcingo LAP taikymo, teismas privalo turėti teisę *ex officio* pakeisti ar panaikinti taikomus apribojimus, kad jie atitiktų proporcingumo principą. Trečia, nors įstatymų leidėjas nurodo, kad, siekiant užtikrinti viešąjį interesą, daugelis funkcijų turėtų būti perleistos prokurorui, LAP institutas civiliniame procese nėra siejamas su prokuroro funkcijų įgyvendinimu. Taigi, kritikuotina tai, kad teismas *ex officio* neturi teisės spręsti dėl LAP poreikio tais atvejais, kai byloje egzistuoja viešasis interesas arba kai byloje yra duomenų dėl jau byloje pritaikytų neproporcingų LAP.

Apibendrinant, teismas LAP taiko dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu. Prašymą gali pareikšti ne tik ieškovas, bet ir atsakovas arba trečiasis asmuo, pareiškiantis savarankiškus reikalavimus, tačiau visais atvejais būtinas asmens materialinis teisinis suinteresuotumas. Teismas *ex officio* turi teisę taikyti LAP tik atskirų kategorijų bylose, pavyzdžiui, šeimos ir darbo bylose.

4.2. Asmenys, kurių atžvilgiu gali būti taikomos LAP

Paprastai LAP gali būti taikomos tik asmenims, kuriems yra pareikšti materialiniai reikalavimai. Tai susiję su tuo, kad būtent šiems asmenims tenka pareiga vykdyti įsiteisėjusį teismo sprendimą.

LAP negali būti taikomos byloje nedalyvaujantiems asmenims.

---

423 Šiuo aspektu įdomi situacija susiklostė Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2-976-798/2023, kurioje pažymėta, kad viešasis interesas gali egzistuoti ir intelektinės nuosavybė gynimo bylose. Teismas pažymėjo savo teisę *ex officio* spręsti dėl LAP taikymo, nes nuo 2022 m. Lietuvoje draudžiama prekiauti elektroninėmis cigaretėmis su įvairiais skoniais ir kvapais, išskyrus tabako kvapą ir skonį.

424 Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir...", *supra note,* 8: 94.

Vienoje byloje buvo prašoma areštuoti byloje nedalyvaujančių asmenų turtą, nurodant, kad nors įmonės ir neįtrauktos į bylos nagrinėjimą, tačiau atsakovė valdo didžiąją dalį šių įmonių akcijų. LApT nurodė, kad areštuoti turto negalima, nes taip būtų nepagrįstai praplėstas CPK 145 straipsnyje įtvirtintas subjektų, kuriems gali būti taikomos LAP, ratas ir be pagrindo suvaržytos asmenų, nedalyvaujančių bylos nagrinėjime, teisės[425]. Kitoje byloje buvo prašoma taikyti LAP – įrašą viešame registre dėl transporto priemonės nuosavybės teisės perleidimo draudimo. LApT nurodė, kad draudimas buvo pritaikytas trečiajam asmeniui, kuris nėra bankroto bylos šalis, joks materialusis teisinis reikalavimas bankroto byloje šiam asmeniui nebuvo ir net negalėjo būti pareikštas, todėl minėta teismo nutarties dalis yra neteisėta[426]. Tokios praktikos laikytasi ir kitose bylose[427].

Taigi, teismų praktikoje vyrauja pozicija, kad LAP negalima tiesiogiai varžyti asmenų, kurie nėra atsakovai byloje, teisių, nes teismo sprendimu negalima nuspręsti dėl tokių asmenų teisių ir pareigų (CPK 266 straipsnis), taigi, nėra ir pagrindo teigti, kad dėl tų asmenų gali būti priimtas teismo sprendimas, kurio įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti negalimas[428].

Visgi, tai nereiškia, kad visais atvejais byloje nedalyvaujantys asmenys yra visiškai atriboti nuo teismo taikomų LAP. Pavyzdžiui, sprendžiant teisinį ginčą dėl garbės ir orumo pažeidimo, gali būti laikinai įpareigojama ištrinti ar išimti vaizdo įrašą iš socialinio tinklo, kurį administruoja juridinis asmuo. Nors teismo pritaikytas LAP – laikinai pašalinti vaizdo įrašą iš socialinio tinklo –paprastai bus taikomas atsakovui, tačiau minėta nutartis, be abejo, gali sukelti tam tikrus padarinius ir juridiniam asmeniui, kuris administruoja socialinį tinklą. Be to, CPK 145 straipsnio 1 dalies 7 punktas numato, kad teismas gali taikyti draudimą kitiems asmenims perduoti atsakovui turtą arba vykdyti kitas prievoles, o už šio įpareigojimo pažeidimą kaltiems asmenims teismas gali skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną pažeidimo dieną (CPK 145 straipsnio 9 dalis). Pažymėtina ir tai, kad, pavyzdžiui, Anglijos teisėje yra leidžiama taikyti LAP nežinomiems asmenims (angl. *persons unknown*)[429]. Taigi, nors sutiktina, kad paprastai LAP taikomos tik atsakovui ir sukelia padarinius tik atsakovui, tačiau tiek CPK, tiek šiuolaikinio bylinėjimosi ypatumai gali lemti, kad

425 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1453-241/2016.

426 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-713-381/2017.

427 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-854-943/2019.

428 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-364-370/2018.

429 Apie tai plačiau žr. Doržinkevič, *supra note,* 143: 260.

teismo pritaikyta priemonė gali netiesiogiai liesti ir byloje nedalyvaujančių asmenų teises ir pareigas.

Taigi, LAP taikymo procese iš esmės dalyvauja dvi subjektų grupės – bylos šalys ir teismas. Teismas savo iniciatyva gali taikyti LAP tik išimtiniais atvejais, kai LAP taikymas būtinas apginti viešąjį interesą, visais kitais atvejais LAP yra taikomos tik byloje dalyvaujančių šalių iniciatyva. Prašymą taikyti LAP gali pateikti tik tie asmenys, kurie pareiškė savarankiškus reikalavimus civilinėje byloje (ieškovai, atsakovai kartu su priešieškiniu, tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus). Kitu atveju prašomos taikyti LAP negali užtikrini reikalavimo, nes jo apskritai nėra. LAP gali būti taikomos tik tiems asmenims, kuriems yra pareikšti konkretūs materialiniai reikalavimai civilinėje byloje, ir negali būti taikomos byloje nedalyvaujantiems asmenims.

4.3. Civilinio proceso stadijos, kuriose galima taikyti LAP

CPK 144 straipsnio 2 dalis nustato, kad LAP gali būti taikomos bet kurioje civilinio proceso stadijoje. CPK 144 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „bet kurioje civilinio proceso stadijoje“ aiškintina kaip asmens teisė pateikti prašymą dėl LAP tiek iki ieškinio pareiškimo teismui dienos (CPK 147 straipsnio 3 dalis), tiek kartu su ieškiniu, tiek ir vėliau – iki to momento, kai byla nagrinėjama visų instancijų teismuose (CPK 147 straipsnio 2 dalis). LAP taikymas negalimas, kai įsiteisėja dėl ginčo dalyko priimtas procesinis sprendimas ir reikiamais atvejais prasideda jo priverstinis vykdymas[430]. Prasidėjus priverstiniam vykdymo procesui, išieškotojas nebeturi teisme pareikšto reikalavimo, todėl LAP taikymas, nesant pareikšto materialinio reikalavimo teisme, yra negalimas. Vykdymo veiksmus atlieka antstolis. Tais atvejais, kai yra pavojus, kad skolininkas gali turtą paslėpti, antstolis turi teisę, įteikęs ar išsiuntęs raginimą, areštuoti skolininko turtą[431]. Pažymėtina ir tai, kad skundo padavimas EŽTT nėra civilinės bylos stadija, todėl, esant įsiteisėjusiam teismo sprendimui, teismas negali taikyti LAP[432].

Draudimas teismui taikyti LAP vykdymo procese turi būti aiškinamas sistemiškai pagal Lietuvoje egzistuojantį vykdymo proceso modelį. Pavyzdžiui, doktrinoje pastebima, kad Anglijoje teismas turi teisę taikyti LAP net ir

430 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1054-302/2021.

431 Sprendimų vykdymo instrukcijos 10 punktas; Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-971-912/2023.

432 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1708-516/2020.

prasidėjus vykdymo procesui[433], ir tai yra siejama su tuo, kad Anglijoje egzistuoja visiškai kitokia vykdymo sistema, be to, ten teismo sprendimas tampa vykdytinu po pirmosios instancijos teismo sprendimo paskelbimo[434]. O Lietuvoje, kaip ir, pavyzdžiui, Prancūzijoje ar Belgijoje, egzistuoja vykdymo proceso modelis, pagal kurį vykdymo procese laikinąją apsaugą gali suteikti antstolis[435]. Sprendžiant dėl LAP taikymo vykdymo procese, priešingai negu teismo procese, kreditoriaus ir skolininko interesų pusiausvyra paprastai pakrypsta kreditoriaus naudai, kuris jau ir taip turėjo patirti nuostolių dėl skolos, patirtos nagrinėjant bylą iš esmės[436]. Teisės doktrina, analizuojanti Prancūzijos teisės sistemą, atskiria dvejopo pobūdžio turto areštą, t. y. turto areštą, kaip konservacinio pobūdžio LAP (pranc. *saisie conservatoire*), ir turto areštą, kaip vykdymo procese taikomą priemonę (pranc. *saisie-arrêt exécution*)[437].

Egzistuoja išimtis, kai LAP institutas gali būti sprendžiamas jau esant įsiteisėjusiam teismo sprendimui. LAP taikymo klausimas gali būti sprendžiamas ir įsiteisėjusių užsienio valstybės teismo, taip pat užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo bei leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje procese ir tokių sprendimų faktinio vykdymo procese[438]. Tokia išimtis paaiškinama tuo, kad, kai užsienio teismo ar arbitražo teismo sprendimas nėra pripažintas ir neleista jį vykdyti, jis neturi teisinės galios valstybėje, todėl faktiškai jo neįmanoma vykdyti. Atitinkamai gali kilti grėsmė, kad atsakovas iššvaistys (paslėps) turtą arba atsiras kitokio pobūdžio priežasčių, lemiančių būsimo teismo sprendimo įvykdymo neįmanomumą. Todėl ieškovui suteikiama galimybė kreiptis į teismą dėl LAP taikymo.

LAP iki ieškinio padavimo gali būti pritaikytos atsakovui **tik esant trijų aplinkybių visetui. Pirma,** turi būti nurodytos priežastys, pateisinančios, kodėl ieškinys nepateikiamas kartu su prašymu taikyti LAP. Šiuo atveju egzistuoja papildoma pareiga nurodyti priežastį, kodėl su prašymu taikyti LAP nėra pateikiamas ieškinys. Kaip viena iš aplinkybių, lemiančių tokių aplinkybių buvimą, gali būti, pavyzdžiui, laiko stoka paruošti ieškinį[439]. **Antra,** turi būti įrodyta, kad egzistuoja tikimybė, jog ateityje galbūt kils grėsmė, nes, nepritaikius LAP, būsimo galimo palankaus ieškovui teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas.

---

433 Wendy A. Kennett, *Enforcement of Judgments in Europe* (Oxford University Press, 2000), 97.
434 *Ibid.,* 70.
435 *Ibid.,* 98.
436 *Ibid.*
437 *Ibid.,* 252.
438 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-86-381/2016.
439 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-60-180/2018.

Trečia, turi būti pateikti įrodymai, patvirtinantys, kad jau prašymo taikyti LAP momentu yra kilusi (galbūt kils) grėsmė suinteresuoto asmens turtiniams interesams tokiu atveju, jei nebus pritaikytos LAP[440].

Anglijos teisės doktrinoje nurodoma, kad „LAP galima taikyti prieš iškeliant bylą, jeigu: 1) jokia taisyklė ar teismų praktika nedraudžia taikyti LAP; 2) byla yra skubi arba dėl kitų priežasčių yra pageidautina priimti įsakymą teisingumo interesais (angl. *the matter is urgent or it is otherwise desirable to make the order in the interests of justice*)"[441]. Taigi, kaip ir Lietuvos teisėje, LAP taikymas iki ieškinio pareiškimo yra išskirtinis atvejis, kurį reikia pagrįsti tam tikru „skubos" atveju arba argumentuoti kitais teisingumo vykdymo sumetimais.

Pagal Anglijos teisę, prašant taikyti LAP iki ieškinio padavimo, paprastai tai daroma nepranešus atsakovui. Tokiais atvejais į nutartį paprastai įtraukiami tam tikri įsipareigojimai, kuriais siekiama apsaugoti ir atsakovo interesus, pavyzdžiui, reikalaujama, kad ieškovas sumokėtų užstatą galimiems atsakovo nuostoliams atlyginti. Teismo nutartyje turi būti nurodyta teisė per septynias dienas nuo nutarties įteikimo dienos pateikti prašymą dėl nutarties dėl LAP taikymo panaikinimo arba pakeitimo. Jei įmanoma, ieškinio forma turėtų būti įteikiama kartu su nutartimi dėl LAP taikymo[442]. Taigi, nors LAP iki ieškinio padavimo pasižymi *ex parte* procedūra atsakovo atžvilgiu, atsakovo interesai yra užtikrinami, nes ieškovas yra įpareigojamas pateikti užstatą.

LApT yra išaiškinęs, kad, kai LAP prašoma taikyti nepareiškus ieškinio, teismas šį klausimą turi spręsti dar neturėdamas visų duomenų, koks bus ieškinys, kokie bus visi byloje dalyvaujantys asmenys ir pan., todėl šioje proceso stadijoje, iš esmės, yra labai mažai duomenų apie kylantį ar jau kilusį teisinį ginčą. LAP iki ieškinio pareiškimo siekiama užtikrinti, kad ieškovas galėtų tinkamai pasirengti bylai ir pradėti procesą[443]. Tačiau šis terminas nėra neribotas: jeigu prašymas dėl LAP iki ieškinio pateikimo buvo patenkintas, įstatymų leidėjas įtvirtino, kad ieškinys teismui turi būti pateiktas per 14 dienų, o ieškinys arbitražui ar užsienio teismui – per 30 dienų terminą. Konkretų terminą nustato LAP taikęs teismas[444]. LAP iki ieškinio pareiškimo yra išskirtinė priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią

440 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1054-302/2021.

441 Sime, *supra note,* 49: 459.

442 *Ibid.,* 460; nurodomas ir trečiasis atvejis, bet jis yra kur kas retesnis, t. y. kai LAP prašo pareiškėjas, kuris taip pat galimai taps atsakovu byloje. Tokiu atveju turi būti suteiktas specialus teismo leidimas.

443 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-924-516/2017.

444 CPK 147 straipsnio 3 dalis.

atsakovui iki ieškinio pareiškimo atlikti veiksmus, kurie sukliudytų būsimo galimo jam nepalankaus teismo sprendimo įvykdymą ar padidintų žalą.

Tuo atveju, jeigu byloje yra nustatoma, kad iš esmės ieškovas turėjo daug laiko įvertinti visą reikšmingą informaciją ir kreiptis į teismą su ieškiniu, tokiu atveju LAP iki ieškinio padavimo paprastai nėra tenkinamas. Pavyzdžiui, vienoje byloje su prašymu iki LAP taikymo kreipėsi grupė ieškovų (antstoliai). Ieškovai prašė taikyti LAP – laikinai iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo uždrausti būsimam atsakovui VĮ Registrų centrui Antstolių įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje nurodytų funkcijų vykdymui reikalingas VĮ Registrų centro paslaugas apmokestinti tam tikrame Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime nustatytais įkainiais. LApT nurodė, kad pareiškėjai, praėjus daugiau nei dviem mėnesiams nuo atsakovės atsakymo į jų kolektyvinę pretenziją, nėra pateikę ieškinio teismui, todėl pagrindo taikyti LAP šioje proceso stadijoje, nėra[445]. Kitoje byloje LApT taip pat netaikė LAP iki ieškinio pareiškimo, atsižvelgęs į itin ilgą laiko tarpą nuo ginčo kilimo momento iki prašymo taikyti LAP. Teismas nustatė, kad ginčas tarp šalių kilo 2016 m. sausio mėnesį, tačiau prašymas dėl LAP buvo pateiktas tik 2017 m. birželio mėnesį. Teismas nusprendė, kad ieškovas turėjo pakankamai laiko tiek parengti ieškinį, tiek pateikti prašymą taikyti LAP kartu su ieškiniu[446]. Tokia teismų praktika yra pagrįsta ir atitinka LAP iki ieškinio pareiškimo taikymo sąlygas. Tai yra, praėjus reikšmingam laikui nuo ginčo susiformavimo ir prašymo dėl LAP iki ieškinio pateikimo, sudėtinga įrodyti, kad ateityje galbūt kils grėsmė galimai palankaus teismo sprendimo įvykdymui, kadangi per tokį ilgą laiko tarpą jau (dar) neatsitiko jokių reikšmingų su galimo sprendimo ne(į)vykdymu susijusių veiksmų.

Vilniaus apygardos teismas yra specialus subjektas, kuriam pagal CPK 147 straipsnio 1 dalį ir KAĮ 27 straipsnio 1 dalį pavesta nagrinėti prašymus taikyti LAP iki arbitražinio nagrinėjimo pradžios arba iki arbitražo teismo sudarymo, taigi, teismas sprendžia atskirus savarankiškus prašymus dėl LAP; LAP taikomos ne civiliniame procese. „Nei KAĮ, nei CPK nenustato LAP taikymo specifiškumo, todėl klausimas [tokiu atveju] dėl LAP sprendžiamas vadovaujantis KAĮ, bendrosiomis CPK normomis ir teismų praktikoje suformuotomis taisyklėmis.“[447] Pasitaiko atvejų, kai ieškovai kreipiasi į teismą dėl LAP taikymo nurodydami, kad VKAT yra pateikę pareiškimą dėl arbitražo, tačiau dar galutinai nesuformulavę

445 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-38-370/2021.
446 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1304-516/2017.
447 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-561-407/2023.

ieškinio reikalavimų[448]. Tokiais atvejais pripažįstama, kad, sprendžiant dėl LAP taikymo, turi būti vadovaujamasi tais reikalavimais ir argumentais, kurie buvo pateikti VKAT pareiškime dėl arbitražo[449]. Teismas gali taikyti LAP tiek iki arbitražinio susitarimo sudarymo, tiek po jo sudarymo[450].

Bendroji taisyklė – LAP taikymo klausimas sprendžiamas tik išsprendus ieškinio, kuriame jas prašoma taikyti, priėmimo klausimą (CPK 147 straipsnio 1 dalis). Visgi, praktikoje dažnai susiklosto situacijos, kai teismas nustato ieškinio trūkumus, o ieškovas, nors ir nepašalinęs trūkumų, prašo taikyti LAP. Tokiu atveju prašymas dėl LAP svarstomas, jeigu ieškovas yra sumokėjęs ne mažiau kaip pusę mokėtino žyminio mokesčio už ieškinį. Teismas klausimą dėl LAP nagrinėja *mutatis mutandis,* taikydamas CPK 147 straipsnio 3 dalies nuostatas (CPK 147 straipsnio 4 dalis). Pasitaiko atvejų, kai pirmosios instancijos teismas netinkamai pritaiko minėtas CPK normas, todėl apeliacinės instancijos teismas perduoda šiuos klausimus nagrinėti iš naujo[451].

Civilinės bylos nagrinėjimas iš esmės baigiamas, kai teismas išeina į sprendimų priėmimo kambarį priimti procesinio sprendimo (CPK 257 straipsnio 1 dalis). Teismui išėjus į sprendimų priėmimo kambarį, jokie procesiniai prašymai, nauji duomenys, įrodymai jau nebegali būti teikiami ir vertinami, nes jau yra baigtas bylos nagrinėjimas iš esmės[452]. Teismas, išnagrinėjęs bylą, gali nutarti sprendimą priimti ir paskelbti ne vėliau kaip per dvidešimt dienų (CPK 269 straipsnio 1 dalis). Taigi, nuo civilinės bylos išnagrinėjimo iki sprendimo priėmimo gali praeiti ieškovui reikšmingas laiko tarpas, per kurį gali kilti grėsmė būsimam galbūt palankaus teismo sprendi-

448 VKAT Arbitražo procedūros reglamento, patvirtinto nuolatinės arbitražo institucijos „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“ valdybos 2020 m. rugsėjo 10 d. nutarimu (redakcija, galiojanti nuo 2021 m. sausio 1 d.), 9 straipsnio 4 dalis nustato, kad pranešime apie arbitražą turi būti nurodoma tik preliminari ginčo suma, trumpas reikalavimų apibūdinimas bei esminiai juos pagrindžiantys argumentai. Pareiškime dėl arbitražo nereikalaujama tiksliai suformuluoti ieškinio reikalavimų, atskirai nurodant kiekvieno turtinio reikalavimo sumą bei kitų reikalavimų įvertinimą pinigine išraiška (VKAT Reglamento 9 straipsnio 3 dalies 8 punktas, 4 dalis). Perdavus bylą arbitražo teismui, šis turi teisę (ne pareigą) nustatyti terminą papildyti pranešimą apie arbitražą iki ieškiniui keliamų reikalavimų (VKAT Reglamento 22 straipsnio 3 dalis).

449 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-561-407/2023.

450 Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis, *Ginčų nagrinėjimas komerciniame arbitraže* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020), 38.

451 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-837-196/2018.

452 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-855-585/2021.

mo įvykdymui. Keltinas klausimas, ar, teismui išėjus į sprendimų priėmimo kambarį, galima teikti ir spręsti prašymus dėl LAP taikymo?

LAT išaiškino, kad, baigus bylos nagrinėjimą iš esmės ir teisėjų kolegijai išėjus į sprendimų priėmimo kambarį, jokie nauji byloje dalyvaujančių asmenų procesiniai dokumentai ir (ar) prašymai, neatnaujinus bylos nagrinėjimo iš esmės, negali būti priimami ir nagrinėjami[453]. Pažymėtina, kad tokiu atveju, gavęs prašymą taikyti LAP, bylą išnagrinėjęs teismas turi pareigą spręsti dėl poreikio atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės ir tik tada priimti procesinį sprendimą dėl LAP prašymo (ne)priėmimo ar LAP (ne)taikymo. Panaši procesinė situacija susiklosto ir civilinei bylai esant sustabdytai, tačiau įstatymų leidėjas aiškiai nurodė, kad „sustabdžius bylos nagrinėjimą, jokie procesiniai veiksmai byloje neatliekami, išskyrus klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių sprendimo“ (CPK 166 straipsnio 3 dalis), tokiu atveju nereikia spręsti dėl civilinės bylos atnaujinimo ir tam atlikti papildomo procesinio veiksmo.

Tam tikrais atvejais teismams pateikiami prašymai išaiškinti nutartį dėl LAP taikymo (CPK 278 straipsnis), pavyzdžiui, kaip turėtų būti vykdoma nutartis taikyti LAP atsakovo gyvenamojoje vietoje užsienio valstybėje. LApT yra pažymėjęs, kad tokiais prašymais ginčo šalis iš esmės siekia ne pašalinti galimus teismo nutarčių neaiškumus, o gauti teisinę konsultaciją apie veikimo būdus, užtikrinsiančius nutarties taikyti LAP užsienio valstybėje vykdymą[454].

Apibendrinant, LAP gali būti taikomas bet kurioje stadijoje, bet ne tada, kai įsiteisėja dėl ginčo dalyko priimtas sprendimas ir prasideda jo priverstinis vykdymas. LAP taikymo klausimas taip pat gali būti sprendžiamas ir įsiteisėjusių užsienio valstybės teismo, taip pat užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo bei leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje procese. Išimtiniais atvejais galima prašyti taikyti LAP iki ieškinio pareiškimo teismui dienos, tačiau tokiu atveju: 1) reikia pagrįsti, kodėl ieškinys nepateikiamas kartu su prašymu taikyti LAP; 2) turi būti įrodyta, kad egzistuoja tikimybė, kad ateityje galbūt kils grėsmė, nes, nepritaikius LAP, būsimo galimai palankaus ieškovui teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas; 3) turi būti pateikti įrodymai, patvirtinantys, kad jau prašymo taikyti LAP momentu yra kilusi (galbūt kils) minėta grėsmė. Manytina, kad pareiškėjui turėtų būti suteikiama galimybė reikalauti laikinosios teisinės apsaugos ir tokiu atveju, kai teismas išeina į sprendimų priėmimo kambarį.

---

453 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-100-823/2020.

454 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-359-567/2022.

4.4. Prašymų dėl LAP taikymo nagrinėjimo ypatumai

CPK 147 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad prašymus, susijusius su LAP, nagrinėja pirmosios instancijos teismas. Šio straipsnio 2 dalyje numatyta išimtis, kai tokio pobūdžio prašymus nagrinėja apeliacinės instancijos ir kasacinis teismai, kai šiuose teismuose yra byla dėl ginčo esmės. Toks teisinis reglamentavimas nustatytas todėl, kad būtent teismas, nagrinėjantis ginčą iš esmės, turi galimybę geriausiai įvertinti prašymo pagrįstumą[455].

Pavyzdžiui, vienoje byloje susiklostė situacija, kad papildomas LAP pritaikė pirmosios instancijos teismas, jau išnagrinėjęs bylą iš esmės. LApT pažymėjo, kad:

> „Skundžiamos nutarties priėmimo metu buvo paduotas atsakovės apeliacinis skundas dėl Vilniaus apygardos teismo sprendimo, tačiau apeliaciniame skunde nebuvo ginčijamas sprendimo pagrįstumas ir teisėtumas dalyje dėl ginčo esmės (skolos ir palūkanų priteisimo ieškovui iš apeliantės), o **buvo skundžiama tik sprendimo dalis, kuria atmestas atsakovės prašymas atidėti sprendimo vykdymą.** Tokioje situacijoje nėra pagrindo pripažinti, kad LApT žinioje buvo byla dėl ginčo esmės, todėl Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs ieškovo prašymą dėl papildomų LAP taikymo, CPK 147 straipsnio nuostatų nepažeidė.“[456]

Sprendžiant LAP taikymo klausimą pirmosios instancijos teisme, apie teismo posėdį nėra skelbiama CPK 133 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka[457], kadangi CPK 133 straipsnio 3 dalis skirta bylos nagrinėjimui iš esmės, o LAP taikymas – tai tik vienas iš procesinių veiksmų, kurie viso proceso metu gali būti atliekami ne vieną kartą ir netgi sprendžiami skirtingai. Prašymai taikyti LAP turi būti išspręsti ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos, todėl šie klausimai yra sprendžiami nedelsiant rašytinio proceso tvarka.

Paprastai klausimas dėl LAP yra išsprendžiamas nepranešus priešingai šaliai, kadangi CPK nuostatos numato, kad atsakovas apie prašymo dėl LAP taikymo nagrinėjimą informuojamas tik tada, kai teismas mano, jog tai būtina, t. y. turi diskreciją nuspręsti dėl informavimo būtinumo (CPK 147 straipsnio 1 dalis). LApT yra išaiškinęs, kad tokį procesinį reguliavimą

---

455 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-272-516/2017.
456 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-272-516/2017.
457 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1062-943/2016.

lemia LAP instituto paskirtis ir tikslai – teismas taikyti LAP turi nedelsiant, laikydamasis griežtų procesinių terminų. Taigi, neišsiųsdamas apeliantui pareiškėjo prašymo kopijos prieš spręsdamas LAP taikymo klausimą, pirmosios instancijos teismas proceso teisės normų nepažeidžia[458]. Kitoje byloje taip pat pažymėta, kad pirmosios instancijos teismas neturėjo pareigos pranešti apeliantei apie ieškovės prašymo dėl LAP taikymo nagrinėjimą.[459]

Susiklosto situacijos, kai kvestionuojama teismo teisė taikyti LAP, neinformavus apie tai atsakovo. Vienoje byloje teismas sprendė, ar egzistavo poreikis pranešti atsakovui apie norimą pritaikyti LAP – vykdomosios bylos sustabdymą. Teismas pažymėjo, kad, taikant LAP nepranešus atsakovui, kai kuriais atvejais LAP taikymo procesas prilyginamas teisės į teismą įgyvendinimui Konvencijos 6 straipsnio prasme. Tačiau nagrinėjamoje situacijoje poreikis sustabdyti išieškojimą vykdymo procese buvo neatidėliotinas, todėl teismas LAP klausimą išsprendė nedelsdamas ir nepranešęs atsakovei. Vertinant, ar tai sukėlė itin didelę neigiamą įtaką atsakovei, atsižvelgtina ir į tai, kad atsakovė nesutikimo su ieškovų prašymu taikyti LAP motyvus išdėstė atskirajame skunde, jie įvertinti sprendžiant dėl skundžiamos nutarties pagrįstumo. Todėl, teismo vertinimu, LAP taikymo klausimo išsprendimas nepranešus atsakovei nepažeidė esminių jos procesinių garantijų[460].

Teisės doktrinoje pažymima, kad „teisė būti išklausytam, kaip ir kiti principai, turi apribojimus. Kitaip sakant, negali būti teikiama pirmenybė tik vienam principui neatsižvelgiant į kitus interesus (vadinamoji interesų pusiausvyra). Viena iš tokių teisės būti išklausytam išimčių yra laikinoji teisinė apsauga, kuri turi būti priimta staigiai ir netikėtai, t. y. būdingas vadinamasis netikėtumo efektas (vok. *Überraschungseffekt,* angl. *surprise effect*)“[461]. Įdomu ir tai, kad tiek Vokietijos Konstitucinis Teismas 1981 m. birželio 16 d. sprendime, tiek Ispanijos Konstitucinis Teismas 1992 m. vasario 10 d. sprendime yra nurodę, kad LAP taikymas iš anksto neinformavus skolininko (atsakovo) neprieštarauja šių valstybių Konstitucijoms[462].

Anglijos teisėje pažymima, kad atsakovui apie LAP taikymą galima pranešti, kai egzistuoja labai svarbi priežastis. Paprastai nepranešama, kai prašoma taikyti specifines LAP, kuriomis siekiama įpareigoti atsakovą įsileisti ieškovą į savo patalpas, esant grėsmei, kad atsakovas gali sunaikinti ar paslėpti įrodymus (angl. *search order*), arba tais atvejais, kai siekiama taikyti

458 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1774-823/2016.
459 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-999-464/2021.
460 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-95-943/2021.
461 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos...“, *supra note,* 9: 116.
462 *Ibid.,* 116–117.

turto areštą (angl. *freezing order*)[463]. Be to, Vokietijos teisėje teismas gali nuspręsti dėl turto arešto taikymo ir žodiniame teismo posėdyje, t. y. išklausęs abi ginčo šalis[464].

Pritartina LApT praktikai, kurioje galima pamatyti sveikintinų išaiškinimų, kad LAP išsprendimas, nepranešus atsakovui, yra ne taisyklė, o taisyklės išimtis. Išimties taikymas negali tapti taisykle[465].

Visgi, teismui nusprendus, kad egzistuoja poreikis pranešti atsakovui dėl LAP taikymo, jam turi būti suteikiama teisė būti išklausytam ir tai turi būti atliekama tinkamai, t. y. CPK numatyta tvarka. Vienoje byloje LApT nustatė, kad teismo pranešimas apie atsiliepimo į prašymą dėl LAP taikymo pateikimą atsakovui įteiktas skundžiamos nutarties priėmimo dieną – 2017 m. birželio 26 d., todėl skundžiama nutartis priimta nesuėjus teismo atsakovui nustatytam terminui pozicijai pareikšti. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad skundžiama nutartimi buvo pažeisti procesinio šalių lygiateisiškumo ir rungimosi principai[466].

Teismų praktikoje taip pat yra spręsta dėl teisinių padarinių, kurie atsiranda praleidus 3 dienų terminą LAP klausimui išspręsti. Vienoje byloje 2019 m. lapkričio 6 d. gautas apeliantės prašymas taikyti LAP išnagrinėtas 2019 m. lapkričio 15 d., t. y. per ilgesnį nei trys darbo dienos terminą. LApT nurodė, kad tai jokios reikšmės neturi nei apeliantės teisėms ar interesams, teismui nutarus atmesti ir pakartotinį apeliantės prašymą (t. y. jos prašomų nustatyti atsakovei ribojimų disponuoti turtu netaikyti), nei, juo labiau, skundžiamos nutarties teisėtumo bei pagrįstumo vertinimui[467].

4.5. Reikalavimai teismo nutarčiai dėl LAP

Reikalavimai teismo nutarčiai dėl LAP taikymo nustatyti CPK 147 straipsnio 5 dalyje. Teismo nutartyje dėl LAP taikymo turi būti nurodoma: 1) nutarties priėmimo laikas ir vieta; 2) teismo, priėmusio nutartį, pavadinimas ir sudėtis; 3) nutarties priėmimo motyvai ir LAP taikymo pagrindas; 4) asmuo, kuriam taikomos LAP; 5) asmuo, kurio reikalavimų įvykdymui užtikrinti taikomos LAP; 6) taikomų LAP apibūdinimas (kai LAP susijusios su turtu, nurodomas turto pavadinimas, kodas (jeigu turtas registruotas turto registre), trumpas turto aprašymas, buvimo vieta ir kiti turtą identifikuojantys duomenys); 7) kai LAP susijusios su turtu, turto savininkas (bendra-

463 Sime, *supra note,* 49: 459.

464 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , *supra note,* 9: 100.

465 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-577-798/2023.

466 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1610-943/2017.

467 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-254-464/2020.

turčiai) (fizinio asmens vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta; juridinio asmens pavadinimas, buveinės adresas, kodas); 8) LAP taikymo mastas, vykdymo būdai, reikalavimų patenkinimo eilė, taip pat kalendorine data apibrėžtas LAP taikymo terminas (jeigu jis nustatomas); 9) kiti su taikomomis LAP susiję teisių apribojimai (jeigu jie taikomi); 10) kai LAP susijusios su turtu, turto saugotojas ar administratorius (fizinio asmens vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta; juridinio asmens pavadinimas, buveinės adresas, kodas), jeigu jį skiria teismas; 11) nutarties vykdymo tvarka; 12) nutarties apskundimo tvarka.

Taigi, be bendrųjų reikalavimų, taikytų teismo nutarčiai (CPK 291 straipsnis), teismo nutarčiai dėl LAP taikomi specialieji reikalavimai, pavyzdžiui, LAP taikymo pagrindas (CPK 147 straipsnio 5 dalies 3 punktas), kurie yra būtini ir susiję su tinkamu procesinio sprendimo motyvavimu, o tai atitinkamai sudaro galimybes bylos šalims efektyviai pasinaudoti teise į apeliaciją[468].

Pagal CPK 147 straipsnio 5 dalies 6 punktą, nutartyje turi būti nurodomas taikomų LAP apibūdinimas (kai LAP susijusios su turtu, nurodomas turto pavadinimas, kodas (jeigu turtas registruotas turto registre), trumpas turto aprašymas, buvimo vieta ir kiti turtą identifikuojantys duomenys). Vienoje byloje LAP taikymo momentu butai dar nebuvo įregistruoti Nekilnojamo turto registre, todėl jų kodai ar unikalūs numeriai negalėjo būti nurodyti. Visgi, teismas pažymėjo, kad byloje yra pakankamai kitų duomenų, kurie leidžia identifikuoti areštuojamą turtą, jo buvimo vietą. Taigi, nebuvo pažeisti minėti CPK reikalavimai ir nebuvo nustatyta jokių trūkumų ir šios nutarties pagrindu registruojant turto arešto aktą[469].

LApT yra pažymėjęs, kad, remiantis CPK 147 straipsnio 5 dalies 10 punktu, teismui yra suteikta teisė skirti turto saugotoją tais atvejais, kai LAP yra susijusios su turtu. Atsakovui priklausančio turto saugotojo paskyrimas nėra atskira LAP rūšis, bet su turtu susijusios LAP taikymo pasekmė. Paskyrus turto saugotoją, atsiranda pasaugos teisiniai santykiai[470].

Atsakovui priklausančio turto arešto atveju turto saugotojo paskyrimu areštuoto turto atžvilgiu siekiama suteikti apsaugą nuo atsakovo veiksmų, kurių draudimas yra nustatytas teismo nutartimi dėl LAP taikymo. Teismo nutarties dėl turto saugotojo paskyrimo įgyvendinimui būtinas realus (faktinis) saugomo turto perdavimas saugotojui atliekamas tiek fiziškai

468 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-709-516/2019.
469 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-207-186/2018.
470 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-89-464/2020.

perduodant turtą saugotojui, tiek ir sudarant saugotojui galimybę valdyti turtą, o sekvestracijos atveju atsirandančio paprastojo turto administravimo turinys suponuoja tam tikrų turto saugotojo teisių valdyti ir naudoti saugotiną turtą atsiradimą. Todėl pagrindo skirti turto saugotoją turto arešto atveju yra tik tokiu atveju, jeigu teismo nutartimi dėl LAP taikymo pritaikytas atsakovo turto areštas yra tiesiogiai susijęs su atsakovo valdymo ir naudojimo teisių į saugotiną turtą apribojimu. Priešingu atveju turto saugotojo paskyrimas neatitiktų teismo nutartimi turtui taikytų apribojimų masto ir sąlygotų atsakovo nuosavybės teisių pažeidimą. Be to, net ir esant atsakovo valdymo ir naudojimo teisių apribojimui turto areštu, tai nėra besąlyginis areštuoto turto saugotojo paskyrimo pagrindas, kadangi areštuotas turtas gali būti paliktas savininkui ar teisėtam jo valdytojui, nesant duomenų dėl šių apribojimų galimo pažeidimo[471].

Dėl turto saugojimo sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju. Pavyzdžiui, vienoje byloje buvo uždrausta disponavimo teisė ir nurodyta, kad turto saugotojo skyrimas yra perteklinis[472]. Tačiau nustačius, kad yra rizika, jog turtas gali būti prarastas, sunaikintas, o tai turi esminės reikšmės ieškovui ir neproporcingai neriboja atsakovo teisių, turto saugotojas gali būti skiriamas. Pavyzdžiui, vienoje byloje ginčo objektas (puspriekabė) buvo perduota saugoti ieškovui. LApT pažymėjo, kad svarbu, jog atsakovei priklausanti puspriekabė ne tik nebūtų perleista kitiems asmenims, bet ir sunaikinta ar prarastų savo vertę. Transporto priemonės (puspriekabės) eksploatavimas lemia jos nusidėvėjimą, vertės mažėjimą. Naudojama puspriekabė gali būti sunaikinta eismo įvykio metu. Išvardinti argumentai sąlygoja poreikį perduoti ginčo automobilį saugoti ieškovui, kuris yra suinteresuotas ginčo turto vertės išsaugojimu, kadangi siekia įgyti puspriekabės nuosavybės teisę, mokėjo įmokas puspriekabės išpirkimui, sutarties vykdymo metu puspriekabę prižiūrėjo ir ja rūpinosi, byloje nėra jokių duomenų, kad ieškovas mažina puspriekabės vertę. Be to, ieškovo pareiga imtis visų jam prieinamų priemonių užtikrinti jam perduoto daikto išsaugojimą yra įtvirtinta ir įstatyme (CK 6.832 straipsnio 1 dalis)[473].

Sprendžiant dėl turto saugotojo paskyrimo, taip pat reikia atsižvelgti į areštuojamojo turto pobūdį, t. y. ar tai nekilnojamasis ar kilnojamasis turtas. LApT 2013 m. birželio 28 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2-1658/2013 pateiktas išaiškinimas, kad turto saugojimas nėra aktualus, kai taikomas

471 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-89-464/2020.
472 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-89-464/2020.
473 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1073-553/2021.

tik disponavimo turto apribojimas, jis turėtų būti siejamas su tuo, kad šioje byloje buvo areštuotas nekilnojamasis turtas – maldos namai (nors buvo areštuoti ir kilnojamieji daiktai – religinės paskirties daiktai, tačiau tai antraeiliai daiktai, kurie buvo maldos namuose), todėl atsakovė, religinė organizacija, kuri yra suinteresuota turto išsaugojimu, negali sukelti grėsmės turto faktinei ar teisinei padėčiai.

CPK 147 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad, kai taikomos LAP, susijusios su turtu, išsamūs turto duomenys nutartyje gali būti nenurodomi, jeigu areštuojamas turto registre neregistruojamas kilnojamasis daiktas arba nutarties priėmimo dieną teismui nėra žinoma, kiek ir kokio turto turi atsakovas. Šiais atvejais asmuo, kurio prašymu taikomos LAP, dėl atsakovo turto suradimo ir aprašymo turi per 14 dienų kreiptis į antstolį. Antstolis pirminį areštuoto turto duomenų patikslinimą atlieka per 14 dienų nuo nutarties priėmimo vykdyti. Po pirminio patikslinimo areštuoto turto duomenys keičiami ar papildomi Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyta tvarka. Per 14 dienų nepateikus nutarties antstoliui vykdyti arba antstoliui per 14 dienų neatlikus pirminio areštuoto turto duomenų patikslinimo, LAP nustoja galioti.

Areštuojant banko sąskaitas, nebūtina nurodyti konkrečių sąskaitos numerių. Vienoje byloje teismo nutartyse nebuvo nurodytos konkrečios įmonės sąskaitos (-ų) numeris (-iai), t. y. nebuvo identifikuotas konkretus areštuotas turtas. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 314 patvirtintų Turto arešto aktų registro organizavimo ir turto arešto aktų registrų registravimo nuostatų 34.6.1 papunktį, antstoliui pateikus turto aprašą ar kitą dokumentą, kuriuo patikslinami areštuoto turto duomenys, teismo nutarties pagrindu įrašyti duomenys apie neidentifikuoto turto areštą išbraukiami ir į Registrą įrašomi turto apraše ar kitame antstolio dokumente nurodyto turto duomenys. Taigi, pagal galiojantį teisinį reglamentavimą, būtent antstolio surašyto procesinio dokumento pagrindu (turto aprašo ar pan.) neidentifikuoti duomenys išbraukiami ir į registrą įrašomi turto apraše nurodyti turto duomenys. Vadinasi, dėl teismo nutarčių, kuriomis buvo taikytas areštas įmonės lėšoms, vykdymo turėjo būti kreiptasi į antstolį, kaip į vieną iš subjektų, teikiančių duomenis per PLAIS. Nepateikus antstoliui per CPK 147 straipsnio 6 dalyje numatytą terminą vykdyti nutarčių dėl LAP taikymo, jų galiojimas pasibaigia įstatymo pagrindu[474]. Tais atvejais, kai šalis nesikreipia į antstolį per 14 dienų terminą, tai parodo, kad šalis nėra suinteresuota tinkamu nutarties taikyti LAP vykdymu[475]. Kadangi

474 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1009-464/2019.
475 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-567/2023.

įstatymo leidėjo valia yra ta, kad, praleidus 14 dienų terminą, LAP nustoja galioti, vadinasi, kad terminas yra naikinamas, jo negalima atnaujinti. Praleidusi terminą, suinteresuota šalis turi vėl kreiptis į teismą, įrodinėdama LAP taikymo sąlygas. Taigi, šalis turi būti aktyvi ir rūpintis savo teisių apsauga.

Svarbu atkreipti dėmesį į CPK 147 straipsnio 5 dalies 8 punkte nurodytą reikalavimą teismo nutartyje nurodyti reikalavimų patenkinimo eilę. Minėtos nuostatos turi būti sistemiškai taikomos su CPK 754 straipsniu, kuriame yra nustatytas kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumas. Reikalavimų patenkinimo eilės nurodymas yra svarbus, nes tokiu atveju, jeigu skolininko atžvilgiu jau yra prasidėję turto realizavimo veiksmai, jie yra stabdomi tik tokiu atveju, jeigu LAP pagrindu taikytas turto areštas yra pirmesnės reikalavimų patenkinimo eilės (CPK 626 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 3 dalis, Sprendimo vykdymo instrukcijos 29 punktas). Pažymėtina, kad 2024 m. liepos 3 d. įsigaliojo nauja Turto arešto aktų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 314 „Dėl Turto arešto aktų registro nuostatų patvirtinimo“ redakcija, kurios 36(2).2. punktas numato, kad tuo atveju, jeigu duomenų teikėjas nenurodo reikalavimų patenkinimo eilės, į registrą įrašomi duomenys, kad lėšų ir (ar) kito turto areštas taikomas trečios reikalavimų patenkinimo eilės civiliniam ieškiniui užtikrinti. Tai reiškia, kad teismui tinkamai neįvykdžius įpareigojimo nurodyti reikalavimų patenkinimo eilės (pavyzdžiui, nenurodant, kad kreditoriaus reikalavimas patenka į pirmąją eilę), kreditorius gali atsidurti blogesnėje padėtyje. Praktikoje taip pat pasitaiko atvejų, kai ieškiniu prašoma priteisti užsienio valiutomis nurodytas sumas ir atitinkamai prašoma areštuoti užsienio valiutomis išreikštas sumas. Kyla klausimas, ar teismas privalo užsienio valiutomis išreikštas sumas konvertuoti į eurus. Turto arešto aktų registro nuostatų 14.11 punkte numatyta, kad, be kita ko, registre tvarkomi duomenys apie turto arešto mastą (eurais), jeigu jis nustatomas. Jei jis nustatomas kita valiuta (ne eurais), turto arešto akte turi būti nurodomas šio turto arešto masto ekvivalentas eurais. Tais atvejais, kai pagal turto arešto aktą VĮ Registrų centre įregistruojami keli turto arešto aktai, bendras turto arešto mastas nurodomas kiekviename turto arešto akte. Remiantis Turto arešto aktų registro 40.1 punktu, tuo atveju, jeigu nepateiktas turto arešto masto ekvivalentas eurais, registro darbuotojas atsisako įregistruoti turto arešto aktą. Taigi, teismas, taikydamas LAP, nutartyje privalo nurodyti turto arešto masto ekvivalentą eurais.

4.6. Apeliacinės instancijos teismo ir kasacinio teismo teisė taikyti LAP

CPK 147 straipsnio 2 dalis numato, kad dalyvaujantys byloje asmenys prašymus, susijusius su LAP taikymu, turi teisę paduoti spręsti apeliacinės instancijos ir kasaciniam teismui, kai šie teismai turi bylą dėl ginčo esmės. Akivaizdu, kad, teismui nagrinėjant bylą iš esmės, jis geriausiai susipažinęs su byloje susiklosčiusia faktine situacija, todėl operatyviausiai ir efektyviausiai gali išspręsti LAP taikymo klausimą.

Tokiu atveju, jeigu asmuo, pareiškęs reikalavimus teisme, jų atsisako arba teismas nepriima asmens pareikšto ieškinio (apeliacinio ar kasacinio skundo, prašymo atnaujinti procesą), kurio įvykdymui užtikrinti yra prašoma taikyti LAP, byloje negali būti priimtas reikalavimus pareiškusiam asmeniui palankus sprendimas, todėl ir LAP taikymo klausimas praranda savo aktualumą. Vienoje byloje prašymą taikyti LAP pareiškėja pateikė kartu su atskiruoju skundu dėl teismo nutarties, kuria buvo atsisakyta priimti jos prašymą atnaujinti procesą užbaigtoje civilinėje byloje. LApT pažymėjo, kad:

> „Įsiteisėjus teismo nutarčiai, kuria buvo atsisakyta priimti pareiškėjos prašymą, šio prašymo pagrindu negalės būti atnaujintas procesas užbaigtoje byloje ir atitinkamai negalės būti priimtas pareiškėjai palankus teismo sprendimas, kurio įvykdymas galėtų būti užtikrintas taikant LAP. Esant tokioms aplinkybėms, nagrinėjamoje byloje nebeliko pagrindo spręsti dėl pirmosios instancijos teismo nutarties, kuria buvo netenkintas pareiškėjos prašymas taikyti LAP, pagrįstumo ir teisėtumo. Taigi, apeliacinis procesas, pradėtas pagal pareiškėjos atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo nutarties, kuria netenkintas jos prašymas taikyti LAP, nutraukiamas.“[476]

Vienoje byloje, atsakovės teigimu, prašymą taikyti LAP ieškovė suformulavo atsiliepime į apeliacinį skundą, kuris buvo adresuotas ne Šiaulių apygardos teismui, o LApT, teikiant per Šiaulių apygardos teismą, todėl pirmosios instancijos teismas, išsprendęs tokį prašymą, pažeidė CPK 147 straipsnio 2 ir 7 dalyse įtvirtintas teisingumo taisykles. Tačiau LApT su šiais argumentais nesutiko ir atkreipė dėmesį į tai, kad:

> „Pirmosios instancijos teismą įstatymas įpareigoja išspręsti atitinkamus procesinius klausimus tam, kad apeliacinis procesas

476 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1437-781/2020.

galėtų prasidėti ir tęstis. Vieni iš tokių klausimų – apeliacinio skundo ir atsiliepimo į apeliacinį skundą priėmimas (CPK 315 straipsnio 1 dalis, 318 straipsnio 2 dalis). Tik pasibaigus sprendimo apskundimo apeliacine tvarka ir atsiliepimų į apeliacinį skundą pateikimo terminams, pirmosios instancijos teismas per septynias dienas išsiunčia bylą apeliacinės instancijos teismui, o dalyvaujantiems byloje asmenims – pranešimus apie bylos išsiuntimą (CPK 317 straipsnio 2 dalis). Beje, CPK 147 straipsnio 1 dalis nustato, kad teismas klausimą dėl LAP taikymo rašytinio proceso tvarka išsprendžia nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo prašymo gavimo. Atsižvelgdamas į tai, LApT nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas, tuo metu dar turėdamas bylą savo žinioje, atsižvelgdamas į įstatyme įtvirtintą gana trumpą terminą, per kurį turi būti išspręstas LAP (ne)taikymo klausimas, ir, veikdamas operatyviai, visiškai pagrįstai ir nepažeisdamas CPK 147 straipsnio 2 ir 7 dalyse įtvirtintų nuostatų, išsprendė ieškovės prašymą dėl LAP taikymo.“[477]

Vienoje byloje susiklostė situacija, kai byla dėl ginčo esmės, t. y. dėl materialinio teisinio pobūdžio reikalavimo, buvo nagrinėjama Amerikos arbitražo asociacijos Tarptautinių ginčų sprendimo centro arbitražo teisme, bet Vilniaus apygardos teismas taikė LAP – areštavo atsakovo turtą. Atsakovui padavus atskirąjį skundą dėl šios nutarties, pirmosios instancijos teismui buvo paduotas prašymas pakeisti LAP mastą. LApT pažymėjo, kad:

„Tai, kad LApT perduota bylos medžiaga, reikalinga ieškovės atskirajam skundui dėl Vilniaus apygardos teismas 2019 m. birželio 20 d. nutarties, kuria buvo tenkintas ieškovės prašymas taikyti LAP, išnagrinėti, nereiškia, jog bylos šalys pirmosios instancijos teismui negali teikti kitų savarankiškų procesinių prašymų, susijusių su LAP, nes nutartys dėl LAP taikymo vykdomos skubiai, o atskirojo skundo padavimas nesustabdo tokios nutarties vykdymo, tačiau tokio pobūdžio byloje apeliacija ribojama, tai yra vyksta pagal atskirojo skundo argumentus. Taigi, pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino prašymo kaip tik atskiram procesiniam klausimui išspręsti priėmimo ir bylos iškėlimo ypatumus, todėl nepagrįstai atsisakė priimti atsakovės prašymą pakeisti LAP mastą.“[478]

477 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1026-516/2022.
478 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1456-370/2019.

Kitoje byloje susiklostė panaši situacija, kai ieškovė 2020 m. gegužės 12 d., t. y. iki apeliantė pateikė atskirąjį skundą dėl skundžiamos 2020 m. gegužės 7 d. nutarties, pirmosios instancijos teismui padavė prašymą dėl LAP pakeitimo (patikslinimo), kuriame prašė pakeisti LAP pobūdį – iš apeliantės išreikalauti automobilius ir paskirti ieškovę saugoti juos, iki bus priimtas ir įsiteisės teismo sprendimas šioje byloje, o nutarties dėl automobilių išreikalavimo vykdymą CPK nustatyta tvarka pavesti ieškovės pasirinktam antstoliui. Pirmosios instancijos teismo nutartimi buvo išspręstas ne tik ieškovės prašymas dėl LAP pakeitimo (patikslinimo), bet ir apeliantės atskirojo skundo priėmimo klausimas. LApT pažymėjo, kad:

> „CPK 334 straipsnis nenumato galimybės pirmosios instancijos teismui veikti už apeliacinės instancijos teismą ir, atsižvelgiant į atskirojo skundo argumentus, tik iš dalies sutikti su atskiruoju skundu, ar, juo labiau, redaguoti (keisti) pirmiau priimtą savo procesinį sprendimą (šiuo atveju 2020 m. gegužės 7 d. nutartį), jo motyvuojamąją ir (ar) rezoliucinę dalį. Kadangi 2020 m. gegužės 21 d. nutartimi pirmosios instancijos teismas tik iš dalies sutiko su atskiruoju skundu ir nepanaikino ankstesnės 2020 m. gegužės 7 d. nutarties, vien pakeisdamas ja taikyto turto arešto mastą (turto, kurį teismas įpareigojo perduoti ieškovei, sudėtį), ir ši Kauno apygardos teismo 2020 m. gegužės 21 d. nutartis, kaip sudėtinė skundžiamos teismo nutarties dalis, taip pat iš dalies panaikintina.“[479]

Tais atvejais, kai ginčas dėl esmės yra perduodamas nagrinėti kasacinės instancijos teismui, šis teismas taip pat turi teisę taikyti LAP (CPK 363 straipsnio 2 dalis), tačiau, priešingai negu LAT nutartys, kuriomis išnagrinėjamas ginčas iš esmės, nutartys dėl LAP „negali būti laikomos teismo precedento galią turinčiomis nutartimis. Pagrindinė priežastis yra ta, kad, pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, teismų praktika formuojama tik sprendžiant bylas, todėl tarpinis LAP taikymo klausimas (neperžiūrint žemesnės instancijos teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo) negali būti priskiriamas „bylos sprendimo“ išsprendimo funkcijai. Dar viena priežastis, kodėl šios nutartys negali būti laikomos teismo precedentais, susijusi su šių nutarčių neišviešinimu visuomenei“[480].

---

479 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020.

480 Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo...“, *supra note,* 8: 134. Įdomu tai, kad teismų praktikoje gana dažnai kyla ginčai dėl to, ar viena LAP nutartis turi precedentinę galią kitai LAP nutarčiai. Pavyzdžiui, vienoje byloje kilo ginčas dėl teismo precedento galios taikant LAP viešųjų pirkimų byloje (Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-147-302/2023).

Taigi, nors kasacinis teismas gali taikyti LAP, tačiau tai sietina su privačiu ginčo šalių intereso užtikrinimu, o ne su viešąja kasacinio teismo funkcija – vienodos teismų praktikos aiškinimu ir formavimu. Atitinkamai LApT yra aukščiausios grandies bendrosios kompetencijos teismas, kuris formuoja teismų praktiką dėl LAP. Be to, kadangi LApT nesaisto apygardos teismų, kaip galutinės instancijos, priimti išaiškinimai dėl LAP[481], darytina išvada, kad LApT yra teismų praktiką formuojanti institucija LAP taikymo klausimais[482].

Nors CPK 147 straipsnio 2 dalyje suteikta teisė reikšti prašymą taikyti LAP visų instancijų teismuose, tačiau tai nereiškia, kad galima prašyti taikyti LAP, kai prasideda priverstinis įsiteisėjusio teismo sprendimo vykdymas. Tokį aiškinimą lemia tai, kad LAP taikymu negali būti paneigiamas įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo bei jo vykdytinumo principas, įtvirtintas CPK 17 ir 588 straipsniuose[483].

4.7. Nutarčių dėl LAP taikymo apskundimas

CPK 151 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad visas CPK XI skyriaus penktojo skirsnio nustatyta tvarka priimtas pirmosios instancijos teismo nutartis dėl LAP dalyvaujantys byloje asmenys atskiruoju skundu gali skųsti aukštesnės instancijos teismui, išskyrus CPK numatytus atvejus. Byloje nedalyvaujantys asmenys gali paduoti atskirąjį skundą tik dėl tų pirmosios instancijos teismo nutarčių, kuriomis atsisakyta tenkinti jų prašymus panaikinti jų atžvilgiu taikomas LAP. Atskirojo skundo padavimas nesustabdo bylos nagrinėjimo. Byloje dalyvaujantys asmenys turi teisę skųsti tik tokias nutartis, kuriomis LAP taikomos jų pačių atžvilgiu, uždraudžiant jiems patiems įgyvendinti kurias nors teises, šias teises suvaržant, uždraudžiant jiems atlikti kuriuos nors veiksmus, areštuojant jiems priklausantį turtą ir pan.[484]

Minėta CPK 151 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta norma numato dalyvaujančio byloje asmens teisę skųsti nutartis dėl visų rūšių LAP taikymo ir (arba) netaikymo, kai jos yra tiesiogiai susijusios su paties skundą paduodančio asmens teisėmis, tačiau jos **neįtvirtina** dalyvaujančio byloje asmens **teisės skųsti nutartis** dėl visų rūšių LAP taikymo ir (arba) netaiky-

---

481 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-831-516/2020.

482 Tam tikri klausimai dėl LAP taikymo šiuo metu taip pat yra formuojami penkių apygardos teismų. Minėta problema yra nagrinėta teisės doktrinoje (Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo...“, *supra note,* 8).

483 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-223-464/2018.

484 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-494-910/2022.

mo **kito dalyvaujančio byloje asmens vardu** (jo interesais), kai nėra proceso šalių atstovavimo santykių (pvz., pagal CPK 44 straipsnio 2 dalį). Apeliacinės instancijos teisme nustačius, kad atskirasis skundas paduotas asmens, neturinčio teisės jį paduoti (CPK 315 straipsnio 2 dalies 2 punktas), apeliacinis procesas nutraukiamas (CPK 315 straipsnio 2 dalies 2 punktas)[485]. Suinteresuoti asmenys, kurie mano, kad taikytas draudimas suvaržo jų teises, turi galimybę patys kreiptis į ribojimus taikiusį teismą su prašymais dėl šių ribojimų modifikavimo ar panaikinimo. Tokia procesinė galimybė numatyta ir byloje nedalyvaujantiems asmenims (CPK 148 straipsnio 1 dalis, 149 straipsnio 1 dalis). Byloje nedalyvaujantys asmenys gali duoti atskirąjį skundą tik dėl tų pirmosios instancijos teismo nutarčių, kuriomis atsisakyta tenkinti jų prašymus panaikinti jiems taikomas LAP[486].

Vienoje byloje susiklostė tokia faktinė ir teisinė situacija, kai, pateikiant atskirąjį skundą, apeliantė jau buvo perleidusi savo reikalavimo teises į atsakovę kitam subjektui, nors jos, kaip byloje dalyvaujančio asmens, statusas dar nebuvo pakitęs. LApT nurodė, kad ši aplinkybė taip pat reiškia, kad nėra jokio objektyvaus pagrindo spręsti dėl apeliantės teisių suvaržymo, taikant LAP. Taigi, apeliantės interesai skundžiama nutartimi nėra pažeidžiami[487]. Taigi, jeigu asmuo nėra byloje dalyvaujantis asmuo, jo interesai, taikant LAP, neturi būti pažeisti.

Bendra taisyklė – apeliacinėje instancijoje galioja draudimas pateikti naujus įrodymus. Tačiau šis draudimas nėra absoliutus ir negali būti taikomas, kai įrodymų pirmosios instancijos teisme nebuvo pateikta dėl pirmosios instancijos teismo klaidos, kai įrodymų pateikimo būtinybė iškilo vėliau (CPK 314 straipsnis). Kaip jau buvo minėta anksčiau, tam tikrais atvejais LAP yra taikomos nepranešus atsakovui, todėl tokiu būdu atsakovas neturi galimybės apsiginti nuo pareikšto reikalavimo.

> „Tuo atveju, kai nutartis dėl LAP taikymo buvo priimta, neišklausius antrosios ginčo šalies argumentų (nutartis apeliantui išsiųsta kartu su patikslintu ieškiniu), pripažintina, kad būtinybė apeliantui teikti naujus įrodymus atsirado po skundžiamos pirmosios instancijos teismo nutarties priėmimo. Be to, šie įrodymai kartu su atskiruoju skundu buvo išsiųsti ir ieškovei, t. y. sudarytos objektyvios galimybės kitai

485 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-494-910/2022.
486 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1051-464/2021.
487 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1687-464/2019.

šaliai su jais susipažinti. Todėl įrodymai priimami ir vertinami kartu su kitais įrodymais (CPK 314 str.).“[488]

Antrasis ypatumas yra susijęs su draudimu atskirajame skunde reikšti naujus reikalavimus (CPK 312 straipsnis). Vienoje byloje ieškovai prašė panaikinti pirmosios instancijos teismo nutartį ir klausimą išspręsti iš esmės – taikyti LAP. Ieškovai atskiruoju skundu reiškė naują alternatyvų reikalavimą – areštuoti atsakovės 81 proc. baigtumo butą, suteikiant teisę atsakovei šį turtą parduoti su sąlyga, kad šio turto pirkėjai notarine pirkimo–pardavimo sutartimi įsipareigotų dalį turto pirkimo lėšų, sudarančią 112 385,76 Eur sumą, pervesti tiesiogiai į teismo depozitinę sąskaitą. LApT nurodė, kad:

„Atskirajame skunde draudžiama kelti reikalavimus, kurie nebuvo pareikšti nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme (CPK 312 straipsnis, 338 straipsnis), pirmosios instancijos teismas dėl minėtos LAP rūšies nepasisakė, todėl dėl naujai atskirajame skunde pareikšto reikalavimo apeliacinės instancijos teismas nepasisako.“[489]

Egzistuoja ypatumas, susijęs su **procesiniu bendrininkavimu ir apeliacijos ribomis** (CPK 301, 306 straipsniai). Vienoje byloje LAP buvo taikytos visoms keturioms atsakovėms, ieškinyje dėl atskirų reikalavimų įvardytoms solidariomis bendraskolėmis, tačiau tik trys iš jų pateikė atskiruosius skundus dėl nepagrįstai joms taikytų LAP. LApT nurodė, kad apeliacijos objektas yra tik LAP taikymas dėl trijų atsakovių:

„Procesinio bendrininkavimo atveju (CPK 43 straipsnis) kiekvienas iš bendrininkų veikia savo vardu (CPK 44 straipsnio 1 dalis) ir jam priklausančiomis procesinėmis teisėmis, įskaitytinai ir teise į apeliaciją, naudojasi savarankiškai ir dispozityviai (CPK 13 straipsnis, 42 straipsnio 1 dalis). Todėl apeliacinės instancijos teismas šiuo atveju yra saistomas atskiraisiais skundais apibrėžtų apeliacinio nagrinėjimo ribų ir įvertina tik pagrindo taikyti LAP atskiruosius skundus padavusioms apeliantėms egzistavimą. Atitinkamai, apeliacijos objektas nagrinėjamu atveju yra skundžiama pirmosios instancijos teismo nutarties dalis, kuria taikytos LAP trims atsakovėms.“[490]

---

488 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1593-464/2017.
489 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-1120/2022.
490 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1489-370/2018.

4.8. Nutarčių dėl LAP vykdymas

CPK 152 straipsnio 1 dalis numato, kad teismo nutartis **dėl LAP taikymo vykdoma skubiai.** To paties straipsnio 3 dalyje numatyta, kad atskirojo skundo dėl nutarties dėl LAP taikymo padavimas nesustabdo nutarties vykdymo. Toks reglamentavimas sudaro sąlygas operatyviai imtis priemonių ir išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui.

Tačiau kalbant apie LAP panaikinimo ir pakeitimo institutą, įstatymų leidėjas tokio operatyvumo nenustato. CPK 152 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad nutartis pakeisti vieną LAP kita ir nutartis panaikinti LAP vykdomos tik šioms nutartims įsiteisėjus. Teismas gali leisti skubiai vykdyti nutartį pakeisti vieną LAP kita arba nutartį panaikinti LAP. To paties straipsnio 4 dalyje numatyta, kad atskirojo skundo padavimas dėl nutarties panaikinti LAP arba dėl nutarties pakeisti vieną LAP kita sustabdo šių nutarčių vykdymą. Suprantamas įstatymo leidėjo siekis operatyviai „taikyti" LAP, tačiau diskutuotina, ar nereikėtų suvienodinti LAP pakeitimo ir panaikinimo institutų reglamentavimo operatyvaus vykdymo aspektu. Tais atvejais, kai LAP nepagrįstai apriboja atsakovo teises, atsakovas taip pat turi teisę, kad nepagrįsti apribojimai būtų kuo greičiau panaikinami.

Pažymėtina, kad CPK nenumatyta teisė skųsti atskiruoju skundu teismo nutarties leisti skubiai vykdyti nutartį pakeisti vieną LAP kita arba nutartį panaikinti LAP[491]. Nors tokios nutartys negali būti apeliacijos objektu, tačiau kartais teismai nepagrįstai pasisako ir dėl nutarties dalies, kuria leista nutartį dėl LAP vykdyti skubiai[492].

CPK 587 straipsnio 4 punkte numatyta, kad teismo nutartys, institucijų ir pareigūnų nutarimai dėl LAP taikymo yra vykdomieji dokumentai. Sistemiškai aiškinant CPK normas, ne tik nutartys dėl LAP taikymo, bet ir nutartys dėl LAP panaikinimo ir (ar) pakeitimo yra vykdomieji dokumentai[493]. Pritartina teismų praktikoje išreikštai pozicijai, kad ne visoms teismo nutartims dėl LAP taikymo reikia priverstinio vykdymo[494]. Tai akcentuojama ir teisės doktrinoje. Nurodoma, kad, „pavyzdžiui, tokio vykdymo nereikia teismo nutarčiai taikyti įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo ir teismo nutartims, kuriomis nustatomi įvairaus pobūdžio draudimai (reikalavimai susilaikyti nuo veiksmų atlikimo), tačiau antstoliui gali būti pavedama kontroliuoti, ar tokių draudimų yra paisoma,

---

491 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-368-196/2018.
492 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-348-302/2017.
493 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-518/2004.
494 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2008.

ir skolininkui ar kitam asmeniui, pažeidusiam tokius draudimus, gali būti pritaikomos sankcijos[495]“.

Nutartys dėl LAP, kurioms reikia priverstinio vykdymo, vykdomos antstolių pagal teismo sprendimams vykdyti nustatytą tvarką (CPK 152 straipsnio 6 dalis). Tais atvejais, kai teismo nutartyje dėl LAP išsamūs turto duomenys nutartyje nenurodomi (CPK 147 straipsnio 6 dalis), surasti ir aprašyti atsakovės turtą pavedama antstoliui. Per keturiolika dienų nepateikus nutarties antstoliui vykdyti arba antstoliui per keturiolika dienų neatlikus pirminio areštuoto turto duomenų patikslinimo, LAP nustoja galioti (CPK 147 straipsnio 6 dalis)[496].

Pagal Sprendimo vykdymo instrukcijos 33 punktą, pirminį teismo nutartimi areštuoto turto duomenų patikslinimą antstolis atlieka per 14 dienų nuo teismo nutarties dėl LAP taikymo priėmimo vykdyti. Jeigu per šį terminą antstolis neranda skolininko turto visiems reikalavimams, nurodytiems teismo nutartyje dėl LAP taikymo, užtikrinti, vėliau, suradęs kitą skolininko turtą, antstolis surašo naują turto aprašą. Šis aprašas papildo pirminį turto aprašą.

Teisės doktrinoje pažymėta, kad „dispozityvus vykdymo proceso modelis lemia, kad išieškotojas turi teisę pasirinkti antstolį, atliekantį priverstinio vykdymo veiksmus, atsižvelgiant į CPK 590 straipsnyje nustatytas vykdymo vietos taisykles[497]“. Kadangi teismo nutartis dėl LAP taikymo nėra priskiriama prie vykdomųjų dokumentų dėl piniginių sumų išieškojimo, išieškotojas turi teisę pasirinkti antstolį, kuriam pateiks vykdyti teismo nutartį dėl LAP taikymo, t. y. šioms nutartims nuo 2021 m. sausio 1 d. netaikoma galiojanti centralizuota vykdomųjų dokumentų pateikimo tvarka (CPK 650 straipsnio 3 dalis).

Pažymėtina, kad tam tikro pobūdžio nutartys dėl LAP vykdomos pasitelkus policiją. CPK 152 straipsnio 7 dalis numato, kad nutartis dėl CPK 145 straipsnio 1 dalies 8 punkte nurodytų LAP taikymo (draudimas atsakovui išvykti iš nuolatinės gyvenamosios vietos ir (arba) draudimas išvežti vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos be teismo leidimo) antstoliai vykdo pasitelkdami policiją. Apie priimtą nutartį, draudžiančią išvežti vaiką iš

---

495 Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis, *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso mokslinis praktinis komentaras* (Vilnius: Lietuvos antstolių rūmai, 2023), 51.

496 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.

497 Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis, *Vykdymo procesas: asmenų teisių ir pareigų balansas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2022), 225.

nuolatinės gyvenamosios vietos be teismo leidimo, nedelsiant pranešama Vyriausybės įgaliotai institucijai.

4.9. Nutarties dėl LAP nevykdymas ir nevykdymo pasekmės

Tam tikro pobūdžio LAP įvykdymas gali priklausyti nuo skolininko valios, t. y. skolininkas gali būti įpareigojamas atlikti kažkokį veiksmą arba nutraukti tokius veiksmus. CPK 145 straipsnio 9 dalis numato, kad už šio straipsnio 1 dalies 6, 7, 8 ir 12 punktuose nustatytų apribojimų pažeidimą kaltiems asmenims teismo nutartimi gali būti skiriama iki trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną pažeidimo dieną. Be to, ieškovas turi teisę iš tų asmenų išieškoti nuostolius, atsiradusius dėl teismo nutarties dėl LAP neįvykdymo.

Kasacinio teismo praktika dėl teismo nutarties, kuria pritaikytos LAP (kai skolininkas įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tiktai pats skolininkas), vykdymo ir šios nutarties nevykdymo pasekmių anksčiau buvo nevienoda. Vienais atvejais, kai teismo nutartis nebūdavo vykdoma, suinteresuoto asmens teisės būdavo ginamos CPK 145 straipsnio 9 dalyje nustatyta tvarka, o kitais atvejais – CPK 771 straipsnio nustatyta tvarka.

Tokiu atveju, kai LAP nevykdomos, suinteresuotas asmuo turi teisę kreiptis į teismą dėl baudos pažeidėjui skyrimo CPK 145 straipsnio 9 dalies tvarka. Ši teisės norma yra specialioji CPK 771 straipsnio, reguliuojančio sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, ir privalomųjų nurodymų įvykdymą, atžvilgiu. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad:

> „Nutartis dėl LAP skyrimo yra tarpinis procesinis dokumentas, ja neišsprendžiamas ginčas iš esmės, LAP galioja tam tikrą apibrėžtą laiką. Tai, nepaneigiant CPK 152 straipsnio 6 dalies, nustatančios, kad nutartis dėl LAP antstoliai vykdo teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka, esmės, lemia tam tikrus tokių nutarčių vykdymo ypatumus lyginant su galutinių teismo sprendimų vykdymu. Pateiktas išaiškinimas, kad tais atvejais, kai asmuo, įpareigotas teismo nutartimi vykdyti LAP, kurią gali įvykdyti tiktai jis pats, nevykdo šios teismo nutarties, LAP įvykdymu suinteresuotas asmuo gali kreiptis tiesiogiai į teismą su pareiškimu dėl baudos paskyrimo teismo nutartimi įpareigotam asmeniui CPK 145 straipsnio 9 dalies tvarka arba į antstolį dėl teismo nutarties priverstinio vykdymo CPK 145 straipsnio 9 dalies, 152 straipsnio 6 dalies, 771 straipsnio nustatyta tvarka.

> <...> CPK 145 straipsnio 9 dalis yra specialioji CPK 771 straipsnio 5 dalies norma, todėl, sprendžiant klausimą dėl baudos paskyrimo už tokios teismo nutarties nevykdymą, pirmiausia turi būti vadovaujamasi specialiąja norma – CPK 145 straipsnio 9 dalimi, o CPK 771 straipsnis taikytinas tiek, kiek nesureguliuota CPK 145 straipsnio 9 dalimi ir kiek neprieštarauja joje išdėstytai normai. Tais atvejais, kai nutartį dėl LAP – uždraudimo atlikti veiksmus, kuriuos gali atlikti tik pats įpareigotas asmuo, vykdo antstolis, bauda už jų nevykdymą skiriama CPK 145 straipsnio 9 dalies pagrindu ir išieškoma į valstybės biudžetą.<...> Išplėstinė teisėjų kolegija išaiškino, kad antstolis, priverstinai vykdantis teismo nutartį dėl LAP, kuriomis skolininkas įpareigotas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, kuriuos gali atlikti arba nutraukti tiktai pats skolininkas, dėl šios teismo nutarties nevykdymo pasekmių (baudos skyrimo) turi kreiptis ne į savo kontoros buveinės vietos apylinkės teismą (CPK 771 straipsnio 5 dalis), bet į LAP pritaikiusį teismą.“[498]

Pritartina LAT pozicijai, kad LAP instituto normos turi pirmenybę prieš vykdymo proceso normas. Tai pažymima ir teisės doktrinoje, analizuojančioje Vokietijos LAP institutą: „Vykdymo proceso normos taikomos tiek, kiek jos neprieštarauja laikinosios teisinės apsaugos tikslui – būsimo teismo sprendimo priverstinio vykdymo užtikrinimui, o ne kreditoriaus reikalavimų patenkinimui. Tai reiškia, kad teismo įsakymo dėl arešto vykdymas negali taip toli pažengti, kaip teismo sprendimo.“[499]

Teismo nutartis dėl LAP turi būti vykdoma iš karto po to, kai asmuo, kuriam nustatytos šios priemonės, sužino apie jų pritaikymą, jei nutartyje nenurodytas kitoks jos vykdymo laikas. Sužinojimo apie teismo pritaikytas LAP momentas yra fakto klausimas, šio fakto nustatymas gali būti siejamas su teismo nutarties gavimo ar paskelbimo skolininkui momentu, antstolio nurodymo gavimo momentu arba kitokiu faktiniu sužinojimu. Tuo atveju, kai LAP nevykdomos, bauda už pažeidimą turi būti skaičiuojama nuo tos dienos, kada įpareigotas asmuo turėjo sužinoti apie LAP ir pradėti jas vykdyti, o šios aplinkybės nustatomos individualiai kiekvienu konkrečiu atveju, ištyrus konkrečios bylos faktines aplinkybes[500].

---

498 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

499 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , *supra note,* 9: 101.

500 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

Kasacinio teismo praktikoje yra pasisakyta dėl baudos, skirtinos pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį, dydžio nustatymo kriterijų. LAT vertinimu, kriterijai, suformuluoti dėl baudos skirtinos už teismo sprendimo, kuriuo byla išsprendžiama iš esmės, nevykdymą pagal CPK 771 straipsnio 6 dalį, dydžio, taikytini, skiriant baudą pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį už LAP nevykdymą. Taigi, sprendžiant klausimą dėl baudos, skirtinos pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį, dydžio, svarbu yra tai, kad bauda turi skatinti teismo nutarties dėl LAP vykdymą, būti efektyvi, atgrasanti nuo LAP priemonių nevykdymo. Taip pat būtina vadovautis ir bendraisiais teisingumo, protingumo bei sąžiningumo principais, atsižvelgiant į ginčo šalių teisinių santykių prigimtį, kilusius padarinius dėl teismo nutarties neįvykdymo, nevykdymo motyvus ir poveikį skolininko bei išieškotojo turtiniams interesams, kad baudos dydis, lyginant jį su skolininko gaunama nauda, neskatintų nevykdyti LAP. Kiekvienu atveju klausimas dėl baudos pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį dydžio svarstytinas ir vertintinas individualiai, atsižvelgiant į konkrečios bylos faktines aplinkybes[501]. Tais atvejais, kai atsakovas ar kiti asmenys nevykdo teismo nutarties dėl LAP, šiems asmenims gali būti skiriama iki trijų šimtų eurų bauda už kiekvieną pažeidimo dieną.

5. Atsakovo nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimas

Civiliniame procese vyraujantis šalių lygiateisiškumo principas (CPK 17 straipsnis) lemia tai, kad teismui ieškovo prašymu pritaikius atsakovui jo teisių apribojimus ir suvaržymus, t. y. LAP (CPK 144 straipsnio 1 dalis), pastarasis pagal CPK 146 straipsnio 1 dalies nuostatas gali pareikalauti, kad ieškovas ar kitas prašymą taikyti LAP padavęs asmuo pateiktų atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimą, kuriuo gali būti ir banko garantija.

LAP taikymo ir nuostolių atlyginimo užtikrinimo institutai yra tarpusavyje susiję (nuostolių atlyginimo užtikrinimas galimas, esant taikytoms LAP), tačiau nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimo institutas nėra gynimosi nuo LAP taikymo priemonė, todėl negali paneigti LAP taikymo būtinybės[502]. Toks aiškinimas siejamas su tuo, kad „šaliai, prašančiai taikyti nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikri-

501 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.

502 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-372-467/2022.

nimą, atsirado pareiga įrodyti nuostolių priežastinį ryšį su taikomomis LAP bei tokių nuostolių atsiradimą ir preliminarų jų dydį“[503]. Taigi, vien aplinkybė, kad teismas pritaikė LAP, pati savaime nesudaro teisinių prielaidų taikyti galimų nuostolių atlyginimo užtikrinimo institutą, jeigu teismas nenustato šio instituto taikymo sąlygų[504].

Egzistuoja tokios nuostolių atlyginimo užtikrinimo instituto taikymo sąlygos: **pirma,** realiai tikėtinas nuostolių atsiradimas; **antra,** tikėtinų nuostolių susidarymo mechanizmas turi būti priežastiniu ryšiu susijęs su taikytomis LAP; **trečia,** tikėtinas nuostolių kompensacijos išieškojimo apsunkinimas arba galimybės juos kompensuoti nebuvimas, netaikius užtikrinimo priemonių[505]. Galimų nuostolių tikėtinumą ir kitas pirmiau nurodytas sąlygas turi pagrįsti ir įrodyti asmuo, reiškiantis prašymą užtikrinti galimų nuostolių atlyginimą[506].

Paprastai teismas taiko atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimą tais atvejais, kai pagal bylos duomenis yra realiai prognozuojama, kad nuostoliai gali atsirasti, o byloje yra duomenų, kad dėl LAP taikymo atsakovo patirtų nuostolių atlyginimas gali būti apsunkintas (nuostoliai yra dideli, ieškovas yra finansiškai nepajėgus jų padengti, neturi Lietuvoje turto, gali vengti atlyginti nuostolius ir pan.). Atsakovas, prašantis savo nuostolių, kurie gali atsirasti, atlyginimo užtikrinimo, turi pateikti duomenis apie galimų nuostolių dydį, preliminarų jų paskaičiavimą[507]. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė prašė pripažinti nuosavybės teisę į butą, todėl buvo taikytas įrašas viešame registre dėl draudimo perleisti butą. Atsakovas paaiškino, kad butas yra paveldėtas, todėl kartu su paveldėtu turtu buvo prisiimti ir finansiniai

503 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-989-1120/2021.

504 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1623-180/2016.

505 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1149-178/2017; Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021; Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-433-302/2022. Visgi, egzistuoja išaiškinimų, kuriais pabrėžiamos dvi nuostolių atlyginimo užtikrinimo sąlygos: pirma, realiai tikėtinas nuostolių dėl taikytų LAP atsiradimas (arba nuostoliai jau atsiradę); antra, tikėtinas nuostolių išieškojimo apsunkinimas arba negalimumas, netaikius jų užtikrinimo (žr., pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1016-943/2016; Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-382-370/2020; Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-989-1120/2021), t. y. neminimas priežastinis ryšys.

506 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021.

507 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021.

įsipareigojimai mokėti kredito įmokas. Per vienerius metus atsakovo mokėtinos palūkanos yra 14 426,88 Eur, todėl šią sumą atsakovas prašė įpareigoti ieškovę sumokėti kaip nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimą. LApT pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju nėra nustatyta, kad ieškovės turtinė padėtis būtų tokia sudėtinga, kad ji ateityje negalėtų atlyginti atsakovo prašomų užtikrinti nuostolių[508].

Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad egzistuoja priežastinis ryšys tarp taikomų LAP ir galimai atsirasiančių nuostolių:

> „Pirmosios instancijos teismas skundžiamoje nutartyje nepagrįstai akcentuoja aplinkybę, kad preliminarioji pirkimo–pardavimo sutartis sudaryta žinant, kad ieškovui iškelta fizinio asmens bankroto byla, nes sutarties sudarymo metu jau buvo priimta nutartis, kuria jo pareiškimas paliktas nenagrinėtas. Kadangi dėl Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 25 d. nutartimi taikytų LAP atsakovei buvo apribota galimybė perleisti jai nuosavybės teise priklausantį turtą, nėra pagrindo abejoti, kad būtent dėl taikytų LAP ji negalės įvykdyti preliminariąja pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimto įsipareigojimo ir tikėtinai patirs realius nuostolius, nes turės susimokėti 20 000 Eur baudą. Taigi, darytina išvada, kad priešingai, nei nurodė pirmosios instancijos teismas, apeliantė įrodė realiai dėl LAP taikymo byloje jai galinčius kilti nuostolius ir priežastinį ryšį su minėtomis LAP.[509]“

Teismų praktika, pasisakant dėl nuostolių atlyginimo užtikrinimo, CPK taikymo sąlyga – tikėtino nuostolių išieškojimo apsunkinimo arba negalimumo netaikius jų užtikrinimo – yra įvairi. Pavyzdžiui, nurodoma, kad ji galėtų būti siejama su ieškovės nesąžiningumu, įrodžius, kad ji ketina paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar kitaip jį apsunkinti ir pan.[510] Kitoje praktikoje nurodoma, kad ieškovo prastos finansinės padėties nustatymas yra viena iš būtinųjų sąlygų, siekiant nuostolių užtikrinimo instituto taikymo[511].

Nors asmuo, prašantis taikyti nuostolių atlyginimo užtikrinimą, **neprivalo įrodyti neabejotinai atsirasiančių nuostolių konkretaus dydžio,** tačiau turi įrodyti, kad dėl LAP taikymo jam ateityje, iš tiesų, gali atsirasti

508 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1019-881/2023.
509 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021.
510 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-433-302/2022.
511 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021.

nuostolių, t. y. tikėtinų nuostolių susidarymo mechanizmas turi būti *a priori* aiškus ir pagrįstas bei priežastiniu ryšiu susijęs su pritaikytomis LAP[512]. Vadinasi, kad pagal CPK 146 straipsnio 1 dalį negali būti užtikrinami hipotetiniai nuostoliai[513]. Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad:

> „Apeliantės nurodoma prezumpcija, kad nuostoliai atsiranda vien dėl negalėjimo naudotis lėšomis, netaikytina. Apeliantės nurodomas nuostolių susidarymo mechanizmas ne tik nėra aiškus ir pagrįstas, bet ir nelaikytinas realiu nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismui nepateikus objektyvių duomenų, patvirtinančių, kad atsakovė naudodamasi areštuotomis lėšomis gautų 6 proc. dydžio grąžą (CPK 178 straipsnis). Byloje nenustatyta, kad atsakovės veikla būtų susijusi su lėšų skolinimu už palūkanas ar kad jas žadėjo investuoti ir už tai gauti prašomo dydžio grąžą ir (ar) kitų aplinkybių, patvirtinančių realių tikėtinų nuostolių atsiradimą dėl taikytų LAP. Vien lėšų arešto aplinkybė be papildomų įrodymų negali būti pagrindas nuostolių atlyginimo užtikrinimui taikyti[514]. Tokios praktikoje laikytasi ir kitoje byloje.“[515]

Galiausiai, keltinas klausimas, ar teismas gali *ex officio* reikalauti nuostolių, galinčių atsirasti dėl LAP taikymo, atlyginimo užtikrinimo. CPK 146 straipsnio 1 dalies lingvistinis aiškinimas suponuoja išvadą, kad nagrinėjamas institutas taikytinas tik dalyvaujančio byloje asmens prašymu. Pažymėtina, kad iki 2017 m. liepos mėn. tokia teisė buvo suteikiama ir teismui[516]. Pažymėtina, kad teismui, suteikiant teisę *ex officio* spręsti šį klausimą, būtų suteikiama didesnė atsakovo interesų apsauga, nes atsakovui tenka visi esminiai neigiami LAP taikymo padariniai. Be to, tokia praktika yra susiformavusi tiek Vokietijoje[517], tiek Anglijoje[518].

LApT yra išaiškinęs, kad CPK 146 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nuostolių atlyginimo užtikrinimo institutas yra **nukreiptas į ateitį,** t. y. galimiems ateityje tikėtinai atsirandantiems realiems nuostoliams dėl LAP tai-

512 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-927-302/2018.
513 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-633-516/2024.
514 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-608-370/2017.
515 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-927-302/2018.
516 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XII-2751, TAR, 2016-11-17, Nr. 26956, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2b5d2e30a7f-211e68987e8320e9a5185.
517 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , *supra note,* 9: 120.
518 Sime, *supra note,* 49: 465.

kymo užtikrinti, o atsakovės prašoma sumokėti, jos vertinimu, jau patirtų nuostolių suma gali būti atlyginama kitais pagrindais, visų pirma, taikant civilinės atsakomybės institutą[519].

Remiantis viešai prieinama teismų praktikos analize, matyti, kad teismai nėra linkę tenkinti prašymus dėl nuostolių užtikrinimo, o, siekiant pagrįsti tokio pobūdžio procesinius prašymus, įrodinėjimas yra ganėtinai sudėtingas. Tačiau primintina, kad aplinkybė, ar ieškovas yra pajėgus atlyginti nuostolius, kurie atsirastų dėl LAP taikymo, yra būtina LAP taikymo sąlyga, pavyzdžiui, Anglijoje. Todėl svarstytina, ar tokia griežta tvarka, siekiant užtikrinti galimų nuostolių užtikrinimą, visais atvejais užtikrina ieškovo ir atsakovo interesų balansą byloje. Tuo atveju, jeigu teismas nusprendžia taikyti itin atsakovo teises ribojančias LAP, tokias kaip turto areštą, manytina, kad atsakovas paprastai turėtų teisę reikalauti iš ieškovo galimų nuostolių atlyginimo, nesiejant to su išskirtinėmis aplinkybėmis, tokiomis kaip ieškovo nesąžiningumas ar ieškovo prasta finansinė padėtis. Galimų nuostolių užtikrinimas yra priemonė palaikyti ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyrą, taikant LAP, todėl turi būti skatinama.

6. LAP netaikymas, atsakovui sumokėjus sumą į teismo sąskaitą arba laidavus už atsakovą

CPK 148 straipsnio 2 dalis numato, kad teismas gali netaikyti LAP, jeigu atsakovas sumoka reikalaujamą sumą į teismo sąskaitą arba už atsakovą yra laiduojama. Be to, atsakovas gali įkeisti turimą turtą ieškovo naudai. CPK 148 straipsnio 3 dalis numato, kad, atlikus nurodytus veiksmus, pritaikius LAP, teismas nutartimi gali pakeisti arba panaikinti paskirtą LAP. Aptartas teisinis reglamentavimas ir jame įvardijamų veiksmų atlikimas sudaro teisines ir faktines prielaidas teismui iš naujo vertinti galimą grėsmę būsimo teismo sprendimo įvykdymui ir spręsti, ar tokia grėsmė tebeegzistuoja ar jau yra eliminuota[520].

CPK 148 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teismo teisė netaikyti LAP. Ši teisė pasireiškia įsipareigojimu kiekvieną kartą patikrinti, ar pateiktas alternatyvus teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimas yra pagrindas keisti ar naikinti pritaikytas užtikrinimo priemones[521]. CPK 148 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodyti LAP pakeitimo (panaikinimo) būdai (taip pat ir laidavimas)

519 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-539-1120/2022.

520 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1603-464/2018.

521 Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-858/2008.

turi būti adekvatūs (lygiaverčiai) teismo pritaikytoms LAP, nes tik tokiu atveju ieškovui palankaus teismo sprendimo vykdymas yra garantuojamas (užtikrinamas). Teismas, panaikindamas LAP remdamasis tuo, kad už asmenį, kuriam tos priemonės pritaikytos, yra laiduojama, turi įvertinti pateiktos laidavimo sutarties (rašto) turinį, laiduotojo įsipareigojimų apimtį bei jo turtą[522]. Taigi, viena vertus, laiduotojo turtas ir finansinė padėtis neturėtų kelti abejonių dėl LAP adekvatumo, kai sprendžiama dėl LAP ir laidavimo pritaikymo vietoje jų[523]. Kita vertus, keltinas klausimas, ar teismas galėtų nepanaikinti LAP, jeigu atsakovas sumokėtų reikalaujamą sumą į teismo depozitinę sąskaitą? Ar reikalaujama suma galėtų būti didesnė negu ieškinio suma? Manytina, kad ne. Priešingu atveju būtų pažeisti proporcingumo ir ekonomiškumo principai. Be to, net ir pateikus laidavimą, teismui išlieka diskrecijos teisė (ir kartu pareiga) įvertinti šios priemonės pakankamumą, jos adekvatumą ir lygiavertiškumą taikytoms LAP[524]. Vien laiduotojo ir atsakovo pasirašyta laidavimo sutartis negarantuoja, kad laiduotojas neperleis šio turto kitiems asmenims ar kitaip nesuvaržys teisių į šį turtą[525].

Primintina, kad LAP paskirtis – užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą, todėl ir CPK 148 straipsnyje įvirtintas institutas yra skirtas tam, kad būtų užtikrinti ieškiniu keliami reikalavimai. Todėl laidavimas, nors ir yra susijęs su LAP (ne)taikymu, savo esme yra nukreiptas į ieškiniu pareikštus reikalavimas. Taigi, tais atvejais, kai atsakovui taikytos LAP buvo panaikintos, nes už atsakovą buvo laiduota, teismas, priimdamas sprendimą dėl piniginių sumų priteisimo, sprendimo rezoliucinėje dalyje turėtų nurodyti, kad, atsakovui neįvykdžius teismo sprendimo, skolininkas (atsakovas) ir laiduotojas atsako kaip solidarieji skolininkai (jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis)[526].

Sumokėdamas į teismo sąskaitą reikalaujamą sumą, atsakovas praranda teisę atitinkamą laikotarpį ja naudotis, todėl jis taip pat gali patirti nuostolių. Atsižvelgiant į tai, LAT yra suformavęs teisės taikymo ir aiškinimo taisyklę, kad CPK 146 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama, be kita ko, kaip suteikianti teisę atsakovui, sumokėjusiam reikalaujamą sumą į teismo sąskaitą pagal CPK 148 straipsnio 2 dalį (kai dėl to LAP pakeičiamos arba panaikinamos), įsiteisėjus sprendimui, kuriuo ieškinys atmestas, reikalauti

---

522 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-93/2011.

523 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1603-464/2018.

524 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1603-464/2018.

525 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1603-464/2018.

526 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-500/2011.

atlyginti dėl šios sumos sumokėjimo atsiradusius nuostolius[527]. Pasak kasacinio teismo, priešingas aiškinimas pažeistų konstitucinį žalos atlyginimo principą[528].

Vokietijos teisė taip pat pripažįsta reglamentavimą, kuriuo LAP panaikinamos, sumokėjus tam tikrą sumą į teismo sąskaitą arba laidavus už atsakovą. Teismui nusprendus areštuoti skolininko turtą, „įsakyme dėl arešto teismas *ex officio* nustato pinigų sumą, civilinio proceso teisės teorijoje vadinamą išsprendimo suma – užstatu (vok. *Lösungssumme*). Jos įnešimas į teismo antstolių kontoros depozitinę sąskaitą yra pagrindas stabdyti arešto vykdymą ir pateikti prašymą apskritai dėl šios priemonės panaikinimo, nes, skolininkui ar trečiajam asmeniui deponavus teismo nustatytą pinigų sumą, laikoma, kad kreditorius yra pakankamai apsaugotas ir daugiau apsaugos priemonių jam nebepriklauso. Išsprendimo sumos dydis nustatomas ne pagal areštuotino daikto vertę, o pagal kreditoriaus piniginio reikalavimo, kurio priverstinis įvykdymas turi būti laikinai apsaugotas, dydį.“[529] Taigi, minėtas reglamentavimas taikomas ir užsienio valstybėse.

Praktikoje kyla klausimų, kokia yra lėšų, esančių teismo depozitinėje sąskaitoje, įmokėtų kaip ieškinio užtikrinimo priemonė pagal CPK 148 straipsnį, teisinė padėtis, kai po šių lėšų įmokėjimo skolininkui iškeliama restruktūrizavimo byla? LApT yra pažymėjęs, kad šios lėšos turėtų būti vertinamos, atsižvelgiant į nemokumo bylų specifiką, t. y. dėl į teismo depozitinę sąskaitą įmokėtos piniginės sumos grąžinimo turi teisę spręsti teismas, kuris nagrinėja nemokumo bylą, vadovaudamasis JANĮ 30 straipsnio 1 dalimi, kaip teismas, turintis teisę spręsti dėl bendrovės, kuriai pradėtas nemokumo procesas, turto arešto panaikinimo, kitų bendrovės turtui taikomų ribojimų[530].

Autorių manymu, CPK 148 straipsnio 2 dalis gali būti taikoma tik atsakovo prašymu ir iniciatyva, t. y. atsakovas prieš savo valią negali būti įpareigotas nei teismo, nei priešingos šalies pinigų sumą sumokėti į depozitinę teismo sąskaitą. Todėl, jeigu prašymą sumokėti tam tikrą pinigų sumą į depozitinę teismo sąskaitą pareiškia ieškovas, tokį prašymą turėtų būti atsisakyta priimti, kaip pareikštą tam teisės neturinčio asmens, ir toks prašymas neturi būti nagrinėjamas. Todėl kritiškai vertintina teismų praktika, kurio-

527 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-12-969/2020.

528 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-12-969/2020.

529 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , *supra note,* 9: 100.

530 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-447-881/2023.

je apskirtai toks klausimas buvo sprendžiamas[531]. Be to, atsakovas turi teisę atsisakyti prašymo sumokėti sumą į depozitinę teismo sąskaitą vietoj LAP panaikinimo, toks prašymas sprendžiamas, remiantis bendrosiomis CPK normomis[532].

Taigi, pagrįsta teigti, kad CPK 148 straipsnio 2 dalies normos yra skirtos užtikrinti šalių interesų balansą: tai yra būdas atsakovui išvengti apribojimų taikymo, o ieškovui – realiai už(si)tikrinti reiškiamus reikalavimus, kadangi teismui išlieka pareiga įvertinti šios priemonės pakankamumą, jos adekvatumą bei lygiavertiškumą taikytoms LAP ir tik tada nuspręsti, ar egzistuoja pagrindas panaikinti LAP. Be to, atsakovui, sumokėjusiam reikalaujamą sumą į teismo sąskaitą pagal CPK 148 straipsnio 2 dalį, ir įsiteisėjus sprendimui, kuriuo ieškinys atmestas, yra numatoma teisė reikalauti atlyginti dėl šios sumos sumokėjimo atsiradusius nuostolius.

7. LAP pakeitimo institutas

CPK 148 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad teismas gali dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų pagrįstu prašymu pakeisti vieną LAP kita. Kadangi pažeista ar ginčijama subjektinė teisė realiai apginama tik tada, jeigu įgyvendinamas teismo procesinis sprendimas, kuriuo patenkinami reikalavimai, teismas, spręsdamas LAP pakeitimo klausimą, turi įvertinti, ar, pakeitus LAP, teismo sprendimo įvykdymas nepasunkės arba nepasidarys nebeįmanomas, ar pakeičiamos LAP atitiks jų taikymu siekiamus tikslus[533]. LAP pakeitimui prilyginami ir atvejai, kai sumažinamas taikytų LAP mastas, t. y. nekeičiant pačios pritaikytos LAP rūšies, yra panaikinami tik tam tikri atsakovui nustatyti suvaržymai[534]; kai, nekeičiant taikytos LAP rūšies, atsakovo atžvilgiu panaikinami tam tikri turtinio pobūdžio suvaržymai[535]. Pagrindą pakeisti LAP sudaro naujų aplinkybių atsiradimas ar aplinkybių pasikeitimas, atsiradęs po LAP taikymo ir lemiantis, kad LAP yra neefektyvios ar pažeidžiančios proporcingumo, ekonomiškumo principus[536]. LAP pakeitimas yra apžvelgtas teisės doktrinoje[537].

---

531 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-837-330/2021.
532 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-878-407/2023.
533 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1070-798/2021.
534 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-206-464/2017.
535 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1257-790/2020.
536 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1289-943/2017.
537 Salvija Andriūnaitė, „Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir jų vykdymas“, *Juristas* 6 (2007): 25–27.

LAP pakeitimas iš esmės reiškia dviejų procesinių sprendimų priėmimą: vienos LAP panaikinimą bei kitos taikymą[538]. Pažymėtina, kad ankstesniuose teismų procesiniuose sprendimuose dėl LAP taikymo pateikti išaiškinimai nesaisto LAP pakeitimo klausimą nagrinėjančio teismo[539].

Apie gautą prašymą vieną LAP pakeisti kita teismas privalo pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims ar kitiems suinteresuotiems asmenims, kurie dėl tokio prašymo turi teisę pareikšti prieštaravimus. Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad:

> „Pirmosios instancijos teismas, pakeisdamas vienas LAP kitomis, nepagrįstai nepranešė atsakovui apie gautą ieškovų prašymą pakeisti LAP, taip pažeisdamas proceso teisės normas, reglamentuojančias LAP pakeitimo nagrinėjimo tvarką.“[540]

Vienoje byloje, patikslinus ieškinio dalyką, – pakeitus prašomą taikyti restitucijos būdą ir vietoj akcijų priteisimo natūra prašant priteisti ekvivalentą pinigais – teismo nutartimi taikytos LAP nebeužtikrino patikslinto ieškinio reikalavimo, todėl neliko būtinumo taikyti atsakovo turimų akcijų arešto ir jo, kaip akcininko, teisių apribojimo[541]. Pakeitus LAP, nes buvo pakeistas ieškinio dalykas, būtina iš naujo vertinti preliminarų ieškinio pagrįstumą[542].

Praktikoje dažnai prašoma pakeisti LAP– turto areštą pakeisti įrašu viešame registre dėl draudimo perleisti turtą. Vienoje byloje pirmosios instancijos teismas tenkino prašymą ir pakeitė LAP, nurodė, kad vienas iš ieškovės ieškinio reikalavimų yra restitucijos taikymas, t. y. ieškovė prašo grąžinti jos nuosavybėn negyvenamąsias patalpas (grožio saloną). Skųsdama pirmosios instancijos teismo nutartį, ieškovė nurodė, kad, apribojant tik disponavimą ginčo objektu, atsakovė galėtų daiktą perleisti naudotis ar valdyti sąžiningiems tretiesiems asmenims (pavyzdžiui, patalpas išnuomoti, suteikti panaudai ar įkeisti hipoteka). Atsakovė, atsikirsdama į ieškovės argumentus, pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismo nutartimi pakeistos LAP užtikrina, jog ginčo objekto teisinė padėtis nepasikeistų. LApT išaiškino, kad:

---

538 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-368-196/2018.
539 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-368-196/2018.
540 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-368-196/2018.
541 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-368-196/2018.
542 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-562-196/2018.

„Atsakovė prašyme pakeisti LAP deklaravo ketinimą, pakeitus LAP, išnuomoti ginčo patalpas. Atsižvelgiant į CK 6.494 straipsnio reglamentavimą, jei pritaikytos LAP neapims ribojimo atsakovei valdyti ginčo patalpas, kurios yra tiesioginis ginčo šioje byloje objektas, o atsakovė įgyvendins deklaruotą ketinimą nuomoti šias patalpas, ieškovei galbūt palankaus teismo sprendimo atveju jai būtų grąžintos patalpos, kurių teisinė padėtis neatitiktų šiuo metu esančios padėties. Apibendrinant tai, kas nurodyta, darytina išvada, jog tinkamam ieškinio reikalavimų užtikrinimui nepakanka taikyti LAP, kurios apima tik ribojimus, susijusius su disponavimu ginčo turtu, todėl šios priemonės turi apimti ir turto valdymo teisės ribojimą. <...> Kita vertus, teismo vertinimu, ginčo patalpų status quo užtikrinimui nebūtinas draudimas atsakovei naudotis tomis patalpomis, todėl pritaikytų LAP mastas keistinas, nenustatant ribojimo atsakovei naudotis ginčo patalpomis.“[543]

LApT praktikoje yra pasisakyta klausimu dėl LAP pakeitimo, leidžiant bendrovei vykdyti tam tikrus atsiskaitymus būtinybės apmokėti už teisines paslaugas aspektu. Laikomasi pozicijos, kad, nepaneigiant profesionalių teisinių paslaugų svarbos, siekiant pažeistų teisių gynimo, šių paslaugų gavimas vis tik sietinas ne su įmonių veiklos tęstinumo užtikrinimu[544], todėl galima pakeisti LAP, leidžiant atlikti apmokėjimus už teisines paslaugas.

Taigi, LAP pakeitimo institutas atlieka tiek ieškovo, tiek atsakovo teisių apsaugos funkciją: jei pritaikytos LAP nėra efektyvios ar pakankamos būsimo teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti, ieškovas gali prašyti jas pakeisti kitomis, ir, priešingai, jei pritaikytų LAP rūšis ar mastas yra pernelyg varžantys atsakovo interesus, atsakovas gali pateikti prašymą taikyti kitas jo siūlomas LAP arba sumažinti jų mastą[545]. Teismas, spręsdamas prašymą dėl LAP pakeitimo, privalo pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims ar kitiems suinteresuotiems asmenims, kurie dėl tokio prašymo turi teisę pareikšti prieštaravimus.

543 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-825-330/2019.

544 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1198-186/2018.

545 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-825-330/2019.

8. LAP galiojimas ir jų panaikinimas

8.1. LAP galiojimas patenkinus ar atmetus ieškinį

LAP skirtos tinkamam teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti. Ginčą išnagrinėjus pirmosios instancijos teisme, gali susiklostyti dvi skirtingos situacijos: ieškinys gali būti patenkintas arba atmestas. Ieškinio patenkinimo atveju LAP galioja iki teismo sprendimo įvykdymo (išskyrus CPK 147 straipsnio 6 dalyje numatytą atvejį, kuris reguliuoja situacijas, kai dėl nekilnojamojo turto arešto nustatyta prievolė per 14 dienų kreiptis į antstolį, priešingu atveju LAP savaime nustoja galioti (CPK 150 straipsnio 3 dalis)[546]. Prasidėjus priverstinio vykdymo veiksmams, LAP gali būti panaikinamos, tik iš antstolio gavus patvirtinimą apie visišką teismo sprendimo įvykdymą ir vykdomosios bylos užbaigimą (CPK 150 straipsnio 3 dalies 3 punktas, 632 straipsnio 1 dalies 1 punktas)[547]. Tais atvejais, kai ieškinys yra atmetamas, LAP paliekamos galioti iki teismo sprendimo įsiteisėjimo (CPK 150 straipsnio 2 dalis).

Pasisakius dėl ginčo esmės, sprendžiant klausimus dėl LAP panaikinimo, dažniausiai kyla ginčų dėl klausimo, ar sprendimas yra iš tiesų įvykdytas[548].

Vienoje byloje susiklostė situacija, kai buvo priimtas atsakovui palankus teismo sprendimas ir jo priešieškinis didžiąja dalimi patenkintas – iš ieškovės priteista 33 058,13 Eur, o ieškovės ieškinys atsakovui atitinkamai atmestas. Bylą išnagrinėjęs pirmosios instancijos teismas pritaikytą turto areštą paliko galioti iki teismo sprendimo įvykdymo, tik turto arešto sumą sumažindamas iki šioje byloje patenkintų priešieškinio reikalavimų sumos – 33 058,13 Eur. LApT pažymėjo, kad sprendimas nėra visiškai įvykdytas:

> „Nors teismo sprendimas dar neįsiteisėjęs, byla perduota nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, vien tokio sprendimo priėmimo faktas leidžia įsitikinti, kad įstatyminis pagrindas LAP galiojimui neišnyko. Šiame kontekste aktualu ir tai, kad teismas nebuvo areštavęs jokio konkretaus priklausančio turtinio objekto, pavesdamas būtent antstoliui nustatyti, koks atitinkamos vertės konkretus turtas nuosavybės teise priklauso ieškovei ir galėtų būti areštuotas, juo užtikrinant atsakovo reikalavimų, nukreiptų ieškovei, tinkamą įvykdymą, jeigu jie būtų patenkinti. <...> Vadinasi, apeliantės prašymas panaikinti areštą turtui, taikytą

546 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1591-196/2016.
547 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1597-943/2016.
548 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1597-943/2016.

> kaip LAP, neatitinka CPK 150 straipsnyje įtvirtintų LAP galiojimo sąlygų, nes įstatymų leidėjo valia tokios priemonės galioja iki teismo sprendimo įvykdymo. Kitokio vertinimo nesuponuoja ir aplinkybė, kad šiuo metu ginčo objektu tapusio turto savininke Nekilnojamojo turto registre jau yra įregistruota ne ieškovė, o apeliantė. Pagal CPK įtvirtintą LAP instituto reglamentavimą teismas turi teisę, bet neprivalo, t. y. neturi teisinės pareigos, panaikinti LAP konkrečiam turtui net ir tuo atveju, jeigu atitinkamą prašymą paduoda ne byloje dalyvaujantis, o kitas suinteresuotas asmuo – jos gali būti panaikintos tik pagrįstu suinteresuoto asmens prašymu (CPK 149 str. 1 d.). Vadinasi, kiekvienu konkrečiu atveju teismas turi įsitikinti, ar yra pagrindas anksčiau pritaikytas LAP panaikinti.“[549]

Beje, teismų praktikoje pasitaiko ydingų situacijų, kai, pavyzdžiui, LAP buvo taikytos virš 10 metų ir nepanaikintos, nors sprendimas buvo įvykdytas:

> „Iš teismo 2012 m. rugpjūčio 16 d., 2012 m. rugpjūčio 20 d. nutarčių turinio matyti, kad LAP taikytos siekiant užtikrinti pareiškėjai galbūt palankaus teismo sprendimo įvykdymą. <...> Pareiškėja teismui paduotu prašymu panaikinti taikytas LAP pateikė antstolio pranešimą, kuriuo informuojama, jog vykdomoji byla užbaigta 2014 m. gegužės 23 d., visiškai įvykdžius vykdomąjį dokumentą. LApT nustačius aplinkybes, kad vykdomoji byla pagal vykdomąjį raštą Nr. 2T-86/2012 dėl 6 877,02 Lt (1 991,72 Eur) išieškojimo iš skolininkės išieškotojos naudai buvo užbaigta, skolininkei visiškai įvykdžius vykdomąjį dokumentą, darytina išvada, jog yra pagrindas panaikinti taikytas LAP, nes teismo procesinis sprendimas, kurio užtikrinimui LAP taikytos, yra įvykdytas (CPK 150 straipsnio 3 dalis).“[550]

CPK 150 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, teismui atmetus ieškinį, LAP, kurios buvo taikytos, paliekamos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo. Net ir atmetus ieškinį, tačiau sprendimui neįsiteisėjus, egzistuoja tikimybė, kad ieškovių ieškinys gali būti patenkintas apeliacinės instancijos teisme. Ši aplinkybė suponuoja išvadą, jog taikomos LAP, net ir atmetus ieškinį neįsiteisėjusiu sprendimu, toliau atlieka savo paskirtį – sudaro galimybę

549 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-4-464/2020.
550 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-86/2012.

galbūt ieškovėms palankaus teismo sprendimo tinkamam įvykdymui ateityje[551].

Tam tikrais atvejais teismai, išnagrinėję bylą, neišsprendžia LAP panaikinimo klausimo, t. y. netaiko CPK 150 straipsnio 2 dalies. Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad:

> „Įsiteisėjus apeliacinės instancijos teismo procesiniam sprendimui ir taip išsprendus šalies reikalavimą jį atmetant, LAP, pritaikytos šiam reikalavimui užtikrinti, netenka prasmės. Šiuo atveju susidarė situacija, kai teismui atmetus ieškinį buvo neišspręstas LAP panaikinimo klausimas, todėl palikus LAP galioti, būtų pažeidžiamos atsakovų teisės ir teisėti interesai.“[552]

Tais atvejais, kai apeliacinėje instancijoje priimamas ieškovui nepalankus sprendimas, galimybė byloje paduoti kasacinį skundą pati savaime nėra pagrindas palikti galioti LAP. Tokiu atveju skundą paduodantis asmuo atitinkamą prašymą gali pareikšti kasaciniam teismui, kuris įstatymu yra įgaliotas spręsti dėl LAP taikymo (CPK 363 straipsnio 2 dalis). Teismas, spręsdamas LAP panaikinimo klausimą, neišspręstą įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu, kurio teisėtumas bei pagrįstumas tikrinamas kasacine tvarka, turi aiškintis, ar išnyko pagrindas taikyti LAP. Nustačius, kad toks pagrindas neišnyko, taikytos LAP neturi būti panaikinamos tik todėl, kad teismo procesinis sprendimas įsiteisėjo, o prašymas dėl šių priemonių taikymo gali būti pateiktas kasacinės instancijos teismui.

LAP dalyvaujančių byloje ir kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali panaikinti teismas, kurio žinioje yra byla, po įsiteisėjusio teismo sprendimo peržiūrėjimo kasacine tvarka[553]. Pavyzdžiui, vienoje byloje, kurioje buvo taikytos LAP, teismas nutraukė civilinę bylą pagal ieškovo ieškinį atsakovams dėl turto pripažinimo asmenine nuosavybe ir atidalinimo. Ieškovo kasacinį skundą priėmė LAT atrankos kolegija. Byloje buvo gautas atsakovų prašymas panaikinti LAP. LApT nurodė, kad:

> „Nėra pagrindo panaikinti taikytas LAP, nes pagrindas šias priemones taikyti neišnyko. Byloje galimas kitokio teisinio rezultato pasiekimas laikytinas pakankamu pagrindu teigti, kad LAP taikymas būtinas teismo sprendimo įvykdymui užtikrinti. Priešingu atveju, panaikinus LAP, gali susiklostyti situacija,

551 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1047-370/2021.
552 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-82-236/2020.
553 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1492-186/2018.

kai, viena vertus, kasaciniam teismui nebuvo pateiktas prašymas taikyti LAP vien dėl to, kad LAP dar tebegaliojo, kita vertus, apeliacinės instancijos teismas paliktų nepakeistą skundžiamą nutartį, kuria panaikintos LAP po to, kai LAT jau yra bylą išnagrinėjęs kasacine tvarka, nors dar nėra priėmęs ir paskelbęs nutarties. Taigi, prašymas panaikinti LAP atmestinas.“[554]

Speciali LAP panaikinimo taisyklė, kuri nėra įtvirtina CPK, yra ta, kad teismas, patvirtinęs taikos sutartį, turi *ex officio* spręsti dėl byloje pritaikytų LAP panaikinimo. LApT yra pažymėjęs, kad:

„Nei CPK 149 straipsnyje, reglamentuojančiame pritaikytų LAP panaikinimo klausimą, nei CPK 150 straipsnyje, reglamentuojančiame LAP galiojimą įvairiais bylos išsprendimo iš esmės atvejais, tiesiogiai nėra įtvirtinta teismo pareiga savo iniciatyva spręsti įsiteisėjusia teismo nutartimi byloje pritaikytų LAP panaikinimo (galiojimo) klausimą tuo atveju, kai šalys sudarė taikos sutartį, bet joje neaptarė LAP taikymo poreikio. Kita vertus, ir, nutraukiant bylą, taikant įstatymo analogiją, dėl LAP galiojimo bei jų poreikio taip pat turėtų būti pasisakyta (CPK 3 str. 6 d., 150 str. 2, 3 d.).“[555]

Apibendrinant, CPK 150 straipsnis reglamentuoja skirtingus LAP galiojimo atvejus, ieškinį patenkinus ir ieškinį atmetus. Ieškinio patenkinimo atveju LAP galioja iki teismo sprendimo įvykdymo, o, ieškinį atmetus, pritaikytos LAP galioja iki teismo sprendimo įsiteisėjimo. Kalbant apie antrąjį atvejį, tai nėra absoliuti taisyklė, nes tam tikrais atvejais teismas gali panaikinti pritaikytas LAP, jeigu tai pažeidžia proporcingumo ir ekonomiškumo principus (CPK 149 straipsnis). Tuo atveju, jeigu teismas nutraukia bylą, patvirtinęs taikos sutartį, jis turi pareigą *ex officio* panaikinti byloje pritaikytas LAP.

8.2. LAP panaikinimo institutas

CPK 149 straipsnio 1 dalyje tiesiogiai nėra nurodytas LAP panaikinimo pagrindas, tačiau pagal CPK nuostatas, reglamentuojančias LAP taikymą, teismo taikytos LAP turi būti panaikinamos, jei dėl pasikeitusių aplinkybių išnyko šių priemonių taikymo pagrindas arba LAP taikymas nebeatitinka proporcingumo ar ekonomiškumo principų reikalavimų[556]. Taigi,

554 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1492-186/2018.
555 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-471-464/2019.
556 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-969-330/2021.

LAP naikinimo sąlygos yra alternatyvios, t. y. pakanka įrodyti bent vienos iš jų egzistavimą – dėl pasikeitusių aplinkybių išnykusį LAP taikymo pagrindą arba, kad LAP taikymas nebeatitinka proporcingumo ar ekonomiškumo principų reikalavimų[557].

Šiuo atveju svarbu akcentuoti tai, kad aplinkybės, galimai lemiančios LAP panaikinimą, turi atsirasti, susiformuoti jau po nutarties dėl LAP priėmimo. Skirtingai nuo prašymo panaikinti LAP, skundą dėl nutarties, kuria taikytos LAP, teismas turėtų vertinti retrospektyviai, t. y. nutarties teisėtumas ir pagrįstumas turėtų būti vertinamas, analizuojant tuos duomenis, kurie buvo pateikti bylą nagrinėjant skundžiamos nutarties priėmimo metu[558]. Taigi, ir prašymas panaikinti taikytas LAP, kitaip nei atskirasis skundas, turėtų būti grindžiamas ne nutarties dėl LAP neteisėtumu, o po nutarties priėmimo pasikeitusiomis aplinkybėmis[559]. Pavyzdžiui, vienoje byloje naujos aplinkybės buvo grindžiamos tuo, kad sprendimas už akių, kuris buvo priimtas byloje, buvo panaikintas ir bylos nagrinėjimas iš esmės atnaujintas. LApT pažymėjo, kad:

> „LAP taikymo klausimas dažniausiai kyla ir yra teismo išsprendžiamas iki bylos išnagrinėjimo ir galutinio sprendimo priėmimo. Analizuojamu atveju LAP taikymo pagrindai taip pat buvo įvertinti dar iki bylos išnagrinėjimo ir sprendimo už akių priėmimo. Taigi, sprendimo už akių priėmimas ir pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo patenkinimas nėra tos aplinkybės, kurios galėtų keisti LAP taikymo pagrindus.“[560]

Kitoje byloje, sprendžiant dėl LAP panaikinimo, šalis nurodė, kad naujos aplinkybės yra tokios, kad šalis padidino savo darbuotojų skaičių, todėl didėja įmonės veiklos apimtis. LApT išaiškino, kad:

> „LAP taikymo šiuo konkrečiu atveju tikslingumo nepaneigia ir atsakovų nurodoma aplinkybė apie darbuotojų skaičiaus įmonėje augimą ir su tuo susijusį veiklos apimties didėjimą. Veiklos plėtimas reiškia ne tik pajamų, bet paprastai ir atitinkamų įsipareigojimų didėjimą, naujų rizikų, kurios nebūtinai gali pasiteisinti, prisiėmimą, taigi, veiklos plėtimo šiuo metu ir darbuotojų skaičiaus didėjimo faktas pats savaime neužtikrina įmonės geros turtinės padėties stabilumo ilgesnėje perspektyvoje ir todėl, ape-

557 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1209-516/2022.

558 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-819-790/2019, 66 punktas.

559 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-357-467/2022.

560 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-969-330/2021.

liacinės instancijos teismo įsitikinimu, nelaikytinas mažinančiu skolinių įsipareigojimų ieškovei palankaus teismo sprendimo atveju neįvykdymo riziką.“[561]

Tam tikrais atvejais bendrovės vadovo pasikeitimas byloje taip pat yra vertinamas kaip pasikeitusios aplinkybės LAP kontekste, kadangi LAP anksčiau buvo taikytos, įrodinėjant buvusio vadovo nesąžiningumą ir grėsmę, kad įmonės piniginės lėšos bus iššvaistytos[562]. Tačiau būtina kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti aplinkybes, kurios buvo pagrindas konstatuoti nesąžiningumą byloje ir vertinti tai, ar jos iš tikrųjų išnyko.

Susiklosto situacijos, kai LAP prašo panaikinti asmenys, kurie nedalyvauja byloje. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė prašė iš atsakovų solidariai priteisti 2 266 873,77 JAV dolerių skolą. Pirmosios instancijos teismas areštavo atsakovams priklausantį nekilnojamąjį ir kilnojamąjį turtą, turtines teises, priklausančias atsakovams ir esančias pas atsakovus. Pareiškėja (byloje nedalyvaujantis asmuo) prašė panaikinti LAP, nes įgijusi ir įregistravusi savo nuosavybės teisę į butą, esantį atsakovams priklausančiame žemės sklype, kreipėsi į Nacionalinę žemės tarnybą, kuriai priėmus atitinkamus sprendimus, buvo sudaryta nuomos sutartis. Tačiau pareiškėja negali įregistruoti sudarytos nuomos sutarties viešajame registre dėl atsakovui taikytų LAP. LApT pažymėjo, kad:

„Šiuo atveju byloje areštuota turtinė nuomos teisė į valstybinį žemės sklypą nebepriklauso atsakovei, nes nuo 2015 m. gruodžio 28 d. susitarimo sudarymo ši teisė priklauso pareiškėjai. Todėl negalint praplėsti subjektų, kurių atžvilgiu taikomos LAP, rato, **bei nustačius, kad LAP jau neatitinka realios susiklosčiusios situacijos, pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė dėl tokios LAP dalies panaikinimo tikslingumo.** Priešingu atveju būtų pažeisti LAP taikymo principai, pagal kuriuos LAP turi būti parenkamos, atsižvelgiant į faktines bylos aplinkybes, vadovaujantis ekonomiškumo, proporcingumo ir efektyvumo principais (CPK 145 straipsnio 2 dalis) bei nepaisoma bendrųjų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijų (CPK 3 straipsnio 7 dalis).“[563]

561 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-695-516/2017.
562 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-341-912/2024.
563 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1091-186/2016.

Susiklostė situacija, kai individualiai įmonei iškelta bankroto byla. Klaipėdos apygardos teismas 2018 m. rugsėjo 7 d. nutartimi patenkino nemokumo administratorės prašymą dėl LAP taikymo ir areštavo įmonės savininkui priklausantį nekilnojamąjį turtą, o jo nesant ar esant nepakankamai – kilnojamąjį turtą bei pinigines lėšas, neviršijant 13 606,16 Eur sumos, uždraudžiant turtą perleisti tretiesiems asmenims. Klaipėdos apygardos teismas 2020 m. sausio 13 d. nutartimi leido nemokumo administratorei nukreipti išieškojimą į asmeninį įmonės savininko turtą, įskaitant ir turtą, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, neviršijant kreditorinių reikalavimų sumos. Pareiškėja pateikė prašymą panaikinti jos turtui – 67/100 negyvenamajai patalpai – parduotuvei su bistro baru – teismo nutartimi pritaikytas LAP, motyvuodama tuo, kad teismas 2020 m. sausio 7 d. sprendimu nutraukė ginčijamą pirkimo–pardavimo sutartį, taigi, turtinė teisė į nurodytą turtą pareiškėjai nebepriklauso. LApT išaiškino, kad:

> „Tarp šalių sudaryta pirkimo–pardavimo sutartis yra nutraukta teismo sprendimu, įmonės savininkui pažeidus mokėjimo sąlygas, teismo sprendimas įsiteisėjęs, taigi, įmonės savininkui turtinė teisė į pareiškėjos turtą nebepriklauso, todėl yra pagrindas panaikinti pareiškėjos turtui taikytas LAP. Tuo tarpu LAP taikymas byloje nedalyvaujančio asmens turtui, į kurį negali būti nukreipiamas išieškojimas, apriboja, pažeidžia ir suvaržo šio byloje nedalyvaujančio asmens (pareiškėjos) teises.“[564]

Praktikoje prašymas panaikinti LAP grindžiamas ir proporcingumo bei ekonomiškumo principų pažeidimu. Pavyzdžiui, vienoje byloje nurodė, kad dėl žemės sklypui taikyto arešto atsakovė patiria ir ateityje gali patirti neproporcingus nuostolius, negalėdama vykdyti su įmone sudarytos jungtinės veiklos sutarties bei su trečiaisiais asmenimis sudarytų preliminarių butų pirkimo pardavimo sutarčių, todėl pažeidžiami tiek pačios apeliantės, tiek ir kitų asmenų teisės bei teisėti interesai. LApT pažymėjo, kad atsakovės įsipareigojimų pagal preliminariąsias sutartis neįvykdymo nėra pagrindo sieti su žemės sklypo areštu. Todėl argumentai, kad dėl žemės sklypo arešto atsakovė gali patirti nuostolių, negalėdama įvykdyti preliminariųjų sutarčių, yra nepagrįsti. Buvo atsisakyta panaikinti LAP[565].

Tam tikrais atvejais LAP panaikinamos vien dėl to, kad atsakovė pripažįstą ieškinį. LApT vienoje byloje pažymėjo, kad, nors nagrinėjamoje

564 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-642-910/2022.
565 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-516/2018.

byloje ieškovė išvardino aplinkybes, jos manymu, pagrindžiančias atsakovės nesąžiningumą, tačiau pažymėtina, kad atsakovė ieškinį pripažįsta. Taigi, byloje nustatytos aplinkybės – atsakovės ieškinio pripažinimas – pagrindžia, kad byloje neegzistuoja reali grėsmė ieškovei palankaus teismo sprendimo įvykdymui, todėl nėra pagrindo taikyti atsakovės turto arešto ir stabdyti antstolės vykdomą išieškojimą vykdomosiose bylose[566]. Tačiau reikia turėti omenyje, kad atsakovas gali deklaratyviai pripažinti ieškinį, nors iš tikrųjų siekti išvengti būsimo teismo sprendimo įvykdymo. Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju reikia įvertinti, ar išnyko aplinkybės, pagrindžiančios grėsmę teismo sprendimo įvykdymui.

Šiuo konkrečiu atveju pažymėta, kad, nutraukus ikiteisminį tyrimą, kurio vykdymas lėmė atsakovo nesąžiningumo požymio egzistavimą LAP taikymo kontekste, nebėra pagrindo taikyti atsakovo interesus itin varžantį procesinį institutą[567].

Jau minėta, kad, nors pagal bendrą taisyklę, teismui atmetus ieškinį, LAP, kurios buvo taikytos, paliekamos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo (CPK 150 straipsnio 2 dalis), tačiau išimtiniais atvejais teismas gali panaikinti LAP, jei tai pažeidžia ekonomiškumo bei proporcingumo principus (CPK 149 straipsnis). Vienoje byloje LApT išaiškino, kad:

> „Pritaikytos LAP yra labai varžančio pobūdžio. Pritaikytomis LAP dar nuo 2016 m. gruodžio 23 d. (t. y. beveik trejus metus) sustabdytas vykdymo procesas dėl 3 175 342,86 Eur sumos išieškojimo atsakovės naudai. Tokiu būdu vien LAP byloje taikymu ieškovas iš esmės pasiekė ieškinyje suformuluotų reikalavimų patenkinimą, nes priverstinio vykdymo veiksmai jo atžvilgiu neatliekami. Tuo tarpu ieškovas pateiktuose procesiniuose dokumentuose nepagrindė, kad atsakovės veiksmais jam daroma žala yra nepataisoma, t. y. kad ieškinio galimo patenkinimo apeliaciniame procese atveju ji negalėtų būti pašalinta, taikant žalos atlyginimo ar prievolės įvykdymo atgręžimo institutą. LApT vertinimu, ieškovo subjektyvaus pobūdžio nuogąstavimai dėl atsakovės turtinės padėties, kiek tai susiję su atsakovės galimybe pašalinti neigiamus padarinius, galinčius atsirasti priverstinio išieškojimo procese, yra nepakankami LAP taikymą tęsti neribotą laiką. Esant tokioms aplinkybėms ir pasikeitusiai situacijai, kai ieškovės ieškinys pirmosios instancijos teismo sprendimu yra atmestas,

566 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-987-1120/2021.
567 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-79-302/2023.

> LAP palikimas galioti, apeliacinio teismo vertinimu, suteiktų aiškų prioritetą ieškovo interesams ir pažeistų ekonomiškumo bei proporcingumo principus.“[568]

Pasitaiko atvejų, kai teismas panaikina LAP, remdamasis baudžiamojoje byloje nustatytais prejudiciniais faktais. Byloje susiklostė situacija, kai atsakovai, siekdami LAP panaikinimo, rėmėsi tuo, kad po LAP pritaikymo priimtame ir įsiteisėjusiame nuosprendyje baudžiamojoje byloje konstatuotos aplinkybės paneigia nagrinėjamoje civilinėje byloje atsakovams pareikštų priešieškinio reikalavimų *prima facie* pagrįstumą, t. y. nelikus vienos iš būtinų sąlygų, atsakovų atžvilgiu pritaikytos LAP turi būti panaikintos (CPK 144 straipsnio 1 dalis, 149 straipsnio 1, 3 dalys). LApT pažymėjo, kad:

> „Įsiteisėjusiame teismo nuosprendyje pateiktas faktinių aplinkybių teisinis vertinimas baudžiamosios atsakomybės kontekste nesaisto civilinę bylą nagrinėjančio teismo, kuris tas pačias faktines aplinkybes turi teisiškai kvalifikuoti civilinės teisės normų reglamentuojamų teisinių santykių požiūriu. Atsakovų atskirojo skundo argumentai nepatvirtina, kad, įsiteisėjus teismo nuosprendžiui baudžiamojoje byloje, išnyko viena iš būtinųjų LAP taikymo sąlygų – *prima facie* priešieškinio pagrįstumas (CPK 144 straipsnio 1 dalis), todėl sutiktina su pirmosios instancijos teismo išvada, jog nėra pagrindo panaikinti atsakovų turtui pritaikytas LAP (CPK 149 straipsnio 1, 3 dalys).“[569]

Pažymėtina, kad praktikoje pasitaiko atvejų, kai šalis prašo panaikinti pritaikytas LAP, nes užsienio teismo sprendimas, kurį prašė pripažinti ir leisti vykdyti, buvo panaikintas[570].

Apibendrinant, LAP privalo būti panaikintos tais atvejais, kai LAP praranda prasmę dėl pasikeitusių aplinkybių arba dėl to, kad jos nebeatitinka proporcingumo ar ekonomiškumo principų. Prašymą panaikinti LAP taip pat gali pateikti asmenys, kurie nedalyvauja byloje, jeigu jų teisės yra nepagrįstai suvaržomos.

III. KONKREČIŲ PAGRINDINIŲ LAP TAIKYMAS

CPK 145 straipsnio 1 dalyje yra pateikiamas nebaigtinis LAP sąrašas. CPK 145 straipsnio 1 dalies 13 punktas numato, kad LAP gali būti ir kitos įstatymuose numatytos ar teismo pritaikytos priemonės, kurių nesiėmus,

---

568 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-705-330/2019.
569 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-647-910/2022.
570 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-370/2016.

teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti ar pasidaryti nebeįmanomas. Dėl greitai besikeičiančių visuomeninių santykių įstatymų leidėjas negali nustatyti baigtinio konkrečių LAP rūšių, tačiau teismas turi galėti taikyti tokias priemones, kurios yra būtinos užtikrinti asmens teisės į teisminę gynybą tinkamą įgyvendinimą. Tokiais atvejais teismas turi teisę taikyti originalaus pobūdžio LAP, kuri gali būti ir nenumatyta įstatyme, tačiau būtina užtikrinant pareiškėjo interesus. LAP įvairovė pabrėžiama ir teisės doktrinoje[571].

Įstatymų leidėjas, detalizuodamas LAP rūšis, neišskiria ir nenurodo, kokios rūšies LAP turėtų būti taikomos atitinkamos kategorijos civilinėse bylose[572]. Teismui kiekvieną kartą reikia nuspręsti, ar prašoma taikyti priemonė atitinka faktinę situaciją. Visgi, tai nereiškia, kad bet kokie teismo įpareigojimai gali atlikti LAP funkcijas. Pavyzdžiui, civilinės bylos iškėlimo fakto įregistravimas Nekilnojamojo turto registre yra informacinio pobūdžio ir šiuo atveju neatlieka LAP funkcijų[573].

Keltinas klausimas, ar tikrai pagrįsta visoms LAP taikyti vienodas LAP taikymo taisykles. CPK nedetalizuoja skirtingų LAP taikymo pagrindų skirtingoms LAP rūšims, bet akivaizdu, kad, pavyzdžiui, nesąžiningumo nustatymas gali būti aktualus, sprendžiant dėl turto arešto, bet taikant kitokio pobūdžio LAP (pavyzdžiui, sprendžiant dėl laikino vaiko gyvenamosios vietos nustatymo), tai gali neturėti jokios reikšmės. Kaip antai, Vokietijos civiliniame procese turto areštas yra atskirtas nuo kitų LAP rūšių ir nurodomi tam tikri skirtumai: „Pirma, arešto paskirtis yra suteikti piniginių reikalavimų apsaugą, o kitų LAP rūšių – visų kitų reikalavimų apsaugą; antra, vienai ir tai pačiai reikalavimo teisei apsaugoti negali būti tuo pačiu metu nustatytas ir areštas, ir kitos LAP rūšys. Pavyzdžiui, kreditoriaus reikalavimo teisė išreikalauti daiktą iš svetimo neteisėto valdymo užtikrinama su apsaugos potvarkiu, o reikalavimas atlyginti nuostolius, kilusius dėl pirmosios teisės pažeidimo – arešto nustatymu; <...> trečia, kitaip negu arešto nustatymo procese, kitos LAP rūšys paprastai yra priimamos žodiniame bylos nagrinėjimo procese; ketvirta, vadinamoji išsprendimo suma – užstatas[574] – nustatoma tik teismo įsakymuose dėl turto arešto. Kitoms LAP rūšims tai netinka, kadangi jais paprastai užtikrinami nepiniginiai kreditoriaus reikalavimai.“[575]

---

571 Pvz., Mikelėnas, supra note, 1: 378–379.

572 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1249-790/2020.

573 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-433-186/2017.

574 Atitikmuo Lietuvos teisėje įtvirtintas CPK 148 straipsnio 2 dalyje.

575 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga...“ , supra note, 9: 102.

Lietuvos teismų praktikoje taikant LAP ne visada aiškiai atskiriami skirtingų LAP bruožai, konkrečių priemonių paskirtis ir ypatumai, todėl tikslinga aptarti kiekvieną iš jų, atskleidžiant pagrindinių LAP rūšių sampratą ir turinį.

1. Turto areštas

Turto areštas[576], kaip viena iš LAP rūšių, buvo numatyta dar Trečiajame Lietuvos Statute, todėl pagrįsta teigti, kad tai pagrindinė ir viena seniausių LAP taikymo formų Lietuvos teisėje. Šiuolaikinėje teisėje turto areštą numato CPK, tačiau jos taikymas neatsiejamas ir nuo Turto arešto aktų registro įstatymo, kuris ne tik pateikia turto arešto apibrėžtį, bet ir nustato turto arešto aktų įregistravimo tvarką, šiame registre registruojamus duomenis, jų teisinį statusą.

Turto areštas – įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis taikomas priverstinis nuosavybės teisės į turtą arba atskirų jos sudedamųjų dalių – valdymo, naudojimosi ar disponavimo – laikinas apribojimas, siekiant užtikrinti įrodymus, civilinį ieškinį, galimą turto konfiskavimą, taip pat baudų ir nesumokėtų įmokų išieškojimą, kreditorių reikalavimų patenkinimą, kitų reikalavimų ir įsipareigojimų įvykdymą (Turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 3 dalis).

Turto arešto institutas nėra skirtas turto ar piniginių lėšų sukaupimui, šios priemonės taip pat nėra skirtos asmens, kuriam dar tik pareikšti reikalavimai, turto sudėties nustatymui, turto masės ar jo turtinės padėties identifikavimui, turto sukaupimui, kad iš jo būtų galima vėliau išieškoti teismo sprendimu priteistas lėšas, jeigu toks sprendimas būtų priimtas. Šio instituto paskirtis kita – išsaugoti asmens, kuriam pareikšti turtinio pobūdžio reikalavimai, turtą, kai esama duomenų apie galimai nesąžiningų veiksmų atlikimą, sąmoningą siekį pabloginti savo turtinę padėtį ir taip išvengti būsimo išieškojimo iš šio turto pagal teismo sprendimą[577]. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad, areštavus turtą ir uždraudus juo disponuoti, negalimi asmenų susitarimai dėl areštuoto turto pardavimo, perdavimo kito asmens nuosavybėn, o jei tokie daromi – yra niekiniai ir negaliojantys CK 1.80 straipsnio pagrindu[578].

---

576 Žodis „areštas“ kildinamas iš liaudies lotynų kalbos (angl. *vulgar Latin*) žodžio arrestare, kas iš esmės yra dviejų lotyniškų žodžių *ad* (priešdėlis „į“) ir *restāre* (stabdyti, palikti esamoje padėtyje) dūrinys.

577 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-959-302/2021.

578 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-128-686/2015, 2024 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-8-611/2024 ir kt.

Taigi, turto areštas yra specifinė LAP priemonė, kurios paskirtis siejama su atsakovo nesąžiningumu. Turto arešto paskirtis yra nesąžiningų veiksmų užkardymas, o ne galimo skolininko turto suvaržymas, nesant tam pagrindo[579]. LAP – turto areštas – gali būti taikomos tik tada, kai yra bent tikėtinų duomenų apie atsakovo nesąžiningumą, pavyzdžiui, kad atsakovas galėtų paslėpti, perleisti, įkeisti turimą turtą ar kitaip jį apsunkinti ir ateityje vengti jam nepalankaus sprendimo vykdymo[580].

Turto areštas neturi būti taikomas vien todėl, kad atsakovė neturi tiek turto, kad užtektų ieškinio reikalavimams patenkinti, nes tokio teismo sprendimo nevykdymą lemia objektyvios su atsakovės turtine padėtimi susijusios aplinkybės (reikalavimo ir turto disproporcija), o ne LAP netaikymas[581]. Tokiais atvejais teismų praktikoje paprastai atsisakoma taikyti turto areštą[582].

Turto areštas taip pat privalo atitikti esminius LAP taikymo principus (ekonomiškumą, proporcingumą ir teisingumą). Pavyzdžiui, susiklosto atvejai, kai atsakovė argumentuoja, kad nėra pagrindo taikyti turto arešto, nes, areštavus jai nuosavybės teise priklausantį nekilnojamąjį turtą, **ji nebegalės pratęsti nurodyto nekilnojamojo turto nuomos sutarties,** t. y. iš esmės taikomi apribojimai yra neproporcingi ir neteisingi. LApT atmetė tokius argumentus:

> „Išnuomoto nekilnojamojo turto nuomos (panaudos) sutarties šis turto areštas nekeičia (CPK 686 straipsnio 1 dalis), o iš byloje esančių duomenų aišku, kad pagal skundžiamą nutartį areštuotas turtas yra išnuomotas UAB „Ketvirtadienio projektas“. Taigi, LAP taikymu negalima įsiterpti į iki jų taikymo atsiradusius tarp nuomos sutarties šalių materialiuosius teisinius santykius, juos pakeisti ar nutraukti. Priverstinio vykdymo tvarka vykdant iš turto, kuris yra savininko išnuomotas, antstolis gali reikalauti nutraukti nuomos sutartį tik CK numatytais pagrindais (CPK 686 straipsnio 1 dalis).“[583]

Anglijos teisėje turto areštas ilgą laiką nebuvo taikomas argumentuojant tuo, kad tokiu atveju teismai įvestų „visiškai naują ir neteisingą principą“. Tačiau 1975 m. Anglijos teismų praktikoje įvyko lūžis: lordas Denn-

579 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-808-467/2022.

580 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1643-407/2017.

581 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1073-464/2017.

582 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1202-302/2017.

583 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-638-798/2021

ing'as byloje *Mareva Compania Naviera S. A. v. International Bulk Carriers S. A.* pritaikė šią priemonę ir nuo šios bylos atsirado minėtos LAP rūšies – turto arešto – precedentas, kuris imtas vadinti *Mareva injunction*[584]. 1999 m. balandžio mėn. Anglijoje įsigaliojo civilinio proceso taisyklės (CPR), kurios pakeitė terminologiją – *freezing order* (taip pat *freezing injunction*)[585]. Taigi, *Mareva injunction* įgavo oficialų pavadinimą, kuris siejamas su pačia LAP rūšimi (turto areštu), o ne su teismo precedento (bylos) pavadinimu. Doktrinoje pažymima, kad reikalavimai turto arešto taikymui yra: a) ieškinys turi būti teisingas[586] Anglijoje ir Velse; b) byloje sprendžiama rimta byla (angl. good arguable case); c) atsakovas turi turto jurisdikcijoje; ir d) reali rizika, kad atsakovas gali iššvaistyti šį turtą prieš įvykdant teismo sprendimą[587]. Be šių sąlygų, taip pat pažymima teismo diskrecijos teisė, nes ši priemonė gali būti taikoma tik tada, kai ji yra „teisinga ir pagrįsta" (angl. *just and convenient*)[588].

Teisės doktrinoje, analizuojančioje Vokietijos turto arešto institutą, pabrėžiama, kad Vokietijoje yra dvi turto arešto rūšys: **turto areštas** (vok. *dinglicher Arres*t) arba **asmens areštas** (vok. *persönlicher Arrest*)[589]. Vokietijos CPK 918 numato, kad asmens areštas yra galimas tik tokiu atveju, jei to reikia, siekiant užtikrinti priverstinį išieškojimą iš skolininko turto, kai kyla pavojus tokiam priverstiniam išieškojimui. Teisės doktrinoje atkreipiamas dėmesys, kad ši priemonė taikoma labai retai ir yra išskirtinio pobūdžio[590]. Taigi, „asmens areštas turi subsidiarumo pobūdį – kur užtenka turto arešto, asmens areštas neturi būti nustatomas, todėl pastarasis praktiškai taikomas tik tais atvejais, kai kyla pavojus būsimo teismo sprendimo įvykdymui, bet nėra žinomas skolininko turtas arba nežinoma jo buvimo vieta."[591]

Be bendrųjų tinkamo proceso sąlygų, išskiriamos dvi papildomos sąlygos, siekiant taikyti areštą: „a) piniginio reikalavimo buvimas; b) arešto pagrindas (vok. *Arrestgrund*), kuris yra skirtingas turtinio ir asmeninio arešto nustatymo atvejais. Pagrindas paskirti turto areštą – egzistuojantis pavojus, kad, neareštavus skolininko turto, būsimo teismo sprendimo priverstinis vykdymas pasidarytų iš viso neįmanomas arba iš esmės pasunkėtų.

---

584 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos..." , *supra note,* 9: 118.

585 Sime, *supra note,* 49: 482.

586 Turima omenyje, kad teismas turi turėti asmeninę jurisdikciją (*in personam*) atsakovui (žr. *Ibid.,* 484).

587 *Ibid.,* 483.

588 Pelenis, „Laikinosios teisinės apsaugos..." , *supra note,* 9: 118; Sime, *supra note,* 49: 483.

589 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga..." , *supra note,* 9: 98.

590 Jobert, *supra note,* 60: 163.

591 Pelenis, „Laikinoji teisinė apsauga..." , *supra note,* 9: 98–99.

Būsimo teismo sprendimo įvykdymo pavojų gali sukelti tiek paties skolininko, tiek trečiojo asmens veiksmai bei atsitiktinės aplinkybės, pavyzdžiui, nerūpestinga, lengvabūdiška prekyba ir jai skirtų priemonių naudojimas ne visai verslo tikslams; turto slapstymas arba įtarimą keliantys sandoriai dėl skolininko turto perleidimo ar apsunkinimo; skolininko pabėgimo tikimybė bei dažnai besikeičianti jo buvimo vieta. Šiaip bloga skolininko turtinė padėtis bei kitų to paties skolininko kreditorių buvimas (vadinamoji kreditorių konkurencija) nėra arešto skyrimo pagrindas."[592] Šiuos Vokietijos teisėje įtvirtintus pagrindus galima būtų sugretinti su Lietuvoje vartojamomis LAP taikymo sąlygomis, t. y. tikėtinu ieškinio pagrįstumu ir grėsme teismo sprendimo įvykdymui.

Kalbant apie turto arešto institutą, svarbu pažymėti, kad kontinentinės teisės tradicijoje ši priemonė yra nukreipta į turtą (*in rem*), o bendrosios teisės tradicijoje ji yra nukreipta į asmenį (*in personam*)[593].

Paminėtina, kad turto areštas, kaip LAP, gali būti taikoma, siekiant užtikrinti jūrinius suvaržymus. Tuo tikslu gali būti areštuojamas specifinis objektas – laivas. Šią procedūrą reglamentuoja 1952 m. Tarptautinė konvencija dėl kai kurių taisyklių, susijusių su laivų areštu, suvienodinimo[594]. Tačiau tokia priemonė gali būti taikoma tik tuo atveju, kai laivas yra Lietuvos Respublikos teritorijoje. Laivui išplaukus iš Lietuvos Respublikos teritorinių vandenų, Lietuvos Respublikos teritorijoje nėra arešto objekto ir neliko teisinio pagrindo taikyti jūrinio reikalavimo užtikrinimo priemones Lietuvos teismo procesiniu sprendimu[595].

Teismas, taikydamas atsakovui priklausančio turto areštą, nutartyje turi aiškiai nurodyti atsakovo nuosavybės teisių turiniui taikytinus apribojimus[596]. Teismas nustato skirtingo dydžio ir pobūdžio ribojimus, t. y. apriboja visas arba tik dalį areštuojamo daikto savininko turimų daiktinių teisių, esančių nuosavybės teisės sudėtinėmis dalimis (CK 4.37 straipsnis). Kadangi kiekviena iš šių daiktinių teisių – valdymo, naudojimosi ir disponavimo – savo turiniu yra skirtingo pobūdžio, kiekvienos iš šių daiktinių teisių laikinas apribojimas sukelia skirtingo pobūdžio suvaržymus daikto

592 *Ibid.,* 98.

593 Kyriakides, *supra note,* 53: 35, 38.

594 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-603-910/2023.

595 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1105-910/2023.

596 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1337-464/2021.

savininkui[597]. Remiantis CPK 675 straipsnio 3 dalimi, jeigu teismo nutartyje arba kitame dokumente, kurio pagrindu vykdomas turto areštas, nenurodyta, kad uždraudžiamas ar apribojamas turto valdymas ir (arba) naudojimas, laikoma, kad taikomas **tik draudimas disponuoti turtu**[598].

Pažymėtina, kad disponavimo turtu ribojimų nustatymo tikslas yra antrosios ginčijamų teisinių santykių šalies (atsakovo) turto išsaugojimas[599], taigi, disponavimo turtu ribojimų nustatymo paskirtis yra konservacinė, o jų tikslas – ginčijamų teisinių santykių šalies (atsakovo) turto išsaugojimas, jeigu kyla abejonių, kad šis turtas gali būti perleistas būtent siekiant ateityje išvengti atsiskaitymo su savo kreditoriais ar prievolių jiems įvykdymo[600]. Atsižvelgiant į šios nuosavybės teisės sudėtinės dalies turinį, tai mažiausiai apriboja skolininko turtinę padėtį.

Vienoje byloje apeliantai įrodinėjo, kad LAP pritaikymas atsakovams gali turėti neproporcingai neigiamos įtakos atsakovų išlaikomų dviejų nepilnamečių vaikų interesams. LApT išaiškino, kad:

> „Ieškovas pateikė rašytinį įrodymą – antstolės sudarytą 2017 m. spalio 9 d. turto aprašą, iš kurio matyti, kad vykdant skundžiamą nutartį buvo aprašytas atsakovams priklausantis nekilnojamasis turtas. Apeliantai nepateikė duomenų, kad šio turto nepakanka ieškovo reikalavimams užtikrinti ir kad jiems faktiškai buvo apribotas naudojimasis turimomis lėšomis vykdant būtent skundžiamą teismo nutartį. Antra, pagal CPK 145 straipsnio 6 dalį, areštavus lėšas, esančias kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigų sąskaitose, leidžiama su jomis atlikti tik tas operacijas, kurios nurodytos teismo nutartyje. Teismas, leisdamas atlikti tam tikras operacijas, nurodo antstoliui nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota operacijoms atlikti. Šiuo atveju pirmosios instancijos teismas skundžiamoje nutartyje nurodė, kad atsakovams leidžiama kiekvieną mėnesį disponuoti gaunamomis pajamomis, neviršijančiomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto vienos minimalios mėnesinės algos dydį. Taip pat teismas pavedė nutartį vykdančiam antstoliui surasti ir aprašyti areštuojamą turtą,

597 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1607-464/2016.

598 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1337-464/2021.

599 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-971-330/2021.

600 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1199-330/2022.

nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota nutarties rezoliucinėje dalyje nurodytoms operacijoms su areštuotomis piniginėmis lėšomis atlikti. Taigi, apeliantai nepagrįstai teigia, kad LAP neproporcingai pažeidžia jų nepilnamečių vaikų interesus.“[601]

Areštuojant atsakovo turtą, kyla klausimų, kiek ir kokia apimtimi areštuoti turtą. Todėl, visų pirma, areštuojamas nekilnojamasis turtas, kilnojamasis turtas ir tik paskiausiai – piniginės lėšos. Jei atsakovas yra fizinis asmuo, tai draudžiama areštuoti buities, ūkio, darbo, mokymosi reikmenis ir kitą turtą, kuris būtinas skolininkui ar jo šeimai gyventi, dirbti pagal profesiją ar mokytis, visus būtinus vaikų ir neįgaliųjų reikmenis (CPK 668 straipsnis). Taip pat draudžiama areštuoti pinigines sumas, kurios atsakovui priklauso kaip motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos, išmokos vaikams, laidojimo pašalpos ir pan. (CPK 739 straipsnis).

Vienoje byloje apeliantas nurodė, kad skundžiama nutartimi pritaikius LAP buvo pažeista bylos **šalių teisių ir interesų pusiausvyra,** kadangi, areštavus jam priklausančias lėšas, esančias jo banko sąskaitoje, buvo suvaržyta teisė naudotis vieninteliu pajamų šaltiniu – gaunama pensija. LApT nurodė, kad:

„Pirmosios instancijos teismas, parinkdamas taikytinas LAP, minėtų principų nepažeidė, kadangi pirmiausia areštavo apeliantui priklausantį kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą bei turtines teises, leidžiant šiuo turtu naudotis, o tik jo nesant pakankamai – areštuoti pinigines lėšas. Iš areštuotų piniginių lėšų teismas leido atsiskaityti su ieškove pagal pareikštą ieškinį bei disponuoti lėšų suma, reikalinga būtiniausiems poreikiams tenkinti. Be kita ko, taip pat nurodė antstoliui, kad jis turi nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota apelianto bei kitų atsakovų būtiniausiems poreikiams tenkinti.“[602]

Pažymėtina, kad piniginių lėšų areštas yra viena labiausiai asmens teises varžančių priemonių, kurios taikymas gali sukelti itin neigiamas pasekmes atsakovui, todėl tokia LAP gali būti taikoma **tik kraštutiniu atveju** ir tik esant svariems argumentams dėl jos taikymo būtinumo[603]. Vienoje byloje pažymėta, kad apeliantų nurodytas būtinumas imtis būtent tokių

601 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-203-186/2018.
602 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-476-236/2019.
603 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-808-467/2022.

LAP, kuriomis „pirmiausia areštuojamos atsakovei priklausančios piniginės lėšos, nėra pagrįstas. Iš VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto duomenų bazės išrašų matyti, kad ne visas, o tik dalis atsakovės nekilnojamojo turto yra įkeistas hipoteka. Apeliantai į bylą nepateikė duomenų, kad atsakovė neturėtų kilnojamojo turto, kuris galėtų būti areštuojamas ir iš kurio ateityje galėtų būti vykdomas išieškojimas apeliantų naudai, juo labiau, kad iš viešai prieinamų duomenų matyti, kad bendrovei šiuo metu priklauso dvi transporto priemonės. Tokiu atveju nėra pagrindo nukrypti nuo pradinio apeliantų prašymo ir įprastos mažiausiai asmens, kuriam tokios priemonės taikomos, interesus varžančios turto arešto tvarkos."[604]

Areštavus lėšas, esančias kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigų sąskaitose, leidžiama su jomis atlikti tik tas operacijas, kurios nurodytos teismo nutartyje. Teismas, leisdamas atlikti tam tikras operacijas, nurodo antstoliui nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota operacijoms atlikti. Nuo 2024 m. balandžio 1 d. įsigalioja CPK 145 straipsnio 6 dalies pakeitimai, kurie numato, kad teismo nutartyje nurodytas leidimas atlikti operacijas su areštuotomis lėšomis ar antstolio nustatyta konkreti suma, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota operacijoms atlikti, nestabdo tos pačios ar pirmesnės reikalavimų patenkinimo eilės išieškojimo vykdymo[605]. Iš aiškinamojo rašto matyti, kad įstatymų pakeitimas yra susijęs su CPK 626 straipsnio 3 dalies reglamentavimu, t. y. įstatymų leidėjas norėjo patikslinti, kad teismo nutartyje nurodytas leidimas atlikti operacijas nestabdo tos pačios ar pirmesnės reikalavimų patenkinimo eilės išieškojimo vykdymo[606].

Pažymėtina, kad teismo ir antstolio kompetencija pagal CPK 145 straipsnio 6 dalį yra atribota. Teismas, leisdamas atlikti tam tikras operacijas, nurodo antstoliui nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota operacijoms atlikti. Vienoje byloje pirmosios instancijos teismas įpareigojo ieškovų pasirinktą antstolį nustatyti leistiną sumą, kuria per vieną mėnesį gali disponuoti apeliantai, tačiau nenurodė jokių konkrečių piniginių operacijų, kurias galima

604 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.

605 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 82, 108, 145, 192, 590, 593, 596, 601, 602, 609, 610, 611, 614, 624-1, 626, 627, 631, 632, 634, 636, 648, 650, 651, 654, 656, 661, 663, 668, 685, 689, 702, 706, 710, 713, 723, 727, 731, 732, 753, 754, 755 ir 771-1 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2023-12-22, Nr. 25069, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/15b8a9309a8711eea70ce7cabd08f150?jfwid=11mmzbpkg9.

606 Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-2861, XIVP-2862, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/199d1850053711eebc0bd16e3a4d3b97?jfwid=11mmzbpkg9.

būtų atlikti iš areštuotų lėšų. CPK 145 straipsnio 6 dalis nustato, kad, areštuodamas lėšas, esančias kredito, mokėjimo ir (ar) elektroninių pinigų įstaigų sąskaitose, teismas, visų pirma, turi nustatyti ir aiškiai savo procesiniame dokumente nurodyti, kokias ir kam pinigines operacijas yra leidžiama atlikti iš areštuotų lėšų (t. y. įvardinti galimus atlikti konkrečius mokėjimus), ir tik tada, kai išvardinamos leistinos piniginės operacijos, antstolis įpareigojamas nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną mėnesį gali būti panaudojama teismo leistoms konkrečioms piniginėms operacijoms iš areštuotų lėšų atlikti. Pasirinkta teismo formuluotė „įpareigoti antstolį nustatyti reikalavimų patenkinimo eilę, ieškovei pateikus nutartį“, nereiškia konkrečių operacijų atlikimo leidimo, priešingai, iš esmės, šiuo sakiniu antstoliui deleguojamos pačiam teismui tenkančios funkcijos nustatyti tokių operacijų sąrašą. LApT išaiškino, kad:

> „Būtent teismas, o ne antstolis turi nustatyti, kuriuo tikslu gali būti naudojama dalis areštuotų lėšų (nurodyti, kokias įmokas leidžiama mokėti, kokias prievoles ar sutartinius įsipareigojimus vykdyti), o areštuotų lėšų savininkai antstoliui teikiamais įrodymais turėtų pagrįsti kasmėnesinį lėšų poreikį toms operacijos atlikti[607]. Taigi, pareiškėjas turi kreiptis į teismą, jeigu nori leidimo atlikti nutartyje nenurodytus mokėjimus, arba į antstolį dėl sumos, reikalingos teismo leistiems mokėjimams atlikti, dydžio pakeitimo. Tuo atveju, jei antstolio priimtas sprendimas, t. y. nustatyta per mėnesį leistina iš areštuotų lėšų naudoti suma, netenkina, asmuo gali skųsti tokius antstolio veiksmus. Ir tik šioje proceso stadijoje, bet ne sprendžiant LAP taikymo klausimą, į naudotinų per mėnesį piniginių lėšų dydžio klausimą gali ir turi įsikišti teismas.“[608]

Teismų praktikoje susiklostė situacija, kai kasacinis teismas, areštuodamas atsakovo turtą, CPK 145 straipsnio 6 dalies pagrindu teismo nutarties rezoliucinėje dalyje numatė operacijas, kurias galės atlikti atsakovas, bet nepagrįstai nurodė lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį galės būti panaudota šioms operacijoms atlikti. Atsakovas pateikė teismui prašymą leisti jam iš areštuotų lėšų asmeninėms reikmėms kas mėnesį naudoti pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytų 4 minimalių mėnesinių atlyginimų. LApT išaiškino, kad:

---

607 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-701-464/2017.

608 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1059-464/2021.

„Teismas neturi teisinio pagrindo įsikišti į antstolio kompetenciją ir spręsti dėl konkrečios lėšų sumos, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota operacijoms atlikti. Todėl, gavęs tokį atsakovo prašymą, pirmosios instancijos teismas turėjo atsisakyti jį priimti CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punkto pagrindu, kaip nenagrinėtiną teisme, o nustatęs nurodytas aplinkybes bylos nagrinėjimo metu – bylą (prašymo nagrinėjimą) nutraukti (CPK 293 straipsnio 1 punktas).“[609]

Teismo ir antstolio įgalinimų pagal CPK 145 straipsnio 6 dalį atribojimas buvo aptartas ir teisės doktrinoje:

„Viena vertus, įstatymų leidėjas, nustatydamas esamą reglamentavimą, neatsižvelgė į tai, kad tokia antstolio kompetencija yra neįprasta ir nenuosekli, lyginant su CPK reglamentavimu. Kita vertus, leidžiant antstoliui nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota operacijoms atlikti, nėra paneigiama antstolio teisinio statuso prigimtis, kadangi antstolis nedaro intervencijos į konkrečių LAP taikymo sąlygas (nesprendžia, ar jos (ne)pagrįstai taikytos) ir nekeičia jų masto. Be to, nedaromas poveikis areštuojamos sumos dydžiui. Šiuo atveju antstolis tik sprendžia šalutinį (antraeilį) su LAP taikymu susijusį klausimą, kuris gali būti efektyviau ir tikslingiau išspręstas antstolio, o ne teismo lygmeniu.“[610]

CPK 145 straipsnio 6 dalis yra svarbi, nes ja, be kita ko, leidžiama atsakovui daryti mokėjimus savo advokatui ir taip užsitikrinti teisę į teisingą teismą. LApT praktikoje išaiškinta, jog „teisė į teisminę gynybą, kurios sudėtine dalimi yra teisė turėti advokatą, efektyvus realizavimas yra viena pamatinių asmens teisių“[611]. Vienoje byloje pažymėta, kad pirmosios instancijos teismas įpareigojo antstolį nustatyti konkrečią lėšų sumą, kuri per vieną kalendorinį mėnesį gali būti panaudota nurodytoms operacijoms atlikti (CPK 145 straipsnio 6 dalis). Taigi, esant poreikiui ir kitiems neatidėliotiniems mokėjimas atlikti (laiku vykdyti įsipareigojimus pagal kredito sutartis, **mokėti advokatams**), apeliantė gali su atitinkamu prašymu ir jį pagrindžiančiais įrodymais kreiptis į šią nutartį priėmusį pirmosios instancijos teismą, prašydama pakeisti arešto mastą ar leisti jai atlikti dar

609 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-384-467/2022.
610 Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir...“, *supra note,* 8: 92.
611 Lietuvos apeliacinio teismo 2015m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-43-381/2015.

ir kitas pinigines operacijas / mokėjimus[612]. Tačiau kiekvienoje konkrečioje byloje reikia nuspręsti dėl tokių priemonių proporcingumo, nes nesąžiningas skolininkas gali siekti iššvaistyti savo turtą. Pavyzdžiui, LApT panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria buvo leista atsiskaityti su teisiniu patarėju už arbitražo byloje suteiktą teisinę pagalbą ne didesnei nei 50 000 Lt sumai, nes tai be poreikio didino ieškovui palankaus sprendimo neįvykdymo riziką.[613]

Pažymėtina ir tai, kad CPK 145 straipsnio 6 dalis iš esmės analogiškai taikoma ir juridinio asmens atžvilgiu[614].

CPK 145 straipsnio 5 dalis numato, kad tais atvejais, kai yra laikinai apribojamos nuosavybės teisės į daiktą, priklausantį bendrosios nuosavybės teise, gali būti areštuota tik asmeniui, kuriam taikomos LAP, priklausanti turto dalis. Kai turto dalis bendrojoje nuosavybėje nenustatyta, laikinai, kol bus nustatyta šio asmens turto dalis bendrojoje nuosavybėje, gali būti areštuotas visas turtas.

CPK 145 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos taisyklės įgyvendinimo tvarka išdėstyta *inter alia* CPK 667 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad, jeigu skolininkui priklausanti turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalis nenustatyta, antstolis areštuoja bendrąjį turtą ir pasiūlo skolininkui per dvidešimt dienų nuo turto arešto akto surašymo dienos pateikti antstoliui Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos sutikimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo bendru skolininko ir kitų bendraturčių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka. Gavęs šį skolininko sutikimą, antstolis, priėmęs sprendimą nukreipti išieškojimą į areštuotą turtą, patvarkymu visiems patvarkymo priėmimo dieną vykdomuosius dokumentus pateikusiems vykdyti išieškotojams pasiūlo per dvidešimt dienų nuo patvarkymo priėmimo dienos pateikti antstoliui rašytinį prieštaravimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo bendru skolininko ir kitų bendraturčių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka. Jeigu nė vienas išieškotojas per šį terminą nepateikia antstoliui šioje dalyje nurodyto prieštaravimo, antstolis patvarkymu pasiūlo skolininkui, o reikiamais atvejais ir bendraturčiams per trisdešimt dienų pateikti antstoliui notarine tvarka patvirtintą susitarimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo. Šis terminas skaičiuojamas nuo antstolio patvarkymo, kuriuo nustatytas bendraturčių susitarimo dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo pateikimo terminas, priėmimo dienos ir

612 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-773-464/2018.
613 Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-43-381/2015.
614 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-773-464/2018.

motyvuotu antstolio patvarkymu gali būti pratęstas ne daugiau kaip trisdešimt dienų (CPK 667 straipsnio 1 dalis). Tais atvejais, kai skolininkas nepateikia antstoliui šio straipsnio 1 dalyje nurodyto sutikimo, nebepageidauja sudaryti notarine tvarka tvirtinamo susitarimo dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo arba nors vienas išieškotojas per šio straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą pateikia antstoliui rašytinį prieštaravimą dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo notarine tvarka, taip pat, jeigu per šio straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą antstoliui nepateikiamas notarine tvarka patvirtintas susitarimas dėl turto dalies nustatymo ar turto pasidalijimo, antstolis pasiūlo išieškotojui, o reikiamais atvejais ir bendraturčiams kreiptis į teismą su prašymu dėl skolininko turto, kuris yra bendras su kitais asmenimis, dalies nustatymo. Jeigu per antstolio nustatytą terminą šis prašymas teismui nepateikiamas, antstolis išieškojimą iš to turto nutraukia. Pakartotinai nukreipti išieškojimą į šį turtą pagal tuos pačius vykdomuosius dokumentus galima ne anksčiau kaip praėjus vieneriems metams po išieškojimo iš to turto nutraukimo dienos (CPK 667 straipsnio 2 dalis).[615]

Vienoje byloje ieškiniu buvo siekiama atkurti viso turto buvusį teisinį bendrosios jungtinės nuosavybės režimą. Atsakovė buvo ginčijamų sandorių šalimi, kuriai vienai tuo metu priklausė ginčo turtas, kuris, ieškinį patenkinus, taptų restitucijos dalyku. LApT pažymėjo, kad:

> „Ieškinio reikalavimų užtikrinimui LAP bylose dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais paprastai taikomos būtent to turto, kurio perleidimo sandoris ginčijamas, atžvilgiu. Nagrinėjamu atveju nėra aišku, kokia perleisto turto dalis ir koks konkrečiai turtas priklausė atsakovui, o įstatymas numato, kad, kai turto dalis bendrojoje nuosavybėje nenustatyta, laikinai, kol bus nustatyta asmens dalis bendrojoje nuosavybėje, gali būti areštuojamas visas turtas (CPK 145 str. 5 d.). Taigi, skundžiama nutartimi **LAP pritaikius atsakovei priklausančio ginčo turto atžvilgiu, nėra pagrindo spręsti dėl nepagrįsto atsakovės teisių suvaržymo, nes nėra aiški jos turto dalis bei konkretus turtas.** Be to, atsakovai nenurodė bei nepagrindė, kokias neproporcingai neigiamas turtines pasekmes atsakovei gali sukelti (sukelia) pritaikytos LAP – draudimas disponuoti jai priklausančiu ginčo turtu, jei ji ginčo turto perleisti neketina.“[616]

615 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-22-516/2020.
616 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-937-178/2017.

Kitoje byloje pirmosios instancijos teismas leido atsakovei atlikti turto padalinimą jos santuokos nutraukimo byloje, pripažindamas pagrįsta atsakovės poziciją, kad 2019 m. rugpjūčio 1 d. nutartis dėl LAP užkirto kelią sutuoktiniams pasidalyti turtą, nutraukiant santuoką. LApT su pirmiau nurodyta teismo išvada nesutiko:

> „Teismas, skundžiama nutartimi leisdamas sutuoktiniams santuokos nutraukimo byloje pasidalinti bendrąja jungtine nuosavybe priklausantį turtą, **nepagrįstai tokį procesinį sprendimą traktavo kaip LAP pakeitimą. <...> LAP nėra kliūtis sutuoktiniams pasidalinti turtą, kuris priklauso jiems bendra jungtine nuosavybe,** kitaip tariant, LAP galiojimas negali būti kliūtimi teismui, nagrinėjančiam santuokos nutraukimo bylą, spręsti sutuoktinių turto padalinimo klausimą. Ieškiniui užtikrinti taikomos LAP gali būti nukreipiamos būtent į atsakovą ar jo turtą, jeigu reikalavimas pareikštas tik vienam iš sutuoktinių (CPK 145 straipsnio 1 dalis). CPK 145 straipsnio 5 dalyje nustatytas teisinis reglamentavimas reiškia, kad ir taikius LAP bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausantis turtas negali būti areštuojamas neribotą laiką – įstatyme aiškiai nurodoma, kad toks areštas gali būti taikomas tik laikinai, iki sutuoktinio – skolininko dalies bendrojoje nuosavybėje nustatymo.“[617]

Teismų praktikoje buvo sprendžiamas ginčas, ar konkuruoja CPK 667 straipsnio 1–2 dalyse reglamentuota skolininko dalies nustatymo vykdymo procese tvarka su sutuoktinio (skolininko) dalies bendrojoje nuosavybėje nustatymu teismo sprendimu santuokos nutraukimo byloje:

> „Šiuo aspektu pažymėtina, kad aptartose CPK normose reglamentuota skolininko dalies bendrojoje nuosavybėje nustatymo tvarka, lyginant su turto padalinimu santuokos nutraukimo byloje, yra netgi **palankesnė skolininkui – jo dalis gali būti nustatyta ne tik teismo tvarka, bet ir notariniu bendraturčių susitarimu.** Ir tik kilus ginčui tarp bendraturčių ar tarp skolininko ir išieškotojo, skolininko dalies nustatymas perkeliamas į teismą. Taigi, darytina išvada, kad vykstantis santuokos nutraukimo procesas, kuriame privalo būti išspręstas ir sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės padalijimo klausimas, negali būti stabdomas tik dėl tos priežasties, kad vienam iš sutuoktinių yra pareiškiami turti-

617 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-22-516/2020.

niai reikalavimai kitoje byloje; svarbu, kad santuokos nutraukimo byloje kreditorius turėtų galimybę įgyvendinti savo teises. <...> Šioje byloje pritaikius LAP, atsakovės sutuoktinio turto dalis galėjo būti areštuota tik laikinai, iki bus nustatyta atsakovės dalis bendrojoje jungtinėje nuosavybėje (CPK 145 straipsnio 5 dalis), kitaip tariant, tik iki teismo sprendimo byloje dėl santuokos nutraukimo įsiteisėjimo arba iki atsakovės dalies nustatymo CPK 667 straipsnyje nurodyta tvarka."[618]

Egzistuoja tam tikri LAP taikymo ypatumai ginčuose dėl turtinių sandorių galiojimo, kai objektas – kilnojamas ir nekilnojamas turtas.

Kalbant apie nekilnojamąjį turtą, LApT yra išaiškinęs, kad:

„Tais atvejais, kai ginčijami arba prašoma pripažinti negaliojančiais konkrečius turtinius sandorius ar kitus nuosavybės teises sukuriančius ar pakeičiančius aktus, kurių objektas yra nekilnojamasis turtas, laikoma, kad ieškovų materialiniai teisiniai reikalavimai tiesiogiai siejami su ginčo objektų teisinio režimo, jo tolesnio statuso pasikeitimu. Todėl tokiais atvejais grėsmę būsimo teismo sprendimo įvykdymui sudaro pati galimybė nevaržomai disponuoti turtu, kuris yra **restitucijos objektas.** Netaikius LAP ginčo turtui, yra jų perleidimo tretiesiems asmenims grėsmė ir dėl to būsimo teismo sprendimo įvykdymas gali būti apsunkintas arba tokio sprendimo vykdymas pasidarytų nebeįmanomas. Todėl teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad tuo atveju, kai ieškovas paduoda ieškinį dėl nuosavybės teisių į konkretų turtą pripažinimo, jeigu nėra duomenų, kad paduotas ieškinys akivaizdžiai neperspektyvus, teismas paprastai turi tenkinti pareiškėjo prašymą ir taikyti LAP."[619]

Analogiškos praktikos laikomasi sprendžiant ir dėl kilnojamojo turto arešto pagal CPK 145 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Pavyzdžiui, vienoje byloje pareikštų reikalavimų įvykdymui užtikrinti teismas pritaikė LAP, t. y. nurodė iki teismo sprendimo įsiteisėjimo byloje areštuoti konkretų turtą (pagamintas prekes), kurį ieškovė ieškiniu reikalauja grąžinti natūra. Viena vertus, LApT pažymėjo, kad šios reikalavimas „rodo byloje egzistuojantį siekį užtikrinti, kad ginčo objektas bylos nagrinėjimo metu nebūtų perleistas tretiesiems asmenims, taip sudarant galimybę užtikrinti ieškovės pareikšto reikalavimo įvykdymą. Netaikius LAP ginčo turtui, yra jo perlei-

618 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-22-516/2020.
619 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1101-1120/2021.

dimo tretiesiems asmenims grėsmė ir dėl to būsimo teismo sprendimo įvykdymas gali būti apsunkintas arba tokio sprendimo vykdymas pasidarytų nebeįmanomas. <...> tuo atveju, kai ieškovas paduoda ieškinį dėl nuosavybės teisių į konkretų turtą pripažinimo, jeigu nėra duomenų, kad paduotas ieškinys akivaizdžiai neperspektyvus, teismas paprastai turi tenkinti pareiškėjo prašymą ir taikyti LAP.“[620]

Kita vertus, LApT laikosi nuomonės, kad tais atvejais, kai byloje prašoma taikyti dvišalę restituciją, tada grėsmės teismo sprendimo įvykdymui gali ir nebūti:

> „Situacija, kai byloje reikalaujama taikyti dvišalę restituciją, iš esmės reiškia abipusius šalių įsipareigojimus – ieškovų pareigą grąžinti atsakovams parduotą turtą ir atsakovų pareigą grąžinti pagal sutartį gautą pinigų sumą, kartu su galimai patirtais nuostoliais bei prašomomis priteisti palūkanomis, papildomai pagrindžia, jog nagrinėjamoje byloje grėsmės būsimo galbūt ieškovui palankaus teismo sprendimo įvykdymui šiuo metu nėra.“[621]

Tam tikrais atvejais, **sprendžiant dėl turto arešto taikymo daiktams,** teismas yra išskyręs ypatumus, taikant LAP **individualiais ir rūšiniais požymiais** apibūdintų daiktų atžvilgiu. LApT nurodė, kad:

> „Apeliantas nepagrįstai remiasi Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugpjūčio 25 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. e2-1161-178/2016, išaiškinimu, kadangi šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl LAP taikymo individualiais požymiais apibūdintam objektui (butui), tuo tarpu nagrinėjamu atveju <...> ginčo objektas yra rūšiniais požymiais apibūdintas daiktas. Apeliantas į bylą nepateikė jokių įrodymų, sudarančių pagrindą spręsti, kad atsakovė, **pardavusi rūšiniais požymiais apibūdintą ginčo objektą, netektų galimybės ateityje įvykdyti ieškovui palankų teismo sprendimą, įpareigojantį perduoti jam ginčo objektą.**“[622]

Taikant turto areštą ir nenurodant, kuri nuosavybės teisės sudėtinė dalis apribojama, laikytina, kad apribojama tik disponavimo teisė (CPK 675 straipsnio 3 dalis), tačiau tai yra vis tiek griežtesnio pobūdžio apribojimas negu įrašas viešame registre dėl draudimo perleisti nuosavybę.

---

620 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-947-943/2020.
621 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1362-943/2020.
622 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-831-553/2018.

2. Įrašas viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo

Būtinybę taikyti atitinkamus ribojimus teisminio ginčo objektams (konkrečiam turtui) lemia ne tik poreikis eliminuoti galimybę atsakovui pakeisti savo turtinę padėtį, perleidžiant ar kitaip apsunkinant jam priklausantį turtą, bet ir poreikis išsaugoti paties ginčo objektą nepakitusį. Įrašo viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo, kaip specifinės LAP, paskirtis – užtikrinti disponavimo ginčo objektu draudimą. Tokio pobūdžio LAP laikoma prevencine priemone, užtikrinančia ginčo šalių *status quo* (faktinės arba teisinės padėties išsaugojimą)[623]. Šia priemone užkertamas kelias bylos nagrinėjimo metu pakisti esančiai situacijai ir atsirasti naujiems ginčo turto savininkams, kurių (sąžiningų įgijėjų) atsiradimas apsunkintų ar net padarytų neįmanomu ieškovei palankaus sprendimo įvykdymą.[624]

Šios priemonės ypatumas yra tas, kad ji gali būti taikoma tik esant viešajam registrui, nes priešingu atveju objektyviai neįmanoma taikyti įrašo, kuris uždraustų perleisti ginčo objektą. CK 4.253 straipsnio 1 dalis numato, kad registruojami daiktai – tai nekilnojamieji daiktai ir pagal prigimtį kilnojamieji daiktai, kurie yra suformuoti įstatymo nustatyta tvarka ir kurių įgijimo bei perleidimo pagrindų registravimą nustato teisės aktai. Tam tikri kilnojamieji daiktai yra registruojami, pavyzdžiui, ginklai, automobiliai, jachtos ir t. t., todėl šiuos kilnojamuosius daiktus galima uždrausti perleisti[625]. Tačiau objektyviai neįmanoma taikyti minėto įrašo, draudžiant perleisti nuosavybės teisę į buitinius ir kitokius asmeninius daiktus, kurie nėra registruojami. Kitas šios priemonės ypatumas pasižymi tuo, kad šios nutartys nereikalauja priverstinio vykdymo[626].

Konkrečių LAP taikymo tikslingumą gali nulemti priežastys, susijusios su byloje pareikštų materialinių teisinių reikalavimų dalyku, jų pobūdžiu. Kai ieškiniu prašoma pripažinti negaliojančiais tam tikrus sandorius, kurių objektas nekilnojamasis turtas, laikoma, kad ieškovų materialiniai teisiniai reikalavimai tiesiogiai siejami su ginčo objektų teisinio režimo, jo tolesnio statuso pasikeitimu. Netaikius LAP ginčo turtui, yra jų perleidimo tretiesiems asmenims grėsmė, todėl būsimo teismo sprendimo įvykdymas gali būti apsunkintas arba tokio sprendimo vykdymas pasida-

623 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-516/2022.

624 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1051-464/2021.

625 Virgilijus Valančius ir kt., *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. Pirma dalis. Bendrosios nuostatos. T. 1* (Vilnius: Justitia, 2004), 336.

626 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 495: 51.

rytų nebeįmanomas[627]. Pažymėtina, kad vien aplinkybė, kad ginčo nekilnojamasis turtas, kuris palankaus ieškovui sprendimo atveju galėtų būti grąžintas natūra, yra pas atsakovą, turintį teisę disponuoti ginčo objektu, patvirtina teismo sprendimo neįvykdymo grėsmės egzistavimą[628]. Ši priemonė taikytina net ir tuo atveju, kai **neegzistuoja atsakovo nesąžiningumas**[629]. Pavyzdžiui, LApT yra nurodęs, kad:

> „Argumentus, jog grėsmė būsimo teismo sprendimo vykdymui egzistuoti negali, nes apeliantė neturi jokių galimybių disponuoti ne jai priklausančiu turtu ir atitinkamai negali apsunkinti būsimo galimai ieškovei palankaus teismo sprendimo vykdymo, LApT vertina kaip patvirtinančius, jog LAP šiuo aspektu nebuvo suvaržyti apeliantės interesai. **Kita vertus, įrašo, susijusio su nuosavybės teisių perleidimu, draudimas nėra adresuotas konkrečiai apeliantei, antraip jai būtų taikytas areštas ir uždrausta disponuoti šiuo turtu. Šis įrašas yra susijęs su pačiu turtu (ginčo objektu)** ir iš esmės apriboja bet kuriems asmenims galimybę sudaryti nuosavybės teisės perleidimo sandorius, iki teismas išspręs šalių ginčą.“[630]

Priešingai nei taikomas turto areštas, tokio pobūdžio LAP netrukdo savininkui įgyvendinti turimo ginčo turto naudojimo ir valdymo teisių[631]. Todėl teismai laikosi pozicijos, kad tuo atveju, kai ieškovas paduoda ieškinį dėl nuosavybės teisių į konkretų turtą pripažinimo, jeigu nėra duomenų, kad paduotas ieškinys akivaizdžiai neperspektyvus, šios LAP yra taikytinos[632]. Tačiau teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai, nesant atsakovo nesąžiningumo, taikomas turto areštas, o ne įrašas viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo[633]. Tokie atvejai yra kritikuotini, nes, minėta, tokių apribojimų padariniai yra skirtingi. Aktualu paminėti Anglijos teisėje nurodomą skirtumą tarp turto arešto ir draudimo perleisti nuosavybės teisę. Teisinėje literatūroje turto areštas taip pat apibūdinamas kaip „turto sukaupimo priemonė“ (angl. *asset preservation order*) ir apibrėžiamas kaip priemonė, kuria atsakovui apribojama teisė disponuoti **tik savo turtu.** Ji neapima priemonių, kuriomis atsakovui draudžiama tvarkyti turtą,

627 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-263-196/2017.
628 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-212-798/2021.
629 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1336-370/2018.
630 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1051-464/2021.
631 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1163-464/2017.
632 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-95-910/2022.
633 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-201-241/2021.

į kurį ieškovas turi nuosavybės teisę, kaip antai draudimas perleisti turtą (angl. *proprietary injunction*)[634]. Kitais žodžiais tariant, prašant taikyti įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo, ieškovas reikalauja uždrausti atsakovui naudotis turtu, kuris, pasak ieškovo, yra jo nuosavybė. O prašant taikyti turto areštą, ieškovas siekia uždrausti atsakovui naudotis paties atsakovo turtu, siekiant išvengti galimo turto iššvaistymo, paslėpimo ar kitokios grėsmės. Taigi, egzistuoja skirtumas tarp šių dviejų priemonių.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kad turto areštas sukelia daug didesnius asmens teisių suvaržymus, siūlytina, sprendžiant dėl turto arešto taikymo, privalomai nustatyti ir atsakovo nesąžiningumo aspektą, o sprendžiant dėl įrašo viešajame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo – nesąžiningumo fakto nustatinėjimas neturi būti privalomas.

Galimas įrašas dėl draudimo turtą perleisti tik tokiam objektui, kuris susijęs su pareikštais reikalavimais, t. y. jis yra nagrinėjamo ginčo objektas. Vienoje byloje LApT atkreipė dėmesį, kad „LAP buvo pritaikytos ir nekilnojamam turtui, kuris nebuvo perleistas ginčijamu turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktu. <...> Turto, kuris nėra civilinės bylos ginčo objektas, apsunkinimas laikinosiomis apsaugos priemonėmis vertintinas kaip perteklinis“[635]. Manytina, tokios LAP yra ne tik perteklinės, bet ir vertintinos kaip nesusijusios su ginčo reikalavimais, t. y. neatitinka sąsajumo reikalavimo, pažeidžia proporcingumo ir ekonomiškumo principus.

Egzistuoja prioritetas taikyti švelnesnio pobūdžio LAP, t. y. įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo, o ne turto areštą, nes bylos faktinės aplinkybės gali būti teisingai nustatytos tik nagrinėjant ginčą iš esmės, todėl iki tol, kol bus išnagrinėtas ginčas, tikslinga taikyti tokio pobūdžio LAP, kurios užtikrintų ginčo šalių *status quo* (faktinės arba teisinės padėties išsaugojimą) ir nesukeltų didelių suvaržymų asmeniui, kurio atžvilgiu jos yra taikomos[636].

Taikant LAP – įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo – taip pat, kaip ir kitų LAP taikymo atveju, svarbu, kad taikomos LAP neviršytų pareikštų reikalavimų. Pavyzdžiui, ieškinyje buvo pareikštas reikalavimas pripažinti ieškovės nuosavybės teises į konkrečiai pačios ieškovės nurodytas 5/8 dalis (62 proc.) buto, taigi, LAP buvo taikytos

634 Kyriakides, *supra note,* 53: 34.

635 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-516-302/2023.

636 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-187-370/2019.

637 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-118-516/2017.

ne visam turtui, o tik daliai – 62 proc. buto[637]. Be to, šioje byloje buvo iškeltas klausimas ir dėl galimo atsakovės nesąžiningumo, kaip būtinos sąlygos LAP taikymui. Teismas išaiškino, kad:

> „Įrašo viešame registre apie draudimą perleisti nuosavybės teises atlikimas yra tik prevencinė priemonė, netrukdanti atsakovei įgyvendinti jos turimas ginčo buto naudojimo, valdymo teises, todėl tuo atveju, jei atsakovė iš tikrųjų nesiekia ir neketina ginčo buto šiuo metu perleisti, minėta LAP niekaip nepažeidžia ir negali pažeisti atsakovės interesų ir (ar) neproporcingai suvaržyti jos teisių.“[638]

Taikant tokio pobūdžio LAP, argumentai apie nesąžiningumą apskritai nėra aktualūs, nes grėsmė ieškovui galimai palankaus teismo sprendimo įvykdymui, netaikius LAP, kyla dėl pačių ieškinio reikalavimų pobūdžio[639], t. y. kai ieškinio reikalavimai yra nukreipti į konkretų turto objektą. Tais atvejais, kai ginčo objektas yra konkretus turto objektas, o taikoma LAP yra mažai varžančio pobūdžio, t. y. įrašas viešame registre dėl turto perleidimo draudimo, tačiau priešinga šalis vis tiek prieštarauja teismo pritaikytoms LAP, tai gali suponuoti ir vertinimą, kad „grėsmė ieškovei galbūt palankaus teismo sprendimo įvykdymui nėra visiškai eliminuota, kadangi, tikėtina, atsakovas galimai siekia turėti galimybę turtą, esantį ginčo objektu, perleisti tretiesiems asmenims ar jį kitaip apsunkinti. Dėl šios priežasties galėtų užsitęsti bylos nagrinėjimas, dar labiau pasunkėti ir taip sudėtinga teisinė situacija bei teismo sprendimo įvykdymas.“[640]

CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta LAP yra tik ribojimas perleisti turtą, tačiau, analizuojant teismų praktiką, matyti, kad tiek šalys, tiek teismai, taikydami šią teisės normą, yra linkę modifikuoti CPK 145 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo ribas. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje buvo pareikštas prašymas taikyti LAP – įrašą viešame registre dėl draudimo atsakovei perleisti nuosavybės teisę, bet kokiu būdu apsunkinti (įkeisti, suvaržyti, išnuomoti, suteikti panaudai ir kt.) administracinį prekybos pastatą. Pirmosios instancijos teismas tokį prašymą patenkino visiškai, o apeliacinės instancijos teismas, pažymėjęs, kad turto nuoma yra pagrindinė atsakovės komercinės veiklos dalis, todėl toks ribojimas naudotis apeliantei nuosavybės teise priklausančiu turtu nėra proporcingas, teisingas,

638 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-118-516/2017.
639 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1030-790/2021.
640 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-621-516/2021.

protingas ir sąžiningas, nutarė pirmosios instancijos teismo nutartį pakeisti ir prašymą dėl LAP taikyti iš dalies – taikyti LAP – įrašą viešame registre dėl draudimo atsakovei perleisti nuosavybės teisę, ir apsunkinti (įkeisti, kitaip suvaržyti) administracinį prekybos pastatą[641].

Kitoje civilinėje byloje ieškiniu buvo prašoma pripažinti ieškovės teises į butą pagal sudarytą notarinę pirkimo–pardavimo sutartį, taip pat prašė taikyti LAP – areštuoti ginčo butą. Byloje apeliantė nurodė, kad dėl pirkimo–pardavimo sutarties įregistravimo NTR apeliantės nuosavybės teisės ir taip jau yra apribotos, todėl ji negali disponuoti šiuo turtu. LApT pažymėjo, kad:

> „Nekilnojamojo turto registre esančios žymos apie sudarytą pirkimo–pardavimo sutartį, ir skundžiamos nutarties pagrindu pritaikyto turto arešto paskirtis bei padariniai yra skirtingi, todėl pirmosios buvimas savaime neturi įtakos sprendžiant dėl LAP taikymo pagrindo buvimo. Pirkimo–pardavimo sutarties įregistravimas registre nėra viena iš LAP rūšių (CPK 145 straipsnio 1 dalis) ir LAP funkcijos neatlieka, t. y. neužtikrina būsimo galbūt ieškovei palankaus teismo sprendimo įvykdymo, be to, sutiktina su ieškove, kad apeliantė galėtų užbaigti jau pradėtą sutarties nutraukimo procedūrą, kurios inicijavimo apeliantė neneigia, gauti notarės liudijimą, jį pateikti valstybės įmonei „Registrų centras“ ir tokiu būdu sudarytą sutartį išregistruoti. Taip egzistuojanti formali kliūtis disponuoti turtu būtų pašalinta, o byloje pareikštas reikalavimas liktų neužtikrintas.“[642]

Pasitaiko atvejų, kai prašoma taikyti nagrinėjamą priemonę – įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo – bylose, kuriose prašoma atnaujinti procesą. Pavyzdžiui, teismas yra pastebėjęs, kad turtą, dėl kurio perleidimo teisėtumo kilo ginčas, trečiasis asmuo apsunkina hipoteka. Tai parodo, kad egzistuoja grėsmė, jog paminėtas turtas gali būti perleistas, vykdant prievolę, kuriai užtikrinti buvo sudaryta hipoteka. Taigi, minėta priemonė užtikrina, kad turtas nebūtų perleistas[643].

Atkreiptinas dėmesys, kad CPK 137 straipsnio 6 dalies nuostatos jau pačios savaime įpareigoja priėmusį pareiškimą dėl civilinės bylos dėl registruojamo daikto teisinio statuso arba daiktinių teisių į jį iškėlimo teisėją ne

---

641 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1403-450/2020. Atkreiptinas dėmesys, kad iš šios LApT nutarties motyvų netgi nėra visiškai aišku, kurią LAP, įtvirtintą CPK 145 straipsnio 1 dalyje, teismas taiko.

642 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-516/2022.

643 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-594-516/2024.

vėliau kaip kitą darbo dieną apie tai pranešti viešo registro tvarkytojui, kuriame įregistruotas daiktas ar teisės į jį. Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad:

> „Pirmosios instancijos teismas šios pareigos neįgyvendino. Atitinkamai tai reiškia, kad netaikius ir LAP, asmenų, kurių naudai įkeitimu, hipoteka, nuoma galėtų būti apsunkintas arba jiems galėtų būti perleistas ginčo objektas, sąžiningumo prezumpcijos paneigimas taptų itin sudėtingas. <...> nagrinėjamu atveju apeliantės prašomas taikyti ribojimas *stricto sensu* (siaurąja prasme) nėra LAP, o vienas iš procesinių veiksmų, kurių bylą nagrinėjantis teisėjas privalo imtis *ex officio* (savo iniciatyva), priėmęs pareiškimą dėl civilinės bylos dėl registruojamo daikto teisinio statuso arba daiktinių teisių į jį iškėlimo, net ir nesant atitinkamo dėl to pareikšto šalies prašymo. Iš viešai prieinamų Nekilnojamojo turto registro duomenų matyti, kad įrašas apie iškeltą nagrinėjamą bylą, susijusią su nekilnojamuoju daiktu, ties ginčo žemės sklypais nėra padarytas. Tokiu atveju pats bylą nagrinėjantis pirmosios instancijos teismas turi pareigą atlikti CPK 137 straipsnio 6 dalyje numatytus veiksmus, ir šis procesinis veiksmas nėra laikomas LAP taikymu.“[644]

Tačiau tuo atveju, jeigu teismas tinkamai įgyvendina CPK 137 straipsnio 6 dalies nuostatas, tokiu atveju tai reiškia informacijos paviešinimą apie teisme nagrinėjamą ginčą, todėl tretieji asmenys, kuriems galimai bus perleistas ginčo žemės sklypas, negalės remtis nežinojimu apie priimtą galimai ieškovei palankų teismo sprendimą. Taigi, papildomų LAP taikymas būtų perteklinis[645]. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad CPK 137 straipsnio 6 dalies taikymas pats savaime yra tam tikra LAP[646]. Tačiau tikslingiau būtų teigti, kad tai yra įstatyminė laikinoji apsauga, kuri nėra LAP instituto dalis[647]. Taigi, įrašo viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo paskirtis yra užtikrinti *status quo* byloje. Priešingai nei turto areštas, šios priemonės paskirtis nėra siejama su nesąžiningais atsakovo veiksmais ar jo siekiu iššvaistyti, paslėpti turtą.

Apibendrinant, pažymėtina, kad konkrečios LAP taikymo pasirinkimą nulemia priežastys, susijusios su byloje pareikštų materialinių

644 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-787-464/2017.
645 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-560-790/2021.
646 Valančius ir kt., *supra note,* 625: 336.
647 Apie įstatyminę laikinąją apsaugą žr. monografijos I skyriaus 4 poskyrį.

teisinių reikalavimų dalyku, jų pobūdžiu. Kai yra pareiškiami bendro pobūdžio turtiniai reikalavimai, tada taikomas bendras turto areštas, laikantis areštuotino turto eiliškumo ir masto. Kai reikalavimai nukreipti į konkretų objektą, tikslinga taikyti tokias LAP, kurios susijusios su tuo konkrečiu turto objektu. Kuo didesnius suvaržymus asmens teisėms sukelia taikomos LAP, tuo griežtesni ir aiškesni reikalavimai turi būti nustatyti jų taikymui. Tais atvejais, kai reikia užtikrinti *status quo* ir tik turto teisinę padėtį, kad ginčo turtas nepereitų tretiesiems asmens, tikslinga taikyti LAP – įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo – kaip mažiausiai priešingos šalies teises varžančias priemones. Šių priemonių taikymui nenustatomas priešingos šalies nesąžiningumas, nes jos įprastai nesukelia reikšmingų neigiamų padarinių priešingai šaliai. Tačiau kitu atveju, jeigu reikalingas platesnis apribojimų turtu mastas, savo pobūdžiu atitinkantis turto areštą, reikia, be kita ko, įrodyti ir atsakovo nesąžiningumą. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad bet kokie taikomi teismo ribojimai yra taikytini tik tada, kai jie yra būtini ir nepažeidžia proporcingumo ar ekonomiškumo principų.

3. Atsakovo turto administratoriaus paskyrimas

CPK 145 straipsnio 1 dalies 5 punkte numatyta LAP – turto administratoriaus paskyrimas – yra išimtinė, itin griežta ir ribojanti kitų asmenų teises LAP, todėl būtina labai atidžiai analizuoti tiek jos taikymo pagrindą, tiek ir ryšio tarp taikytos priemonės ir byloje pareikštų materialinio teisinio pobūdžio reikalavimų buvimo. Valstybės taikomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui ir turi atitikti siekiamus teisėtus tikslus, neturi akivaizdžiai varžyti asmens labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti[648].

CPK 145 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta teisės norma aiškintina kartu su CK teisės normomis, reguliuojančiomis turto administravimą. Turto administravimo rūšys numatytos CK 4.239 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalyje numatyta, kad skiriami turto **paprastasis** administravimas, kai administratorius atlieka visus veiksmus, būtinus turtui išsaugoti arba jo naudojimui pagal tikslinę paskirtį užtikrinti, ir turto **visiškas** administravimas, kai administratorius ne tik turi išsaugoti turtą, bet taip pat privalo jį gausinti, tvarkyti taip, kad jis duotų pajamų, ir naudoti tokiam tikslui, kuris yra palankiausias naudos gavėjui.

---

648 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-387-381/2020.

Kasacinio teismo nuosekliai formuojamoje praktikoje išaiškinta, kad turto administratoriaus įgaliojimų ribas nulemia, be kita ko, turto administravimo rūšiai keliami tikslai, įtvirtinti CK 4.239 straipsnio 1 dalyje. Turto paprastojo administravimo tikslas – turto išsaugojimas arba jo naudojimo pagal tikslinę paskirtį užtikrinimas, o turto visiško administravimo tikslas – ne tik turto išsaugojimas, bet ir turto gausinimas, tvarkymas taip, kad jis duotų pajamų, ir naudojimas tokiam tikslui, kuris yra palankiausias naudos gavėjui. Paprastajam administravimui nekeliamas tikslas, taigi, ir į administratoriaus įgaliojimus neįeina turto gausinimas, tvarkymas taip, kad jis duotų pajamų, ir būtų naudojimas tokiam tikslui, kuris yra palankiausias naudos gavėjui. Todėl paprastojo turto administravimo atveju administratoriaus veiksmai, susiję su pirmiau nurodytais tikslais, laikytini veikimu, viršijant administratoriaus įgaliojimų ribas[649].

Kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad LAP teismas gali skirti tik paprastąjį, o ne visišką turto administravimą[650]. Tačiau teismas, gavęs prašymą taikyti LAP – visišką atsakovo turto administravimą, gali prašymą patenkinti iš dalies, nustatydamas paprastąjį turto administravimo būdą[651].

Turto administratoriaus paskyrimo prašoma įvairaus pobūdžio ginčuose. Pavyzdžiui, ši priemonė gali būti taikoma fizinio asmens paskelbimo nežinia kur esančiu procese (CK 2.29 straipsnis), fizinio asmens pripažinimo mirusiu bylose (CPK 451 straipsnis), bylose dėl globos ir rūpybos (CK 493 straipsnis) arba bylose dėl bendraturčių bendrosios nuosavybės teisės įgyvendinimo (CK 4.75 straipsnis). Minėtos priemonės dažnu atveju prašoma ir akcininkų ginčuose, kai kyla poreikis laikinai administruoti įmonę. Tačiau įmonės turto administratoriaus paskyrimas, kaip LAP, savo esme nėra tapati įmonės valdymo administravimui, kadangi **prašoma priemone nėra laikinai sustabdomi įmonės valdymo organų įgaliojimai.** Paprastasis turto administravimas neapima pačios įmonės veiklos organizavimo ir jos vykdymo, o skirtas apsaugoti įmonės turtą nuo praradimo[652].

Taikant turto administravimą kaip LAP, reikia įvertinti, ar tai nepažeis ginčo šalių pusiausvyros, taip pat ekonomiškumo, proporcingumo, teisingumo principų, bendrovės interesų[653]. Be to, taikant paprastąjį turto administravimą, neturi būti išplečiamos paprastojo administravimo ribos,

649 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-171-969/2022.

650 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-319/2013.

651 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1049-464/2022.

652 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023.

653 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-609-196/2017.

suvaržyta įmonės veikla ir (ar) ji sustabdyta. Pavyzdžiui, negali būti skiriamas paprastasis turto administravimas, pavedant atlikti direktoriaus pareigas:

> „Paprastasis turto administravimas neapima pačios įmonės veiklos organizavimo ir jos vykdymo, o yra skirtas apsaugoti įmonės turtą nuo praradimo. Tuo tarpu byloje nesant jokių įrodymų apie neteisėtą dabartinio bendrovės vadovo veikimą prieš bendrovę ir, uždraudus jam atlikti direktoriaus pareigas, įmonė liko be vadovo – asmens, atsakingo už įmonės veiklos organizavimą, privalomų dokumentų rengimą, jų teikimą registrams ir kitoms kompetentingoms institucijoms, bendrovė negali vystyti veiklos, gauti pajamų, kas sudaro kliūtis atsiskaityti su kreditoriais ir mažinti įmonės įsiskolinimą.“[654]

Sprendžiant dėl LAP – atsakovo turto administratoriaus paskyrimo – taip pat išlieka pareiga nustatyti reiškiamo reikalavimo sąsajumą su prašomomis taikyti LAP. Pavyzdžiui, kilus ginčui dėl akcijų pirkimo–pardavimo sutarties vienašališko nutraukimo pripažinimo neteisėtu, ieškovui siekiant įgyti (susigrąžinti) visišką trečiojo asmens (įmonės) akcijų kontrolę, be kitų civilinėje byloje taikytų LAP, taip pat buvo prašoma paskirti įmonės turto paprastąjį administravimą. LApT konstatavo, kad, išnagrinėjus civilinę bylą, teismo sprendimu siekiama pakeisti juridinio asmens dalyvius, tačiau prašomomis taikyti LAP siekiama, kad būtų išspręstos juridinio asmens valdymo problemos ir įmonės turto išsaugojimas, siekiama valdymo organų įgaliojimų perdavimo laikinam turto administratoriui. LAP taikymo pagrindu nurodytos aplinkybės, susijusios su įmonės turtinės masės išsaugojimu, t. y. iš esmės argumentuojama, jog dėl netinkamos valdymo organų veiklos ar neveikimo įmonės turtinė padėtis blogėja ir ieškovo, kaip akcininko, teisės ir teisėti interesai įmonės valdyme (ieškinio patenkinimo atveju) bus apsunkinti jau įvykusių ir vykstančių procesų. LApT nuomone, „prašomos taikyti LAP pobūdis **neatitinka pareikšto reikalavimo esmės ir tokia priemonė pernelyg nutolusi nuo būsimo teismo sprendimo net ir tuo atveju, jei ieškovo reikalavimas būtų patenkintas.** Kaip minėta, teismui patenkinus ieškovo reikalavimą, būtų taikoma restitucija ir atsakovas ieškovui turėtų grąžinti 100 procentų akcijų, todėl prašoma taikyti LAP niekaip neprisidėtų prie teismo sprendimo įvykdymo.“[655] Šiuo atveju svarbu

654 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-387-381/2020.
655 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1360-370/2018.

pažymėti, kad ginčo akcijos jau buvo areštuotos ir teismo nutartimi buvo draudžiama priimti sprendimus, kuriais būtų mažinama įmonės akcijų vertė, priimti sprendimus dėl įmonės įstatų keitimo, bendrovės pertvarkymo, restruktūrizavimo, reorganizavimo ir atskyrimo.

Teismų praktikoje taip pat kyla ginčai dėl turto administratoriaus kandidatūros pagal CPK 145 straipsnio 1 dalies 5 punktą. Vienoje byloje buvo pareikštas ieškinys dėl nekilnojamojo turto ir įmonės akcijų priteisimo, mirus vienam iš įmonės akcininkų, taip pat ėjusiam ir direktoriaus pareigas. Tarp šalių nekilo ginčo dėl būtinybės taikyti LAP – laikiną įmonės turto administravimą, tačiau turto administratore siekė būti tiek ieškovė, tiek vienas iš atsakovų. LApT pažymėjo, kad „kiekvienu atveju, nustatant turto administravimą ir pasirenkant administratoriaus kandidatūrą, būtina atsižvelgti į konkrečias aplinkybes ir numatyti savybes bei gebėjimus, kuriuos turi turėti administratorius konkrečioje situacijoje, tai yra į administruojamo turto rūšį, siūlomo paskirti turto administratoriumi asmens santykį su administruojamu turtu, profesionalumą, nešališkumą ir kitas konkrečios bylos aplinkybes, galinčias turėti reikšmės turto išsaugojimui ir naudojimui“[656]. Kitoje byloje LApT pažymėjo, kad nebuvo pakankamai įvertintas teisinis reguliavimas, parenkant laikinojo administratoriaus kandidatūrą, įskaitant tai, kad įmonė nepateikė sutikimo dėl turto administravimo[657].

4. Draudimas atsakovei dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų

CPK 145 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytą LAP – draudimą dalyvauti tam tikruose sandoriuose ar imtis tam tikrų veiksmų – teismas taiko tada, kai byloje siekiama užtikrinti padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, *status quo* (esamosios padėties) išsaugojimą[658]. LApT praktikoje tokio pobūdžio LAP pripažįstama tik kaip prevencinė priemonė, užtikrinanti ginčo šalių faktinės ir teisinės būklės išsaugojimą iki ginčo galutinio išsprendimo ir nesukelianti didelių suvaržymų asmeniui, kuriam ji taikoma[659].

Teisės doktrinoje nurodoma, kad draudimo atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų esmė – atsakovui gali būti draudžiama realizuoti turimas prekes, naudotis turtu, nutraukti stati-

656 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-484-934/2023.
657 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-253-464/2017.
658 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1607-464/2016.
659 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-374-912/2022.

nio projektavimo ir statybos darbus, išvežti derlių, dirbti žemę ir pan.[660] Taip pat pripažįstama, kad minėta priemonė gali būti taikoma kartu pareiškiant prevencinį ieškinį.[661]

Kyla klausimas, ar galima taikyti LAP – draudimą vienašališkai nutraukti sutartį. Tam tikrais atvejais teismai atsisako taikyti tokią priemonę, motyvuodami tuo, kad draudimas vienašališkai nutraukti sutartį pažeistų vieną esminių civilinėje teisėje sutarties laisvės principą, pagal kurį draudžiama versti kitą asmenį sudaryti sutartį[662]. Visgi, manytina, kad tokio pobūdžio LAP gali būti taikomos. Draudimas vienašališkai nutraukti sutartį tam tikrais atvejais yra taikomas užsienio praktikoje. Pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu atsakovui nutraukus sutartį, ieškovas negalėtų visa apimtimi prisiteisti žalos atlyginimo, nes sutartyje yra numatyti žalos atlyginimo apribojimai, teismas gali taikyti tokią LAP, t. y. uždrausti vienašališkai nutraukti sutartį. Taip yra todėl, kad pirminė ir pagrindinė šalies prievolė yra vykdyti sutartį, o reikalavimas atlyginti žalą dėl netinkamo vykdymo yra antraeilis klausimas. Taigi, šalių sutartyje numatytos išlygos dėl žalos atlyginimo negali paneigti pagrindinės prievolės, t. y. tinkamai vykdyti sutartį[663]. Tokio pobūdžio LAP taikomos ir Lietuvos teismų praktikoje, pavyzdžiui, vienoje byloje LApT pažymėjo, kad:

> „Ginčo pobūdis (ieškovė prašo įvykdyti sutartį natūra) lemia, kad, nepritaikius LAP pradinėje bylos nagrinėjimo stadijoje ir neuždraudus atsakovei nutraukti 2021 m. spalio 26 d. prekių pirkimo–pardavimo sutarties, ieškovei galbūt palankaus teismo sprendimo įvykdymas ateityje galėtų tapti nebeįmanomas, nes, atsakovei nutraukus ginčo sutartį, ši pasibaigtų. <...> draudimas nutraukti sutartį, kaip prevencinė priemonė, <...> atitinka teisingumo, ekonomiškumo ir proporcingumo principus. Jei atsakovė iš tikrųjų nesiekia ir neketina nutraukti ginčo sutarties, pritaikius pirmiau nurodytą priemonę, nebus pažeisti atsakovės interesai ar neproporcingai suvaržytos jos teisės. Draudimas nutraukti sutartį atitinka ginčo šalių interesų pusiausvyrą, nes juo pašalinama grėsmė, kad būsimas teismo sprendimas, jeigu šis būtų palankus

660 Valančius ir kt., *supra note,* 625: 336.

661 Vytautas Mizaras, *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis* (Vilnius: Justitia, 2009), 557.

662 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1063-790/2023.

663 Anglijos ir Velso apeliacinis teismo 2014 m. kovo 6 d. nutartis byloje. AB v CD [2014] EWCA Civ 229, žiūrėta 2024 m. liepos 2 d., https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2014/229.html.

ieškovei, galėtų būti neįvykdytas. Be to, bus išvengta naujų ginčų ir grėsmės, kad atsiras didelės žalos.“[664]

Minėtas draudimas turi atitikti LAP taikymo principus, įskaitant proporcingumą. Kaip antai, byloje buvo pareikštas reikalavimas pripažinti atsakovės VšĮ Akmenės rajono pirminės sveikatos priežiūros centro sprendimą inicijuoti vienašališką sutarties, kurios pagrindu ieškovei buvo suteikta teisė teikti pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros medicinos – psichikos sveikatos priežiūros, bendrosios asmens sveikatos priežiūros – slaugos (psichikos sveikatos slaugos) paslaugas, nutraukimo procedūrą neteisėta. Šiam reikalavimui užtikrinti ieškovė prašė uždrausti atsakovei vienašališkai nutraukti sutartį iki galutinio teismo sprendimo civilinėje byloje įsiteisėjimo. LApT pažymėjo, kad:

„Ieškovės prašomos taikyti LAP ginčo situacijos nesureguliuotų, o tik įtvirtintų esamą ne tik šalims, bet ir akivaizdžiai viešajam interesui prieštaraujančią situaciją. LApT vertinimu, sudaro pagrindą spręsti, jog ieškovės prašomos taikyti LAP nepagrįstai suteikia pranašumą vienai iš ginčo šalių (ieškovei), neatitinka proporcingumo principo bei labiau pažeidžia nei užtikrina viešąjį interesą.“[665]

Kitoje byloje ieškovė prašė uždrausti atsakovei Klaipėdos rajono savivaldybės administracijai sudaryti sutartį su kitu rangovu dėl darbų atlikimo. LApT pažymėjo, kad:

„Šiuo atveju yra aktualios konservacinės paskirties LAP, užtikrinančios padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, nekintamumą (*status quo*) išsaugojimą. Pritaikius ieškovės prašomas LAP ir uždraudus atsakovei sudaryti sutartį su kitu rangovu dėl darbų <...> atlikimo, būtų neproporcingai suvaržyti atsakovės interesai ir funkcijų atlikimas, t. y. ikimokyklinio ugdymo organizavimo įgyvendinimas. <...>tikėtini vienos ir kitos ginčo šalies nuostoliai nėra lygiaverčiai – dėl prašomų LAP taikymo apeliantei galėtų kilti kur kas daugiau neigiamų padarinių nei ieškovei, jeigu prašomas draudimas būtų netaikomas.“[666]

---

664 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-374-912/2022.
665 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-370/2021.
666 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-869-781/2021.

Be to, teismai taip pat nustato ir šios prašomos taikyti LAP nesąsajumą su pareikštais reikalavimais. Vienoje civilinėje byloje buvo pareikštas reikalavimas pripažinti mainų sutartį, kuria, be kita ko, atsakovei buvo perleista miško paskirties žemės sklypas, negaliojančia. Šio reikalavimo užtikrinimui buvo prašoma taikyti LAP – uždrausti atsakovei iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos kreiptis į valstybines institucijas dėl leidimo kirsti mišką atsakovei nuosavybės teise priklausančiuose žemės sklypuose (jų dalyse) išdavimo, kirsti ir (ar) kitaip pašalinti žemės sklypuose (jų dalyse) esantį mišką. LApT pažymėjo, kad „draudimas kreiptis į valstybės instituciją nepagrįstai varžo atsakovės teises, be to, vien kreipimasis į atitinkamas institucijas nereiškia, kad leidimas, neabejotinai, bus išduotas. Tačiau teismas akcentavo ir tai, kad prašomos taikyti LAP neužtikrina sprendimo įvykdymo nagrinėjamoje byloje, t. y. sutarties pripažinimo negaliojančia.“[667]

5. Turto realizavimo sustabdymas, kai pareikštas ieškinys dėl arešto šiam turtui panaikinimo

Prašymas dėl LAP – turto realizavimo sustabdymo pagal CPK 145 straipsnio 1 dalies 9 punktą – taikymo gali būti pareikštas tik esant specifiniam ieškiniui dėl arešto šiam turtui panaikinimo, kurio pareiškimo pagrindai yra reguliuojami CPK 603 straipsnyje ir yra susiję su vykdymo procese atliekamais veiksmais. Aplinkybę, kad taikytinos LAP turi būti susijusios būtent su specifiniu ieškinio dalyku, yra pažymėjęs ir kasacinis teismas[668]. CPK 603 straipsnio taikymo ypatumai jau buvo analizuoti Lietuvos teisės doktrinoje[669], todėl čia toliau nebus aptariami išsamiau.

Atkreiptinas dėmesys, kad vykdymo procesas gali būti susijęs ne tik išimtinai su kreditoriumi ir skolininku, jų teisėmis ir pareigomis, tačiau vykdymo procese gali atsirasti ir kiti asmenys, kurių teisės ir interesai taip pat turi būti užtikrinti. Pavyzdžiui, gali susiklostyti situacijos, kai yra išieškoma iš bendros dalinės nuosavybės, kai skolininko ir trečiųjų asmenų turtas nėra atskirtas, taip pat gali susiklostyti situacijos, kai išieškoma tik iš skolininko turto, tačiau neįmanoma nustatyti, kuris turtas yra skolininko, o kuris – trečiųjų asmenų (ypač kai kalbama apie neregistruotiną, rūšiniais požymiais apibūdintą turtą, pavyzdžiui, naujai pagamintas prekes[670]). CPK

667 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. liepos 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-659-881/2022.

668 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85-403/2020 25 punktas.

669 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 497: 51, 359–378

670 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-470-407/2023.

603 straipsnis, iš esmės, ir yra skirtas kitų asmenų teisių ir interesų apsaugai vykdymo procese:

> „Sistemiškai aiškinant priverstinį vykdymo procesą reglamentuojančias teisės normas, galima teigti, kad šiame procese suinteresuotų asmenų pažeistos teisės gali būti ginamos dviem būdais: paduodant skundą dėl antstolio veiksmų ar pareiškiant ieškinį dėl turto realizavimo akto pripažinimo negaliojančiu. Kitų asmenų vykdymo procese pažeistos teisės ginamos reiškiant ieškinį teismui CPK 603 straipsnyje nustatyta tvarka.“[671]

CPK 145 straipsnio 1 dalies 9 punkte įtvirtinta LAP yra siauresnio pobūdžio nei, pavyzdžiui, 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte įtvirtinta teisė stabdyti bet kokius išieškojimo veiksmus, o pagal 145 straipsnio 1 dalies 9 punktą būtent galima stabdyti tik turto realizavimą.

Kadangi poreikis taikyti LAP kyla dėl specifinio dalyko – pareikšto reikalavimo dėl arešto konkrečiam turtui, kuris yra realizuojamas vykdymo procese, panaikinimo – nėra aktualus priešingos šalies sąžiningumo kriterijus. Šia teisės norma yra siekiama užtikrinti padėtį, kuri yra, todėl, nesant akivaizdaus ieškinio reikalavimų nepagrįstumo, jeigu būtų realizuojamas turtas, dėl kurio inicijuotas civilinis ginčas, tai *a priori* reiškia grėsmę būsimo galbūt palankaus ieškovui teismo sprendimo įvykdymui, todėl LAP turėtų būti taikomos, nes, realizavus turtą, kuris yra ginčo objektas, būsimas teismo sprendimas gali nebetekti prasmės.

6. Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas

Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas yra konservacinės paskirties LAP, užtikrinanti padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, *status quo* išsaugojimą[672]. Atkreiptinas dėmesys, kad išieškojimo vykdymo procese sustabdymas – tai riboto taikymo procesinė priemonė, paprastai taikoma bylose, kai yra sprendžiamas antstolio veiksmų ar varžytynių teisėtumo klausimas (CPK 510 straipsnio 2, 8 dalys), taip pat kai tokių procesinių priemonių taikymo prašoma paduodant kasacinį skundą byloje, kurioje turi būti vykdomas įsiteisėjęs teismo sprendimas (CPK 361 straipsnio 1 dalis), arba kai, prasidėjus vykdymo procesui, skolininkas ar kitas asmuo įstatymų nustatyta tvarka ginčija vykdomąjį dokumentą, kurio pagrindu atliekamas išieškojimas (CPK 372 straipsnio 2 dalis)[673].

---

671 Jokubauskas ir kt., *supra note,* 497: 359.

672 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-316/2013.

673 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2-1324-790/2021.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad nei CPK 361 straipsnio 1 dalis, nei CPK 372 straipsnio 2 dalis, kuri numato galimybę sustabdyti teismo sprendimo vykdytinumo požymį pagal formuojamą teismų praktiką, nėra griežtąja prasme LAP instituto dalis. Tai yra viena iš įstatyminės laikinosios teisinės apsaugos formų, kuri priklauso nuo teisėjo diskrecijos. Nuo 2012 m. LApT formuoja praktiką, kad sprendimo vykdymo sustabdymo institutui *mutatis mutandis* gali būti taikomi tie patys principai ir normos, kurie galioja taikant LAP, tačiau tai nėra identiški institutai:

> „Prašymas sustabdyti įsiteisėjusio teismo sprendimo ar nutarties vykdymą *stricto sensu* (tiksliai sakant; griežtai kalbant) nėra prašymas taikyti LAP. Skirtingai nei taikant LAP, kuriomis siekiama užtikrinti, kad būsimo teismo sprendimo įvykdymas nepasunkėtų arba nepasidarytų nebeįmanomas (CPK 144 str. 1 d.), įsiteisėjusio teismo sprendimo (nutarties) vykdymo sustabdymu siekiama išvengti poreikio taikyti sprendimo vykdymo atgręžimą (CPK 373 str.), jei pakartotinai išnagrinėjus bylą atnaujintame procese būtų priimtas priešingas teismo sprendimas. Nepaisant to, sprendimo vykdymo sustabdymas ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymas yra glaudžiai susiję, nes taikant abu institutus gali būti siekiama išsaugoti tą pačią faktinę ir teisinę situaciją (lot. *status quo*) tam, kad būtų realiai apgintos bylą laimėjusios šalies teisės ir išvengta tolesnių teisinių ginčų. Todėl sprendimo vykdymo sustabdymo institutui *mutatis mutandis* gali būti taikomi tie patys principai ir normos, kurie galioja taikant laikinąsias apsaugos priemones (pvz., preliminarus prašymo atnaujinti procesą pagrįstumo vertinimas (CPK 144 str. 1 d.), ekonomiškumo principas (CPK 145 str. 2 d.) ir kt.). Nei CPK 372 straipsnyje, nei kitose proceso atnaujinimą reglamentuojančiose teisės normose nėra draudimo teismui taikyti sprendimo vykdymo sustabdymą, kol nėra priimtas prašymas dėl proceso atnaujinimo.“[674]

Taigi, nors šie institutai yra glaudžiai susiję, tačiau jie nėra identiški. Šie skirtumai yra svarbūs, pavyzdžiui, sprendžiant dėl teismo nutarčių apskundimo taisyklių. Pavyzdžiui, LApT yra suvienodinęs praktiką dėl CPK 372 straipsnio 2 dalies nutarties, kuria atmetamas prašymas, skundžiamumo. LApT išaiškino, kad:

---

674 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2012.

„Aptariamas teisinis reglamentavimas reiškia, kad pagal bendrąją taisyklę taikant proceso atnaujinimo institutą siekiama nepaneigti įsiteisėjusio teismo procesinio sprendimo privalomo principo bei teisinės galios. Dėl to nutarčių, kuriomis sprendžiamas proceso atnaujinimo byloje priimto teismo sprendimo sustabdymo klausimas, apskundimas ribojamas – pagal CPK 372 straipsnio 2 dalį, atskiruoju skundu gali būti skundžiama tik nutartis dėl sprendimo ar nutarties vykdymo sustabdymo. **Nutartis, kuria atmetamas prašymas sustabdyti teismo procesinio sprendimo vykdymą, negali būti skundžiama,** nes pirmiau minėta, kad šis tokių nutarčių neskundžiamumo bruožas grindžiamas prioriteto įsiteisėjusio teismo sprendimo (nutarties) privalomumui teikimu ir teisinei galiai užtikrinti. Dėl to, skirtingai negu nutartys dėl LAP (kurios skundžiamos tiek pritaikius, tiek nepritaikius LAP) (CPK 151 straipsnis), byloje dėl proceso atnaujinimo gali būti skundžiamos tik nutartys, kuriomis sustabdomas teismo sprendimo (nutarties) vykdymas (CPK 372 straipsnio 2 dalis).“[675]

Taikant CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte numatytą išieškojimo vykdymo procese sustabdymą, laikomasi griežtos pozicijos, kad išieškojimo vykdymo procese sustabdymo instituto specifika įpareigoja teismą šias LAP taikyti labiau rezervuotai, nei paprastai[676]. Įsiteisėjusio teismo sprendimo vykdymas negali būti stabdomas nemotyvuotai, nes sprendimo vykdymo sustabdymas yra išimtinė ir tik teise (įstatymais) grindžiama procesinė priemonė, priešingu atveju, būtų paneigiami teismo sprendimo privalomumo visiems be išimties asmenims ir jo vykdytinumo principai (CPK 18 straipsnis)[677].

Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad grėsmės teismo sprendimo įvykdymui nustatymas šio pobūdžio LAP taikyme siejamas su objektyviais veiksniais, o ne su subjektyviais veiksmais, tokiais kaip atsakovo nesąžiningumas:

„Vykdomojoje byloje jau įvyko vienos varžytinės, todėl realu, jog, vykdymo veiksmų nesustabdžius, ieškovė galėtų greitu metu prarasti aptariamo turto nuosavybės teisę. Nors nagrinėjamu atveju ir sutiktina su apeliante, kad konkrečių aplinkybių, įrodančių grėsmės būsimo teismo sprendimo įvykdymui egzistavimą, ieškovė ieškinyje nenurodė, aukščiau aptarta situacija patvirtina,

675 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-416-912/2022.
676 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1044-910/2023.
677 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-537-302/2018.

kad tokia grėsmė egzistuoja ir tai sudaro pagrindą stabdyti aptariamą vykdomąją bylą.“[678]

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, pavyzdžiui, CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte nustatyta LAP gali būti taikoma, kai, prasidėjus vykdymo procesui, skolininkas ar kitas asmuo įstatymų nustatyta tvarka ginčija vykdomąjį dokumentą, kurio pagrindu atliekamas išieškojimas (pvz., notarų vykdomieji įrašai užprotestuotuose ar neprotestuotinuose vekseliuose, ginčijami patys vekseliai ir pan.), trečiasis asmuo ginčija tarp kitų asmenų sudarytą sandorį, kurio pagrindu priimto teismo ar arbitražo sprendimo vykdymo procesas jau prasidėjo[679]. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė, pateiktu ieškiniu reikalaudama pripažinti negaliojančiu hipotekos sandorio dalį, kuria savo nekilnojamuoju turtu užtikrino tinkamą prievolių pagal kredito sutartį įvykdymą, prašė taikyti CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte nustatytą LAP – iki teismo sprendimo įsiteisėjimo šioje byloje sustabdyti išieškojimo veiksmus antstolės vykdomojoje byloje. Teismas nurodė, kad „nagrinėjamu atveju egzistuoja grėsmė, kad, netaikius prašomų LAP ir nesustabdžius vykdymo veiksmų, būsimo galimai ieškovei palankaus teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas“[680]. Tačiau teismų praktikoje ne visada įrodoma grėsmės teismo sprendimo įvykdymui sąlyga tais atvejais, kai ginčijamas vykdomasis dokumentas, kurio pagrindu atliekamas išieškojimas. Pavyzdžiui, vienoje byloje prašė pripažinti negaliojančiu išduotą neprotestuotiną vekselį ir sustabdyti vykdomą išieškojimą, tačiau teismas pažymėjo, kad ieškovas neįrodė grėsmės, t. y. rizikos, kad, nesustabdžius vykdymo veiksmų ir esant ieškovei palankiam teismo sprendimui, restitucijos taikymas būtų arba labai komplikuotas, arba išvis neįmanomas. Be to, ieškovė neįrodė, kad vykdymo atgręžimas būtų neįmanomas ir kad ieškovė nebegalėtų susigrąžinti iš atsakovės ginčijamų sandorių pagrindu išieškotos sumos[681].

Kitoje byloje pažymėta, kad „išieškojimo procesas buvo pradėtas ne pagal įsiteisėjusį teismo sprendimą, o pagal notaro atliktą vykdomąjį įrašą. Teismo vertinimu, tokiu atveju neturėtų būti laikomasi teismų praktikos, suformuotos sprendžiant LAP taikymo klausimą vykdymo procese, kurio pagrindas yra įsiteisėjęs teismo sprendimas. Atsižvelgus

678 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-302/2018.
679 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-678/2013.
680 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1021-516/2021.
681 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-966-516/2023.

į ieškiniu pareikštų reikalavimų dalyką, į tai, kad hipotekos kreditorius yra pradėjęs priverstinio išieškojimo veiksmus vykdomojoje byloje, nukreiptus į ieškovės nuosavybės teise priklausančio turto realizavimą, konstatuotina, jog ieškovės prašymas taikyti konkrečias LAP atitinka sąsajumo su byloje sprendžiamo teisminio ginčo reikalavimais kriterijų."[682]

Vienoje byloje susiklostė neįprasta situacija, nes apeliantė prašė taikyti papildomą LAP – uždrausti kredito unijai inicijuoti naują vykdomąją bylą (priverstinį skolos išieškojimą) iš įmonės nekilnojamojo turto pagal hipotekos sandorio pagrindu išduotą vykdomąjį dokumentą. LApT nurodė, kad „apeliantė siekia užkirsti kelią išieškojimui iš ginčo turto. Kitaip tariant, abi prašomos taikyti LAP siekia to paties tikslo ir iš esmės yra CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte nurodytos LAP – išieškojimo vykdymo procese sustabdymo – sudėtiniai elementai. Todėl skaidyti šią LAP konkrečių dalinių veiksmų stabdymu, uždraudimu ar pan. nėra jokio būtinumo."[683]

Išieškojimo vykdymo procese sustabdymas, atsižvelgiant į teismo nutartimi nustatyto LAP taikymo mastą, gali apimti tiek visų vykdomojoje byloje atliekamų išieškojimo veiksmų, tiek išieškojimo veiksmų, taikant konkrečią priverstinio vykdymo priemonę, tiek ir kitų konkrečių su išieškojimu susijusių vykdymo veiksmų sustabdymą[684].

Būtina atskirti antstolio teisę sustabdyti vykdomąją bylą nuo teismo teisės sustabdyti išieškojimo veiksmus vykdomojoje byloje. Šiuo klausimu teismų praktikoje kyla neaiškumų dėl CPK 625, 626 straipsnių ir CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkto teisinio santykio. Vienoje byloje ieškovė prašė taikyti LAP – stabdyti Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. birželio 28 d. sprendimo vykdymą vykdomojoje byloje, kol bus nagrinėjamas šis skundas, ir atšaukti turto, priklausančio skolininkui, varžytines. LApT išaiškino, kad:

> „Šalių ginčas galutinai išspręstas. Atsakovas nesiekia paneigti (pareikšdamas ieškinį) žalos priteisimo ir jo išieškojimą nulėmusių šalių teisinių santykių ar iš jų atsiradusių jos pareigų, nesiekia nuginčyti išieškojimo pagrindo, nekvestionuoja jokių antstolio atliekamų / atliktų veiksmų vykdymo procese teisėtumo. Pažymėtina, kad sprendimo vykdymo stadijoje dėl vykdymo veiksmų laikino sustabdymo privalomuoju ar dispozityviuoju pagrindu CPK 625 ar CPK 626 straipsniuose nustatyta tvarka jau sprendžia antstolis, kuris tokius vykdymo veiksmus atlieka, o ne bylą, ku-

682 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-733-330/2021.
683 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-750-178/2018.
684 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.

rioje išsprendus šalių ginčą buvo išduotas vykdytinas dokumentas, išnagrinėjęs teismas. Atsakovas, turėdamas svarių argumentų, gali pasinaudoti jam kaip vykdymo proceso dalyviui suteikta teise kreiptis į antstolį su atitinkamu prašymu[685]. Konstatavus, jog apeliacinės instancijos teismas nėra kompetentingas nagrinėti prašymą taikyti LAP, šį prašymą dėl LAP taikymo atsisakytina priimti ir prašymas grąžintinas jį padavusiam asmeniui (CPK 115 straipsnio 6 dalis, CPK 147 straipsnio 2, 7 dalys).“[686]

Taigi, siekiant taikyti LAP pagal CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punktą, teisme turi būti pareikštas reikalavimas. Kai sprendimas yra įsiteisėjęs ir antstolis vykdo sprendimą, antstolis gali stabdyti bylą privalomais ir dispozityviais pagrindais pagal CPK 626, 627 nuostatas.

Nors CPK 628 straipsnio 3 dalis reglamentuoja, kad, sustabdžius vykdomąją bylą CPK 626 ir 627 straipsniuose numatytais pagrindais, antstolis gali imtis tik priemonių skolininko turtui surasti ir areštuoti, tačiau kasacinis teismas yra nurodęs, kad antstolis taip pat šių veiksmų gali imtis, kai vykdomoji byla yra sustabdyta CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkto pagrindu[687].

CPK 284 straipsnyje numatyta sprendimo įvykdymo atidėjimo ir išdėstymo, sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo tvarka. Tais atvejais, kai buvo reiškiami prašymai pagal CPK 284 straipsnį, be kita ko, buvo teikiami prašymai taikyti ir LAP pagal CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punktą. Teismų praktika tokiu atveju išsiskyrė: prašant išdėstyti teismo sprendimo įvykdymą, sprendžiama, kad pateikto prašymo pobūdis nesudaro pagrindo išplėsti įstatyme nustatytų išimtinių atvejų (CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punktas, 510 straipsnio 8 dalis, 363 straipsnis, 372 straipsnio 2 dalis), kuriems esant, gali būti sustabdytas įsiteisėjusio procesinio sprendimo vykdymas, sąrašo, todėl šioje proceso stadijoje prašomos LAP negali būti taikomos[688]; kitais atvejais tokio prašymo (dėl LAP, kuriomis siekiama sustabdyti vykdymo veiksmus) nagrinėjimo galimybę teismas pripažįsta[689]. LApT, apibendrindamas ir suvienodindamas praktiką, išaiškino, kad:

„Sprendžiant prašymus dėl teismo sprendimo vykdymo atidėjimo ar įvykdymo išdėstymo, jokie materialiniai teisiniai reikalavimai negali būti keliami, kadangi prašymas pakeisti sprendimo vyk-

685 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1433-236/2020.
686 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1708-516/2020.
687 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2013.
688 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1117-516/2020.
689 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-328-1120/2020.

dymo tvarką nagrinėjamas šiam įsiteisėjus. Prašymas išdėstyti teismo sprendimo vykdymą dalimis negali būti vertinamas kaip sukuriantis materialius teisinius padarinius priverstinio vykdymo proceso atžvilgiu. Tai yra procesinė šalies teisė, tačiau tokios procesinės teisės įgyvendinimas negali paneigti teismo sprendimo dėl priteisimo privalomumo ir vykdytinumo savybių. <...> Teisėjų kolegija konstatavo, kad, **sprendžiant prašymus, pateiktus CPK 284 straipsnio nustatyta tvarka, negali būti taikomos LAP, numatytos CPK 145 straipsnio 1 dalies 10 punkte.“**[690]

Pažymėtina, kad ir laiduotojas turi teisę prašyti sustabdyti išieškojimo veiksmus vykdomojoje byloje. Vienoje byloje ieškovė kreipėsi į teismą su reikalavimu pripažinti paprastųjų neprotestuotinų vekselių laidavimo sandorius negaliojančiais. Ieškovė laidavo už sutuoktinį kreditoriams (atsakovams). Būtent šių vekselių laidavimo sandorių pagrindu buvo pradėtas išieškojimas ieškovės, kaip laiduotojos, atžvilgiu. LApT nurodė, kad:

„Ieškovė iš esmės siekė pripažinti negaliojančiais sandorius, kurių pagrindu iš jos vykdomi išieškojimai, todėl tokioje situacijoje, jeigu įrodomos LAP taikymo sąlygos, iš esmės, yra galimas išieškojimo vykdymo procese stabdymas. Nesustabdžius atsakovų pradėtų priverstinio skolos išieškojimo veiksmų iki šio ginčo išnagrinėjimo iš esmės pabaigos, išieškojimas visa apimtimi ar iš dalies gali būti įvykdytas. Todėl vėliau, teismui galimai patenkinus ieškovės ieškinį, nesant pritaikytų LAP, reikėtų spręsti ginčus dėl atgręžtinio laiduotojos reikalavimo skolininkui (CK 6.83 straipsnis). <...> LApT nuomone, galimos neigiamos teisinės pasekmės LAP netaikymo atveju nusveria galimą LAP taikymo naudą. Dėl to pagrįsta ir racionalu, susiklosčiusioje situacijoje taikyti LAP teismo procese, kuriame ginčijami laidavimo pagal vekselius sandoriai, o ne vėliau sprendžiami teisiniai ginčai dėl atgręžtinio reikalavimo teisės įgyvendinimo.“[691]

Galiausiai, pažymėtina, kad praktikoje taip pat prašoma sustabdyti išieškojimą vykdomojoje byloje pagal arbitražo sprendimą[692] arba sustabdyti užsienio teismo sprendimo vykdymą, prašant atsisakyti vykdyti užsienio teismo sprendimą[693]. Pripažįstama, kad išieškojimo vykdymo procese sus-

690 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.
691 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-775-943/2020.
692 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1000-186/2016.

tabdymas taip pat suprantamas ir tas atvejis, kai prašoma sustabdyti vykdomojo rašto ir (ar) pažymėjimo dėl teismo sprendimo pagal ES reglamentą 1215/2012 išdavimą[694].

7. Įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti

CPK 145 straipsnio 1 dalies 12 punkte numatyta, kad LAP gali būti įpareigojimas atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti. Viena vertus, teismų praktikoje pažymima, kad tokiu atveju paprastai turi būti reiškiamas ir prevencinis ieškinys. „Prevencinį ieškinį reiškianti šalis gali prašyti taikyti LAP, iš esmės sutampančią su ieškinio reikalavimu"[695]. Kita vertus, galimybė LAP spręsti klausimus, kurie bus išsprendžiami teismo sprendimu iš esmės išnagrinėjus ginčą byloje, turėtų būti išimtinė net ir nagrinėjant prevencinius ieškinius[696]. Tačiau praktikoje LAP yra taikytos ir nesant prevencinio ieškinio, pavyzdžiui, tai gali būti įpareigojimas nutraukti pažeidžiant teisės aktų reikalavimus vykdomus pastato statybos darbus arba atlikti gresiančio nugriūti pastato sutvirtinimo darbus, arba garbės ir orumo gynimo bylose draudimas atlikti veiksmus – pakartotinai skelbti žinias (arba skelbti dar nepaskelbtas žinias)[697]. Taigi, teismų praktikoje dėl tokių LAP taikymo sprendžiama ne tik prevencinio ieškinio atveju[698].

Vienoje byloje susiklostė situacija, kai tokio pobūdžio priemonės prašė trečiasis asmuo, kurio naudai buvo įkeistas turtas. Ieškovės buvo pareiškusios atsakovei reikalavimus, kuriais prašė grąžinti nuosavybės teises į nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo be varžytynių sutartimis perleistą nekilnojamąjį ginčo turtą. Trečiasis asmuo, bankas, prašė taikyti LAP – iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos uždrausti atsakovei eksploatuoti (naudoti ir disponuoti) bankui įkeistą nekilnojamąjį turtą. LApT pažymėjo, kad:

> „Prašomomis taikyti LAP trečiasis asmuo siekia, kad jai įkeisto ginčo turto būklė nebūtų bloginama bei jis nebūtų apsunkintas nuomos, panaudos ar kt. sutartimis. Taigi, apeliantė prašė taikyti CPK 145 straipsnio 1 dalyje 12 punkte numatytą LAP – įpareigojimą atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti.

693 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-39-912/2022.
694 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-104-910/2022.
695 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022.
696 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-999-464/2021.
697 Valančius ir kt., *supra note,* 625: 337.
698 Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-323-56/2011.

> Tokia priemonė gali būti taikoma atsižvelgiant į bendrą tokių priemonių tikslą – užtikrinti galimo ieškovėms palankaus teismo sprendimo įvykdymą, bet ji kartu yra susijusi ir su prevenciniu siekiu nebeleisti didėti padarytai žalai, taip pat užkirsti kelią naujos žalos atsiradimui. Todėl šiame kontekste atmestini atsakovės argumentai dėl prašomų LAP rūšies neegzistavimo.“[699]

Sprendžiant dėl šios LAP taikymo, taip pat svarbu nustatyti jos ryšį su ieškinyje pareikštais reikalavimais. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė pareiškė ieškinį, kuriuo prašė pripažinti negaliojančiu turto perdavimo išieškotojui aktą, kuriuo antstolis išieškotojui (bankui) perdavė gyvenamąsias patalpas, prašė taikyti restituciją ir patalpas grąžinti ieškovei. Prašė taikyti LAP – uždrausti bankui imtis gyvenamosioms patalpoms teikiamų komunalinių paslaugų atjungimo. LApT pažymėjo, kad:

> „Prašytos taikyti (papildomos) LAP – **draudimas imtis veiksmų, susijusių su ginčo patalpoms teikiamų komunalinių paslaugų (elektros energijos, vandens tiekimo, nuotekų šalinimo) nutraukimu,** nėra susijusios su ieškinyje pareikštais reikalavimais šioje byloje, todėl negali užtikrinti ieškovei galimo palankaus sprendimo įvykdymo.“[700]

Teismas šioje byloje laikė reikšminga tai, kad bankas yra įregistruotas nekilnojamojo turto savininku, todėl draudimai, susiję su komunalinių paslaugų teikimu, turėtų turėti teisinį ir faktinį pagrindą, tačiau šios aplinkybės nebuvo nustatytos. Teismas nustatė faktą, kad ieškovė vis dar naudojasi ginčo turtu, tačiau pažymėjo, kad, nesant galutinio procesinio sprendimo, nėra aišku, ar ieškovė turtu naudojasi teisėtai. Teismas akcentavo, kad būtent atsakovas (bankas) yra ginčo turto savininkas, todėl jis yra (turi būti) suinteresuotas geros to turto būklės išsaugojimu[701]. Kitoje byloje LApT pažymėjo, kad tokios LAP buvo nesusijusios su ieškinyje pareikštais materialiaisiais reikalavimais, nes įpareigojimas neatjungti vandens, šilumos, elektros ir kitų komunalinių paslaugų tiekimo ginčo butui užtikrintų ne galimai ieškovams palankaus būsimo teismo sprendimo įvykdymą, o tolimesnį ieškovų naudojimąsi ginčo turtu bylos nagrinėjimo metu, nors pagal VĮ Registrų centro duomenis nuosavybės teisė ieškovams nepriklauso[702]. Kitoje byloje

699 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1489-178/2017.
700 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-373-330/2017.
701 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-373-330/2017.
702 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1442-302/2017.

ieškovė tarp pareikštų reikalavimų taip pat prašė priteisti gyvenamąjį namą natūra ir prašė taikyti LAP – uždrausti atsakovui atjungti elektros energijos tiekimą gyvenamajam namui. LApT nurodė, kad LAP institutas negali tapti priemone sureguliuoti šalių nesutarimus, dėl kurių nėra pareikštas ieškinys, todėl atsisakyta taikyti tokią priemonę[703].

Taip pat būta atvejų, kai pareiškiami reikalavimai laikinai įjungti elektrą. Vienoje byloje pirmosios instancijos teismas skundžiama nutartimi įpareigojo trečiąjį asmenį AB ESO įjungti elektros energijos tiekimą ginčo turtui iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo, t. y. taikė CPK 145 straipsnio 1 dalies 12 punkte numatytas LAP – įpareigojimą atlikti veiksmus, užkertančius kelią žalai atsirasti ar padidėti. LApT nesutiko su pirmosios instancijos teismo vertinimu:

> „Ieškovės prašytos taikyti LAP – įpareigojimas įjungti elektros energijos tiekimą – užtikrintų ne galimai ieškovams palankaus būsimo teismo sprendimo įvykdymą, o tolimesnį ieškovų naudojimąsi ginčo turtu bylos nagrinėjimo metu, nors nuosavybės teisė ieškovams jau nebepriklauso. Kaip patvirtina viešo registro duomenys, apeliantė Nekilnojamojo turto registre įregistruota kaip ginčo nekilnojamojo turto savininkė (CPK 179 str. 3 d.). LAP apeliantės ginčo turto naudojimo ir valdymo teisės nebuvo apribotos, padarant įrašą viešame registre tik apie draudimą ginčo turtą perleisti. Net ir nutraukus elektros energijos tiekimą ginčo objektui, esant galimai ieškovams palankiam teismo sprendimui, ginčo turtas vis tiek galės būti grąžintas buvusiems jo savininkams – dėl to restitucijos taikymas netaps neįmanomu ar iš esmės nepasunkės. Todėl, apeliacinio teismo vertinimu, nagrinėjamu atveju skundžiama nutartimi taikytos LAP nėra susijusios su byloje pareikštais reikalavimais ir neatitinka LAP instituto paskirties.“[704]

Kitoje byloje ieškovai kreipėsi į teismą, prašydami patvirtinti žemės sklypo pirkimo–pardavimo sandorio sudarymą. Prašė taikyti LAP – įpareigoti atsakovę (įmonę) įjungti elektrą pastatui. Neįpareigojus atsakovės įjungti elektros energiją pastatui, didės žala ginčo turtui, gali kilti grėsmė aplinkos saugumui, ieškovų sveikatai. LApT nurodė, kad:

---

703 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-985-881/2023.

704 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1035-178/2017.

„Ieškovų pareikštas reikalavimas atsakovei yra visiškai užtikrintas jau pritaikytomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis – ginčo turto areštu. <...> šioje byloje savarankiškas materialinis teisinis reikalavimas, susijęs su elektros energijos tiekimu į ginčo turtą ir (ar) žalos atlyginimu, nepareikštas ir nesprendžiamas, todėl apeliantų prašoma taikyti laikinoji apsaugos priemonė – įpareigoti atsakovę įjungti elektrą ginčo turtui – ne tik nėra susijusi su atsakovei pareikštu materialiniu reikalavimu, bet ir niekaip neužtikrina būsimo ieškovams galbūt palankaus teismo sprendimo dėl pirkimo–pardavimo sutarties patvirtinimo įvykdymo.“[705]

Taigi, teismų praktikoje paprastai atsisakoma tenkinti tokio pobūdžio LAP, nes jos nėra susijusios su materialiniais reikalavimais byloje ir todėl, kad tik nekilnojamojo turto savininkas turi teisę spręsti komunalinių paslaugų teikimą nekilnojamam turtui. Manytina, kad teismai neturėtų per daug formaliai vertinti „sąsajumo“ kriterijų, nes teismų praktikoje gali susiklostyti išskirtinių aplinkybių, kai LAP taikymas (pvz., draudimas išjungti elektrą arba įpareigojimas įjungti elektrą) gali būti reali apsauginė priemonė, skirta išvengti žalos didėjimo, kai tokia žala gali atsirasti dėl per ilgo bylos nagrinėjimo. Tokio pobūdžio bylose antroji LAP taikymo sąlyga – „grėsmė teismo sprendimo įvykdymui“ turi būti suprantama plačiąja prasme, t. y. ne užtikrinant faktinį teismo sprendimo įvykdymą, bet siekiant išsaugoti turtą, jo vertę nuo neigiamų padarinių. Tokiu atveju, jeigu nekilnojamajam turtui nebus tiekiamas šildymas, nebus įjungta elektra, šio turto neįmanoma tinkamai naudoti pagal savo paskirtį, be to, turtui daroma žala. Todėl teismai neturėtų taip siaurai vertinti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui.

Vienoje civilinėje byloje prokuroras, gindamas viešąjį interesą, ginčijo valstybinės žemės nuomos pirkimo–pardavimo sutartis, šio reikalavimo užtikrinimui prašė taikyti LAP – įpareigojimą uždrausti NŽT duoti sutikimą dėl pastatų perleidimo ir uždrausti sudaryti valstybinės žemės sklypo nuomą ne aukciono būdu. Vienoje byloje pirmosios instancijos teismas taikė suvaržymus laikinai apribodamas apeliantei teisę siekti žemės nuomos sutarties su NŽT sudarymo tokiomis pat sąlygomis, kokiomis ji buvo sudaryta su AB Lietuvos radijo ir televizijos centru, taip pat uždrausdamas apeliantei kitų asmenų nuosavybėn perleisti šiame sklype esančius ir ginčo objektu tapusius statinius – dvi radijo antenas (tokius, kokie jie dabar yra), dėl kurių dabartinės fizinės būklės prokuroras ir inicijavo šį teisminį ginčą,

705 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-516/2023.

kvestionuodamas šių daiktų perleidimo apeliantei teisėtumą bei jiems eksploatuoti iš valstybės nuomojamo žemės sklypo dydį. LApT nurodė, kad:

> **„Sprendžiant dėl LAP taikymo, byloje nėra ir tokių duomenų, kurie aiškiai paneigtų grėsmės nekliudomam ir neapsunkintam naujai sudarytomis sutartimis būsimo teismo sprendimo įvykdymui, jeigu teismas nuspręstų tokį ieškinį patenkinti.** Kaip pirmiau nurodyta, LApT nesutinka su apeliantės skundo argumentais, kad laikinų suvaržymų naudotis iš įstatymo galinčiomis atsirasti apeliantės teisėmis (jos teisei į valstybinės žemės nuomos sutarties sudarymą) nustatymas neatitinka teisingumo, protingumo, šalių lygiateisiškumo principų, nėra proporcingas ir varžo apeliantę labiau, nei tokiu atveju reikalinga. Nagrinėjamoje situacijoje aktualus būtent kuo efektyvesnis pareikštų ieškinio reikalavimų užtikrinimo klausimas. Neabejotina, kad LAP taikymas kiekvienu atveju sukelia nepatogumų ir ribojimų proceso šaliai, todėl yra svarbu, kad teismo taikytos priemonės nevaržytų antrosios ginčo šalies teisių daugiau, nei būtina pareikštiems reikalavimams užtikrinti. Šiuo konkrečiu atveju nei byloje esantys duomenys ir informacija, nei su atskiruoju skundu teikiami nauji duomenys, kuriuos LApT priima ir vertina su kitais bylos įrodymais, pripažindamas apeliantės teisę ir jais įrodinėti savo nesutikimą su taikytomis LAP (CPK 314 str.), nesuponuoja vertinimo, kad apeliantės interesai nedelsiant išspręsti žemės sklypo nuomos įteisinimo klausimą yra svaresni nei efektyvaus ir greito teismo sprendimo įvykdymo užtikrinimas, o taikyti suvaržymai neproporcingi ir neatitinkantys LAP siekiamų tikslų. Be to, tik išsprendus ginčą dėl valstybinės žemės nuomos sutarties bei ginčo objektų perleidimo apeliantei teisėtumo bus aiški ir jos pačios teisė į žemės nuomą bei tokios teisės įgyvendinimo ribos.“[706]

8. Originalaus pobūdžio LAP taikymas

CPK 145 straipsnis numato nebaigtinį LAP sąrašą. Specialios (specifinės) LAP gali būti numatytos atskiruose įstatymuose (pavyzdžiui, tik šeimos byloms būdingos LAP, numatytos CK 3.65 straipsnyje) ir būdingos tik tam tikroms bylų kategorijoms, todėl bus aptariami kartu su LAP taikymo ypatumais atskirų kategorijų bylose. Specifinių LAP rūšių taikymas gali

706 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-464/2016.

pasižymėti tam tikrais ypatumais, kurie nebūdingi kitoms LAP rūšims (lot. *lex speciali derogat generali*), tačiau jų taikymas neturi paneigti LAP tikslo ir esmės[707].

Pažymėtina, kad išimtiniais atvejais teismas gali taikyti tokio pobūdžio LAP, kurių nenumato joks įstatymas, bet jos yra būtinos užtikrinti vienos ar abiejų ginčo šalių interesus (pavyzdžiui, siekiant išvengti asmens garbės ir orumo pažeidimo, teismas gali laikinai įpareigoti atsakovą pašalinti vaizdo įrašą iš socialinių tinklų, nes, per didelei visuomenės daliai pamačius šį įrašą, ieškovo reputacija gali būti nepataisoma sugadinta). Tokie atvejai, kai teismas taiko priemonę, kurios nenumato įstatymas, vadinasi **originalaus pobūdžio LAP taikymu** ir turėtų būti taikoma išimtiniais atvejais, be kita ko, atsižvelgiant ir į proporcingumo, ekonomiškumo ir teisingumo principus.

Analizuojant teismų praktiką, matyti, kad yra pareiškiama įvairių prašymų taikyti originalaus pobūdžio LAP, pavyzdžiui, prašoma taikyti **sutarties galiojimo sustabdymą.** Teismas atkreipė dėmesį, kad prašoma taikyti LAP pagal savo turinį ir sukeliamas teisines pasekmes iš esmės atitinka ieškinio reikalavimus, todėl tokios LAP negali būti taikomos[708]. Kitoje civilinėje byloje ieškovas pareiškė prašymą taikyti LAP – **nušalinti direktorių nuo pareigų.** LApT pažymėjo, kad teismas gali taikyti tik tokias LAP, kurios susijusios su pareikštais reikalavimais ir gali užtikrinti būsimo teismo sprendimo, jei šie reikalavimai būtų patenkinti, įvykdymą: byloje pareikšti reikalavimai dėl nuostolių atlyginimo, taigi, ieškiniu keliamas atsakovų civilinės atsakomybės taikymo klausimas, atitinkamai, „prašomos taikyti LAP pobūdis neatitinka pareikšto reikalavimo esmės ir tokia priemonė pernelyg nutolusi nuo būsimo teismo sprendimo net ir tuo atveju, jei atsakovo reikalavimas būtų patenkintas“[709]. Praktikoje pasitaikė ir atvejų, kai buvo prašoma **uždrausti pertvarkyti juridinį asmenį** (uždrausti atsakovui priimti sprendimus dėl individualios įmonės pertvarkymo į ribotos atsakomybės privatų juridinį asmenį). Ieškovo teigimu, ši LAP reikalinga tam, kad atsakovas – fizinis asmuo – negalėtų išvengti savo prievolės mokėti ieškovei kompensaciją, jei jo įmonė neturėtų turto kompensacijai išmokėti. LApT nurodė, kad „apeliantės argumentas, kad individuali įmonė gali būti pertvarkyta į ribotos civilinės atsakomybės juridinį asmenį, taip pat neįrodo realios grėsmės, jog teismo sprendimas, jei būtų palankus ieškovei, gali likti neįvykdytas“[710].

---

707 Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-50/2010.
708 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-739-464/2018.
709 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1717/2013.
710 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-446-186/2019.

Taip pat teismai taiko **banko išduotos garantijos išmokėjimo vykdymą**[711].

Vienoje byloje ieškovas prašė teismo pripažinti negaliojančia nuo jų sudarymo momento nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutartį. Prašė taikyti LAP – **draudimą atsakovui įregistruoti nuosavybės teises į įgytą turtą.** LApT, vertindamas pirmosios iš LAP – draudimą atsakovui įregistruoti nuosavybės teises į įgytą turtą, taikymo pagrįstumą, pažymi, jog:

> „Pats nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą įregistravimas savaime jokios grėsmės teismo sprendimo įvykdymui nesukelia. Turto registracija viešame registre atlieka išviešinimo funkciją, tačiau ji nėra nuosavybės teisių atsiradimo pagrindas[712]. Be to, esant nenuginčytam ginčo turto pirkimo–pardavimo sandoriui ir neleidus jo pagrindu turtą įgijusiam asmeniui įregistruoti nuosavybės teisių į jį, būtų sukurtas teisinis neapibrėžtumas dėl to, kam priklauso turtas ir iš jo kylančios turtinės teisės ir pareigos.“[713]

Kitoje byloje ieškovų grupė pateikė ieškinį atsakovei NŽT dėl teisės įgyti žemės sklypus nuosavybės teise ne aukciono būdu. Ieškovai prašė pripažinti jiems teisę įgyti nuosavybės teise Lietuvos valstybei priklausančius žemės sklypus ne aukciono tvarka. Ieškovai pateikė prašymą taikyti LAP – **sustabdyti** Kauno miesto savivaldybės direktoriaus 2017 m. balandžio 27 d. įsakymą Nr. A-1650, kuriuo patvirtintas žemės sklypų **formavimo ir pertvarkymo projekto** perdavimo ir tolesnio disponavimo **procedūras** dėl žemės sklypo išdėstymo šių žemės sklypų plane. Pirmosios instancijos teismas ir LAT nurodė, kad ieškovų pagal LAT 2009 m. vasario 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-48/2009, ieškovų ieškinys nėra tikėtinai pagrįstas. Kasaciniam teismui nustačius, kad įkurta sodininkų bendrija negalėjo būti pripažinta teisėta ir nesukūrė teisėto pagrindo sodininkų bendrijai naudotis žemės sklypu, ieškovų nurodyti įrodymai negali būti laikomi patvirtinančiais teisėtą naudojimąsi žemės sklypais[714].

Kaip originalaus pobūdžio LAP taip pat galima išskirti **draudimą pareikšti ieškinį arba tęsti jau pradėtą procesą (angl. *anti-suit injunction*).** Nors tai yra bendrosios teisės tradicijos institutas, tačiau su juo susiduriama tiek Lietuvos teismų praktikoje, tiek ES teisėje. LAT yra pažymėjęs, kad *anti-suit injunction* yra išduodama teismo ir uždraudžia šaliai, bet ne

---

711 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-375-854/2024.

712 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-226-248/2018.

713 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1034-943/2019.

714 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1310-516/2019.

teismui pradėti ar tęsti teismo procesą užsienio valstybėje ar paralelinį procesą toje pačioje jurisdikcijoje. Tam, kad *anti-suit injunction* būtų efektyvi, bendrosios teisės valstybėse šaliai, nepaisančiai *anti-suit injunction* reikalavimų, gali būti skiriamos baudos ar net areštas. Nors *anti-suit injunction* turi teisę išduoti teismas, tačiau ir arbitražo teismai priima sprendimus, kurie savo pobūdžiu atitinka *anti-suit injunction* apibrėžtį[715]. *Anti-suit injunction* institutas nagrinėtas Lietuvos teisės doktrinoje[716]. *Anti-suit injunction* aktualumas išaugo po Anglijos išstojimo iš ES. Doktrinoje pažymėta, kad:

> „Realiausias *anti-suit injunction* pritaikymas Lietuvoje yra LAP forma. Teismas turi įvertinti šio instituto taikymo poreikį, be kita ko, atsižvelgdamas į šiuos kriterijus: i) ar teismas turi išimtinę jurisdikciją nagrinėti bylą; ii) ar *anti-suit injunction* taikymas atitinka interesų balanso testą, t. y. jo taikymas nesukels nepagrįstų ir per didelių neigiamų padarinių vienai ginčo šaliai, lyginant su kitos šalies tariamai pažeidžiamais interesais; iii) jeigu *anti-suit injunction* taikomas LAP forma, ar yra LAP taikymo sąlygos; iv) ar *anti-suit injunction* nesiekiama piktnaudžiauti kitos valstybės teismų jurisdikcija ir nepažeidžiami tarptautinės viešosios teisės imperatyvai.“[717]

Apibendrinant, pažymėtina, kad iš esmės šalys gali teikti įvairaus pobūdžio ir turinio LAP ir, jeigu tokios LAP nėra sąraše, tai per se nereiškia, kad ji nėra taikytina. Originalaus pobūdžio LAP taikomos atsižvelgiant į bendrus LAP taikymo principus ir taisykles. Be to, sudėtingėjant teisiniams santykiams, ydinga būtų nustatyti baigtinį LAP sąrašą, kadangi, ypač tais atvejais, kai ginčai peržengia vienos valstybės ribas, gali būti perimami netgi kitų teisės tradicijų institutai, juos adaptuojant ir Lietuvos teisėje.

IV. LAP TAIKYMO YPATUMAI ATSKIRŲ KATEGORIJŲ BYLOSE

LAP taikymas turi tam tikrų ypatumų atskirų kategorijų bylose[718].

---

715 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2013.

716 Aurimas Brazdeikis, „Piktnaudžiavimas jurisdikcija: *quo vadis* Europos Sąjunga?“ *Teisė* 71 (2009): 88–105; Marija Bliuvaitė, „Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika“, *Teisė* 97 (2015): 101–115; Artur Doržinkevič, „*Anti suit injunction* samprata ir taikymas Europos Sąjungos valstybių narių ir Lietuvos civiliniame procese“, *Teisė* 122 (2022): 65–78; Vigita Vėbraitė, „Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento Briuselis I pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms“, *Verslo ir teisės aktualijos* 7, 2 (2012): 321–332.

717 Doržinkevič, *supra note,* 716: 75.

718 Mikelėnas, *supra note,* 1: 380; Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8.

Pavyzdžiui, „įmonių bylose dažnai taikomas akcininkų ar partnerių susirinkimo nutarimų vykdymo uždraudimas; darbo bylose darbdaviui gali būti uždrausta į atleisto darbuotojo vietą priimti kitą asmenį; bylose, susijusiose su nesąžininga konkurencija, gali būti uždrausta atlikti veiksmus, pažeidžiančius sąžiningos konkurencijos taisykles, naudoti sutartis su standartinėmis sąlygomis, pažeidžiančiomis kontrahentų taisykles; patentų ir prekių ženklų bylose gali būti areštuoti suklastoti prekių ženklai, uždrausta registruoti prekės ženklą; žemės ginčuose gali būti laikinai suteikta teisė naudotis pravažiavimu, įpareigojama sustabdyti žemės darbus ir kt.“[719] LAP taikymo ypatumai egzistuoja ir kitose specialių kategorijų (intelektinės nuosavybės[720], viešųjų pirkimų ir bylų, susijusių su komercinės paslapties apsauga kategorijų) civilinėse bylose. Šiuos ypatumus lėmė ES direktyvos, kurių nuostatos yra perkeltos į nacionalinę teisę[721]. Užsienio teisės doktrinoje, kuri analizuoja LAP taikymą Anglijos teismuose, taip pat pripažįstama, kad atskirų kategorijų bylose yra taikytinos specialios LAP taikymo sąlygos ir (ar) ypatumai[722].

Apygardos teismų praktikoje pažymima, kad neturtinio pobūdžio bylose dažniausiai atsižvelgiama į šalių teisių pažeidimo riziką, vertybes, kurioms apsaugoti yra skirtos LAP, poreikį užtikrinti kitų suinteresuotų asmenų teises, naujų teisinių ginčų atsiradimo tikimybę ir pan. Visais atvejais turėtų būti įvertinta, ar tarp šalių susiklostę teisiniai santykiai leidžia įžvelgti ieškovui palankaus sprendimo tikimybę, taip pat ar LAP taikymas **nepažeis viešojo intereso**[723].

Atskiros bylų kategorijos lemia ne tik tam tikrus procesinius prašymų dėl LAP nagrinėjimo ypatumus, pavyzdžiui, bylos nagrinėjimo ir skundų padavimo terminus, teismo nutarčių ir sprendimų apskundimo galimybes, teismo vaidmenį šių bylų kategorijose, bet numato ir atskirus LAP taikymo ypatumus. Toliau apžvelgiami LAP taikymo ypatumai kelių pagrindinių civilinių bylų kategorijose: 1) LAP taikymas nemokumo bylose; 2) LAP taikymas viešųjų pirkimų bylose; 3) LAP taikymas šeimos teisinių santykių bylose; 4) LAP taikymas intelektinės nuosavybės bylose; 5) LAP taikymas ginčuose dėl akcininko teisių įgyvendinimo.

---

719 Mikelėnas, *supra note,* 1: 380–381.

720 Tam tikri autoriai išskiria specialias LAP taikymo sąlygas intelektinės nuosavybės bylose. Pavyzdžiui, prof. V. Mizaras nurodo, kad autorių teisių gynimo bylose galima išskirti materialines LAP ir procesines LAP taikymo sąlygas (Mizaras, *supra note,* 293: 266–273).

721 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 147.

722 Sime, *supra note,* 49: 466.

723 Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1253-459/2020; Vilniaus apygardos teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1834-794/2021.

1. LAP taikymo ypatumai nemokumo bylose

Nemokumo teisiniai santykiai iki 2020 m. sausio 1 d. buvo reguliuojami dviejų teisės aktų – ĮBĮ ir ĮRĮ, tačiau vėliau, reformavus nemokumo teisės sistemą, šiems teisiniams santykiams reguliuoti buvo priimtas JANĮ. Tiek teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad, siekiant veiksmingo nemokumo teisinio reguliavimo, be kita ko, turi būti užtikrintas ir teismų praktikos bendrovių nemokumo bylose taikymo tęstinumas. „Suformuota teismų praktika galėtų būti netaikoma, kai JANĮ nustato visiškai naują atskirų nemokumo procedūrų teisinį reglamentavimą, kurio aiškinimas būtų nesuderinamas su anksčiau suformuota teismų praktika."[724] Taigi, ir kalbant apie LAP taikymą nemokumo bylose, taip pat yra reikšminga ir pagal ĮBĮ bei ĮRĮ suformuota teismų praktika.

JANĮ nenumato jokių specialių LAP taikymo ypatumų nemokumo procese, tačiau jie egzistuoja dėl pačių teisinių santykių specifiškumo, išplaukia iš teisinio reguliavimo ir yra formuojami teismų praktikoje. Sprendžiant dėl LAP taikymo, vadovaujamasi CPK teisės normomis tiek, kiek jos neprieštarauja JANĮ (JANĮ 15 straipsnio 2 dalis, CPK 1 straipsnio 1 dalis). Nemokumo procesas yra kolektyvinis procesas, vadinasi, šiame procese yra svarbūs ne pavienio kreditoriaus, o visų kreditorių interesai. LAP kontekste tai reikšminga nustatant LAP taikymo sąlygas. Nemokumo bylose, ypač nemokumo stadijoje iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo, ne visada bus aiški antroji LAP taikymo sąlyga – grėsmė procesinio sprendimo įvykdymui. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad nemokumo bylos yra viešojo intereso bylos, įvertinus, kad nemokumo procese ginami visų kreditorių, taip pat ir skolininko interesai, dažniausiai grėsmė bus suprantama plačiąja prasme. O LAP, priklausomai nuo stadijos ir procedūros, yra taikomos atsižvelgiant į tos stadijos ar procedūros tikslą, kurio siekiama: LAP nemokumo procese bus skirtos arba siekiant užtikrinti veiksmingą nemokumo procesą, arba turint tikslą apskirtai išvengti nemokumo.

LAP prigimtis ir jų paskirtis lemia, kad LAP užtikrina būsimo procesinio sprendimo, į kurį nukreiptas galutinis bylos rezultatas, vykdymą, tačiau nemokumo byla pradedama pareiškimu dėl nemokumo bylos iškėlimo ir baigiasi sprendimu dėl įmonės arba dėl restruktūrizavimo bylos pabaigos; nemokumo procese LAP nėra susijusios su galutiniu procesiniu sprendimu nemokumo byloje, nėra į jį orientuotos. Bankroto procesą sudaro

724 Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis ir Remigijus Jokubauskas, „Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas", *Teisė* 117 (2020): 25, 27, 32.

daugelis savarankiškų procedūrų ir stadijų. „Vykstant pačiam bankroto procesui, jame gali būti nagrinėjama daugybė savarankiškų ginčų – dėl tyčinio bankroto, dėl kreditorių finansinių reikalavimų pagrįstumo, dėl kreditorių susirinkimo teisėtumo, dėl nemokumo administratoriaus paskyrimo (atstatydinimo) ir t. t. Todėl dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti sprendžiama to konkretaus ginčo kontekste, t. y. visų pirma, prašomos taikyti LAP turi būti susijusios su pareikštais reikalavimais, kilti iš tam tikro konkretaus ginčo sureguliavimo poreikio“[725]. Taigi, sprendžiant dėl LAP taikymo, svarbi yra nagrinėjamo ginčo esmė, o ne galutinis nemokumo bylos rezultatas, kuris reiškia nemokumo bylos pabaigą.

LAP nemokumo procese gali būti klasifikuojamos. Pagal taikymo nemokumo procese tikslą gali būti išskiriamos dvi LAP grupės – LAP, kuriomis siekiama išvengti nemokumo, ir LAP, kuriomis siekiama užtikrinti veiksmingą nemokumo procesą. Pagal nemokumo proceso stadiją, kurioje yra sprendžiama dėl LAP taikymo, LAP gali būti skirstomos į tris grupes: 1) LAP iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo (priėmimo); 2) LAP iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo; 3) LAP taikymas po nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo. Pastaruoju atveju kalbama apie visus ginčus, kylančius nemokumo byloje.

Vienas iš labiausiai diskutuotinų galėtų būti LAP klasifikavimas pagal subjektą, kurio iniciatyva taikomos LAP: 1) LAP, taikomos nemokumo proceso dalyvių prašymu; 2) LAP, taikomos teismo iniciatyva; 3) LAP taikymas, nepriklausomai nuo šalių valios. Visų pirma, nei CPK, nei JANĮ tiesiogiai nenustato galimybės teismui savo iniciatyva taikyti LAP. Tačiau bankroto bylos – tai viešojo intereso turinčios bylos, todėl svarstytina, kaip būtų vertinami teismo veiksmai pritaikius LAP savo iniciatyva. Nenustatyta, kad, nagrinėjant nemokumo bylas, būtų kilęs panašus ginčas, tačiau, tikėtina, praktikoje tai būtų naudinga priemonė, užtikrinant nemokumo bylų veiksmingumą. Monografijos autoriai laikosi pozicijos, kad tais atvejais, kai įstatymas tiesiogiai nustato, pavyzdžiui, turto arešto taikymo atvejus, tai laikytina įstatymine apsauga, kuri turi LAP požymių, bet nėra LAP. Taigi, išskyrimas, kad LAP nemokumo procese gali būti taikomos, neatsižvelgiant į šalių valią, gali kelti diskusijų ir abejonių.

„Teismas nutartimi atsisakyti iškelti nemokumo bylą nusprendžia ir dėl taikytų laikinųjų apsaugos priemonių ir kitų teismo nurodymų“ (JANĮ 25 straipsnio 5 dalis). Procesinė situacija, iš esmės, atitinka tą, kai bendrojoje ginčo teisenoje teismas priima procesinį sprendimą

725 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1000-407/2023.

atmesdamas ieškinį, todėl su LAP panaikinimu susiję klausimai tokiu atveju turėtų būti sprendžiami pagal analogiją. Primintina, kad CPK 152 straipsnis nustato, jog teismas turi diskreciją nuspręsti, kad nutartis dėl LAP panaikinimo yra vykdoma skubiai. Priešingu atveju taikytina CPK 150 straipsnio 2 dalis, numatanti, kad pritaikytos LAP lieka galioti iki teismo procesinio sprendimo įsiteisėjimo. Atsižvelgiant į nemokumo bylų specifiką ir viešąjį interesą šios kategorijos bylose, manytina, kad teismas turi turėti diskreciją kiekvienu konkrečiu atveju nuspręsti, ar taikyti apribojimai panaikinami iš karto, nes jie pernelyg varžo įmonės veiklą, ar, priešingai, jie lieka galioti iki nutarties dėl atsisakymo iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo, siekiant išvengti neigiamų padarinių kreditoriams.

Nemokumo bylos nagrinėjamos vadovaujantis bylų akumuliavimo principu (lot. vis attractiva concursus), reiškiančiu, kad kreditoriai visus savo reikalavimus, atsiradusius iki nemokumo proceso pradžios, turi pareikšti bankroto bylą nagrinėjančiam teismui. Taigi, atitinkamai ir dėl LAP taikymo ir (ar) panaikinimo tokiose bylose sprendžia nemokumo bylą nagrinėjantis teismas. Visgi, praktikoje dažnai pasitaiko atvejų, kai tokios bylos bankroto bylą nagrinėjančiam teismui nėra perduodamos[726]. Taigi, skolininkas, kurio atžvilgiu nutartis dėl bankroto bylos iškėlimo yra įsiteisėjusi, taip pat gali dalyvauti skirtingu procesiniu statusu ir kitose ne bankroto bylose. Be to, jam kitose bylose gali būti taikomos įvairios LAP[727].

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad LAP gali būti taikytos ne tik civiliniame, bet ir baudžiamajame procese.

> „Bankroto bylą nagrinėjantis teismas turi teisę panaikinti baudžiamojo proceso tvarka pritaikytus laikinus nuosavybės teisių suvaržymus juridinio asmens, kurio nemokumo byla nagrinėjama, turtui, jei tokie suvaržymai pritaikyti išimtinai tik civiliniams ieškiniams, o ne galimam turto konfiskavimui užtikrinti.“[728]

Taigi, nemokumo procese LAP yra taikomos specifiškai, atsižvelgiant į tikslus, kurių siekiama konkrečiame nemokumo etape. Kadangi nemokumo byloms būdingas viešasis interesas, svarstytinas klausimas, ar teismas gali savo iniciatyva taikyti LAP.

---

726 Tokios situacijos susiklosto tada, kai, pavyzdžiui, tokios civilinės bylos jau yra paskirtos nagrinėti teismo posėdyje (JANĮ 29 straipsnio 1 dalis).

727 Apie LAP taikymo ypatumus kitose civilinėse bylose, kai bendrovei jau yra iškelta nemokumo byla, plačiau skaityti monografijos IV dalies 1.3 poskyryje.

728 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-369-381/2021.

Toliau LAP analizė nemokumo procese bus atliekama pagal nemokumo proceso stadiją, kadangi tokiu būdu lengviausia rasti ir praktikoje pritaikyti doktriną. Bendriausia prasme LAP taikymą nemokumo byloje galima apibūdinti tokiais esminiais momentais: sprendžiant dėl LAP taikymo iki pareiškimo dėl nemokumo bylos pateikimo ir priėmimo yra aktualios JANĮ 10 straipsnio 2 dalies nuostatos ir CPK 147 straipsnio 3 dalis; po pareiškimo dėl nemokumo bylos priėmimo įsigalioja JANĮ 19 straipsnio 5 dalyje nustatyta įstatyminė apsauga, pagal kurią stabdomas turto realizavimas ar išieškojimas pagal vykdomuosius dokumentus, tačiau iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo vis dar išlieka aktualus CK 144 straipsnio normų taikymas, ypač sprendžiant dėl neturtinio pobūdžio LAP taikymo; priėmus nutartį dėl nemokumo bylos iškėlimo, įsigalioja JANĮ 25 straipsnio 6 dalyje nustatyta įstatyminė apsauga bankroto byloje – juridinio asmens turto areštas, galiojantis iki nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos; po nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo pradeda veikti JANĮ 28 straipsnio 1 dalis, nustatanti draudimus skaičiuoti netesybas, įskaityti reikalavimus, išieškoti skolas ir pan., taip pat pradedamas taikyti JANĮ 30 straipsnis, kai sprendžiama dėl LAP taikymo kitose bylose, ir toliau veikia CPK 144 straipsnis, kai kyla poreikis taikyti specifines LAP, sprendžiant savarankiškus ginčus nemokumo procese. Toliau bus išsamiau aptarti LAP taikymo ypatumai kiekvienoje bankroto proceso stadijoje.

1.1. LAP taikymas iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo (priėmimo)

Įmonei tapus nemokia arba kilus nemokumo tikimybei, suinteresuoti asmenys, esant įstatyme nustatytoms sąlygoms, gali pasinaudoti dviem būdais prašyti taikyti LAP: remdamiesi CPK 147 straipsnio 3 dalies nuostatomis, siekdami inicijuoti nemokumo bylą, tačiau dar nespėję parengti dokumentų, arba prašydami taikyti LAP pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį. Šios teisės normos nėra tapačios ar konkuruojančios tarpusavyje, kadangi skiriasi jų taikymo paskirtis, tikslas ir esmė. Atitinkamai šios teisės normos neturėtų būti taikomos kartu.

JANĮ 10 straipsnyje įtvirtintas naujas susitarimo dėl pagalbos institutas, kurio nebuvo anksčiau galiojusiuose ĮBĮ ir ĮRĮ. JANĮ 10 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė juridiniam asmeniui (skolininkui) ir kreditoriams sudaryti susitarimą dėl kreditorių suteikiamos pagalbos juridinio asmens finansiniams sunkumams įveikti. Šių derybų užtikrinimui asmuo turi teisę kreiptis į teismą dėl LAP taikymo ir (ar) panaikinimo iki susitarimo dėl pagalbos sudarymo dienos (JANĮ 10 straipsnio 2 dalis). Nors

JANĮ 10 straipsnio 2 dalį taikyti galima jau nuo 2020 m. sausio 1 d., tačiau iki šiol dar nėra suformuota šios teisės normos taikymo ir aiškinimo praktika[729]. Susitarimo dėl pagalbos institutas buvo aptartas ir analizuotas teisės doktrinoje[730], tačiau LAP taikymo sąlygos JANĮ 10 straipsnio 1 dalies kontekste detaliai aptartos nebuvo.

„Susitarimas dėl pagalbos yra siejamas tik su pradine nemokumo proceso stadija iki kreipimosi į teismą dėl nemokumo bylos iškėlimo“[731]. „Esminis susitarimo dėl pagalbos tikslas yra padėti skolininkui išvengti formalaus nemokumo proceso ir sudaryti galimybes skolininkui ir kreditoriams susitarti“[732], tai iš esmės reiškia, kad siekiama išvengti ir pačios nemokumo bylos iškėlimo. „Veiksmingo nemokumo proceso užtikrinimo tikslas lemia, kad susitarimas dėl pagalbos turėtų numatyti tokias pagalbos priemones, kurios realiai leistų (sudarytų sąlygas) išvengti, ištaisyti finansinius sunkumus, kitaip tariant, atkurti mokumą“[733]. Todėl, sprendžiant dėl LAP taikymo JANĮ 10 straipsnio 2 dalies pagrindu, visų pirma, turi būti atsižvelgiama į susitarimo dėl pagalbos esmę ir tikslus. JANĮ 10 straipsnio 2 dalies taikymui *mutatis mutandis* aktualios ir bendrosios LAP taikymo nuostatos. JANĮ 10 straipsnio tikslas yra susitarimo su kreditoriumi dėl pagalbos sudarymas ir nemokumo bylos išvengimas, o ne paties pareiškimo dėl nemokumo bylos pateikimas ar pasirengimas tokį pareiškimą pateikti. Įstatymas neįpareigoja sudaryti susitarimo dėl pagalbos, o tik suteikia galimybę ginčą spręsti taikiu būdu. Todėl teismų praktikoje prašymo taikyti LAP pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį tikėtinas pagrįstumas turėtų būti nustatomas pagal tai, ar siekiamas susitarimas su kreditoriumi padės juridiniam asmeniui įveikti finansinius sunkumus. Be to, pareiškėjas turi įrodyti, kad tokio susitarimo yra realiai siekiama[734], t. y. mažų mažiausiai turėtų pateikti įrodymus, kad juridinis asmuo išsiuntė pranešimą kreditoriui, prašydamas suteikti pagalbą, o kreditorius atsakė į tokį pareiškimą, pasiūlydamas susitikimo laiką, pagalbos sąlygas ir pan.

---

729 Praktikos paieška atlikta 2024 m. lapkričio 25 d. Infolex.lt duomenų bazėje, teikiant bylų užklausą pagal JANĮ 10 straipsnį. Remiantis Infolex.lt duomenimis, yra 15 LApT nagrinėtų bylų, kuriose minimas JANĮ 10 straipsnis, tačiau nė vienoje iš jų neteikiama reikšmingų išaiškinimų. Juo labiau, nėra pasisakoma dėl JANĮ 10 straipsnio 2 dalies taikymo ir aiškinimo.

730 Tamošiūnienė ir kt., *supra note,* 724: 56–59; Remigijus Jokubauskas, *Juridinių asmenų nemokumo procesas* (Krokuva: Księgarnia akademicka, 2021), 65–71.

731 Tamošiūnienė ir kt., *supra note,* 724.

732 *Ibid.,* 56.

733 Jokubauskas, *supra note,* 730: 69.

734 Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1194-273/2021; Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-3476-910/2020.

Pažymėtina, kad susitarimo dėl pagalbos tikslas – nemokumo išvengimas, turto vertės išsaugojimas ir atitinkamai tolesnės ūkinės veiklos tęsimas. Jeigu per derybas bendrovės turtas nuosekliai mažės ar nebus įmanoma sklandžiai vykdyti įprastos ūkinės veiklos, bendrovė praras derybines pozicijas, o kreditoriai nebus suinteresuoti teikti pagalbą ūkio subjektui, neturinčiam turto ir negalinčiam vykdyti veiklos. Todėl šiuo atveju kyla klausimas, ar šioje stadijoje prašomos taikyti LAP turėtų būti tiesiogiai susijusios tik su tuo konkrečiu kreditoriumi, su kuriuo vyksta derybos, ir tik su tuo turtu, kuris yra neatsiejamai susijęs su susitarimu dėl pagalbos? Pavyzdžiui, ar galima prašyti taikyti LAP – išieškojimo vykdymo procese sustabdymą – jeigu deramasi su kitu kreditoriumi, o ne su tuo, kurio naudai vyksta išieškojimas?

Jau buvo minėta, bendroji LAP taikymo taisyklė yra ta, kad LAP negali būti taikomos byloje nedalyvaujantiems asmenims. Tai nurodyta ir teisės doktrinoje, pabrėžiant, kad LAP negali daryti neigiamo poveikio kitų (susitarime nedalyvaujančių asmenų) subjektinėms teisėms ir teisėtiems interesams“[735]. Ši taisyklė yra pakartota ir sprendžiant dėl LAP taikymo bankroto byloje[736]. Tokia teismų praktika buvo suformuota, taikant ir aiškinant ĮBĮ nuostatas. Įtvirtinus naują teisinį reguliavimą, kuriuo siekiama specifinių, su įmonės išsaugojimu susijusių tikslų, svarstytina, ar tokia praktika negalėtų būti keičiama. Juo labiau, kad teismų praktikoje jau yra atkreiptas dėmesys, kad gali būti šios taisyklės išimčių[737]. Manytina, kad tokios LAP galėtų būti taikomos ir pateisinamos tuo, kad įmonės išsaugojimui ir reabilitaciniam tikslui šiuolaikinėje nemokumo teisėje yra teikiamas prioritetas. Beje, Restruktūrizavimo direktyvoje taip pat numatyta galimybė taikyti atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymą remiant derybas dėl restruktūrizavimo plano arba suteikiant galimybę bent išsaugoti savo turto vertę derybų metu[738].

Nemokumo procese yra atgaunama tik nedidelė dalis kreditorių finansinių reikalavimų, be to, visada yra siekiama tęsiančio ūkinę-komercinę veiklą juridinio asmens išsaugojimo, o ne juridinio asmens likvidavimo dėl bankroto, todėl, jeigu susitarimas su tam tikru kreditoriumi padės išvengti

735 Tamošiūnienė ir kt., *supra note,* 724: 56. Visgi, svarbu pažymėti, kad cituojamame straipsnyje JANĮ 10 straipsnio 2 dalies analizei nėra skiriamas ypatingas dėmesys, daugiau keliant doktrininius klausimus dėl naujo teisinio reguliavimo.

736 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-713-381/2017.

737 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-910/2024.

738 Restruktūrizavimo direktyvos preambulės 32 punktas.

nemokumo, kitų kreditorių interesai, priverstine tvarka išieškant skolą ir priverstinai tenkinant tik jo vieną reikalavimą, nėra laikomi prioritetiniais nemokumo kontekste. LAP turėtų būti nukreiptos į siekį sustabdyti priverstinį turto, kuris reikalingas bendrovės veiklai vykdyti, realizavimą arba imamasi kitų priemonių, kuriomis užtikrinama sklandi tolesnė bendrovės veikla, taikymo. Teigiamai vertintini teismo argumentai, kuriais pažymima:

> „Pareiškėja grėsmę sieja su tuo, kad įmonės atžvilgiu yra pradėti priverstinio išieškojimo (vykdymo) procesai ir, nepritaikius LAP derybų metu, <...> atsiranda didelė rizika, jog įmonės apskritai negalės restruktūrizuotis ir turės bankrutuoti. Antstolei pritaikius areštus banko sąskaitoms, visoms apyvartinėms lėšoms, kurios yra reikalingos vykdyti veiklą, įmonės vykdyta veikla bus sustabdyta. Teismas neturi pagrindo nesutikti su tokia argumentacija, todėl sprendžia, kad pareiškėja įrodė būtiną laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygą – egzistuojančią būsimo teismo sprendimo įvykdymo pasunkėjimo riziką.“[739]

Visgi, toks procesinis sprendimas kelia kitų praktinių ir doktrininių klausimų: ar reikia pranešti šaliai, kuri suinteresuota LAP priemonių (ne)taikymu? Kas turėtų tas šalis nustatyti? Kokiu procesiniu statusu jos turėtų dalyvauti? Kadangi LAP taikymas nemokumo procese nėra susijęs su priešingos šalies (ne)sąžiningumu, ar reikia jai pranešti apie ketinimą taikyti LAP? Kai LAP taikomos civiliniame procese nepranešus atsakovui, nutartis vis tiek išsiunčiama priešingai šaliai sudarant galimybę skundui dėl LAP pateikti. O kaip yra (būtų) LAP taikymo atveju nemokumo byloje? Jeigu apie tokią priimtą nutartį nebūtų pranešta, ar nebūtų užkirstas kelias priešingai šaliai teisei į teisingą teismo procesą? Kaip garantuoti priešingai šaliai teisę į teisingą teismo procesą?

Susitarimui dėl pagalbos sudaryti nustatomas ne trumpesnis kaip 15 dienų ir ne ilgesnis kaip 30 dienų terminas nuo pranešimo įteikimo kreditoriui dienos (JANĮ 8 straipsnio 3 dalis), todėl LAP taikymas taip pat turėtų būti apibrėžtas aiškiais terminais. Teisės doktrinoje pažymima, kad „LAP taikymas ar LAP panaikinimas siekiant sudaryti susitarimą dėl pagalbos galėtų būti taikomas tik išimtiniais atvejais, kai teismo pritaikytos LAP yra kliūtis pasiekti susitarimo tikslą – atkurti skolininko mokumą, modifikuojant jo ir kreditoriaus prievolę ar ją pakeičiant“[740].

---

739 Kauno apygardos teismo 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1065-390/2021.
740 Tamošiūnienė ir kt., *supra note,* 725: 56.

Prašant taikyti LAP pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį, reikalavimas pateikti paaiškinimus ar įrodymus, kad pareiškėjas iš tiesų (realiai) ketina kreiptis dėl nemokumo bylos iškėlimo (toks reikalavimas numatytas CPK 147 straipsnio 3 dalyje), neatitinka susitarimo dėl pagalbos esmės. Viena vertus, LAP taikymas pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį yra specifinės LAP nemokumo procese, kuriomis siekiama užtikrinti kreditoriaus ir skolininko susitarimą, derybų dėl teikiamos pagalbos dėl finansinių sunkumų išvengimo sėkmę, taigi, iš esmės siekiama išvengti nemokumo. Kita vertus, derybos su kreditoriumi dėl pagalbos juridiniam asmeniui gali lemti ir restruktūrizavimo bylos inicijavimą. Tačiau taikant LAP pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį, tokio pareiškimo pateikimas neturėtų būti LAP taikymo sąlyga.

Nemokumo bylose iki pareiškimo pateikimo LAP taikymas galimas ir pagal CPK 147 straipsnio 3 dalį. Tai yra savarankiška LAP taikymo procedūra, orientuota į pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimą. LAP, taikomų iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo, paskirtis yra konservacinė, o jų tikslas – užtikrinti kreditorių interesus ir bendrovės status quo, kuri garantuotų ūkinės veiklos nepertraukiamą vykdymą ir (arba) leistų išsaugoti turimo turto masę.

LAP taikymas iki ieškinio pareiškimo pagal CPK 147 straipsnio 3 dalį nėra orientuotas į pagalbos su kreditoriais sudarymą ir turėtų būti siejamas su siekiu inicijuoti nemokumo bylą. Tokiu būdu, siekiant restruktūrizavimo bylos iškėlimo, taikytinos LAP turėtų padėti užtikrinti įmonės veiklą ir turimo turto masę, kad ji išsaugotų gyvybingumą ir galimybę restruktūrizuotis arba bankrutuoti, maksimaliai apsaugant visų, o ne pavienio kreditoriaus interesus. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje buvo atsisakyta taikyti LAP iki pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, kadangi buvo nepateikti įrodymai, kad atsakovės atžvilgiu apskritai būtų vykdomas išieškojimas, kad pritaikytas areštas apsunkina atsakovo veiklą, o prašoma disponuoti lėšų suma per mėnesį būtų reikalinga panaudoti artimiausiu metu[741]. O, jeigu siekiama bankroto bylos iškėlimo, tokios LAP turėtų būti nukreipiamos į siekį išsaugoti kuo daugiau turto užtikrinant visų kreditorių interesus, kad bankroto procese realizuotas turtas neštų kuo didesnę finansinių reikalavimų patenkinimo grąžą.

Taigi, LAP pagal JANĮ 10 straipsnį turi būti taikomos atsižvelgiant į susitarimo dėl pagalbos esmę ir tikslus. Kadangi susitarimu dėl pagalbos siekiama išvengti nemokumo, tikėtinas prašymo pagrįstumas nustatomas

741 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3364-232/2020.

atsižvelgiant į tai, ar siekiamas susitarimas su kreditoriumi padės juridiniam asmeniui įveikti finansinius sunkumus. LAP taikymas pagal JANĮ 10 straipsnio 2 dalį yra išimtinė priemonė, kurią galima taikyti tik pareiškėjui įrodžius pastangų, siekiant susitarti su kreditoriumi (kreditoriais) dėl pagalbos, realumą. LAP taikymo tikslas yra išvengti nemokumo. Tuo tarpu LAP taikymo iki ieškinio pareiškimo pagal CPK 147 straipsnio 3 dalį tikslas yra užtikrinti veiksmingą nemokumo procesą. Tokiu atveju LAP taikomos, laikantis bendrųjų CPK 147 straipsnyje nustatytų sąlygų.

1.2. LAP taikymas iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo

„Teismui priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, jeigu dėl juridinio asmens buvo išduoti vykdomieji dokumentai arba nurodymai areštuoti, nurašyti lėšas arba nutraukti lėšų išmokėjimą iš juridinio asmens sąskaitos, juridinio asmens turtas pagal šiuos vykdomuosius dokumentus ir nurodymus gali būti areštuojamas, tačiau šio turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas“ (JANĮ 19 straipsnio 5 dalis)[742]. Taigi, priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, taikoma juridinio asmens turto įstatyminė apsauga – išieškojimo vykdymo procese sustabdymas, ir ji nepriklauso nuo šalių bei teismo valios. LApT yra išaiškinęs, kad „JANĮ 19 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata nelaikoma LAP, tačiau ji reiškia įstatymų leidėjo siekį jau nuo pareiškimo iškelti juridiniam asmeniui nemokumo bylą priėmimo teisme akumuliuoti ir išsaugoti to juridinio asmens turtą.“[743] Be to, pagrindas privalomai sustabdyti vykdomąją bylą, kai skolininkui iškeliama bankroto ar restruktūrizavimo byla, numatytas ir CPK 626 straipsnio 1 dalies 3 punkte.

Visgi, nemokumo procese teismui priėmus pareiškimą dėl nemokumo bylos iškėlimo, JANĮ 19 straipsnio 5 dalyje nustatytos turto apsaugos – turto arešto – gali nepakakti. Pavyzdžiui, gali kilti poreikis laikinai sureguliuoti sutarčių vykdymo ypatumus ir pan. Teismas, spręsdamas dėl LAP taikymo iki „nutarties dėl bankroto ar restruktūrizavimo bylos (ne)iškėlimo įsiteisėjimo, nurodė, kad:

---

741 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3364-232/2020.

742 JANĮ numato šios laikinosios apsaugos taikymo išimtį, kai JANĮ 30 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka yra leidžiama antstoliui baigti vykdyti turto pardavimą CPK nustatyta tvarka.

743 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-910/2024.

JANĮ nėra jokių nuostatų, reglamentuojančių laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, todėl **nemokumo procese LAP taikymo klausimas spręstinas vadovaujantis atitinkamomis CPK nuostatomis.** <...> teismui priėmus pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo <...> rodo, jog šis pareiškimas yra tikėtinai pagrįstas. Taigi, šiuo atveju pirmoji sąlyga, būtina LAP taikyti, yra įrodyta. Antrosios sąlygos, būtinos LAP taikyti, egzistavimas, atsižvelgiant į minėtą nagrinėjamos bylos ypatumą, šiuo atveju **sietinas su realia grėsme, kad, nesiėmus šių priemonių iki bankroto bylos iškėlimo ir nemokumo administratoriaus paskyrimo, bendrovės turtas gali būti neišsaugotas ir perleistas tretiesiems asmenims, o tai pažeistų kitų bendrovės kreditorių interesus.“**[744]

Tais atvejais, kai prašymas taikyti LAP yra paduodamas su pareiškimu iškelti restruktūrizavimo bylą, iš pradžių, reikia išspręsti pareiškimo priėmimo klausimą ir tik tada spręsti dėl LAP taikymo sąlygų[745]. Analogiškos praktikos buvo laikomasi ir kitoje byloje, kurioje LApT konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje nėra išspręstas pareiškimo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo priėmimo klausimas, todėl teismas šioje proceso stadijoje negali spręsti LAP taikymo klausimo[746]. Šios praktikos laikomasi ir pagal JANĮ[747].

Tais atvejais, kai priverstinis išieškojimas iš bendrovės nėra pradėtas, kartu su pareiškimu dėl bankroto bylos iškėlimo gali būti teikiamas prašymas LAP, siekiant išsaugoti nemokios įmonės turto masę. Pažymėtina, kad, taikant LAP šioje stadijoje, teismui turi būti pateikiami preliminarūs įrodymai apie atsakovo nemokumą. Jeigu tokie įrodymai nepateikiami, nėra pagrindo iš esmės apsunkinti įmonės veiklos. Esant tokiems įrodymams, būtinybę taikyti atsakovo turto areštą lemtų tai, kad, nepritaikius galbūt nemokios įmonės turto ir lėšų arešto, išliktų ne tik atsakovui priklausančio turto perleidimo tikimybė, bet ir tikimybė, kad, nepritaikius LAP, būtų pažeistas įmonės kreditorių lygiateisiškumas, nes atsakovas galėtų vykdyti savo įsipareigojimus tam tikriems kreditoriams iš esmės kitų kreditorių sąskaita[748]. Taigi, sprendžiant dėl LAP taikymo įmonei iki klausimo dėl bankroto bylos

744 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-403-407/2022.

745 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1257-798/2016.

746 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1590-241/2017.

747 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-910/2024.

748 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-540-370/2017; Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-641-798/2018.

iškėlimo išsprendimo, turi būti atsižvelgiama į tai, ar ieškovas pateikė teismui *prima facie* įrodymų, kurie pagrįstų atsakovo galimą nemokumą[749].

Tiek ĮRĮ nustatė, tiek šiuo metu galiojančio JANĮ 1 straipsnio 6 dalies nuostatos numato, kad nemokumo teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai taikomi tiek, kiek jie neprieštarauja FUSĮ, Atsiskaitymų baigtinumo mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemose įstatymui, Finansinių priemonių rinkų įstatymui, Mokėjimo įstaigų įstatymui, Elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymui ir Pakeitimo vertybiniais popieriais ir padengtųjų obligacijų įstatymui. Taigi, anksčiau išvardyti teisės aktai laikytini specialiaisiais JANĮ (ĮRĮ) taikymo atžvilgiu. Vienoje civilinėje byloje pareiškėja po prašymo dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo pateikimo ir šio prašymo priėmimo kreipėsi į teismą prašydama taikyti LAP – uždrausti bankui nuskaityti lėšas iš banko sąskaitų, esančių bankuose ir bet kokiose kitose finansų įstaigose, išskyrus palūkanas. Teismas nurodė:

> „ĮRĮ suteikia FUSĮ nuostatoms prioritetą. <...> Apeliantė nepagrįstai teigia, kad bankas savavališkai nuo jos banko sąskaitų nurašinėja lėšas, nes inicijavus apeliantei restruktūrizavimo bylos iškėlimą, t. y. įvykus priverstinio vykdymo įvykiui, bankas pagal susitarimo 5 punktą įgijo teisę vienašališkai realizuoti užstatą. LApT sutiko su banko pozicija, kad šiuo atveju LAP neatitiktų banko, kaip finansinio užstato gavėjo, interesų, taip pat susitarimu ir FUSĮ siekiamų tikslų, kuriems pagal ĮRĮ nagrinėjamu atveju teiktinas prioritetas. Tačiau nei FUSĮ, nei susitarimas neriboja apeliantės ir banko, kaip užstato gavėjo, teisės susitarti, kad iš apeliantės banke turimos sąskaitos būtų atliekama mažiau nuskaitymų banko turimiems reikalavimams vykdyti, siekiant atlikti kitus įmonės ūkinei komercinei veiklai reikalingus mokėjimus ir įmokas, juo labiau įvertinus aplinkybę, jog bankas pritaria, kad apeliantei būtų keliama restruktūrizavimo byla.“[750]

Tik įsiteisėjusi teismo nutartis dėl nemokumo bylos iškėlimo yra pagrindas paskirtam nemokumo administratoriui administruoti bankroto procesą (JANĮ 34 straipsnio 6 dalis, 35 straipsnio 6 dalis). Iki šios nutarties įsiteisėjimo bendrovės turtu disponuoja ir kitus su bendrovės valdymu susijusius klausimus priima bendrovės vadovas. Pasitaikė atvejų, kai buvo teikiamas prašymas iki nutarties dėl nemokumo bylos įsiteisėjimo taikyti LAP – nušalinti bendrovės vadovą nuo pareigų ir pakeisti nustatytąjį turto

749 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-656-823/2018.

administravimą iš paprastojo į visišką, taip pat pavesti vykdyti turto administratorės įgaliotam asmeniui atsakovės administracijos vadovo funkcijas, teises ir pareigas. Pirmosios instancijos teismas prašymą dėl LAP tenkino, o LApT šią nutartį panaikino, nes visiškas turto administravimas būtų neproporcinga priemonė siekiant kreditorių interesų apsaugos. Šiuo atveju pakako taikyto paprastojo turto administravimo[751].

Pirmosios instancijos teismas, priėmęs nutartį dėl bankroto bylos iškėlimo, privalo paskirti „juridinio asmens ilgalaikio turto, prie trumpalaikio turto priskiriamo nekilnojamojo turto ar turtinių teisių areštą, galiojantį iki nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos“ (JANĮ 25 straipsnio 6 dalis). Taigi, konstatavus bendrovės nemokumo faktą, pradeda veikti įstatyminė apsauga, nepriklausanti nuo šalių ir teismo valios, skirta apsaugoti kreditorius, kad turtas bankroto proceso metu būtų dalijamas laikantis kreditorių lygiateisiškumo principo. Kadangi, iškėlus bankroto bylą, įsigalioja įstatyminė apsauga, papildomų LAP taikymas, siekiant turto išsaugojimo, nebėra tikslingas[752]. „Bendrovei iškėlus bankroto bylą, ši neturi galimybės laisvai disponuoti jai priklausančiu turtu, atitinkamai, ir turtą, pinigines lėšas iššvaistyti. Todėl LAP taikymas atsakovo turtui po bankroto bylos iškėlimo praranda reikalavimą užtikrinančią paskirtį“[753]. Atkreiptinas dėmesys, kad analogiška įstatyminė apsauga, įpareigojanti taikyti turto areštą, nenumatyta įmonei, kuriai yra iškelta restruktūrizavimo byla. Tačiau primintina, kad iki nutarties dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo įsiteisėjimo galioja įstatyminė apsauga, numatyta JANĮ 19 straipsnio 5 dalyje, draudžianti turto realizavimo vykdymo procese veiksmus. Tuo atveju, jeigu, iškėlus restruktūrizavimo bylą, buvo taikytos LAP, jos lieka galioti iki nutarties dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo įsiteisėjimo dienos. Toks reguliavimas anksčiau buvo tiesiogiai įtvirtintas ĮRĮ 7 straipsnio 1 dalies 3 punkte, tokio aiškinimo reikėtų laikytis ir sprendžiant dėl LAP galiojimo pagal JANĮ.. Tačiau minėta, kad, jeigu įmonės sąskaitos yra areštuotos, teismas nutartyje dėl pareiškimo iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą priėmimo privalo nurodyti, kad iš vienos ar kelių konkrečių sąskaitų gali būti mokami visi įmonės ūkinei komercinei veiklai reikalingi mokėjimai ir įmokos, įskaitant ir privalomąsias įmokas, neatsižvelgiant į tai, kad sąskaitos

750 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1818-381/2018.

751 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1058-781/2020.

752 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-567/2023.

753 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1103-370/2019.

yra areštuotos ar joms taikomi kiti disponavimo apribojimai[754]. Tam tikri juridinių asmenų prievolių vykdymo ypatumai yra nustatyti tik įsiteisėjus nutarčiai dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo (JANĮ 28 straipsnis; pavyzdžiui, draudžiama išieškoti skolas iš juridinio asmens).

Nors JANĮ 28 straipsnyje numatyta įstatyminė apsauga taikoma tik nuo nutarties, kuria iškelta nemokumo byla, įsiteisėjimo dienos, tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai šie įrankiai taikomi kaip LAP ir iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo. Tokiu atveju dėl JANĮ 28 straipsnyje nurodytų priemonių sprendžiama taikant bendrąsias LAP taikymo sąlygas[755].

Teismų praktikoje susiklosto atvejų, kai su prašymu iškelti restruktūrizavimo bylą taip pat prašoma taikyti ir LAP – uždrausti kreditoriams nutraukti esminių sutarčių sąraše nurodytas sutartis ir (ar) sustabdyti arba vienašališkai modifikuoti jų vykdymą. Tokiu prašymu siekiama užtikrinti bendrovės *status quo* ir gyvybingumą, kol sprendžiamas restruktūrizavimo bylos iškėlimo klausimas. Teismas, spręsdamas dėl tokio pobūdžio LAP taikymo, reikšminga laikė tai, kad šios priemonės taikomos ribotą, aiškiai apibrėžtą laiką; taip pat svarbi aplinkybė buvo ta, kad teismui buvo pateiktas restruktūrizavimo planas, kuriam pritarė kreditoriai, o plane buvo išvardytas esminių sutarčių sąrašas. Teismas vertino tokį prašymą tikslingumo ir proporcingumo aspektu ir konstatavo, kad, netaikius LAP, bendrovė netektų galimybės restruktūrizuotis ir išvengti bankroto[756].

Taigi, iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo iš esmės galioja įstatyminė teisinė apsauga, draudžianti realizuoti bendrovės turtą priverstinio vykdymo metu (JANĮ 19 straipsnio 5 dalis) ir nustatanti privalomą turto arešto taikymą, kai priimama nutartis dėl bankroto bylos iškėlimo (JANĮ 25 straipsnio 6 dalis). Dėl kitokio pobūdžio LAP, kuriomis siekiama laikinai sureguliuoti esamą teisinę situaciją iki nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo priėmimo ir įsiteisėjimo, sprendžiama taikant bendrąsias LAP taikymo nuostatas.

1.3. LAP taikymas nuo nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo

Nuo teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą arba nutraukti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos draudžiama vykdyti juridinio asmens finansines

754 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1590-241/2017

755 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-910/2024.

756 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-910/2024.

prievoles, neįvykdytas iki teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos, įskaitant mokesčių, palūkanų ir netesybų mokėjimą, išieškoti skolas iš juridinio asmens, skaičiuoti netesybas ir palūkanas už juridinio asmens prievoles, atsiradusias iki teismo nutarties iškelti nemokumo bylą įsiteisėjimo dienos, nustatyti priverstinę hipoteką, servitutus, uzufruktą; įkeisti turtą, suteikti garantiją, laiduoti ar kitais būdais užtikrinti kitų asmenų prievolių įvykdymą; parduoti ar kitaip perduoti restruktūrizuojamo juridinio asmens turtą, reikalingą jo gyvybingumui išsaugoti ir pan. (JANĮ 28 straipsnio 1 dalis). Iš esmės analogiškos nuostatos buvo įtvirtintos ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkte ir ĮRĮ 8 straipsnyje.

Kaip jau buvo minėta, LAP pagal savo prigimtį yra ribotos laike ir galioja tik iki galutinio ginčo išsprendimo, jos neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios; jos taikomos šalių prašymu arba išimtiniais atvejais – teismo iniciatyva. JANĮ 28 straipsnio 1 dalyje numatytos teisinės pasekmės pasižymi tam tikra laikinąja apsauga nemokumo procesui, nes, nesant šių teisinių pasekmių, nemokumo procesas būtų beprasmis: įmonės turtas nebūtų išsaugojamas, būtų pažeidžiami esminiai nemokumo proceso nagrinėjimo principai, tokie kaip kreditorių lygiateisiškumas. Tačiau minėtų teisinių pasekmių taikymas nepriklauso nei nuo teismo, nei nuo šalių valios. Šioms pasekmėms netaikomos LAP taikymo sąlygos ar principai, nes tai yra privalomas nemokumo bylos nagrinėjimo ypatumas. Taigi, JANĮ 28 straipsnis neturėtų būti tapatinamas su LAP institutu pagal CPK.

Įgyvendinus Restruktūrizavimo direktyvą, nuo 2021 m. liepos 15 d. įsigaliojo įstatymo pakeitimai, numatantys, kad „teismas gali leisti netaikyti visų ar dalies [JANĮ 28] straipsnio 1 dalies nuostatų, jeigu tai palengvintų sprendimo dėl restruktūrizavimo plano priėmimą arba paaiškėjus, kad restruktūrizavimo plano projekto tvirtinimui gali būti taikomos [JANĮ] 111 straipsnio[757] nuostatos, ir, jeigu dėl to kreipiasi juridinis asmuo, nemokumo administratorius arba įkaito turėtojas“.

Įsiteisėjus nutarčiai dėl bankroto bylos iškėlimo, juridinio asmens turto arešto klausimus sprendžia nemokumo bylą iškėlęs teismas (JANĮ 30 straipsnio 1 dalis), o antstoliai nemokumo bylą nagrinėjančiam teismui privalo perduoti iki nemokumo bylos iškėlimo juridinio asmens neparduoto turto arešto ir vykdomuosius dokumentus (JANĮ 30 straipsnio 2 dalis). Teismų praktikoje yra laikomasi nuomonės, kad, įmonei iškėlus bankroto bylą, ši neturi galimybės laisvai disponuoti jai priklausančiu turtu, taip pat ir turtą (pinigines) lėšas iššvaistyti. Todėl LAP taikymas atsakovo turtui po

757 JANĮ 111 straipsnyje nustatyta restruktūrizavimo plano tvirtinimo tvarka.

bankroto bylos iškėlimo praranda reikalavimą užtikrinančią paskirtį ir nėra tikslingas[758].

Panašaus vertinimo laikomasi ir sprendžiant dėl LAP taikymo restruktūrizuojamos įmonės atžvilgiu. Įsiteisėjus nutarčiai dėl įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo, netenka prasmės LAP taikymas pagal finansinius reikalavimus, pareikštus kitose civilinėse bylose, nes, iškėlus restruktūrizavimo bylą, visiems egzistuojantiems restruktūrizuojamos įmonės kreditoriams, atsižvelgiant į pagrindinius restruktūrizavimo bylos principus, kreditorių lygiateisiškumą bei jų reikalavimų proporcingą patenkinimą, nepriklausomai nuo to, ar kreditorių finansinius reikalavimus jie pareiškė restruktūrizavimo byloje ar kitose civilinėse bylose, turi būti sudaromos vienodos galimybės reikalavimam užtikrinti ir patenkinti[759].

Įsiteisėjus nutarčiai dėl nemokumo bylos iškėlimo, prasideda nemokumo procesas, kurį sudaro daugelis savarankiškų procedūrų, kuriomis sprendžiami įvairūs su įmonės likvidavimu arba restruktūrizavimu susiję klausimai. Todėl nemokumo procese dažnai kyla poreikis taikyti specifines LAP. LAP taikymo klausimas sprendžiamas pagal bendras CPK nustatytas taisyklas, tačiau nemokumo procese LAP taikymas, galiojimas ir panaikinimas turi ypatumų, atsižvelgiant į bankroto bylų procesinių teisinių santykių ir šių bylų nagrinėjimo specifiką[760]. Taikydamas LAP, teismas turėtų atsižvelgti į galimus padarinius, kurie kiltų bankrutuojančios įmonės kreditoriams, jei LAP nebūtų pritaikytos, o skundas būtų patenkintas, ir padarinius, kurie kiltų, jei LAP būtų pritaikytos, o skundas atmestas[761]. Nemokumo procese LAP taikomos, atsižvelgiant ir į nemokumo proceso principus[762] bei patį nemokumo proceso tikslą[763].

• LAP taikymas sprendžiant ginčus dėl kreditorių susirinkimo (komiteto) nutarimų teisėtumo

Kolektyvinės kreditorių teisės įgyvendinamos jiems dalyvaujant ir balsuojant kreditoriams atstovaujančiuose organuose. Lietuvoje pripažįstamas aktyvus kreditorių dalyvavimo modelis, pagal kurį kreditoriai priima bankroto procesui reikšmingus privalomojo pobūdžio

---

758 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-567/2023; Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-602-407/2024.

759 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-769-943/2019.

760 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1751-823/2017.

761 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1294-823/2018.

762 Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-379/2011.

763 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1497-157/2016.

sprendimus[764]. Kad ir koks būtų balsų skaičius, nemokumo teisėje pripažįstamas kreditorių lygiateisiškumo principas (JANĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punktas), be kita ko, reiškiantis, kad teisę skųsti kreditorių susirinkimo nutarimus ir atitinkamai teikti prašymą dėl LAP, turi bet kuris kreditorius, kuris balsavo prieš priimamą sprendimą ir kurie nedalyvavo susirinkime, jeigu nebuvo tinkamai apie jį informuoti (JANĮ 55 straipsnio 2 dalis). Aplinkybė, kad skundą dėl kreditorių susirinkimo nutarimo ir atitinkamai prašymą taikyti LAP pateikė itin mažą finansinį reikalavimą turintis kreditorius, neturi jokios reikšmės vertinant pareikšto prašymo preliminarų pagrįstumą, nes teisė skųsti kreditorių susirinkimus nėra siejama su turimų balsų skaičiumi[765].

Kadangi nemokumo bylos turi būti nagrinėjamos operatyviai, įstatymas nustato trumpus procesinių dokumentų ir ginčų nagrinėjimo terminus, tam tikrais atvejais atsižvelgiant į pasekmes, kurias gali sukelti kreditorių susirinkime priimami sprendimai, tikslingiau ir racionaliau iš pradžių išnagrinėti ginčą dėl kreditorių susirinkimo (ne)teisėtumo ir tik po to kreditorių susirinkimo nutarimus vykdyti[766]. Taigi, LAP tokio pobūdžio bylose yra taikomos gana dažnai.

LApT praktikoje pažymėta, kad LAP – **draudimas balsuoti kreditorių susirinkime,** kuria siekiama ne garantuoti teismo sprendimo įvykdymą, o sureguliuoti bankroto procese kylančius klausimus, neatitinka LAP paskirties ir tikslo, todėl **negali būti taikoma.** Tokio pobūdžio LAP būtų pažeidžiama esminė kreditoriaus teisė dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir balsuoti esminiais klausimais, todėl būtų neadekvati ir neproporcinga, be to, tokios LAP rūšies – draudimo kreditoriui balsuoti kreditorių susirinkime – nenumato nei CPK, nei ĮBĮ (JANĮ)[767]. Be to, kol teismo patvirtintas ir galiojantis kreditoriaus reikalavimas nėra nuginčytas, uždrausti pagrindiniam kreditoriui dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir balsuoti būtų neproporcinga LAP ir nepagrįstai ribotų kreditoriaus teises skolininko bankroto procese[768]. Minėti išaiškinimai aktualūs ir restruktūrizavimo procese[769].

---

764 Remigijus Jokubauskas, „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021), 77.

765 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gegužės 31 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2-689-407/2021, 22 punktas.

766 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugpjūčio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-642-934/2024.

767 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-201-450/2020.

768 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-566-823/2018.

769 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-201-450/2020.

Be to, LApT atkreipė dėmesį į tai, kad situacija, jei ieškinys nebūtų patenkintas arba būtų patenkintas tik iš dalies, o visą bylos nagrinėjimo laiką kreditoriui būtų uždrausta balsuoti, t. y. įgyvendinti teises, kylančias iš teismo nutartimi patvirtinto atsakovo kreditoriaus finansinio reikalavimo, yra ne mažiau ydinga, nei ieškovo nurodoma situacija, kai ieškinys būtų patenkintas ir paaiškėtų, kad atsakovas nebeturi reikalavimo teisės[770]. Minėti išaiškinimai aktualūs ir restruktūrizavimo procese[771].

Pažymėtina, kad praktikoje kyla ginčai ir dėl kreditorių komiteto sudarymo teisėtumo. LApT išaiškino, kad, kol nėra išspręstas ginčas, ar kreditorių komiteto nariai paskirti laikantis įstatymo nuostatų, tikslinga taikyti LAP. Netaikius LAP, kreditoriams palankaus sprendimo atveju, neteisėtai išrinktas kreditorių komitetas toliau galėtų įgyvendinti ĮBĮ bei kreditorių susirinkimo nustatytas teises, priimti atitinkamus nutarimus, kurie gali pažeisti kreditorių, kaip visumos, teisę spręsti bankrutuojančios įmonės reikalus[772]. Pažymėtina, kad tokiai teismų pozicijai pritariama ir teisės doktrinoje, kurioje pažymima, kad, „pirma, sprendžiant dėl tokios LAP, turėtų būti taikomas mažesnis proporcingumo reikalavimas, nei sprendžiant dėl draudimo kreditorių susirinkimui priimti sprendimus. Tokiu atveju kreditorių kolektyviniai interesai nėra varžomi, kadangi jie sprendimus gali priimti. Antra, kreditorių komiteto sudarymas yra kreditorių pasirinkimas, todėl galima situacija, kad kai kurie kreditoriai ar dominuojantis kreditorius tokiu būdu gali piktnaudžiauti“[773].

Apibendrinant, pažymėtina, kad LApT yra suformulavęs keletą LAP taikymo taisyklių: 1) tol, kol nėra įsiteisėjusi nutartis, kuria išsprendžiamas klausimas dėl kreditorių komiteto sudarymo (ir funkcijų perdavimo jam) teisėtumo, LAP taikymas, sustabdant tokį kreditorių susirinkimo nutarimo vykdymą, atitinka kreditorių, kaip visumos, interesus; 2) draudimas balsuoti kreditorių susirinkime negali būti taikomas kaip LAP, kadangi tai neadekvačiai ir neproporcingai suvaržytų esminę kreditoriaus teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir priimti svarbiausius sprendimus; 3) vien tai, kad prašymą taikyti LAP pateikė nereikšmingą finansinį reikalavimą turintis kreditorius, nesudaro pagrindo jo atmesti ir skundą vertinti kaip tikėtinai nepagrįsto. Visos šios taisyklės kyla iš nemokumo proceso, kaip kolektyvinio kreditorių teisių įgyvendinimo mechanizmo, sampratos ir remiasi kreditorių lygiateisiškumo principu.

---

770 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-201-450/2020.
771 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-201-450/2020.
772 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-217-781/2019.
773 Jokubauskas, supra note, 764: 120.

• Prašymų taikyti LAP, susijusių su turto realizavimo sustabdymu, nagrinėjimo ypatumai

Kreditorių kompetencijai priskirti spręsti klausimai, susiję su turto pardavimo tvarkos ir pradinės kainos nustatymu. Praktikoje dažniausiai kyla ginčai dėl turto pardavimo tvarkos ir kainos, todėl su šiais ginčais yra susijęs ir LAP taikymas, kai siekiama stabdyti turto realizavimo procedūras. Pažymėtina, kad kreditorių susirinkimas, spręsdamas dėl turto pardavimo tvarkos ir kainos, priima iš esmės ekonominio pobūdžio sprendimą, teisminė tokių sprendimų kontrolė yra ribota. Teismas, iš esmės, negali kreditorių susirinkimui nurodyti konkretaus turto pardavimo būdo arba nustatyti pradinės turto pardavimo kainos[774].

Vienoje civilinėje byloje LApT nurodė, kad pirmosios instancijos teismas neteisingai nustatė LAP taikymo sąlygą – tikėtiną ieškinio pagrįstumą. LApT išaiškino, kad pareiškėjas, siekdamas nuginčyti kreditorių susirinkimo nustatytą nekilnojamojo turto pardavimo tvarką ir atitinkamai taikyti LAP, susijusias su turto realizavimo sustabdymu, savo galimai pažeistų teisių ir interesų gynybą gali įgyvendinti tik įmonių bankroto procedūras reglamentuojančių normų pagrindu, t. y. teikdamas skundą dėl kreditorių komiteto susirinkimo nutarimo, kuriuo patvirtinta įmonės turto pardavimo tvarka, pripažinimo negaliojančiu, bet ne reikšdamas ieškinį, kuriuo ginčijamas ne pats kreditorių komiteto susirinkimo nutarimo teisėtumas, bet, remiantis juo, priimta turto pardavimo tvarka, kuri negali būti nuginčyta atskirai nuo paties nutarimo[775].

Prašymai taikyti LAP – sustabdyti kreditorių susirinkimo ar komiteto posėdžio nutarimų, kuriais nustatoma turto pardavimo tvarka, vykdymą – teismų praktikoje sprendžiami atsižvelgiant į šios LAP paskirtį, t. y. siekiu užtikrinti *status quo*. Netaikius tokio pobūdžio LAP ir įvykdžius kreditorių susirinkimo nutarimą, kuriuo nuspręsta dėl turto pardavimo tvarkos, kreditorės skundas nebetektų prasmės, o priimtas teismo sprendimas nebesukeltų jokių realių teisinių pasekmių[776].

Svarbu atkreipti dėmesį į bankroto operatyvumo ir efektyvumo principus, t. y. atsižvelgti į bankroto proceso trukmę. Pavyzdžiui, vienoje byloje bankroto procesas prasidėjo dar 2009 m., o prašymas dėl LAP buvo sprendžiamas 2016 m., todėl teismas nusprendė, kad, pritaikius LAP, bus užkirstas kelias operatyvių atsakovės likvidavimo procedūrų vykdymui

---

774 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017.

775 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1014-1120/2021.

776 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-689-407/2021.

ir kuo greitesniam kreditorių reikalavimų tenkinimui, o tai yra susiję su viešuoju interesu[777]. Panašios aplinkybės susiklostė ir kitoje civilinėje byloje, kurioje teismas akcentavo, kad bankroto byla vyksta jau septynerius metus, todėl LAP taikymas būtų neproporcingas, nes bankroto procese turto realizavimas ir atsiskaitymas su kreditoriais yra prioritetinis tikslas[778].

Teismas, spręsdamas dėl LAP taikymo, turi įvertinti, kuri vertybė – bankroto proceso operatyvumas ir efektyvumas ar turto pardavimas didžiausia kaina – turėtų būti ginama. Konkuruojant kelioms teisinėms vertybėms, prioritetiškai turi būti ginama ta vertybė, kurios neapgynus, atsirastų didesnė žala[779].

Civilinėse bylose pasitaiko ir itin specifinių prašymų taikyti LAP – išieškojimo vykdymo procese sustabdymą individualių įmonių bankroto procese. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje, nagrinėjant IĮ bankroto bylą, buvo leista nukreipti išieškojimą į IĮ savininko turtą. Savininkas pateikė prašymą taikyti LAP, motyvuodamas, kad teismas, atsisakydamas tenkinti bendraatsakovės prašymą sustabdyti turto pardavimą iš varžytinių, nepagrįstai nesuteikė galimybės hipotekos kreditorei skolos grąžinti dalimis, tokiu būdu išsaugant įkeistą turtą. Teismas pažymėjo, kad:

> „Bendraatsakovė, būdama tinkamai informuota apie bankroto procesą, turėjo pakankamai laiko ir galimybę sudaryti taikos sutartį su kreditoriais, todėl šioje bankroto bylos stadijoje nebeturi teisės tartis dėl jai priklausančio nekilnojamojo turto dalies išsaugojimo. Esant įstatymo nuostatai, draudžiančiai po teismo nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo dienos sudaryti taikos sutartį, ir atsižvelgus į bankroto administratoriui suteiktą išimtinę teisę disponuoti likviduojamos įmonės turtu spręstina, kad susitarimas dėl skolos grąžinimo negali būti pagrindu taikyti LAP – stabdyti turto pardavimą iš varžytinių. <...> bankroto procese siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, o visų kreditorių finansinius reikalavimus ir interesus. <...> LAP šioje byloje taikymas nesiderintų su teismo procesinio sprendimo privalomumo principu, neatitiktų viešojo intereso užtikrinimo tikslų bankroto procese, be teisėto pagrindo pažeistų kitų kreditorių teises bankroto procese ir suteiktų nepagrįstą pranašumą bendraatsakovei.“[780]

---

777 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1343-241/2016.
778 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-206-516/2019.
779 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1239-330/2017.
780 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1804-798/2017.

Apibendrinant, pažymėtina, kad prašymai dėl LAP, kuriomis siekiama stabdyti išieškojimo iš turto veiksmus, yra nagrinėjami bendra CPK nustatyta tvarka, nustatant pareiškimo preliminarų pagrįstumą ir grėsmę teismo sprendimo įvykdymui. Turtas bankroto procese turi būti parduodamas kuo didesne kaina[781]. Šis reikalavimas siejamas su tikslu, kad, pardavus turtą, būtų galima kuo didesne apimtimi patenkinti kreditorių reikalavimus[782], įgyvendinti akcininkų teisę gauti likviduojamos įmonės turto dalį, likusią po atsiskaitymo su įmonės kreditoriais[783].

Sprendžiant dėl LAP taikymo, kai siekiama stabdyti nekilnojamojo turto pardavimą, paprastai konkuruoja du nemokumo procese įtvirtinti principai – efektyvumo (JANĮ 3 straipsnio 1 dalies 1 punktas) ir turto pardavimo didžiausios kainos principas (JANĮ 85 straipsnio 1 dalies 2 punktas). Kuriam iš jų turi būti teikiamas prioritetas, nustatoma pagal individualias ginčui aktualias aplinkybes; prioritetiškai turi būti ginama ta vertybė, kurios neapgynus, atsirastų didesnė žala.

• Prašymų taikyti LAP, susijusių su ginčais, kylančiais iš nemokumo administravimo teisinių santykių, nagrinėjimo ypatumai

Nemokumo administratorius yra nemokumo proceso dalyvis, atliekantis administravimo veiksmus. Restruktūrizavimo procesui administruoti nemokumo administratorius nėra privalomas (JANĮ 35 straipsnio 2 dalis). Bankroto procesui vykstant teismo tvarka, teismas nemokumo administratorių paskiria, vadovaudamasis Nemokumo administratorių atrankos taisyklėmis ir naudodamasis atrankos programa (JANĮ 34 straipsnio 3 dalis). Teismo nutartis paskirti nemokumo administratorių bankroto byloje yra neskundžiama (JANĮ 40 straipsnio 2 dalis). Siekiant veiksmingo nemokumo proceso, ginčai dėl nemokumo administratoriaus paskyrimo ir neatstatydinimo yra negalimi, kadangi įstatymų leidėjas nustatė galimybę revizuoti teismo nutartis tik dėl atrankos programa atrinkto asmens neskyrimo nemokumo administratoriumi[784]. Visgi, nemokumo procese kyla įvairių ginčų, susijusių su nemokumo administratoriaus veikla, taip pat gali būti keliamas klausimas dėl nemokumo administratoriaus atstatydinimo,

781 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132-684/2015.

782 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-730-381/2018.

783 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1562-381/2017.

784 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-313/2021.

todėl tikslinga aptarti ir tokiose situacijose aktualius LAP taikymo aspektus.

Sprendžiant dėl LAP taikymo, kai ginčas yra susijęs su nemokumo administratoriaus veiksmais, teismų praktikoje, be kita ko, vadovaujamasi suformuotais nemokumo bylose taikomais ekonomiškumo ir proporcingumo principais. Pavyzdžiui, spręsdamas ginčą dėl taikytų LAP – uždrausti bankroto administratorei skirstyti lėšas administravimo išlaidoms ir kreditoriams, kol bus galutinai išspręstas klausimas dėl įkaito turėtojai mokėtinų sumų, LApT išaiškino, kad teismas turėtų atsižvelgti į galimus padarinius, kurie nagrinėjamu atveju kiltų bankrutuojančios (bankrutavusios) įmonės kreditoriams, jei LAP nebūtų pritaikytos, o skundas būtų atmestas, ir padarinius, kurie kiltų, jei LAP būtų pritaikytos, o skundas tenkintas. Nemokumo administratorei toliau vykdant bankroto procedūras, susijusias su gautų lėšų už parduotą nekilnojamąjį turtą paskirstymu, gali kilti tokie padariniai, kurie yra negrįžtami arba faktinės padėties grąžinimas į pirminę padėtį, pasikeitus kreditorei išmokamos sumos dydžiui, būtų itin apsunkintas. Tai yra, egzistuoja rizika, kad, iki bus galutinai išspręstas kreditorei mokėtinos sumos dydžio klausimas, gautos lėšos bus paskirstytos ir kitiems kreditoriams. Teismo vertinimu, laikinas draudimas skirstyti kreditoriams lėšas, gautas iš ginčo turto pardavimo, kitų kreditorių interesų bei proporcingumo ir lygiateisiškumo principų nepažeis, nes juridinio asmens bankroto procese siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, o visų kreditorių finansinius reikalavimus ir teisėtus interesus[785].

Vienoje bankroto byloje buvo pareikštas prašymas taikyti LAP – areštuoti atsakovės, bankrutuojančios bendrovės sąskaitoje esančias piniginės lėšas, iki nebus išspręstas klausimas dėl bankroto administratorės atstatydinimo. LApT pažymėjo, kad, pirma, prašomos taikyti LAP nėra susijusios su pareikštais reikalavimais, ir, antra, jog, pareiškus prašymą atstatydinti nemokumo administratorių, tokio galimai palankaus sprendimo vykdymas atskirų vykdymo veiksmų nereikalauja[786]. Teismo nutartis bankroto administratoriaus atstatydinimo klausimu įvykdoma teismo nutartyje nustatyta tvarka ir terminais: įsiteisėjus teismo nutarčiai, kuria administratorius atstatydinamas, per teismo nustatytą terminą atstatydintas administratorius turi įmonės turtą ir dokumentus perduoti naujai paskirtam administratoriui (ĮBĮ 11 straipsnio 11 dalis, JANĮ 40 straipsnio 8 dalis). Todėl tokios teismo nutarties įvykdymo užtikrinimui apskritai nėra jokio teisinio pagrindo taikyti kokios nors rūšies LAP[787].

---

785 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-633-934/2022.

786 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1647-186/2018.

787 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1696-381/2017.

Bet ne teisminio bankroto procese nemokumo administratorių skiria kreditorių susirinkimas (JANĮ 12 straipsnio 2 dalis). Ir kilus ginčui dėl nemokumo administratoriaus paskyrimo bankroto procese, kuris vyksta neteismine tvarka, teismas, spręsdamas klausimą dėl LAP taikymo – sustabdyti (ne)teisėtai paskirtos naujosios bankroto administratorės įgaliojimus, nurodė, kad LAP taikymo būtinumą suponuoja tai, kad tokiu atveju egzistuoja tikimybė, jog galbūt neteisėtai paskirtas naujasis bankroto administratorius perims įmonės turtą ir dokumentus, vykdys bankroto procedūras, atliks kitus veiksmus, kurių teisėtumas, jeigu būtų patenkintas pareiškėjos skundas, taptų abejotinas ar netgi paneigiamas. Be to, realus bankroto administratorių pasikeitimas gali lemti ir papildomus teisminius ginčus, vilkinti bankroto procedūrų atlikimą, todėl gali būti pažeisti įmonės kreditorių interesai[788].

Pasitaikė atvejų, kai kilo ginčas dėl atlyginimo nemokėjimo administratoriui, jau nutraukus nemokumo bylą. Nemokumo administratorė prašė taikyti LAP – areštuoti bankrutuojančios įmonės turtą iki tol, kol visiškai bus atsiskaityta su bankroto administratore. LApT pažymėjo, kad vien tik aplinkybė, jog yra ginčijamas nemokumo administratorės atlyginimo dydis, nereiškia, kad kyla rizika palankaus teismo sprendimo įvykdymui. Nutraukus bendrovės bankroto bylą, pareiškėjos nurodyti bendrovės kreditoriai jokių teisių ir pareigų bendrovės valdyme neturės, todėl, sprendžiant dėl pareiškėjos prašymo dėl LAP taikymo pagrįstumo, kreditorių veiksmų vertinimas nėra reikšmingas ir tikslingas; be to, pirkimo–pardavimo sandoris yra atlygintinas, todėl, net ir pardavus nurodytą turtą, bendrovė gaus turto kainą ir turės galimybes atsiskaityti su pareiškėja[789].

Taigi, sprendžiant dėl LAP taikymo, kai pagrindinis ginčas kyla iš nemokumo administravimo teisinių santykių, visų pirma, reikia įvertinti, ar prašomos taikyti LAP yra susijusios su pareikštais reikalavimais ir ar galutiniam procesiniam sprendimui reikalingas priverstinis vykdymas. Ginčijant nemokumo administratoriaus paskyrimą ne teisminio bankroto procese, pripažįstama, kad LAP taikymas atitinka ekonomiškumo ir proporcingumo reikalavimus, kadangi neteisėto bankroto administratoriaus paskyrimas ir jo atlikti veiksmai gali lemti didesnę žalą nei jo veiksmų bankroto procese sustabdymas. Kilus ginčui dėl lėšų paskirstymo bankroto procese, reikia nustatyti ginčo ribas ir netaikyti LAP daugiau, nei būtina ginčo reikalavimui užtikrinti. Be to, tikslinga įvertinti pasekmes kreditorių

788 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-885-330/2017.
789 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1300-241/2016.

interesų patenkinimui ir bankroto procedūrų efektyvumui, jeigu būtų (ne) taikytos LAP.

1.4. LAP taikymo ypatumai neteisminio bankroto procese

Nemokumo procesas Lietuvoje gali vykti, jį inicijuojant tiek teismine, tiek neteismine tvarka. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas nenumato vykdyti neteisminio restruktūrizavimo proceso. Teisminis ir neteisminis bankroto procesai, iš esmės, skiriasi tuo, kad visi teismo kompetencijai priskiriami klausimai sprendžiami kreditorių susirinkime (JANĮ 12 straipsnio 1 dalis). Visgi, teisės doktrinoje pažymima, kad bankroto procesas, nesvarbu ar jis yra vykdomas teismine ar neteismine tvarka, „pasižymi viešuoju interesu, kurio apsaugą įprastai vykdo teismas ir jame priimami reikšmingas ekonomines ir teisines pasekmes sukeliantys sprendimai“[790].

Nors „bankroto procesas ne teismo tvarka grindžiamas skolininko ir kreditorių susitarimu, kaip ir kokia tvarka turėtų būti vykdomas bankroto procesas“[791], praktikoje kyla ginčų kiekviename neteisminio bankroto proceso etape – kreditorių susirinkime, kuriame sprendžiamas nemokumo bylos iškėlimo neteisminio bankroto tvarka klausimas, sprendžiant dėl įmonės likvidavimo, turto pardavimo tvarkos ar kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo. Vykdydamos šias nemokumo procedūras, šalys taip pat teikia ir prašymus dėl LAP taikymo.

Vienas iš tik teismo kompetencijai priskirtų klausimų bankroto procesą vykdant ne teismo tvarka – LAP taikymas. Prašymai dėl LAP taikymo neteisminio bankroto procese sprendžiami, vadovaujantis bendrosiomis CPK normomis: nustatant tikėtiną ieškinio (pareiškimo, skundo) pagrįstumą ir grėsmę, jog, galimai tenkinus pareiškėjo skundą, teismo procesinis sprendimas gali tapti neįgyvendinamas, atsižvelgiant į nagrinėjamo prašymo specifiką.

Būtent kreditorių susirinkimas priima sprendimą pradėti neteisminį bankroto procesą (JANĮ 11 straipsnio 3 dalis). Bankroto procedūros pradžia siejama su kreditorių susirinkimo nutarimo įmonės bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka priėmimo diena. Tokiu atveju, kreditoriams nesutinkant su kreditorių susirinkimo nutarimu įmonės bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka, vienintelė priemonė šią procedūrą sustabdyti – kreiptis į teismą su prašymu taikyti LAP.

---

790 Remigijus Jokubauskas, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis, „Bankroto proceso ne teismo tvarka taikymo ir vykdymo problemos“, *Jurisprudencija* 27, 1 (2020): 167.

791 *Ibid.*

Teismas, spręsdamas klausimą dėl LAP taikymo, kai pateikiamas skundas yra susijęs su kreditorių susirinkimo nutarimu pradėti bankrotą ne teismo tvarka, visų pirma, turi įsitikinti tikėtinu skundo pagrįstumu, o antrosios būtinosios LAP sąlygos buvimas tiesiogiai siejamas su galimai pareiškėjams palankaus teismo sprendimo įvykdymo negalimumu ar apsunkinimu, o ne su tolimesne ĮBĮ (JANĮ) numatyta bankroto procedūros atlikimo tvarka bei terminais[792].

Tuo atveju, jei neteisminis įmonės bankroto procesas būtų nutrauktas kaip neteisėtas, nepritaikius LAP, atsiradusios pasekmės (bendrovės turto realizavimas) sukeltų sunkesnių pasekmių nei šio proceso sustabdymas, iki paaiškės nutarimų dėl bankroto ne teismo tvarka iškėlimo teisėtumas. Sprendžiant, ar yra pagrindo sustabdyti neteisminio bankroto procedūras (uždrausti atlikti turto realizavimo veiksmus), iki bus išnagrinėtas bankroto iškėlimo teisėtumo klausimas, be kita ko, pagal analogiją atsižvelgtina ir į teisinį reguliavimą, pagal kurį apskundus teismo nutartį, kuria įmonei iškelta bankroto byla, šios įmonės bankroto procesas (teisminis) nepradedamas vykdyti, iki nebus išspręstas nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo pagrįstumo klausimas[793].

Sprendžiant dėl LAP taikymo, turi būti atsižvelgiama ir į tai, kad, teismui pripažinus kreditorių susirinkimo nutarimą dėl bankroto procedūrų vykdymo ne teismo tvarka ir administratoriaus paskyrimo neteisėtu, neišvengiamai kils klausimas dėl bankroto administratoriaus jau atliktų veiksmų ir sudarytų sandorių teisėtumo. Taigi, nepaisant ĮBĮ nustatytos bankroto procedūrų tvarkos ir terminų, bankroto administratoriaus atliekami veiksmai, aktyviai vykdant bankroto procedūras, kelia grėsmę galimai palankaus pareiškėjai teismo sprendimo įvykdymui[794].

Visgi, atkreiptinas dėmesys, kad praktikoje yra pasitaikę atvejų, kai tokios LAP taikytos nebuvo. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje buvo atsisakyta taikyti LAP – uždrausti kreditoriams priimti nutarimus ne teisminio bankroto procese, o bankroto administratoriui – vykdyti bet kokius kreditorių nutarimus, kai buvo ginčijamas kreditorių susirinkimo nutarimas iškelti bankrotą ne teismo tvarka. Teismas, be kita ko, šį prašymą atmetė, nurodęs, kad bendrovė jau yra pripažinta bankrutavusia ir prasidėjęs likvidavimo procesas. Taigi, pritaikius LAP, būtų sudarytos sąlygos bankroto procesui vilkinti ir neatitiktų šiam procesui keliamų tikslų – kuo efektyviau,

792 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1129-370/2016.
793 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-417-934/2023.
794 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1205-823/2016.

ekonomiškiau ir operatyviau patenkinti bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus ir užbaigti vykdyti visas bankroto procedūras[795].

Pasitaikė ir specifinių LAP taikymo bankrutuojančios ne teismo tvarka bendrovės atžvilgiu. Tarp dviejų bendrovių, iš kurių vienai buvo iškeltas bankrotas ne teismo tvarka, vyko ginčas dėl PVM sąskaitomis faktūromis įtvirtinto pirkimo–pardavimo pripažinimo apsimestiniu sandoriu, skolos ir palūkanų priteisimo. Be to, pareiškėja kitu skundu taip pat prašė panaikinti kreditorių susirinkimo nutarimą, kuriuo atsakovei buvo iškelta bankroto byla ne teismo tvarka. Šioje civilinėje byloje pareiškėja pateikė prašymą taikyti LAP – sustabdyti kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo nutarta iškelti bendrovei bankroto bylą ir bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka, galiojimą ir vykdymą, iki bus išnagrinėtas ieškinys ir įsiteisės galutinis teismo sprendimas dėl skolos ir palūkanų priteisimo. LApT nusprendė, kad stabdyti visas bankroto ne teismo tvarka vykdomas procedūras nėra pagrindo, tačiau tikslinga taikyti tokias LAP, kurios netrikdytų bankroto proceso, tačiau kartu leistų užtikrinti pareiškėjos, kaip tikėtinos kreditorės, interesus. Teismas, vadovaudamasis ekonomiškumo ir proporcingumo principais, taikė CPK 145 straipsnio 1 dalies 6 punkte numatytas LAP – draudimą atsakovui dalyvauti tam tikruose sandoriuose arba imtis tam tikrų veiksmų, o konkrečiai – draudimą bankroto administratorei paskirstyti kreditoriams lėšas, lygias pareikšto ieškinio sumai ir gautas iš bendrovės parduoto turto iki procesinio sprendimo įsiteisėjimo dienos[796].

Kreditorių susirinkimas ne tik balsuoja ir priima sprendimą dėl bankroto bylos ne teismo tvarka iškėlimo, tačiau vėlesniuose etapuose tvirtina kreditorių finansinius reikalavimus. LApT yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai kyla ginčas dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo, siekiant kreditorių interesų apsaugos ir pusiausvyros, tikslinga taikyti LAP ir sustabdyti kreditorių susirinkimo, kuriuo nutarta patvirtinti kreditorių finansinių reikalavimų sąrašą, vykdymą. Skirtingai nei vykstant bankroto procedūrai teisme, ginčas dėl finansinio reikalavimo tvirtinimo (tikslinimo) kreditorių susirinkime sprendžiamas iškart. Net kreditoriams ir nepritariant teikiamam finansiniam reikalavimui, nevyksta tipinis civilinės bylos nagrinėjimo procesas, grįstas šalių rungimosi principu. Priešingai nei bankroto procese, vykstančiame teisme, kad kreditoriaus finansinis reikalavimas būtų pakeistas, nereikia sulaukti įsiteisėjusio teismo procesinio sprendimo dėl ginčo esmės. Taigi, vienintelis būdas kreditoriui, nesutinkančiam su jo ir (ar) kitų

795 Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1884/2014.
796 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-316-381/2018.

kreditorių patvirtintais finansinių reikalavimų dydžiais ir siekiančiam ginti savo interesus, yra skųsti kreditorių susirinkimo priimtą sprendimą JANĮ 55 straipsnyje nustatyta tvarka ir laukti teismo procesinio sprendimo įsiteisėjimo. Vienoje byloje pažymėta, kad:

> „Nemokumo administratorė, nepaisydama kilusių ginčų dėl reikšmingų kreditorių finansinių reikalavimų dydžių, toliau organizuoja ir vykdo kreditorių susirinkimus, kuriuose kreditoriai, turintys ginčijamus finansinius reikalavimus, balsuoja įvairiais bankroto procese reikšmingais klausimais. Taigi, egzistuoja reali grėsmė, kad, nepritaikius LAP, teismo sprendimas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas, o būtent kyla grėsmė, kad galimai kreditoriui palankaus sprendimo priėmimas taps sunkiai įvykdomas, kreditoriams ir toliau tikslinant ir (ar) tvirtinant kreditorių finansinius reikalavimus kituose kreditorių susirinkimuose, priimant sprendimus kitais svarbiais klausimais bankroto procese. Taip pat kyla grėsmė, kad, pripažinus kreditorių susirinkimo nutarimą 1-uoju darbotvarkės klausimu, kuriuo patvirtintas kreditorių sąrašas, neteisėtu, teks inicijuoti ginčus dėl kitų kreditorių priimtų sprendimų, kadangi jie bus priimti, remiantis netinkamomis proporcijomis, netinkamu balsų skaičiumi. Apeliacinės instancijos teismas sutinka su kreditorės pozicija, kad LAP šiuo atveju tikslinga taikyti prevenciniu tikslu ir užtikrinti padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, *status quo* išsaugojimą, ir užkirsti kelią žalai atsirasti ar padidėti.“[797]

Pažymėtina, kad sprendžiant dėl LAP taikymo, ginčijant kreditorių susirinkimo nutarimus vėlesniuose bankroto ne teismo tvarka etapuose, po sprendimo iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo, iš esmės, vadovaujamasi tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir dėl LAP taikymo teisminio bankroto procese: teismas, spręsdamas dėl LAP taikymo be bendrųjų LAP taikymo sąlygų, vertina, kokios teisinės pasekmės kiltų LAP (ne)taikymo atveju, atsižvelgdamas į nemokumo proceso specifiką.

Atsižvelgiant į gausią teismų praktiką, kuri buvo suformuota dėl LAP taikymo, ginčijant kreditorių susirinkimo nutarimą dėl bankroto ne teismo tvarka iškėlimo, galima daryti išvadą, kad, nustačius tikėtiną skundo pagrįstumą, LAP – kreditorių susirinkimo nutarimo dėl bankroto bylos

797 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-88-407/2022.

įmonei iškėlimo vykdymo sustabdymas – turėtų būti taikomos, kai prašymas dėl LAP pareiškiamas ankstyvoje bankroto procedūrų stadijoje. Kitu atveju LAP taikymas neatitiktų bankroto proceso operatyvumo, efektyvumo ir ekonomiškumo principų, pažeistų kitų kreditorių teises ir interesus.

2. LAP taikymo ypatumai viešųjų pirkimų, koncesijų suteikimo ir viešojo konkurso bylose

LAP taikymas viešųjų pirkimų bylose yra numatytas Tarybos direktyvose 89/665/EEB ir 92/13/EEB (su atitinkamais pakeitimais) bei jas įgyvendinančiose nacionalinės teisės normose. Viešųjų pirkimų srityje LAP taikymas yra vienas iš perkančiųjų organizacijų sprendimų peržiūros procedūros elementų, užtikrinantis tiekėjų galbūt pažeistų teisių efektyvų gynimą, o tokiomis priemonėmis siekiama užtikrinti, kad teismo priimami sprendimai dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų galėtų būti veiksmingai įgyvendinti[798]. LAP taikymo viešuosiuose pirkimuose klausimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų procedūrų nenutrūkstamo vykdymo pobūdį, yra ypač aktualus. Atsižvelgiant į tai, kad viešųjų pirkimų procesas turi nuolat tęstis, net ir vykstant ginčui, LAP yra svarbios ginant ieškovo teises[799].

VPĮ 101 straipsnio 2 dalis numato, kad tiekėjas gali pateikti prašymą teismui dėl LAP taikymo CPK nustatyta tvarka. Tačiau taikant LAP šios kategorijos bylose, svarbu atsižvelgti tiek į CPK, tiek į VPĮ normas[800]. CPK 4237 straipsnio 1 dalis numato, kad teismas priima motyvuotą nutartį dėl LAP taikymo, vadovaudamasis ekonomiškumo, efektyvumo ir proporcingumo principais bei viešuoju interesu. Teismas gali netaikyti LAP, jeigu jų neigiamos pasekmės galėtų viršyti jų teikiamą naudą. Šio straipsnio 2 dalis nustato, kad, be CPK nurodytų kitų LAP, kaip LAP, viešųjų pirkimų arba koncesijų suteikimo bylose gali būti taikoma: 1) viešojo pirkimo arba koncesijos suteikimo konkurso procedūrų sustabdymas; 2) įpareigojimas perkančiajai organizacijai ar perkančiajam subjektui nesudaryti viešojo pirkimo sutarties; 3) įpareigojimas koncesiją suteikiančiajai institucijai nesudaryti koncesijų sutarties; 4) perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto arba koncesiją suteikiančiosios institucijos priimto sprendimo įgyvendinimo sustabdymas; 5) su pirkimo laimėtoju sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymo sus-

798 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-581-370/2023.

799 Deividas Soloveičik ir Karolis Šimanskis (red.), *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras* (Vilnius, 2020), 1104.

800 Irmantas Šulcas, „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose ypatumai: keletas praktinių aspektų“, *Juristas* 7–8 (2011): 20.

tabdymas arba su koncesininku sudarytos koncesijų sutarties vykdymo sustabdymas.

Papildomai pažymėtina, kad VPĮ 104 straipsnio 1 dalis numato, kad tiekėjas, pateikęs prašymą ar pareiškęs ieškinį teismui, privalo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas perkančiajai organizacijai pateikti prašymo ar ieškinio kopiją su gavimo teisme įrodymais. Sutiktina su doktrinoje pateikta nuomone, kad, aiškinant ir taikant sistemiškai VPĮ nuostatas, sąvoka „prašymas“ reiškia būtent prašymą dėl LAP taikymo[801].

Be minėtų nacionalinių teisės aktų nuostatų, svarbios ir minėtos ES direktyvos 89/665/EEB bei 92/13/EEB. Taigi, pagrįsta doktrinoje pateikta išvada, kad LAP taikymas šios kategorijos bylose yra kompleksinis procesas, kuriam reikia taikyti ne tik skirtingus nacionalinius teisės aktus, bet ir ES teisę[802].

Viešųjų pirkimų ginčai nėra vien tik privataus pobūdžio, jie susiję su viešojo intereso apsauga, kad visuomenė yra suinteresuota ne tik pirkimo objektu, bet ir tuo, kad perkančiųjų organizacijų vykdomos viešojo pirkimo procedūros vyktų skaidriai, griežtai laikantis įstatymų reikalavimų. Tęsiant pirkimo procedūras pagal perkančiosios organizacijos sprendimus, galimai neatitinkančius imperatyvių teisės aktų reikalavimų, būtų pažeidžiama visuomenės teisė į viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumą bei teisėtumą[803]. LAT ne kartą akcentavo, kad viešasis interesas yra ir visuomenės interesas tam tikru pirkimo objektu (preke, paslauga, darbų rezultatu) ir jo teikiama nauda, ir visuomenės interesas užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi[804]. Dėl to darytina išvada, kad viešojo intereso apsauga, sprendžiant ginčus viešųjų pirkimų srityje, turi apimti abu jo aspektus ir nė vienas iš jų a priori neturi pirmenybės vienas prieš kitą. Sprendimas ginti viešąjį interesą, kaip visuomenės suinteresuotumą pirkimo objektu ir jo teikiama nauda, turėtų būti grindžiamas realios ar realiai numatomos žalos visuomenei ar jos daliai neigiamos įtakos žmonių gerovei pagrindais[805].

Atsižvelgiant į nurodytą viešąjį interesą, pripažįstama, kad egzistuoja trys LAP taikymo sąlygos viešųjų pirkimų bylose[806]. Įstatymas LAP taikymui viešųjų pirkimų bylose numato šias sąlygas: „Pirma, ieškovo reikalavimas turi būti tikėtinai pagrįstas, antra,

801 *Ibid.,* 1145–1146.

802 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 147.

803 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1214-302/2016.

804 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

805 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1525/2013.

806 Žr. Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 152 ir ten cituojamą teismų praktiką.

nesiėmus LAP, egzistuoja teismo sprendimo neįvykdymo grėsmė, trečia, LAP neigiamos pasekmės neviršija jų teikiamos naudos. Nesant bent vienos iš šių sąlygų, nėra pagrindo taikyti LAP“[807].

Teismų praktikoje yra pasisakyta dėl *prima facie* sąlygos nebuvimo, kai viešųjų pirkimų bylose netinkamai suformuluojamas ieškinio dalykas. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė teismui pateiktame ieškinyje neginčijo vykdomo konkurso sąlygų ar ekonominio naudingumo kriterijų, neprašė jų panaikinti ar pakeisti. Ieškinys buvo pateiktas tik siekiant atsakovo sprendimą dėl tiekėjo pretenzijos dalies pripažinti neteisėtą ir panaikinti jį, pripažinti pretenzijos dalį, kuria buvo atmestas ieškovės pasiūlymas, pagrįstą, įpareigojant perkančiąją organizaciją pakartotinai vertinti ieškovės pasiūlymą. Tokie reikalavimai dažniausiai paliekami nenagrinėti, todėl ieškinys nėra preliminariai pagrįstas[808]. Kitoje byloje ieškovė prašė tik pripažinti neteisėtą atsakovės sprendimą, kuriuo buvo atsisakyta nagrinėti ieškovės pretenziją, kaip pateiktą praleidus terminą, ir įpareigoti ją išnagrinėti. LApT padarė išvadą, kad vien tik pripažinimas, kad atsakovė nepagrįstai neišnagrinėjo ieškovės pretenzijos, neprašant pripažinti neteisėtomis ir panaikinti ieškovės ginčijamas techninės specifikacijos sąlygas, savarankiškai negali sukelti jokių teisinių padarinių ir nepašalina galimos ieškovės teisės pažeidimo realios priežasties, t. y. nesukuria ieškovei jokio materialinio teisinio rezultato. Taigi, ieškinys nebuvo preliminariai pagrįstas[809].

Atkreiptinas dėmesys, kad vien viešojo intereso buvimo neužtenka taikant LAP. LAP taikymo poreikį lemia ne viešojo intereso buvimas ar bylos dalyvio teisinis statusas, o joms taikyti proceso įstatyme numatytų būtinųjų sąlygų nustatymas[810]. Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju reikia spręsti dėl visų LAP taikymo sąlygų. Teismas, spręsdamas procesinį LAP taikymo klausimą viešųjų pirkimų bylose, visų pirma, turi įvertinti, ar nagrinėjamu atveju egzistuoja bendrosios CPK 144 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, kurioms esant, yra priimamas sprendimas taikyti LAP, t. y. preliminariai įvertinti pareikštų reikalavimų pagrįstumą ir nustatyti, ar egzistuoja grėsmė galutiniu teismo sprendimu galbūt patenkintų ieškinio reikalavimų įvykdymui, o nustatęs, kad tokia grėsmė egzistuoja, įvertinti, ar LAP taikymas nepažeis viešojo intereso ir nesukels didesnės žalos nei LAP netaikymas[811]. LApT yra

807 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-337-302/2018.

808 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1875-180/2017.

809 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1698-302/2017.

810 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-554-464/2021.

811 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1179-370/2021.

nurodęs, kad tokiu atveju, kai nėra įrodyta pirmoji (ar antroji) LAP taikymo sąlyga, trečioji sąlyga dėl viešo intereso tampa nesvarbi[812].

Sprendžiant dėl LAP taikymo viešojo pirkimo procedūrų metu, labai svarbu tinkamai įvertinti interesų balanso tarp dviejų viešųjų interesų testą: iš vienos pusės visuomenės interesą tam tikru pirkimo objektu ir jo teikiama nauda ir iš kitos pusės visuomenės interesą užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi[813]. Minėti du viešieji interesai konkuruoja. Kiekvienu konkrečiu atveju prioritetas teikiamas tam viešajam interesui, kurio nepaisius, būtų sukeliamos didesnės neigiamos pasekmės, žala, nesukuriamas didesnis visuomeninis gėris (CPK 423[7] straipsnio 1 dalis)[814]. Konkuruojant kelioms teisinėms vertybėms, šiuo atveju pirkimo procedūrų teisėtumo užtikrinimui ir operatyviam pirkimo procedūrų vykdymui, pirmiausia turi būti ginama ta vertybė, kurios neapgynus, atsirastų didesnė žala[815].

Galiausiai, paminėtina, kad CPK 423[7] straipsnyje nėra nustatytų išimčių dėl CPK 146 straipsnio 2 dalies (ne)taikymo viešųjų pirkimų bylose. Pagal bendrąją taisyklę tais atvejais, kai įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo atmetamas ieškinys viešųjų pirkimų byloje, atsakovas turi teisę reikalauti, kad ieškovas atlygintų nuostolius, patirtus dėl ieškovo prašymu taikytų LAP[816]. Teismų praktikoje buvo kilę klausimų, kas konkrečiai turi atsakyti už nuostolius, kuriuos patyrė perkančioji organizacija, nes buvo sustabdytos pirkimo procedūros. LApT nurodė, kad CPK 146 straipsnio 2 dalis ir buvimas ieškove konkrečioje byloje **yra pagrindas kilti kiekvienos atsakovės atsakomybei,** o nustatytas atsakovių ir kitos bendrovės **veiksmų bendrumas yra pagrindas atsakovių solidariajai atsakomybei,** kuriai kilti netrukdo dalyvavimas ieškovo statusu ne visose bylose, kuriose buvo taikomos ginčo LAP[817]. Įdomu ir tai, kad LApT atmetė ginčo šalies argumentus, kad už LAP taikymą turėtų būti atsakingi ir teismai, kurie priėmė sprendimą taikyti LAP[818].

---

812 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-799-302/2019.

813 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 154.

814 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1253-236/2016.

815 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1211-370/2021.

816 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3k-3-68-378/2023.

817 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-226-370/2023.

818 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-226-370/2023.

Apibendrinant, LAP taikymas viešųjų pirkimų bylose turi savų ypatumų. Norint taikyti LAP šios kategorijos bylose, būtina įrodyti tris sąlygas: pirma, ieškovo reikalavimas turi būti tikėtinai pagrįstas, antra, nesiėmus LAP, egzistuoja teismo sprendimo neįvykdymo grėsmė, trečia, LAP neigiamos pasekmės neviršija jų teikiamos naudos, t. y. LAP taikymas nepažeis viešojo intereso. Nesant bent vienos iš šių sąlygų, nėra pagrindo taikyti LAP.

2.1. LAP taikymas iki viešojo pirkimo sutarties sudarymo

Nagrinėjant viešųjų pirkimų bylas, gali atsirasti poreikis sustabdyti viešojo pirkimo procedūras arba įpareigoti perkančiąją organizaciją nesudaryti viešojo pirkimo sutarties su pirkimo laimėtoju. Tuo atveju, jeigu teismas netaikytų LAP ir nesustabdytų vykdomo pirkimo, civilinės bylos nagrinėjimo metu pirkimo procedūros būtų tęsiamos, todėl su pirkimo laimėtoju galėtų būti sudaryta viešojo pirkimo sutartis ir ji galėtų būti pradėta vykdyti. Tokiu atveju, tenkinus ieškovės reikalavimą, atsirastų poreikis papildomai spręsti klausimus dėl pirkimo sutarties galiojimo, restitucijos taikymo, ieškovės patirtos žalos atlyginimo, alternatyvių sankcijų taikymo atsakovei. Tokiu būdu, viena vertus, ieškovei būtų apsunkinta galimybė šioje byloje veiksmingai apginti savo teises, nes, nepaisant galbūt palankaus teismo sprendimo priėmimo, jai galėtų būti užkirstas kelias sudaryti pirkimo sutartį ir ieškovė turėtų reikšti naujus reikalavimus dėl žalos atlyginimo, tai galėtų iš jos pareikalauti papildomų laiko ir finansinių sąnaudų. Antra vertus, tokia situacija būtų nepalanki ir perkančiajai organizacijai, kuri susidurtų su dvigubo mokėjimo rizika, t. y. turėtų ne tik pirkimo sutartyje nustatyta tvarka atsiskaityti už teikiamas paslaugas su pirkimo laimėtoju, tačiau taip pat sumokėti baudą ir (ar) piniginę kompensaciją ieškovei. Išdėstytos aplinkybės sudaro pagrindą spręsti, kad, netaikius LAP, šalių grąžinimas į iki galimo teisės pažeidimo buvusią padėtį gali iš esmės pasunkėti arba pasidaryti negalimas[819]. Teismų praktikoje vertinama, kad toks pažeistų interesų gynimas, naujas reikalavimas dėl žalos atlyginimo, yra mažiau efektyvus ir operatyvus. Tokiais atvejais vertinama, kad egzistuoja antroji LAP taikymo sąlyga – grėsmė teismo sprendimo įvykdymui[820].

Šiuo klausimu 2018 m. kasacinis teismas priėmė reikšmingą išaiškinimą dėl LAP taikymo viešųjų pirkimų bylose. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismai, priimdami sprendimus netaikyti LAP (sustabdyti viešojo

819 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1212-370/2021.
820 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1146-302/2017.

pirkimo procedūras, įpareigoti nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, sustabdyti jos vykdymą ir t. t.) ar išsaugoti neteisėtai sudarytą viešojo pirkimo sandorį, turi atsižvelgti į viešojo intereso sudėtinių dalių tarpusavio derinimą, įvertinti neteisėtai sudaryto sandorio išsaugojimo grėsmes, riziką, kad nepagrįstai iš viešojo pirkimo pašalintas ar jo laimėtoju nepripažintas ūkio subjektas dėl to gali siekti prisiteisti negautas pajamas, o dėl tokios situacijos viešosios lėšos gali būtų išleidžiamos neracionaliai. Viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas ir teismų taikomos bylų nagrinėjimo organizacinės priemonės suponuoja palyginti operatyvų viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimą, todėl, pasak kasacinio teismo, pagrįsta ir racionalu, išskyrus tam tikras specifines situacijas, kai iš tiesų būtina skubiai, neatsižvelgiant į ginčo baigtį, užtikrinti viešąjį interesą dėl pirkimo objekto ar jo teikiamos naudos, apginti ieškovų tiekėjų turtinius interesus, *inter alia* (be kita ko), dėl LAP taikymo jau proceso pradžioje, o ne vėliau inicijuojant kitus teisminius ginčus[821].

Taigi, LAT laikosi nuomonės, kad pagal bendrąją taisyklę prioritetas turėtų būti teikiamas viešajam interesui, skirtam užtikrinti sąžiningą konkurso dalyvių varžymąsi. Teisės doktrinoje keltas klausimas, ar tokia praktika pagrįsta. Sprendžiant dėl LAP taikymo, turi būti vertinama, ar viešasis interesas (konkretaus viešojo pirkimo objekto įsigijimas) nebus pažeistas, sustabdžius viešojo pirkimo procedūras[822]. Papildomai pažymėtina, kad minėtas kasacinio teismo išaiškinimas sukuria tam tikrą disproporciją tarp ieškovo ir atsakovo interesų, nes statistiškai daugiau ieškinių yra atmetama (2022 m. iš 187 civilinių bylų dėl viešųjų pirkimų teisinių santykių tik 24 ieškiniai patenkinti visiškai ir 18 patenkinti iš dalies)[823]. Taigi, šiuo metu formuojama taisyklė, kuri labiau užtikrina tiekėjų interesus, nors statistiškai tiekėjų ieškiniai dažniau yra atmetami. Vien tik todėl abejotina, ar kasacinio teismo išaiškinimas, kad pagal bendrąją taisyklę LAP reikia taikyti, yra pagrįstas.

---

821 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.

822 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 153.

823 Duomenys surinkti 2023 m. liepos 7 d., gavus atsakymą iš Nacionalinės teismų administracijos Teisės ir administravimo departamento Teismų veiklos skyriaus darbuotojo. 2022 m. apygardų teismuose pirmosios instancijos išnagrinėtos 187 civilinės bylos dėl viešųjų pirkimų teisinių santykių, jų išnagrinėjimo rezultatai: byla nutraukta, patvirtinus taikos sutartį – 25, byla nutraukta- 10, byla persiųsta pagal teismingumą – 1, byla sujungta su kita byla – 7, ieškinį atsisakyta priimti – 7, ieškinys atmestas – 79, ieškinys grąžintas ieškovui – 3, ieškinys paliktas nenagrinėtas – 6, ieškinys patenkintas (visiškai) – 24, ieškinys patenkintas iš dalies – 18, preliminariu sprendimu ieškinys patenkintas – 5, preliminarus sprendimas panaikintas ir byla nutraukta – 1, prieštaravimas grąžintas atsakovui – 1.

Viešojo intereso konkuravimo ir vertinimo taisyklės turėtų būti individualizuojamos ir sprendžiamas kiekvienu konkrečiu atveju pagal byloje susiklosčiusias aplinkybes. Visų pirma, būtina atsižvelgti į konkretų pirkimo objektą. Nors objektas visada pasižymės tam tikro lygio viešojo intereso svarba, tačiau vis tiek įmanoma išskirti šiuos objektus pagal svarbą. Pavyzdžiui, strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčio objekto rekonstrukcijos darbai, be abejo, pasižymi didesniu viešojo intereso apsaugos lygiu nei daugiabučių namų statybos darbų paslaugos. Todėl tuo atveju, kai pirkimo objekto įgyvendinimas yra susijęs su nacionalinio saugumo užtikrinimu, šių viešųjų interesų svarba nusveria kitą viešąjį interesą – užtikrinti konkurso dalyvių sąžiningą varžymąsi[824]. Taip pat verta atkreipti dėmesį ir į kitas aplinkybes, pavyzdžiui, jeigu objektas yra tęstinio pobūdžio (tarkime, remonto darbai vykdomi kelerius metus), tokiu atveju LAP taikymas gali būti neproporcingas, nes, teismui priėmus sprendimą, objektas dar nebus „užbaigtas“ arba bus tik nereikšminga dalimi pradėtas, todėl dvigubas apmokėjimas neįvyks. Tačiau tuo atveju, jeigu objektas yra vientisas, tada galima svarstyti apie LAP taikymą, siekiant išvengti dvigubo mokėjimo grėsmės.

Sprendžiant dėl pirkimo objekto svarbos, reikėtų atsižvelgti į kasacinio teismo įvardytus pavyzdinius kriterijus, kurie gali būti svarbūs sprendžiant, ar yra pagrindas sustabdyti pirkimo procedūras[825]: a) ar tam tikras visuomenės interesas pirkimo objektu nebuvo tenkintas ilgą laiką arba niekada netenkintas ir tokia situacija per se nėra ar anksčiau nebuvo laikoma, kaip sukelianti realios žalos visuomenei; b) ar visuomenei nekyla akivaizdžios ir neištaisomos žalos, susijusios su svarbiausių konstitucinių gėrių apsauga (visuomenės saugumo, individų sveikatos ir pan.); c) ar visuomenės intereso patenkinimui reikia ypatingos skubos, kuri pateisintų poreikio pirkimo objekto iškėlimą prieš sąžiningą tiekėjų konkurenciją ir kt.[826] Pavyzdžiui, teismų praktikoje buvo nuspręsta **stabdyti** pirkimo procedūras dėl šių pirkimo objektų: stadiono kapitalinio remonto darbai[827], nuotekų valymo įrenginių rekonstrukcijos darbai[828], daugiabučių namų statybos (modernizavimo) darbų statybos techninės priežiūros paslaugos[829],

824 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-581-370/2023.

825 Nors minėtus viešojo intereso kriterijus kasacinis teismas paminėjo spręsdamas kitokio pobūdžio viešųjų pirkimų bylos klausimą, tačiau, autorių vertinimu, jie taip pat yra reikšmingi sprendžiant ir dėl LAP taikymo.

826 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.

827 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-591-790/2023.

828 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1212-370/2021.

829 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1179-370/2021.

keleivių vežimo vietinio reguliaraus susisiekimo autobusų paslaugos[830], saulės ir vėjo elektrinės projektavimo paslaugos ir įrengimo darbai[831], Klaipėdos valstybinio jūrų uosto užteršto grunto sutvarkymas[832], medienos ruošos ir miškininkystės paslaugos[833], dumblo apdorojimo įrenginių montavimo darbai[834], informacinės sistemos priežiūros ir vystymo paslaugos[835], muzikinio teatro rekonstravimo darbai[836], laboratorinės sistemos nuomos paslaugos[837] ir t. t.

Tokie pirkimo objektai kaip: sistemos, skirtos identifikuoti padirbtus dokumentus ir užtikrinančios nacionalinį saugumą[838], strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčio projekto (elektros energijos tiekimo) rekonstrukcijos darbai[839], kareivinių statybos darbai[840], pasienio užkardos sienos stebėjimo sistemos įsigijimas migrantų krizės metu[841], komunalinių atliekų surinkimo ir išvežimo paslaugos Vilniuje[842], šilumos gamybos ir tiekimo įrenginių remonto darbų įsigijimas Vilniuje[843], nemokamo maitinimo paslaugų teikimas mokyklose[844], TV programų apšvietimo įrangos nuomos bei aptarnavimo paslaugos Lietuvos nacionaliniam radijui ir televizijai, kultūros paskirties pastato rekonstravimo statybos užbaigimo darbai[845], teismų praktikoje įvardijami kaip pasižymintys išskirtiniu viešojo intereso pobūdžiu, todėl dažniausiai nusprendžiama tokių pirkimo procedūrų **nestabdyti**. Tai paaiškinama išskirtiniu pirkimo objekto ir viešojo intereso santykio pobūdžiu.

Pažymėtina, kad tam tikrais atvejais LApT praktika dėl pirkimo objekto svarbos išsiskiria. Pavyzdžiui, valstybinės reikšmės kelio darbų pirkimas vienais atvejais buvo stabdomas[846], o kitais atvejais nestabdomas[847],

---

830 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1209-302/2021.
831 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1214-302/2016.
832 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-654-180/2017.
833 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1146-302/2017.
834 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1421-302/2017.
835 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-163-302/2022.
836 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1856-302/2017.
837 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-669-302/2018.
838 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1211-370/2021.
839 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-203-381/2017.
840 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-349-180/2017.
841 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1361-302/2021.
842 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1232-302/2017.
843 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1402-302/2017.
844 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1882-180/2017.
845 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-970-553/2023.
846 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1253-236/2016.
847 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-665-180/2017.

siekiant užtikrinti eismo dalyvių saugumą. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų statybos darbų pirkimo procedūros vienais atvejais buvo stabdomos, motyvuojant visuomenės sveikatos saugos ir kokybės reikalavimus atitinkančio vandens tiekimo poreikiu ir aplinkos taršos mažinimu[848], o kitais atvejais nestabdomos[849]. Be to, priverstinio transporto priemonių nuvežimo paslaugų pirkimas, siekiant užtikrinti policijos uždavinių įgyvendinimą, vienais atvejais buvo nestabdomas[850], o kitas atvejais stabdomas[851]. Visgi, be pirkimo objekto, taip pat svarbu atsižvelgti ir į kitas reikšmingas aplinkybes. Pavyzdžiui, vienoje byloje, kurioje pirkimo objektas – nuotekų tinklų ir įrenginių rekonstrukcija, teismas atkreipė dėmesį į darbų atlikimo terminą. Pirkimo sąlygose įtvirtintas perkamų darbų atlikimo terminas yra 24 mėnesiai, su galimybe šį terminą pratęsti dar du kartus po 3 mėnesius. Teismo nuomone, nustatytas bendras (su pratęsimais) dviejų su puse metų terminas šiems darbams atlikti iš esmės parodo, kad didelės skubos jiems atlikti nėra arba kad reali grėsmė šiam interesui neegzistuoja[852]. Kitoje byloje, nors pirkimo objektas ir buvo svarbus, t. y. Vilniaus miesto ligoninė pirko „funkcines lovas“, tačiau byloje buvo nustatyta, kad perkančioji organizacija nuo pat ligoninės įsteigimo 1958 m. turi anksčiau įsigytas lovas, kurios buvo naudojamos ir ginčo nagrinėjimo metu. LApT padarė išvadą, kad pirkimo objekto įsigijimas atsakovei nėra toks svarbus ir neatidėliotinas, kaip ji teigia[853]. Dar kitoje byloje pažymėta, kad darbų paslaugos perkamos trejų metų laikotarpiui, o ginčų dėl viešųjų pirkimų nagrinėjimo terminai yra gana trumpi, tikėtina, kad iki ginčo išnagrinėjimo būtų įvykdyta tik labai nedidelė sutarties dalis, todėl atsisakyta stabdyti pirkimo procedūras[854]. Taigi, LAP taikymui svarbu įvertinti įvairias bylai reikšmingas aplinkybes ir individualizuoti kiekvieną konkretų atvejį.

Pažymėtina, kad jau pats faktas, kad vykdomam pirkimui yra skirtos tarptautinės lėšos, o dėl vykstančio bylinėjimosi užtrunka pirkimo procedūros, negali būti laikomas LAP – pirkimų procedūrų sustabdymo – pagrindu. Tik konkrečioje byloje nustačius, kad dėl sustabdytų pirkimo procedūrų neabejotinai nebus įsisavintos tam skirtos lėšos, o visuomenė neteks

848 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-827-381/2017.
849 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1128-236/2017.
850 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-850-236/2017.
851 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1032-516/2021.
852 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-948-302/2017.
853 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1720-302/2017.
854 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1234-330/2020.

galimybės gauti kitokių nei iki tol ar geresnės kokybės paslaugų, galima laikyti, kad prioritetu turi būti ginamas viešasis poreikis operatyviai užbaigti pirkimą, nebent būtų nustatyti akivaizdūs imperatyviųjų teisės normų pažeidimai[855]. Pavyzdžiui, vienoje byloje LApT nurodė, kad pirkimo procedūrų sustabdymas galėtų sukelti realią grėsmę prarasti pirkimo objekto įsigijimui skirtą finansavimą, nes civilinė byla teismuose galėtų būti išnagrinėta ne anksčiau kaip 2023 m. spalio mėn., o ES projekto veiklų įgyvendinimo pabaigos terminas baigiasi 2023 m. gruodžio 31 d. Be to, byloje buvo pateikti Centrinė projektų valdymo agentūros raštai, pagal kuriuos nustatyta, kad termino neįmanoma pratęsti. Taigi, pirkimo procedūrų sustabdymas nebuvo taikytas[856].

Šios rūšies LAP gali būti taikoma iki specifinio laiko momento, t. y. tik tol, kol galioja viešojo pirkimo procedūros. „Pasibaigus pirkimui, išnyksta teisinis pagrindas taikyti pirkimo procedūrų sustabdymą kaip LAP, o tuo atveju, jei pirkimas pasibaigia pirkimo sutarties sudarymu, taip pat išnyksta ir teisinis pagrindas taikyti perkančiajai organizacijai įpareigojimą nesudaryti viešojo pirkimo sutarties“[857]. Taigi, šioms LAP rūšims yra taikomos konkretus laiko momentas, iki kada jos gali būti taikomos.

> „Jeigu tokia sutartis sudaryta iki procesinio klausimo dėl LAP nagrinėjimo, pirmosios instancijos teismas, remdamasis vien šia aplinkybe, turi pagrindą ieškovo prašymą dėl LAP taikymo atmesti. Tokiu atveju, kai pirkimo sutartis sudaryta po klausimo dėl LAP taikymo išsprendimo pirmosios instancijos teisme, ir nesvarbu, ar žemesnės instancijos teismas buvo taikęs LAP ar buvo atmetęs ieškovo prašymą, apeliacinės instancijos teismas turi priimti procesinį sprendimą, kuriuo ieškovo prašymas būtų atmestas. Tai reiškia, kad pirkimo sutarties sudarymas sudaro savarankišką pagrindą atmesti ieškovo prašymą dėl LAP taikymo viešųjų pirkimų byloje, kurios dalyką sudaro viešojo pirkimo konkurso procedūrų sustabdymas arba įpareigojimas perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, o tokio prašymo atmetimo pirmosios instancijos teisme atveju tokio teismo nutartį palikti nepakeistą.“[858]

855 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1426-180/2016.
856 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-798-790/2023.
857 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-480-370/2022.
858 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2218/2012.

LApT yra pažymėjęs, kad:

> „Atsižvelgiant į tai, kad atsakovė su pirkimo laimėtojais jau sudarė viešojo pirkimo sutartį, pagal VPĮ 29 straipsnio 2 dalies 1 punktą, laikytina, kad ginčo viešojo pirkimo procedūros baigėsi. VPĮ nenumato galimybės, pasibaigus viešojo pirkimo procedūroms, jų atnaujinti ir iš naujo vertinti tiekėjų pasiūlymus, nustatant kitą pirkimo laimėtoją. Nustačius tiekėjų pasiūlymų vertinimo ar kitus viešųjų pirkimų procedūros trūkumus, viešojo pirkimo sutartis gali būti nutraukiama, tačiau dėl pirkimo objekto turėtų būti skelbiamas naujas konkursas. Todėl neegzistuoja ir rizika, kad ieškovei palankus teismo sprendimas ateityje galėtų būti neįvykdytas, kadangi tokio sprendimo vykdymas jau šiuo metu dėl anksčiau netaikytų LAP yra neįmanomas.“[859]

Šalys skirtingai prašo taikyti dvejopo pobūdžio LAP – viešojo pirkimo procedūrų sustabdymą ir įpareigojimą nesudaryti viešojo pirkimo sutarties. Tam tikrais atvejais šios dvi LAP rūšys yra taikomos kartu, kartais – atskirai. Teismų praktikoje galima rasti išaiškinimų, kai teismas diferencijuoja šias dvi LAP rūšis, atsižvelgdamas į konkrečias faktines bylos aplinkybes. Pavyzdžiui, tiekėjas kreipėsi į teismą prašydamas pripažinti vienašalį viešojo pirkimo sutarties nutraukimą neteisėtu, o LApT pažymėjo, kad po draudimo vykdyti pirkimo procedūras, atmetus ieškovės ieškinį, sutarties su nauju tiekėju sudarymas galėtų užtrukti. O neuždraudus vykdyti pirkimo procedūrų ir priėmus perkančiajai organizacijai palankų sprendimą, ir tokiam sprendimui įsiteisėjus, perkančioji organizacija turėtų galimybę iš karto sudaryti sutartį dėl paslaugų teikimo su nauju tiekėju. Taigi, egzistavo poreikis atmesti LAP dalyje dėl pirkimo procedūrų sustabdymo (CPK 4237 straipsnio 2 dalies 1 punktas), tačiau palikti įpareigojimą perkančiajai organizacijai nesudaryti viešojo pirkimo sutarties (CPK 423[7] straipsnio 2 dalies 2 punktas). Taigi, teismas įvertino prašomų LAP proporcingumą ir užtikrino abiejų ginčo šalių interesą byloje, leisdamas vykdyti procedūras, tačiau uždrausdamas sudaryti viešojo pirkimo procedūras[860]. Kitoje byloje tiekėjas pareiškė ieškinį ginčydamas pirkimo sąlygas ir prašė sustabdyti pirkimo procedūras ir uždrausti sudaryti viešojo pirkimo sutartį. LApT nusprendė, kad pirkimo procedūrų sustabdymas pažeidžia viešąjį interesą ir sukelia

859 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-480-370/2022.
860 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-36-553/2022.

neigiamas pasekmes, viršijančias jų teikiamą naudą, tačiau draudimas perkančiajai organizacijai sudaryti pirkimo sutartį iki bus priimtas galutinis sprendimas civilinėje byloje užtikrina tiek ieškovo, tiek atsakovo, tiek viešąjį interesą[861].

Pažymėtina ir tai, kad tokiu atveju, jeigu perkančioji organizacija, nesilaikydama VPĮ 104 straipsnio 2 dalies reikalavimo nesudaryti pirkimo sutarties, ją sudaro, laikytina, kad sudaryta viešojo pirkimo sutartis prieštarauja viešajai tvarkai (CK 1.80 straipsnis). Kasacinis teismas yra nurodęs, kad teismo LAP taikymo tvarka skirto draudimo sudaryti viešojo pirkimo sutartį tikslas – nevykdyti viešojo pirkimo procedūrų tuo metu, kol dėl jų vyksta ginčas, kad nepasunkėtų viešojo pirkimo vykdymas tokiu atveju, jeigu išaiškėtų, kad vykdytas konkursas buvo neteisėtas ir turi būti vykdomas iš naujo (pakartotinai). Jeigu ieškinys dėl viešojo pirkimo nepatenkintas (dėl materialaus ginčo aspekto) ir netaikytas CK 1.80 straipsnis pripažinti viešojo pirkimo sutartį negaliojančia, daroma išvada, kad LAP galiojimo metu sudarytas sandoris prieštaravo viešajai tvarkai, tačiau toks pažeidimas pasireiškė ne dėl VPĮ, o CPK įtvirtintų imperatyvų. Jeigu ieškinys, kurį nagrinėjant taikytos LAP, atmetamas, tai yra pagrindo vertinti, kad neliko tikslo, kuriam pasiekti teismas nustatė draudimą[862].

Taigi, viešojo pirkimo procedūrų stabdymas, kaip LAP rūšis, yra reikšminga tiek tiekėjui, tiek ir pačiai perkančiajai organizacijai, kuri gali susidurti su dvigubo apmokėjimo rizika, jeigu tiekėjo ieškinys bus patenkintas. Pažymėtina, kad šiai LAP rūšiai būdingas laiko momentas, iki kada ji gali būti taikoma. Tokiu atveju, jeigu viešojo pirkimo procedūros yra užbaigtos, šios priemonės objektyviai neįmanoma taikyti. Paprastai sprendžiant dėl viešojo pirkimo procedūrų stabdymo, svarbu įvertinti paties pirkimo objekto pobūdį ir svarbą. Taip pat svarbu atsižvelgti į kitas reikšmingas aplinkybes, pavyzdžiui, darbų atlikimo terminą.

2.2. Viešojo pirkimo sutarties vykdymo sustabdymas

Teismas motyvuota nutartimi gali taikyti LAP – su pirkimo laimėtoju **sudarytos viešojo pirkimo sutarties vykdymo sustabdymą** (CPK 423^7 straipsnio 2 dalies 4 punktas), vadovaudamasis ekonomiškumo, efektyvumo ir proporcingumo principais bei viešuoju interesu (CPK 423^7 straipsnio 1 dalis). Atitinkamai teismas gali netaikyti LAP, jeigu jų neigiamos pasekmės galėtų viršyti jų teikiamą naudą (CPK 423^7 straipsnio 1 dalis)[863].

---

861 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-798-790/2023.
862 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011.
863 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-2069-236/2017.

Pažymėtina, kad ši LAP rūšis negali būti naudojama tais atvejais, kai tarp tiekėjo ir perkančiosios organizacijos susiklosto ginčas dėl viešojo pirkimo sutarties vykdymo. Naujausioje teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad tokiu atveju iš esmės siekiama to paties rezultato, kaip ir patenkinus ieškinį – sutarties nevykdymo. Kadangi tokioje byloje ieškinio reikalavimas nėra prevencinio pobūdžio, o prašomos LAP iš esmės atitinka tą teisinį rezultatą, kurio siekiama ieškinio reikalavimu, tokių LAP taikymas būtų nesuderinamas su jų taikymo paskirtimi[864]. Pavyzdžiui, vienoje byloje tiekėja prašė pripažinti neteisėtu perkančiosios organizacijos vienašalį sutarties nutraukimą. Prašė taikyti LAP – įpareigojimą atsakovui policijos pareigūnų sulaikytas transporto priemones priverstiniam saugojimui toliau vežti į ieškovės aikštelę sutartyje nustatyta tvarka iki tada, kai bus nustatytas laimėtojas atsakovo vykdomame pirkime ir bus sudaryta nauja sutartis dėl priverstinio transporto priemonių nuvežimo ir saugojimo paslaugų, arba iki tada, kai bus viršyta sutarties vertė, arba iki sprendimo civilinėje byloje įsiteisėjimo. LApT išaiškino, kad ieškovė kelia ginčą dėl sutarties vykdymo, o jos prašomos taikyti LAP iš esmės atitinka tą rezultatą, kuris būtų pasiektas teismui patenkinus ieškinį, todėl LAP nebuvo taikytos[865].

Minėta LAP rūšis yra skirta tiems atvejams, kai tiekėjas ginčija pirkimo procedūras. Praktikoje tiekėjas dažnai prašo sustabdyti pirkimo procedūras ir įpareigoti perkančiąją organizaciją nesudaryti viešojo pirkimo sutarties, tačiau tais atvejais, jeigu ji jau sudaryta – sustabdyti jos vykdymą. Tokia situacija gali susiklostyti, pavyzdžiui, jeigu tiekėjas neinformuoja perkančiosios organizacijos apie teismui pateiktą prašymą dėl LAP taikymo arba pareikštą ieškinį (VPĮ 104 straipsnio 1 dalis). Pažymėtina, kad tokiais atvejais tiekėjo materialinis reikalavimas nesutampa su prašomomis taikyti LAP, todėl, manytina, teismas galėtų pritaikyti LAP – sudarytos sutarties vykdymo sustabdymą (CPK 423[7] straipsnio 2 dalies 4 punktas).

Anksčiau teismų praktikoje buvo prašoma sustabdyti perkančiosios organizacijos sprendimo įtraukti tiekėją į nepatikimų tiekėjų sąrašą galiojimą. Tokiais atvejais paprastai buvo sprendžiama, kad tokio pobūdžio LAP siekiama privataus intereso įgyvendinimo, o prioritetas turi būti teikiamas viešajam interesui, kurio paskirtis apsaugoti perkančiąsias organizacijas nuo sutarčių sudarymo su nekokybiškas paslaugas teikiančiais tiekėjais[866]. Nuo 2022 m. sausio 1 d., įsigaliojus naujai VPĮ 91 straipsnio redakcijai, LApT akcentuoja, kad, lyginant dabartinę ir buvusią aptariamos normos redakciją,

---

864 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-318-302/2023.
865 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-293-790/2022.
866 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1513-178/2017.

akivaizdu, jog informaciją apie sutarties neįvykdžiusį (nepatikimą) tiekėją perkančioji organizaciją turi pareigą paskelbti (įtraukti į Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą) nedelsdama ir nepriklausomai nuo to, ar šis tiekėjas teismine tvarka ginčija viešojo pirkimo sutarties nutraukimą, tačiau prieš tokios informacijos paskelbimą privalo informuoti ir patį tiekėją. Lingvistinis ir sisteminis nurodytų šiuo metu galiojančių VPĮ normų aiškinimas suponuoja pasikeitusią įstatymo leidėjo valią, t. y. kad dėl esminio viešojo pirkimo sutarties pažeidimo kiekvienu atveju, net ir nesant galutinio įsiteisėjusio teismo sprendimo, patvirtinančio tiekėjo neteisėtus veiksmus, būtų viešai pranešta, šią informaciją patalpinant Centrinėje viešųjų pirkimų informacinė sistemoje. Taigi, LAP taikymas, pasikeitus teisiniam reglamentavimui, aiškiai paneigtų įstatymo leidėjo valią, kuria nustatytas specifinis viešojo pirkimo procedūrų reguliavimas, susijęs su tiekėjų patikimumo nustatymu bei šio fakto išviešinimu, ir suteiktų apeliantei nepagrįstą pranašumą prieš kitus tiekėjus, kurie yra įtraukti į nepatikimų sąrašą[867].

2.3. LAP taikymas koncesijos suteikimo ir viešojo konkurso bylose

Koncesijos suteikimo bylos. Pagal Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo 72 straipsnio 2 dalį, ekonominės veiklos vykdytojas gali teismui pateikti prašymą dėl LAP taikymo CPK nustatyta tvarka. Taigi, iš esmės tapatūs LAP taikymo principai ir taisyklės, kurios taikytinos viešųjų pirkimų bylose, taikomos ir koncesijos suteikimo bylose (CPK 4231, CPK 4237 straipsniai).

Paprastai atliekamas toks pat viešojo intereso konkuravimo vertinimas. Pavyzdžiui, vienoje byloje LApT pažymėjo, kad, atsižvelgiant į Šiaulių arenos reikšmę Šiaulių miesto visuomenei ir atsakovės nurodomus renginius, suplanuotus vykdyti arenoje, ir aplinkybę, kad nauja koncesijos sutartis nebus sudaryta ir neįsigalios iki šiuo metu galiojančios koncesijos sutarties pabaigos, yra pagrindas teigti, kad viešąjį interesą labiau atitiktų ne konkurso procedūrų tolesnis vykdymas[868]. Kitoje byloje pažymėta, kad pagrįstai teigiama, jog pasirašius koncesijos sutartį ir šaliai pradėjus vykdyti darbus ir teismui tenkinus ieškinį, restitucijos taikymas būtų komplikuotas, tačiau nagrinėjamu atveju į bylą pateikti rašytiniai įrodymai patvirtina, jog atsakovė savo iniciatyva 2016 m. balandžio 27 d. yra priėmusi sprendimą nesudaryti koncesijos sutarties tol, kol nebus priimtas ir neįsiteisės teismo

867 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-422-464/2022.
868 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-567-370/2022.

sprendimas šioje civilinėje byloje. Esant nurodytoms aplinkybėms, teismas neįžvelgė jokios realios grėsmės, kad galimai ieškovei palankaus teismo sprendimo vykdymas bus apsunkintas ar taps neįmanomas. Vien tai, kad atsakovė tęs Konkurso procedūras iki sutarties sudarymo etapo, net ir priėmus ieškovei palankų teismo sprendimą, neapribos galimybės grįžti į iki tariamo teisės pažeidimo buvusią padėtį, todėl laikytina, kad ieškovė neįrodė vienos iš būtinųjų LAP taikymo sąlygų[869].

Praktikoje taip pat kyla ginčų dėl koncesijos sutarties vykdymo. Vienoje byloje ieškovė prašė įpareigoti atsakovę tinkamai vykdyti koncesijos sutartį, sumokant atitinkamas sumas ieškovės naudai. Tuo tikslu prašė taikyti LAP – įpareigoti atsakovę iki sprendimo byloje įsiteisėjimo pagal koncesijos sutartį mokėti koncesijos mokestį. Pirmosios instancijos teismas tenkino prašymą taikyti LAP. LApT panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį, motyvuodamas, kad toks prašymas visiškai sutampa su vienu iš ieškinio reikalavimų[870]. Kitoje byloje atsakovė nutraukė koncesijos sutartį, nes buvo nepatenkinta ieškovės vykdytų darbų kokybe, taip pat ši atliko kreditavimo sutarties pakeitimus neturėdama atsakovės sutikimo. Buvo prašoma taikyti LAP – įpareigoti atsakovę iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo tinkamai vykdyti koncesijos sutartį. LApT nurodė, kad, ieškovei siekiant pripažinti atsakovės sprendimą nutraukti mokėjimus pagal koncesijos sutartį neteisėtą, teismo sprendimo, kuriuo toks reikalavimas būtų patenkintas, užtikrinimui nėra reikalingas vykdymas. Todėl LAP nebuvo taikytos[871].

Viešasis konkursas (CK 6.947 straipsnis). Valstybė ar savivaldybė gali būti suinteresuota ne tik pirkti tam tikras paslaugas ar turtą, bet ir parduoti ar išnuomoti valstybei priklausantį turtą. Tokiu atveju aktualus tampa Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas[872]. Minėto įstatymo 9 straipsnis numato, kad valstybės ir savivaldybių turtas turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama vadovaujantis visuomeninės, efektyvumo, racionalumo ir viešosios principais. Į šiuos principus turi būti atsižvelgiama taikant LAP[873].

Kyla klausimas, ar, taikant LAP, reikia vadovautis CPK 423[7] straipsnio nuostatomis. Vienoje byloje LApT pažymėjo, kad minėtos normos nereglamentuoja viešojo konkurso teisinių santykių, todėl CPK nuostatos, reglamentuojančios viešųjų pirkimų bylų ypatumus, taip pat ir dėl LAP taikymo

869 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1277-302/2016.
870 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-999-464/2021.
871 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-39-370/2022.
872 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1503/2012.
873 Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1503/2012.

ginčuose, kylančiuose iš viešųjų pirkimų teisinių santykių[874]. Manytina, kad toks vertinimas yra per griežtas, nes pagrindiniai LAP taikymo principai, susiję su viešojo intereso apsauga, yra aktualūs ir sprendžiant ginčus dėl viešojo konkurso teisinių santykių. Viešajam konkursui, kaip ir viešajam pirkimui, vykdomam pagal VPĮ, iš esmės taikytini tie patys bendrieji principai: ekonomiškumas, proporcingumas ir skaidrumas[875]. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė įmonė kreipėsi į teismą, prašydama panaikinti Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto (parduotuvių patalpų) nuomos viešojo konkurso komisijos 2017 m. spalio 31 d. sprendimą nutraukti „Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos patikėjimo teise valdomo nekilnojamojo turto (parduotuvių patalpų) nuomos“ viešąjį konkursą ir taikyti LAP – įpareigoti Pravieniškių pataisos namus-atvirąją koloniją neskelbti kito viešojo konkurso ir jo pagrindu nesudaryti turto nuomos sutarties. LApT atmetė ieškovės prašymą, nes viešasis interesas įpareigoja aprūpinti nuteistuosius maisto produktais ir pramoninėmis prekėmis, užtikrinti būtiniausių maisto produktų ir reikmenų asortimentą. Taigi, taikant LAP, turi būti atsižvelgiama į viešąjį interesą[876]. Visgi, net pastarųjų metų teismų praktikoje ne visada aiškiai įvardijama, kad viešojo intereso vertinimas yra viena iš LAP sąlygų šios kategorijos bylose[877], nors iš bylos motyvų matyti, kad jis iš esmės vertinamas.

3. LAP taikymas intelektinės nuosavybės apsaugos bylose

Ginčuose dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo LAP institutas reglamentuojamas tarptautiniuose, ES ir nacionalinės teisės aktuose[878]. Svarbu aptarti ES reglamentavimą, kadangi tam tikri LAP taikymo aspektai yra harmonizuoti valstybėse narėse. Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 9 straipsnis numato, kad valstybės narės užtikrina, kad pareiškėjo prašymu teismo institucijos galėtų įtariamam pažeidėjui nustatyti laikinąjį draudimą, skirtą užkirsti kelią bet kokiam gresiančiam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimui. Direktyvos nuostatos yra perkeltos į nacionalinę teisę[879].

---

874 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-867-330/2022.

875 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1151-236/2017.

876 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-421-381/2018.

877 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-634-464/2023.

878 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 148. LAP taikymas tarptautiniu lygmeniu intelektinės nuosavybės teisių gynimo srityje yra reglamentuojamas, pavyzdžiui, sutartimi dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (taip pat vadinama „TRIPS“ sutartimi), 50 straipsnis.

879 Įgyvendinant direktyvą, buvo pakeista nemažai įstatymų: Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Augalų veislių apsaugos įstatymas, Patentų įstatymas, Dizaino įstatymas, Prekių ženklų įstatymas, Puslaidininkinių gaminių topografijų teisinės apsaugos įstatymas (Pajeda, *supra note,* 2: 68).

Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo preambulės 22 punkte nurodoma, kad „labai svarbu numatyti laikinąsias priemones, kuriomis tuoj pat sustabdomas pažeidimas, nelaukiant sprendimo dėl nusikaltimo sudėties, tačiau paisant gynybos teisių, užtikrinant laikinųjų priemonių proporcingumą pagal bylos ypatybes ir pateikiant garantijas atsakovo išlaidoms ir patirtai žalai padengti nepateisinamo reikalavimo atveju. Tokios priemonės ypač pateisinamos, kai delsimas intelektinės nuosavybės teisės turėtojui padarytų esminę nepataisomą žalą“. Tai rodo, kad LAP taikymo sąlyga tokio pobūdžio civilinėje byloje yra pagrindimas, kad jų netaikymas siejamas su galimos žalos padarymu (ar jos padidėjimu)[880] intelektinės nuosavybės savininkui. Todėl tokiu atveju ieškovas, prašydamas taikyti LAP, turėtų įrodyti teismui, kad jų netaikymas lemtų žalos jam atsiradimą (ar jos padidėjimą). ESTT, aiškindamas minėtą direktyvos nuostatą dėl LAP taikymo, nurodo, kad „nacionalinėje teisėje numatytomis laikinosiomis priemonėmis turi būti sudarytos sąlygos nedelsiant nutraukti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimą, nelaukiant sprendimo dėl bylos esmės. Tokios priemonės ypač pateisinamos, kai delsimas šių teisių turėtojui padarytų nepataisomos žalos. Taigi, „laiko“ veiksnys yra ypač svarbus siekiant veiksmingai apsaugoti intelektinės nuosavybės teises“[881]. Be to, taikant LAP ginčuose dėl galimo nuosavybės teisės pažeidimo, svarbu sudaryti sąlygas, kad vidaus rinkoje būtų užtikrintas aukštas, vienodas ir vientisas intelektinės nuosavybės apsaugos lygis[882]. Atitinkamai veiksmingas LAP taikymas tokio pobūdžio bylose yra skirtas užkirsti kelią bet kokiam kėsinimuisi į esamą intelektinės nuosavybės teisę, nutraukti tokį kėsinimąsi ar taikyti atkuriamąsias priemones[883].

Teisės doktrinoje buvo analizuotos minėtos direktyvos nuostatos, jų perkėlimas į nacionalinę teisę ir šių nuostatų taikymas teismų praktikoje[884]. Teisės doktrinoje pastebėta, kad šios kategorijos bylose LAP yra nukreiptos ne į *status quo* išlaikymą ar teismo sprendimo įvykdomumo užtikrinimą, bet į kuo greitesnį neteisėtų veiksmų nutraukimą[885]. Pastebėtina, kad šios kategorijos bylose taikytinas ypatumas, kuris atskiria šių LAP taikymą nuo bendrųjų taisyklių, t. y. pareiškėjas, kurio teisės pažeidžiamos,

880 Doržinkevič ir Maculevičienė, *supra note,* 8: 148.

881 ESTT 2022 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-44/21, 32 paragrafas.

882 ESTT 2019 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje C-666/18, 38 paragrafas.

883 ESTT 2019 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje C-666/18, 40 paragrafas.

884 Vytautas Mizaras, *Autorių teisė: monografija. Antras tomas* (Vilnius: Justitia, 2009), 731–735; Pajeda, *supra note,* 2; Doržinkevič ir Maculevičienė, supra note, 8.

885 Pajeda, *supra note,* 2: 69.

gali prašyti taikyti LAP, kurios sutampa su ieškinio reikalavimais[886]. Aktualioje teismų praktikoje pažymima, kad su ieškinio reikalavimais sutampančių ir iš esmės tokias pat pasekmes kaip ieškinio patenkinimas sukeliančių LAP taikymas gali būti pateisinamas tik tokiu atveju, jei ieškovas įrodo, kad konkrečiu atveju tokia skuba yra būtina ir nepažeidžia šalių interesų pusiausvyros[887]. Toliau apžvelgiamas LAP taikymas pagrindinių intelektinės nuosavybės teisių gynimo kategorijų bylose.

3.1. LAP taikymas prekių ženklų bylose

PŽĮ 73 straipsnio (iki 2019 m. PŽĮ 50^3 straipsnis) 1 dalyje nurodyta, kad „laikinųjų apsaugos ir įrodymų užtikrinimo priemonių taikymą reglamentuoja CPK ir šis įstatymas“. Iš įstatymo formuluotės matyti, kad direktyvos prasme LAP institutas ir įrodymų užtikrinimo institutas reglamentuojami, iš esmės, panašiai, todėl buvo perkelti į vieną straipsnį. PŽĮ 73 straipsnio (iki 2019 m. PŽĮ 50^3 straipsnis) 2 dalyje nustatyta, kad, kai yra pakankamas pagrindas įtarti, kad buvo pažeistos šio įstatymo nustatytos teisės, teismas CPK nustatyta tvarka gali taikyti LAP, būtinas užkirsti kelią gresiantiems neteisėtiems veiksmams, skubiai nutraukti neteisėtus veiksmus ir įvykdyti teismo galutinį sprendimą. Iš šios nuostatos matyti, kad, esant pareikštam ieškiniui dėl PŽĮ įtvirtintų teisių gynimo, LAP gali būti siekiama ne tik galutinio teismo sprendimo įvykdymo, bet ir prevencinio tikslo – laikinos pažeidžiamų arba gresiančių, kad bus pažeistos, teisių apsaugos[888]. Spręsdamas prekių ženklų ginčus, LApT yra nurodęs, kad, „ginant PŽĮ įtvirtintas teises, LAP gali būti siekiama ne tik galutinio teismo sprendimo įvykdymo, bet ir prevencinio tikslo – laikinos pažeidžiamų arba gresiančių, kad bus pažeistos, teisių apsaugos“[889].

PŽĮ numatyta asmens pareiga pateikti visus pagrįstai turimus ir jo reikalavimus pagrindžiančius įrodymus, kad buvo pažeistos arba gresia, kad bus pažeistos, šio įstatymo nustatytos teisės (PŽĮ 73 straipsnio 5 dalis). Be to, minėta norma taip pat įpareigoja teismą užtikrinti konfidencialios informacijos apsaugą. Visgi, LApT yra pažymėjęs, kad PŽĮ 73 straipsnyje nėra suformuluoto reikalavimo, kad ieškovė pradinėje ieškinio nagrinėjimo stadijoje pateiktų savo patirtos žalos įrodymus arba reikštų reikalavimą dėl žalos priteisimo[890].

---

886 *Ibid.*

887 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1160-823/2018.

888 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1643-407/2017.

889 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1643-407/2017.

890 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-976-798/2023.

Ieškovams paprastai nekyla didelių sunkumų įrodyti, kad bylai buvo pateikti visi esminiai įrodymai. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovas prašė taikyti LAP – aprašyti visas ieškovo teises pažeidžiančias atsakovės prekes, esančias atsakovės sandėliuose, bei areštuoti ieškovo teises pažeidžiančius gaminius bei su jais susijusius dokumentus ir juos paimti. LApT nurodė, kad vertinant, ar ieškovas pateikė pakankamus įrodymus, siekdamas taikyti LAP, iš byloje esančių duomenų – šalių susirašinėjimo, antstolio 2016 m. vasario 17 d. atlikto faktinių aplinkybių konstatavimo protokolo – matyti, kad atsakovė, atsakydama į ieškovo pretenziją, nurodė, kad toliau neketina ateityje įsigyti pretenzijoje nurodytų modelių ir kitų į EEE neišleistų ieškovo prekės ženklu pažymėtų prekių, tačiau vėliau ieškovas užfiksavo atsakovę tęsiant ieškovo teisių pažeidimą, pardavinėjant kitus į EEE neišleistus ieškovo prekės ženklu pažymėtus modelius. Taigi, ieškovas pateikė pagrįstai turimus ir jo reikalavimus pagrindžiančius įrodymus, kurie leidžia daryti preliminarią išvadą, kad jo teisės buvo pažeistos. Taigi, prašymas taikyti LAP buvo patenkintas[891].

Kalbant apie LAP taikymo sąlygas, PŽĮ, kuris yra specialusis CPK įstatymas, nepaneigia CPK įtvirtintų LAP taikymo sąlygų, tik jas papildo ir išplečia. Bylose, kuriose yra nagrinėjamas ginčas dėl prekės ženklo savininko teisių apsaugos, sprendžiant dėl LAP taikymo, nepakanka vien tik pagal CPK 144 straipsnio nuostatas patikrinti preliminarų ieškinio pagrįstumą, t. y. įsitikinti, kad ieškinys yra prima facie pagrįstas. Šiuo atveju yra būtinas didesnis teismo įsitikinimas pareikštų reikalavimų pagrįstumu, t. y. turi būti nustatyta, kad yra pakankamas pagrindas įtarti, jog buvo pažeistos PŽĮ įtvirtintos teisės. Tam, kad būtų tenkinama ši sąlyga, turi būti nustatyta, jog ieškiniu yra siekiama apsaugoti prekės ženklą, kurio galiojimas nekelia abejonių, apsaugos siekia asmuo, kurio teisės į konkretų prekės ženklą nėra ginčijamos, o teisių pažeidimas – pakankamai pagrįstas jau LAP taikymo stadijoje[892].

Teismų praktikoje pažymima, kad teismas tokio pobūdžio bylose atlieka preliminarų prekių ženklų lyginimą. Vienoje byloje teismas nurodė, kad „preliminariai palyginus ieškovės prekių ženklą ir atsakovės žymenį, matyti, kad žodiniai ginčijamų žymenų elementai nėra tapatūs fonetiškai, semantiškai bei vizualiai, todėl šioje proceso stadijoje negalima preliminariai konstatuoti klaidinamo žymenų panašumo“[893]. Kitoje byloje susiklostė situacija, kai pirmosios instancijos teismas pritaikė LAP – uždraudė atsakovei

891 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1188-798/2016.
892 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1112-910/2023.
893 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-823-798/2018.

nuo nutarties gavimo dienos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos gaminti ir tiekti į rinką alkoholinius gėrimus, pažymėtus prekių ženklu „999“. Tačiau apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad:

> „Nagrinėjamu atveju, įvertinus pradinio ieškinio faktinį pagrindą, spręstina, jog ieškovė neįrodė esant realų ir pagrįstą pagrindą įtarti, kad buvo pažeistos PŽĮ nustatytos teisės ieškovės atžvilgiu pagal PŽĮ 7 straipsnio 1 dalies 2 punktą (tapataus ženklo įregistravimas jau įregistruotam ar pareikštam registruoti ankstesniam ženklui tapačioms ar panašioms prekėms ir (ar) paslaugoms arba klaidinamai į jį panašaus ir dėl to yra galimybė suklaidinti visuomenę, įskaitant ir klaidinamą asociaciją su ankstesniu ženklu), dėl ko yra pagrindas skundžiamą teismo nutartį panaikinti ir atsakovės prašymą dėl LAP panaikinimo tenkinti.“[894]

Kitoje byloje ieškovė prašė taikyti LAP – uždrausti atsakovei žymėti gaminamą produkciją – šokoladinius saldainius žymeniu, kuris klaidinamai panašus į ieškovės prekių ženklą „Krasnaja Shapochka“. LApT pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas preliminariai palygino ieškovės prekių ženklą bei ieškovės nurodytą lyginamą žymenį ir padarė preliminarią išvadą, kad yra klaidinamas žymenų panašumas, dėl kurio yra galimybė suklaidinti visuomenę[895]. Kitoje byloje LApT nurodė, kad, preliminariai palyginus ieškovės prekių ženklą ir atsakovės žymenį, matyti, kad žodiniai ginčijamų žymenų elementai nėra tapatūs fonetiškai, semantiškai bei vizualiai. Taigi, šioje proceso stadijoje negalima preliminariai konstatuoti klaidinamo žymenų panašumo[896]. Taigi, teismų praktikoje vertinamas preliminarus prekių ženklų panašumas.

Teismų praktikoje atsakovės ginasi tuo, kad jos atsakovė negali būti laikoma tinkama atsakove civilinėje byloje, nes pagal sutartį su kita bendrove atsakovė tik gamina prekes, todėl kita bendrovė yra tas asmuo, kuris galimai išleidžia prekes, žymimas ginčo prekių ženklais. LApT laikosi pozicijos, kad atsakovės gaminamų prekių žymėjimas žymeniu, kuris galimai tapatus ieškovės prekių ženklui, pats savaime yra galimas prekių ženklo savininko teisių pažeidimas. Be to, iki minėtų prekių perdavimo / pardavimo, jų savininkė yra atsakovė, todėl nėra teisiškai reikšminga, kaip tomis prekėmis disponuoja atsakovė[897].

---

894 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1578-823/2016.
895 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-903-798/2017.
896 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-823-798/2018.
897 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-326-407/2017.

Sprendžiant dėl LAP taikymo prekių ženklų bylose, praktikoje pasitaiko atvejų, kai prašoma taikyti neproporcingas priemones, kurios iš esmės apriboja atsakovės veiklą, kuri susijusi ir su viešuoju interesu. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė pateikė ieškinį dėl draudimo atsakovams naudoti prekių ženklo „valsčius“ žymenį. LApT nurodė, jog ieškovės prašomi taikyti ribojimai, kuriais būtų uždrausta atsakovams leisti laikraštį ar bet kokiu kitu būdu naudoti žymenį „valsčius“, įskaitant įmonės pavadinimą, nėra proporcingi LAP institutu siekiamiems tikslams. Toks draudimo pobūdis apskritai ribotų atsakovų galimybę vykdyti veiklą iki to laiko, kol bus išspręstas ieškovės inicijuotas teisminis ginčas, dėl to atsakovų įsteigta įmonė turėtų būti priverstinai stabdoma. Atsižvelgiant į tai, kad įmonės vykdoma veikla yra Šakių rajono periodinio laikraščio leidyba, todėl galėtų nukentėti ir viešasis interesas – galimai nepagrįstai būtų apribota spaudos laisvė[898]. Dar kitoje byloje teismas konstatavo, kad vien kreipimasis į teismą su ieškiniu nesuponuoja išvados taikyti LAP, pareiškėjas privalėjo įrodyti, kad suvaržymus būtina taikyti skubiai[899].

Nors šios kategorijos bylose minėta, kad galima taikyti LAP, kurios sutampa su ieškinio reikalavimais, tačiau teismai kartais atkreipia dėmesį į tai, kad, tenkinus tokį reikalavimą, būtų pažeidžiamas LAP proporcingumo principas. Pavyzdžiui, vienoje byloje prašė taikyti LAP – įpareigoti atsakovę sustabdyti prekybą prekės ženklu pažymėtais produktais prekybos tinkle, įpareigojant surinkti parduotuvėse esančius prekių likučius. Teismas pažymėjo, kad nustačius, kad šalių ginčo esmę sudaro aplinkybės dėl prekybos sąlygų tinkamumo ar netinkamumo, vien ieškovų kreipimasis į teismą nesudaro pagrindo taikyti atsakovės veiklą ribojančias LAP. Be to, LApT vertinimu, toks draudimo pobūdis apribotų atsakovės galimybę vykdyti veiklą dar iki tol, kol bus išspręstas ieškovų inicijuotas teisminis ginčas. Pagal ieškovų prašymą pritaikius LAP, iš esmės būtų užtikrintas ne būsimo teismo sprendimo, kuris galėtų būti palankus ieškovams, įvykdymas, bet faktiškai jau būtų tenkinamas ieškinio reikalavimas, t. y. būtų uždrausta prekyba, iš prekybos vietų būtų išimtos prekės, ko ir siekiama ieškiniu. LApT vertinimu, tas papildomai patvirtina prašomų taikyti LAP neproporcingumą[900]. Kitoje byloje taip pat pažymėta, kad, tenkinus ieškovių prašymą atsakovei taikyti LAP, iš esmės būtų užtikrintas ne būsimo teismo sprendimo, kuris galėtų būti palankus ieškovėms, įvykdymas, bet faktiškai būtų iš anksto

898 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1643-407/2017.
899 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-622-881/2024.
900 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-443-330/2019.

tenkinamas ieškinys. Išdėstyti argumentai patvirtina, kad prašomos taikyti LAP byloje būtų neproporcingos siekiamiems tikslams ir pažeistų šalių interesų pusiausvyros principą[901].

Apibendrinant, LAP taikymas prekių ženklų bylose pasižymi tuo, kad teismas tokio pobūdžio bylose atlieka preliminarų prekių ženklų lyginimą ir įvertina, ar yra pagrindo taikyti LAP. Nors teismas turi teisę taikyti LAP, sutampančias su ieškinio materialiniu reikalavimu, tačiau teismų praktikoje tam tikrais atvejais į tai žiūrima rezervuotai, t. y. nesutinkama taikyti tokio pobūdžio apribojimų, kurie faktiškai iš anksto tenkina ieškinį, nes tai turėtų neproporcingų padarinių.

3.2. LAP taikymas autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo bylose

Teisės doktrinoje pabrėžiama, kad ATGTĮ numatytos didesnės galimybės taikyti LAP, palyginti su direktyvos 9 straipsniu. Turima omenyje tai, kad teisių pažeidimu įtariamų asmenų turto, įskaitant banko sąskaitose esančias lėšas, areštas, kaip LAP, gali būti taikoma, neatsižvelgiant į tai, ar pažeidimas padarytas komerciniais tikslais ar ne (ATGTĮ 81 straipsnio 3 dalis). Remiantis direktyvos 9 straipsnio 2 dalimi, valstybėms narėms buvo privaloma tokias priemones numatyti tik komerciniais tikslais daromų pažeidimų atvejais, tačiau direktyva nedraudžia nustatyti didesnės apsaugos garantijų[902].

Sprendžiant LAP taikymo klausimus autorių teisių gynimo bylose, LApT praktikoje laikomasi nuostatos, kad ATGTĮ 81 straipsnyje numatytos LAP gali būti taikomos tokiais atvejais, kai yra pakankamas pagrindas įtarti, kad buvo padarytas autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimas. Tam, kad tokį įtarimą sukeliantis pagrindas būtų realaus pobūdžio, asmuo, prašantis taikyti LAP, turi pateikti visus pagrįstai turimus įrodymus, galinčius pakankamai įtikinti, kad jis, ar asmuo, kurio interesais prašoma taikyti LAP, yra pagal ATGTĮ saugomų teisių subjektas ir, kad pareiškėjo teisė pažeidžiama arba kad gresia toks pažeidimas (ATGTĮ 81 straipsnio 4 dalis)[903].

Įdomu yra tai, kad išskiriamos „specialios“ LAP taikymo sąlygos šios kategorijos bylose: 1) tinkamas ieškovas ir tinkamas atsakovas; 2) aplinkybės, sudarančios LAP taikymo pagrindą – pakankamas pagrindas įtarti,

---

901 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-169-881/2021.

902 Mizaras, *supra note,* 884: 735. Visgi, reikia pažymėti, kad ši pastaba tinka ne tik kalbant apie ATGTĮ, bet ir apie kitus intelektinės nuosavybės rūšių įstatymus.

903 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-585/2021.

kad buvo padarytas autorių teisių pažeidimas (įskaitant ir gresiantį pažeidimą)[904]. Manytina, kad sąlyga patikrinti, ar egzistuoja tinkamas ieškovas ir atsakovas, iš esmės atsirado iš ATGTĮ 81 straipsnio 4 dalies reglamentavimo, tačiau abejotina, ar minėta nuostata gali būti suprantama kaip atskira LAP taikymo sąlyga. Teismo pareiga patikrinti ieškovo ir atsakovo statusą turėtų būti, iš esmės, suprantama vertinant *prima facie* ieškinio pagrįstumo sąlygą.

Sprendžiant dėl LAP taikymo, vienoje byloje ieškovė pareiškė ieškinį atsakovams (įmonei ir įmonės vadovui) dėl pažeistų autorių teisių ir kompensacijos priteisimo. Ieškinyje ieškovė nurodė, kad atsakovas buvo ieškovės darbuotojas ir, dirbdamas ieškovės įmonėje, reikšmingai prisidėjo prie programos sukūrimo bei vystymo. Pasak ieškovės, nutraukus su atsakovu darbo sutartį, ji sužinojo, kad jis be jos sutikimo naudojo minėtą programą įmonių, kurios nėra ieškovės klientai, naudai. Pirmosios instancijos teismas ieškovės ieškinio reikalavimų užtikrinimui pritaikė LAP – iki teismo sprendimo šioje byloje priėmimo įpareigojo atsakovą laikinai nutraukti minėtos programos turtines autoriaus teises pažeidžiančius veiksmus ir nenaudoti šios programos, jos kodo ar savo techninėmis savybėmis panašios programos arba jos kodo atsakovo ūkinėje komercinėje veikloje. Atsakovas prašė pakeisti LAP. LApT nurodė, kad aplinkybė, jog atsakovas gali patirti nuostolių dėl taikomų LAP, nesudaro pagrindo tenkinti atsakovo prašymą dėl LAP pakeitimo. Tenkinus atsakovo prašymą dėl LAP pakeitimo, būtų pažeistas šalių interesų pusiausvyros ir teisingumo principai, suteikiant neteisėtą pranašumą atsakovui toliau naudoti programą, nors, kaip minėta, pagal ATGTĮ 10 straipsnio 2 dalį autorių teisės į kompiuterio programa priklauso būtent ieškovei[905].

3.3. LAP taikymas dizainų bylose

Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo nuostatos dėl LAP taikymo yra perkeltos į DĮ 473 straipsnį, kuris, iš esmės, panašus[906] į kitokios rūšies intelektinės nuosavybės LAP taikymą. Teismas tokio pobūdžio bylose turi įvertinti ir grėsmę ieškovams palankaus teismo sprendimo įvykdymui, nepritaikius LAP, ir tai, ar ieškovai pagrindė būtinybę skubiai imtis jų teises galbūt pažeidžiančių veiksmų uždraudimo[907].

---

904 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-585/2021.

905 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-585/2021.

906 Nors įstatyme vartojama terminija nėra identiška, tačiau LAP instituto tikslai iš esmės sutampa su kitų intelektinės nuosavybės rūšių bylose numatytu reglamentavimu.

907 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-837-407/2017.

Teismų praktikoje pasitaikė atvejis, kai ieškovai prašė pritaikyti LAP – įpareigoti atsakovę išimti iš internetinio puslapio prekių ženklus ir prekių atvaizdus iki įsiteisės teismo sprendimas šioje byloje. Ieškovai nurodė, kad ieškinys yra grindžiamas viešai prieinamais ir oficialiais duomenimis apie ieškovų įregistruotus prekių ženklus ir prekių dizainus, todėl yra pakankamas pagrindas įtarti ieškovų teisių pažeidimą. LApT pažymėjo, kad intelektinės nuosavybės bylose dėl jų specifikos sudėtinga įrodyti tokiais pažeidimais daromą žalą, tačiau tai taip pat nereiškia, kad vien ieškinio pateikimas intelektinės nuosavybės pažeidimo byloje, kurioje pareikštas reikalavimas įpareigoti nutraukti veiksmus, savaime lemia tokių LAP (sutampančių su ieškinio reikalavimu) pritaikymą. Pažymėtina, kad ieškovė nesiekia uždrausti atsakovei prekiauti prekėmis, pažymėtomis ginčo prekių ženklais ir prekių atvaizdais, tačiau siekia uždrausti atsakovei naudoti prekių ženklus ir prekių atvaizdus savo internetiniame tinklapyje. Ieškovai nepagrindė, kad LAP netaikymo atveju dėl tokių atsakovės galbūt neteisėtų veiksmų jie patirtų didelę žalą, kas sudarytų pagrindą, neišnagrinėjus bylos iš esmės, pritaikyti ieškinio reikalavimą atitinkančias LAP. Klausimas, ar ieškovų, kaip intelektinės nuosavybės teisių objektų savininkų, teisės iš tiesų yra pažeistos, bus nuspręsta bylą išnagrinėjus iš esmės, priimant galutinį sprendimą. O pritaikius LAP, atsakovės teisių suvaržymas yra akivaizdus: nors ir neuždrausta, bet būtų apsunkinta tokių prekių prekyba. Civiliniame procese šalių procesinės teisės yra lygios (CPK 17 straipsnis) ir vien ieškinio pateikimas ieškovams nepagrindus, kad, jų netaikius, bus patirta didelė žala, nesudaro pagrindo jų taikyti, nes priešingu atveju būtų pažeisti šalių procesinio lygiateisiškumo ir ekonomiškumo principai. Ieškovai neginčija, kad dėl nepritaikytų LAP priemonių nebus apsunkintas teismo sprendimo įvykdymas[908].

Taip pat buvo spręstas atvejis, kai pirmosios instancijos teismas atsisakė taikyti LAP, motyvuodamas tuo, kad ieškovės prašė teismo taikyti visas LAP, kurios yra nurodytos DĮ 47[3] straipsnyje. Pirmosios instancijos teismo vertinimu prašomos LAP ne tik sutampa su ieškinio reikalavimais, bet jų kiekis ir mastas net viršija ieškinio reikalavimus, todėl jų taikymas turi būti pakankamai pagrįstas. LApT panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį, nes pirmosios instancijos teismas nutartyje turėjo įvertinti prašymą dėl LAP taikymo tuo aspektu, ar prašomos taikyti LAP netrikdytų įmonės komercinės ūkinės veiklos, tačiau teismas šio aspekto neįvertino[909].

---

908 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-837-407/2017.
909 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-991-798/2019.

Kitoje byloje ieškovas pareiškė prevencinį ieškinį, prašydamas uždrausti atsakovui atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti pažeistos ieškovo teisės ir atsirasti žala, gindamas savo (ieškovo), kaip bendrijos dizaino savininko, teises (Paryžiaus konvencijos „Dėl pramoninės nuosavybės saugojimo“ 5^{quinquies} straipsnis, 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 6/2002 „Dėl Bendrijos dizainų“ 10 straipsnio 1 dalis, Dizaino įstatymo 4 straipsnis, CK 6.246 straipsnio 1 dalis). Ieškovas prašė taikyti LAP – uždrausti atsakovui siūlyti ir pateikti Lietuvos Respublikos rinkai gėrimus (tarp jų alų), išpilstytus į butelius, ir pilstyti atsakovo gaminamus gėrimus (tarp jų alų) į butelius. Nurodė, kad, nepritaikius LAP, ieškovo teisių gynimas gali tapti nebeįmanomas. LApT sutiko su ieškovo argumentai, kad, neuždraudus atsakovui pilstyti gėrimų (tarp jų ir alų) į ieškovo nurodytus butelius (kurie galėtų būti tapatūs, kaip ir ieškovo naudojami įregistruoto dizaino buteliai, arba siūlyti ir pateikti Lietuvos Respublikos rinkai gėrimus (tarp jų ir alų), išpilstytus į paminėtus butelius, ir, atsakovui (ieškovo konkurentui) atlikus paminėtus veiksmus, vartotojai galėtų būti suklaidinti, o ieškovas netektų dalies galimų pajamų (ieškovo teigimu, 445 600 Lt)[910].

Galiausiai, teismų praktikoje buvo nagrinėtas atvejis, kai ieškovas prašė įpareigoti atsakovus sunaikinti prekes, atitinkančias Europos Bendrijos dizainus ar pažymėtas aktualiais prekių ženklais. Tuo tikslu buvo prašoma pritaikyti LAP – areštuoti minėtas prekes. LApT pažymėjo, kad, neareštavus prekių (žaislų) ir leidžiant jais disponuoti, žaislai gali būti parduoti ar kitaip perleisti tretiesiems asmenims, o tai ieškinio patenkinimo atveju teismo sprendimo įvykdymą padarytų neįmanomą. Taigi, egzistuoja pagrindas taikyti LAP – prekių areštą[911].

Apibendrinant, LAP taikymas dizainų bylose yra panašus į LAP taikymą kitokios intelektinės nuosavybės rūšies bylas. Teismas tokio pobūdžio bylose turi įvertinti ir grėsmę ieškovams palankaus teismo sprendimo įvykdymui, nepritaikius LAP, ir tai, ar ieškovai pagrindė būtinybę skubiai imtis jų teises galbūt pažeidžiančių veiksmų uždraudimo.

3.4. LAP taikymas patentų bylose

Nors PĮ 55 straipsnyje yra perkeltos iš esmės panašios[912] LAP taikymo nuostatos, kaip ir kitų intelektinės nuosavybės rūšių bylose, teismų

910 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1719/2013.

911 Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-50/2010.

912 Nors įstatyme naudojama terminija nėra identiška, tačiau LAP instituto tikslai iš esmės sutampa su kitų intelektinės nuosavybės rūšių bylose numatytų reglamentavimu.

praktikoje suformuota daugiau konkretesnių išaiškinimų. Pažymėtina, kad pagal PĮ 55 straipsnio 2 dalį prevencinio pobūdžio LAP gali būti taikomos, jei yra pakankamas pagrindas įtarti, kad buvo pažeistos šio įstatymo nustatytos teisės. PĮ 55 straipsnio 2 dalies nuostatos formuluotė: „yra pakankamas pagrindas įtarti“ skiriasi nuo CPK 144 straipsnio 1 dalies nuostatos, pagal kurią ieškovas turi tik „tikėtinai pagrįsti“ savo ieškinio reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, teismų praktikoje pažymėta, kad, sprendžiant dėl pirmosios LAP taikymo sąlygos, teismui reikia aukštesnio įsitikinimo ieškinio reikalavimų pagrįstumu. Tokią išvadą, LApT vertinimu, lemia ne tik lingvistinė PĮ 55 straipsnio 2 dalies formuluotė, bet proporcingumo principas, nes LAP priemonių, sutampančių su ieškinio reikalavimais, taikymas patentų ginčuose paprastai yra susijęs su itin reikšmingomis teisinėmis pasekmėmis atsakovui, todėl gali būti pateisinamas tik esant pakankamai akivaizdžiam ieškovo teisių pažeidimui[913]. Taigi, reikalingas aukštesnis teismo įsitikinimo ieškinio reikalavimų pagrįstumu laipsnis. Lietuvos teismų praktikoje, pagrįstoje užsienio teisės doktrina ir teismų sprendimais, prieita prie išvados, kad, nagrinėjant patentų ginčus, laikomasi tokios pozicijos: tam, kad būtų tenkinama pirmoji LAP taikymo sąlyga – pakankamas pagrindas įtarti, kad buvo padarytas patento savininko teisių pažeidimas – turi būti nustatyta, kad reikalavimas grindžiamas ieškovui priklausančiu patentu, kurio galiojimas nekelia pagrįstų abejonių, be to, pats pažeidimas turi būti pakankamai akivaizdus. Užsienio valstybių teismų sprendimus, kuriais ieškovo patentas pripažintas negaliojančiu, ypač jei tokie sprendimai yra priimti keliose jurisdikcijose, teismas gali vertinti kaip įrodymus, leidžiančius pagrįstai abejoti ieškovo patento galiojimu, ir jie savo ruožtu gali tapti pagrindu teismui atsisakyti taikyti LAP dėl nepakankamo pažeidimo akivaizdumo[914].

Yra pateikta ir išaiškinimų dėl antrosios LAP taikymo sąlygos – būtinybės skubiai nutraukti neteisėtus veiksmus, kaip LAP taikymo sąlygą. Net ir esant pakankamai pagrindo įtarti, kad daromas patento savininko teisių pažeidimas, ieškovas, siekdamas LAP taikymo, turi pagrįsti, kad su ieškinio reikalavimais sutampančios prevencinio pobūdžio priemonės konkrečiu atveju turi būti taikomos, nelaukiant teismo sprendimo įsiteisėjimo, t. y. įrodyti skubaus galimai neteisėtų veiksmų nutraukimo būtinybę, kaip antrąją LAP taikymo sąlygą. Šiai sąlygai pagrįsti vertinamos tiek konkretaus ginčo faktinės aplinkybės (galimai ieškovui daromos žalos pobūdis ir

913 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1160-823/2018.

914 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-496-370/2020.

tai, ar ieškovui daroma žala ieškinio tenkinimo atveju galėtų būti tinkamai ir pakankamai pašalinta nuostolių atlyginimo forma, LAP taikymo sukeliamos teisinės pasekmės atsakovui), tiek paties ieškovo veiksmai, siekiant galimo savo teisių pažeidimo pašalinimo. Nors pripažįstama, kad intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo bylos yra susijusios su skubių veiksmų poreikiu pagal savo prigimtį, daugelio Europos valstybių teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad ieškovui gali būti sunku įrodyti „skubos" sąlygą, jei jis pernelyg ilgai nesiėmė jokių veiksmų savo teisėms ginti. Tokia pozicija pagrindžiama tuo, kad iš ieškovo, kuris teigia, jog patiria nepataisomą žalą dėl atsakovo veiksmų, tikimasi šį tvirtinimą atitinkančio elgesio – kuo ilgesnis laiko tarpas, per kurį ieškovas nesiėmė jokių veiksmų pažeidimui pašalinti, tuo mažiau įtikinamas atrodo ieškovo tvirtinimas, kad jam daroma žala yra nepataisoma ir kad atsakovo veiksmai turi būti nutraukti nedelsiant, nelaukiant teismo proceso pabaigos. Protingas terminas, per kurį ieškovas turėtų kreiptis su reikalavimu nutraukti atsakovo neteisėtus veiksmus, yra susijęs su konkrečios bylos faktinių aplinkybių vertinimu, nors bet kuriuo atveju jis neturi būti ilgesnis nei tikėtina teismo proceso trukmė[915].

PĮ 55 straipsnis – blanketinė teisės norma, kurioje įtvirtinta nuoroda, kad LAP taikymo klausimas spręstinas, vadovaujantis dviejų įstatymų, CPK ir PĮ, nuostatomis. Nustatęs PĮ 55 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą sąlygą – pagrindą įtarti, kad pažeistos PĮ įtvirtintos teisės, teismas gali taikyti LAP institutą CPK nustatyta tvarka, taip pat ir kitas CPK nustatytas priemones. Įstatymų leidėjas nenurodė, kad, taikant PĮ 55 straipsnyje nustatytas LAP, pakanka įtarti PĮ pažeidimą, todėl nevertintinos kitos sąlygos – ieškinio pagrįstumas ir grėsmė teismo sprendimui įvykdyti[916].

Teismų praktikoje pasitaikė atvejis, kai ieškovė kartu su ieškiniu pateikė Latvijos, Vokietijos, Danijos, Čekijos teismų sprendimus, pagal kuriuos atsakovei buvo taikytos LAP, uždraudžiant platinti ir gaminti vaistinį preparatą. LApT pažymėjo, kad minėti užsienio teismų procesiniai sprendimai dėl LAP taikymo bylose pagal apeliantės pareikštus reikalavimus nepatvirtina būtinybės taikyti LAP nagrinėjamoje byloje, nes yra tarpinio pobūdžio teismo procesiniai sprendimai, kuriais nėra galutinai patvirtintas apeliantės reikalavimų pagrįstumas. Be to, šie tarpiniai sprendimai priimti, teismams įvertinus sąlygas kitose rinkose, kurios gali būti reikšmingos teismui sprendžiant dėl apeliantei galbūt daromos žalos esminio ir negrįžtamo pobūdžio ir kurios nebūtinai sutampa su sąlygomis, susiklosčiusiomis

915 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1160-823/2018.
916 Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-420-912/2022.

Lietuvos Respublikos rinkoje[917]. Iš esmės, panašaus požiūrio laikytasi ir kitoje byloje, kurioje nuspręsta nesivadovauti užsienio teismų sprendimais. Be to, LApT papildomai pažymėjo, kad LAP taikymas prieštarautų (viešajam) nacionaliam interesui ir galimai sudarytų Lietuvoje nesąžiningos konkurencijos situaciją[918].

Teismai taip pat akcentuoja tinkamą ieškovų ir atsakovės interesų pusiausvyros nustatymą, taikant LAP šios kategorijos bylose. Pavyzdžiui, vienoje byloje teismas pasvėrė galimus neigiamus padarinius ieškovams ir atsakovei tuo atveju, jeigu LAP būtų taikomos arba netaikomos. LApT pažymėjo, kad „netaikius LAP: i) ieškinio patenkinimo atveju atsakovės gautinas pelnas iš ginčo gaminių neproporcingai apribotų ieškovų intelektinės nuosavybės teises <...>; ii) ieškinio atmetimo atveju atsakovė reikšmingų nuostolių nepatirs <...>. Pritaikius LAP: i) ieškinio patenkinimo atveju ieškovai išvengs galimų nuostolių darymo; ii) ieškinio atmetimo atveju atsakovės veikla nebūtų visiškai paralyžiuota, kadangi ji laikinai negalėtų gaminti, naudoti, siūlyti parduoti ir parduoti bei eksportuoti tik ginčo prekių <...>. Be to, ieškinio atmetimo atveju atsakovė galės reikalauti iš ieškovų žalos, atsiradusios dėl LAP, atlyginimo“[919]. Taigi, įvertinus minėtas aplinkybes, teismas nusprendė taikyti LAP – areštuoti ginčo prekes ir uždrausti šias prekes leisti į apyvartą.

Apibendrinant intelektinės nuosavybės teisių gynimo bylas, galima pastebėti, kad LAP institutas yra glaudžiai susijęs su Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo nuostatomis, nes minėtos direktyvos nuostatos yra perkeltos į aktualius įstatymus. Minėtas reglamentavimas nulemia tam tikrus LAP ypatumus, pavyzdžiui, šios kategorijos bylose yra įprasta taikyti prevencinio pobūdžio LAP, kurios sutampa su ieškinio reikalavimais. Visgi, pastebėtina, kad Direktyvos dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo nuostatos į skirtingus įstatymus yra perkeltos vartojant skirtingą terminiją, nors LAP taikymo paskirtis, iš esmės, visų kategorijų bylose yra vienoda. Taip pat teismų praktikoje galima rasti ir skirtingą požiūrį į atskiras intelektinės nuosavybės rūšių kategorijas, o tai, iš esmės, nėra paaiškinama jokiais konkrečiais argumentais. Pavyzdžiui, patentų ar autorių ir gretutinių teisių bylų atveju yra pateikiami specialūs LAP sąlygų vertinimai, kurie nėra pateikiami kitų intelektinės nuosavybės bylų rūšių atvejais. Taigi, LAP taikymas intelektinės nuosavybės bylose nėra vertinamas vienodai, nors reglamentavimas yra, iš esmės, panašus.

---

917 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-496-370/2020.
918 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-502-798/2024.
919 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-706-798/2024.

4. LAP taikymas ginčuose dėl akcininko teisių įgyvendinimo

„Tradiciškai pripažįstama, kad akcija suteikia jos savininkui teisių triadą: teisę dalyvauti valdant bendrovę, jeigu įstatymai nenustato kitaip, teisę gauti pelno dalį dividendų forma ir teisę į likviduojamos bendrovės grynojo turto dalį“[920]. Todėl LAP taikymas, nustatant laikinus draudimus naudotis tam tikromis akcininkų turtinėmis ir neturtinėmis teisėmis, yra itin susijęs su asmens nuosavybės teisės, kuri įtvirtinta Konstitucijos 23 straipsnyje, ribojimu. Taigi, sprendžiant dėl tokio pobūdžio LAP taikymo, ypač svarbu užtikrinti, kad būtų laikomasi proporcingumo principo. Akcininko teisių pobūdis lemia, kad jo nuosavybės teisės įgyvendinimas negali būti varžomas formaliais pagrindais ir kad jo valia naudotis akcijų suteikiamomis teisėmis negali būti paneigiama be pakankamo pagrindo[921]. Taikyti LAP dėl akcininko turtinių ir neturtinių teisių ribojimo galima tik išimtiniais atvejais, užtikrinant šiomis procesinėmis ieškiniu pareikštų reikalavimų apsaugos priemonėmis siekiamų tikslų įgyvendinimą (t. y. teismo sprendimo įvykdymą), kai egzistuoja realus jų taikymo pagrindas – grėsmė, kad teismo sprendimo įvykdymas pasunkės ar pasidarys nebeįmanomas[922].

LAP, susijusios su ginčais dėl akcininko teisių įgyvendinimo, taikomos ne tik atsižvelgiant į bendrąsias LAP instituto normas bei sąlygas, bet ir į tam tikrus šios bylos kategorijos ypatumus (pavyzdžiui, tam tikri ypatumai yra pažymėti sprendžiant bylas dėl juridinio asmens veiklos tyrimo).

Įdomu tai, kad ilgą laiką ABĮ nebuvo nuostatų, susijusių su LAP taikymu, tačiau tam tikros LAP instituto nuostatos buvo įtrauktos po 2019 m. atliktų įstatymų pakeitimų[923]. Iš lydimųjų įstatymo projekto dokumentų matyti, kad įstatymų leidėjas atsižvelgė į Seimo kanceliarijos Teisės departamento pateiktą pasiūlymą, pagal kurį patikslintas įstatymo projektas, iš esmės nustatant, kad viena iš LAP – apribojimas balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkime – gali būti nustatyta tik teismui taikant LAP[924].

Spręsdami bylas dėl juridinių asmenų veiklos tyrimo, teismai laikosi pozicijos, kad LAP taikymas turi aiškiai atitikti įmonės interesus[925]. Visgi,

---

920 Lina Mikalonienė, „Išvestinio ieškinio samprata, paskirtis ir tikslai“, Teisė 93 (2014): 93 .

921 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1172-943/2019.

922 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1309-464/2018.

923 Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 16, 27, 44 ir 78 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2019-07-19, Nr. 11979.

924 Pagrindinio komiteto išvada dėl Akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 16, 27, 44 ir 78 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c05ec480998f11e9aab6d8dd69c6da66?jfwid=-x3nhhbo4p.

925 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-928-1120/2020.

teismai tokios pozicijos nesilaiko visuose ginčuose dėl akcininko teisių įgyvendinimo. Pavyzdžiui, bylose dėl juridinio asmens valdymo organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais ar priverstinio akcijų pardavimo (išpirkimo) įmonės interesai nėra akcentuojami, nors materialinė teisė netiesiogiai nurodo, kad tokios bylos turi būti sprendžiamos, be kita ko, atsižvelgiant ir į įmonės interesus[926]. Autorių nuomone, kilus ginčams tarp akcininkų, pirmiausia, būtina atsižvelgti į įmonės interesus, nes nuo to priklauso ne tik pajamų generavimas įmonės savininkams, bet ir sukuriamos ir išlaikomos darbo vietos, palaikomi ryšiai su kontrahentais, kuriama pridėtinė vertė valstybei. Be to, jeigu teisminio proceso metu nebus užtikrinami įmonės interesai, akcininkų ginčai gali tapti neefektyvūs arba apskritai prarasti savo prasmę dėl įmonės vertės sumažėjimo. Todėl, sprendžiant akcininkų ginčus, autorių nuomone, be kita ko, būtina įvertinti ir pačios įmonės interesus, kad dėl LAP taikymo arba netaikymo pati bendrovė nepatirtų žalos.

LAP paskirtis – užtikrinti teismo būsimo sprendimo įvykdymą – turi būti suprantama plačiąja prasme, t. y. apimant ir įmonės interesus, o ne formaliai įvertinant, ar teismo sprendimu galima reikalauti būsimo teismo sprendimo „vykdymo“. Šiame kontekste taip pat primintina ir praktika, kad teismo sprendimo įvykdymas galėtų pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas ne tik tada, kai nesiėmus LAP nepavyktų įgyvendinti sprendimo rezoliucinėje dalyje suformuoto imperatyvo, bet ir tada, kai dėl bylos nagrinėjimo metu egzistuojančių objektyvaus ar subjektyvaus pobūdžio aplinkybių būsimo teismo sprendimo vykdymas prarastų prasmę ir taptų netikslingas[927]. Taigi, LAP taikymas šios kategorijos bylose turėtų būti siejamas ne tik su pavienių akcininkų, bet ir su įmonės interesais, o taikomos priemonės neturėtų neproporcingai apriboti įmonės ūkinės komercinės veiklos. Taikant LAP, be abejo, svarbūs ir bendrieji LAP taikymo principai.

---

926 Pavyzdžiui, sprendžiant dėl juridinio asmens organų sprendimų pripažinimų negaliojančiais, CK 2.82 straipsnio 4 dalis numato, kad juridinių asmenų organų sprendimai gali būti teismo tvarka pripažinti negaliojančiais, jeigu jie prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms, juridinio asmens steigimo dokumentams arba protingumo ar sąžiningumo principams. Taigi, šios kategorijos byloje, be kita ko, sprendžiama ir tai, ar tokie sprendimai neprieštarauja įmonės interesams.

927 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443-186/2016.

4.1. LAP taikymo ypatumai bylose dėl priverstinio akcijų pardavimo

CK 2.115 straipsnio 1 dalis numato, kad juridinio asmens dalyviai turi teisę kreiptis į teismą reikalaudami, kad juridinio asmens dalyvio teisės, juridinio asmens akcijos (pajai), priklausančios juridinio asmens dalyviui, kurio veiksmai prieštarauja juridinio asmens veiklos tikslams, ir, kai negalima pagrįstai manyti, kad tie veiksmai ateityje pasikeis, būtų parduotos juridinio asmens dalyviui, kuris kreipiasi.

Taigi, ieškiniu, reiškiamu pagal CK 2.115 straipsnį, siekiama perimti juridinio asmens akcijas, kurios priklauso kitiems akcininkams. Sprendžiant dėl LAP taikymo ypatumų tokio pobūdžio bylose, pažymėtina, kad grėsmė teismo sprendimo įvykdymui nebūtinai pasireiškia dėl nesąžiningumo nustatymo. LApT yra pažymėjęs, kad, nepritaikius LAP, akcininkai bet kuriuo atveju savo turimas akcijas galėtų perleisti tretiesiems asmenims ir nebūtinai dėl priežasčių, susijusių tik su atsakovų nesąžiningumu, bet pasinaudojimas tokia galimybe galimai užkirstų kelią sklandžiam būsimo teismo sprendimo įvykdymui. Nepaneigtina, kad, įvykus ginčo akcijų perleidimui, tikėtina, kad teismo sprendimas, jeigu jis būtų palankus apeliantams, gali likti arba neįvykdytas, arba iš esmės pasunkėti[928]. Taigi, laikomasi pozicijos, kad, sprendžiant ginčą dėl priverstinio akcijų pirkimo–pardavimo, būtinybę areštuoti ginčo objektu tapusius nuosavybės vertybinius popierius (akcijas) pagrindžia vien jau tai, kad ginčo turto perleidimui yra visos prielaidos, kitaip tariant, nėra teisinių kliūčių tai padaryti. Teismo sprendimo, galimai priimto akcininko, kuris kreipėsi į teismą, naudai, įvykdymas tiesiogiai priklausytų nuo akcininko, kurio akcijas prašoma priverstinai parduoti, galimybės disponuoti jam nuosavybės teise priklausančiomis ginčo akcijomis, todėl LAP turi užtikrinti šių akcijų išsaugojimą atsakovo dispozicijoje (*status quo*)[929]. Visgi, bylose taip pat atkreipiamas dėmesys ir į atsakovės nesąžiningumo aspektą kaip papildomą kriterijų. Pavyzdžiui, vienoje byloje grėsmė teismo sprendimo įvykdymui buvo nustatyta, nes kitoje byloje atsakovė dovanojimo sutarties pagrindu savo akcijas jau kartą buvo perleidusi trečiajam asmeniui. Iš to LApT sprendė, kad ieškovės teiginiai, jog atsakovė gali vengti prievolės išpirkti akcijas, jas laikinai perleisdama tretiesiems asmenims, yra pagrįsti[930].

---

928 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-212-178/2017.

929 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-212-178/2017.

930 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1468-1120/2020.

Šios kategorijos bylose taip pat prašoma taikyti specifinę LAP rūšį – laikiną turto administratoriaus skyrimą. Vienoje byloje ieškovės ir atsakovės, turinčių po 50 proc. akcijų, akcijos buvo areštuotos, uždraudžiant jomis disponuoti. Atsakovas papildomai prašė skirti laikiną turto administratorių. LApT nurodė, kad, išnagrinėjus civilinę bylą dėl priverstinio akcijų pardavimo, teismo sprendimu siekiama pakeisti juridinių asmenų dalyvius, tačiau prašomomis taikyti LAP iš esmės siekiama išspręsti juridinių asmenų valdymo problemas. Taigi, teismas konstatavo, kad prašomos taikyti LAP pobūdis neatitinka pareikšto reikalavimo esmės ir tokia priemonė pernelyg nutolusi nuo būsimo teismo sprendimo. Šią išvadą teismas padarė atsižvelgęs į tai, kad, teismui patenkinus reikalavimą dėl priverstinio akcijų pardavimo, viena ginčo šalis per dvi savaites akcijas turėtų perduoti kitos šalies nuosavybėn, o kita šalis – akcijas priimti ir sumokėti kainą (CK 2.120 straipsnio 1 dalis), todėl prašoma taikyti LAP niekaip neprisidėtų prie teismo sprendimo įvykdymo[931].

Jau buvo minėta, kad išskiriamas paprastasis ir visiškas turto administravimas[932], bet ši priemonė yra skirta tik turto apsaugai ir, paskyrus laikinąjį administratorių, nėra suspenduojami valdymo organų įgaliojimai, nesusiję su turtu[933]. Visgi, atkreiptinas dėmesys į tai, kad CK 4.240 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kad gali būti nustatomas ir vertybinių popierių administravimas, kai administratoriui suteikiama teisė balsuoti ir įgyvendinti kitas su vertybiniais popieriais susijusias teises bei pareigas. Šios teisės normos taikymo praktikos nėra[934]. Manytina, kad, nustačius grėsmę, jog bendrovės akcijų vertė gali sumažėti, tai galėtų būti laikinąja priemone, užtikrinančia ir bendrovės interesus. Teismų praktikoje pasitaikė atvejų, kai buvo prašoma taikyti išskirtinio pobūdžio LAP: 1) uždrausti įmonės direktorei bendrovės vardu sudaryti bet kokius naujus įmonės sandorius, kurių vertė (suma) viršija 1 500 Eur; 2) bet kuriuo būdu disponuoti bet kokiu įmonės arba jai perduotu turtu; 3) uždrausti atleisti arba priimti naujus darbuotojus. LApT nurodė, kad ieškovė faktiškai prašo uždrausti įmonės direktorei veikti jos įstatyminės kompetencijos ribose. Įstatymo leidėjas numatė specialų akcininko teisių gynimo būdą (CK 2.87 straipsnio 3 dalis), jei bendrovės valdymo organai veikia prieš bendrovės interesus. Taigi, minėtos LAP yra pernelyg nutolusios nuo reiškiamo reikalavimo, neproporcingai riboja įmonės interesus ir nedaro tiesioginės įtakos galimai palankaus teismo sprendimo įvykdymui[935].

---

931 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-711-943/2018.

932 Plačiau apie tai skaityti monografijos III skyriaus 3 poskyryje.

933 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023.

934 Žiūrėta 2024 m. gruodžio 3 d. Infolex praktikoje pagal CK 4.240 straipsnio 2 dalį.

935 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1468-1120/2020.

Pažymėtina, kad minėtos LAP taikymo taisyklės *mutatis mutandis* taikomos ir akcijų išpirkimo institutui (CK 2.213 straipsnis). Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama įpareigoti atsakovą išpirkti iš ieškovės akcijas. Todėl prašė taikyti LAP – areštuoti atsakovo akcijas, draudžiant jas perleisti tretiesiems asmenims. Pasak ieškovės, kadangi prievolė privalomai išpirkti akcijas gali kilti tik tam akcininkui, kuris veikia prieš bendrovės veiklos tikslus, ši prievolė savo esme yra asmeninė, nuo skolininko asmens neatsiejama, todėl egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui. LApT sutiko su ieškovės nuomone ir užtikrino, kad akcijas turintis asmuo ginčo nagrinėjimo metu nepasikeistų. Teismas taip pat pažymėjo, kad, skirtingai nuo akcijų perleidimo galimybės, įstatinio kapitalo padidinimas ir įstatų pakeitimas yra galimas tik visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimu (ABĮ 49 straipsnis), todėl atsakovas vienasmeniškai neturi teisinės galimybės atlikti tokių veiksmų[936].

Kasacinis teismas yra sprendęs, ar CK 2.117 straipsnio 3 dalies pagrindu pritaikytas balsavimo teisės apribojimas gali būti laikomas viena iš LAP rūšių. Kasacinis teismas nurodė, kad CK 2.177 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamas uždraudimas balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose laikytinas viena iš ieškinio užtikrinimo priemonių, kuria siekiama užtikrinti proceso šaliai palankaus teismo sprendimo, įpareigojančio parduoti akcijas, įvykdymą[937].

4.2. LAP taikymo ypatumai bylose dėl juridinio asmens veiklos tyrimo

Juridinio asmens tyrimo tikslas – „įgyvendinti juridinio asmens valdymo kontrolę ir taip apsaugoti mažumos akcininkų privačius interesus bei visų akcininkų, suinteresuotų tinkamu juridinio asmens veiklos plėtojimu, interesus“[938]. „Kasacinio teismo praktikoje taip pat pripažįstama, kad įmonių veiklos tyrimas nėra priemonė, naudojama vien tik akcininkų naudai. Tyrimo proceso tikslai yra tokie: pirma, konfliktuojančių šalių įmonėje santykių atkūrimas, šia prasme įmonės veiklos tyrimas yra tam tikra pagalbos priemonė; antra, įmonės veiklos tyrimo tikslas – nustatyti, kas vyksta, ir įvertinti atsakomybę už padarytas klaidas. Tyrimo proceso tikslai – būsimi įmonės interesai – išsaugoti įmonės tęstinumą, būtent šis interesas

936 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-593-790/2021.

937 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-46-701/2023.

938 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2014.

įmonės tyrimo procese yra labiausiai saugotinas“[939]. Juridinio asmens veiklos tyrimo instituto tikslas ir paskirtis yra reikšmingi sprendžiant ir dėl LAP taikymo tokio pobūdžio bylose.

LAP taikymo tikslas šios kategorijos bylose – nagrinėjant bylą, nustatyti įmonės, jos valdymo organų arba jų narių veiklos apribojimus, kurie apsaugotų juridinį asmenį nuo turtinės padėties pabloginimo arba kitokių įmonės teisių ar teisėtų interesų pažeidimų. Šių priemonių taikymo pagrindas ir sąlyga – pagrįstų abejonių, kad juridinis asmuo, jo valdymo organai ar jų nariai veikia netinkamai, egzistavimas. Visgi, teismo taikomos LAP bet kuriuo atveju turi atitikti tiek bendruosius (teisingumo, lygiateisiškumo, šalių interesų pusiausvyros), tiek civilinio proceso teisės (ekonomiškumo, proporcingumo) principus[940]. Būtina įvertinti, ar įmonės interesus geriau atitiktų LAP taikymas ar priešingai – netaikymas[941]. Šios kategorijos bylose LAP taikytinos, atsižvelgiant į juridinio asmens veiklos tyrimo instituto tikslą – užtikrinti tinkamą juridinio asmens veiklą, todėl asmuo, prašantis taikyti LAP šios kategorijos bylose, turi įrodyti, kad, nepritaikius LAP, gali kilti grėsmė bendrovės veiklos tęstinumui, smarkiai pablogėti jos turtinė padėtis ar įvykti kitoks, pirmiausia, įmonės, o ne akcininkų interesų pažeidimas, todėl gali iš esmės pasunkėti ar netekti prasmės ir pats juridinio asmens veiklos tyrimas[942].

Pažymėtina, kad juridinio asmens veiklos tyrimo procedūrą sudaro dvi savarankiškos tyrimo stadijos: neteisėtų veiksmų, blogo valdymo fakto pripažinimas ir CK 2.131 straipsnio 1 dalyje nustatytų priemonių taikymas[943]. LApT yra išaiškinęs, kad teismo taikomomis LAP turėtų būti užtikrinama kurios nors iš CK 2.131 straipsnio 1 dalyje numatytų poveikio priemonių pritaikymo galimybė. Kitaip tariant, ieškovas turėtų pagrįsti, kad, nepritaikius jo prašomų LAP, priėmus teismo sprendimą, kuri nors iš įstatyme numatytų poveikio priemonių nebegalėtų būti pritaikyta arba jos taikymas nesukeltų ieškiniu siekiamų teisinių pasekmių[944].

Turto administravimas kaip LAP šios kategorijos bylose taip pat vertinamas kaip išimtinė pareiškimo reikalavimo užtikrinimo

939 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-298-611/2020.

940 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1793-186/2016.

941 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-928-1120/2020.

942 Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-69-1120/2021.

943 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-341-611/2016.

944 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-389-516/2019.

priemonė, todėl sprendžiant, ar konkrečioje byloje yra pagrįsta ir proporcinga taikyti juridinio asmens turto administravimą, reikia nustatyti, ar ieškovas įrodė būtent tokios griežtos, itin ribojančios atsakovo teises LAP rūšies taikymo pagrindą ir ar egzistuoja ryšys tarp taikytinos priemonės bei byloje pareikštų materialinio teisinio pobūdžio reikalavimų[945]. Pavyzdžiui, vienoje byloje ieškovo nurodomos galimai nepagrįstos išlaidos automobilio remonto darbams bei išlaidos statinių remonto darbams LAP taikymo kontekste pačios savaime nepatvirtina, kad bendrovės veiklos tęstinumui yra kilusi grėsmė, todėl būtina bendrovės turtą perduoti administruoti trečiajam asmeniui, nes veiksmai jau yra pasibaigę. Nesant kitų konkrečių įrodymų apie šių galimų bendrovei nuostolingų ir jos interesus pažeidžiančių sandorių sudarymą, galimai keliančių grėsmę pelningai bendrovės veiklai, negalima daryti išvados, kad byloje įrodytas poreikis paskirti bendrovės turto administratorių[946]. Kitoje byloje pažymėta, kad nurodytos faktinės aplinkybės, t. y. įmonės finansinės veiklos rodiklių pablogėjimas, neteisėtas dividendų išmokėjimas įmonės akcininkams, vadovo neteisėtas veikimas bendrovės vardu, šiuo atveju nesudaro pakankamo pagrindo preliminariai išvadai dėl įmonės vadovo galimai netinkamos veiklos ir (ar) turto naudojimo. Įmonės veikla ir jos sėkmė priklauso nuo daugelio aplinkybių, todėl šioje bylos nagrinėjimo stadijoje nėra pakankamo pagrindo teigti, kad prastus atsakovės veiklos rodiklius lėmė tik jos vadovų netinkami veiksmai[947].

Teismų praktikoje galima rasti išaiškinimų, kuriuose nurodoma, kad LAP – turto administratoriaus paskyrimas – yra nesusijęs su materialiniu ieškovo reikalavimu ir neturi ryšio su bylos esme. Pavyzdžiui, vienoje byloje nurodyta, kad tokios LAP niekaip neprisidėtų prie teismo sprendimo įvykdymo[948]. Autorių nuomone, nepagrįstai teigiama, kad turto administravimas nėra susijęs su byla, kurioje sprendžiama dėl juridinio asmens veiklos tyrimo. Buvo minėta, kad ši LAP rūšis yra skirta įmonės interesams užtikrinti, kol vyksta teismo procesas, todėl ši priemonė turi tiesioginę sąsają su įmonės interesais.

Vienoje byloje šalis prašė panaikinti pritaikytą turto administravimą, nes, pasak pareiškėjo, administratorė tik tvirtina įmonės daromus mokėjimo pavedimus ir tik už tai jai kas mėnesį mokamas atlyginimas. Toks betikslis įmonės lėšų naudojimas yra neprotingas ir neekonomiškas,

945 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-928-1120/2020.
946 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-928-1120/2020.
947 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1793-186/2016.
948 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-321-236/2020.

jas būtų galima panaudoti pajamoms uždirbti ir tokiu būdu gauti naudą akcininkams, o ne nuostolius. LApT nurodė, kad pritaikytų priemonių tikslas išlaikyti *status quo* (esamą padėtį) dėl ginčo objekto (dalyko). Šiuo atveju nėra pagrindo daryti išvadą, kad pritaikytų LAP tikslai yra pasiekti. Be to, net ir tuo atveju, jeigu ieškovės ieškinys nebus patenkintas, apeliantai galės pasinaudoti jiems įstatymo suteiktomis tiesėmis ir pareikšti reikalavimus dėl nuostolių, patirtų taikant LAP, atlyginimo[949].

LAP negali trukdyti įmonės normaliai ūkinei komercinei veiklai, taigi, kilus šalių teisminiams ginčams tarp įmonės akcininkų dėl įmonės valdymo ir, jį perdavus vieno iš akcininkų pasiūlytam administratoriui, būtų nepaneigta tikimybė, kad dėl ūkio subjekto valdymo specifikos nežinojimo bei neišmanymo ir verslo valdymo patirties stokos galėtų būti sutrikdyta įprastinė įmonės ūkinė komercinė veikla, pažeistos įmonės, jos partnerių, darbuotojų ir kitų susijusių asmenų teisės bei teisėti interesai, t. y. atsirastų netinkami ir neproporcingi taikomoms LAP padariniai[950].

Kartais prašoma ne tik paskirti laikiną turto administravimą, bet ir uždrausti direktoriui be visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimo sudaryti sandorius dėl įmonės veiklos. LApT nuomone, šie teismo nustatyti draudimai (sandoriams, susijusiems su įmonės turtu) yra tam tikri saugikliai, kuriais ieškovas, kaip bendrovės akcininkas, apsaugomas nuo bendrovės turtinės padėties pabloginimo ir jo turimų akcijų vertės sumažėjimo, todėl, esant prima facie (liet. preliminarus) įrodymams dėl įmonės direktoriaus, dėl kurio, kaip vadovo, veiklos siekiama atlikti tyrimą, veiksmų neteisėtumo, yra pagrindo uždrausti įmonės vadovui vienasmeniškai sudaryti sandorius dėl įmonės turto kurie gali nulemti įmonės tolesnį likimą ir apsunkinti bendrovės tikrųjų veiklos rezultatų pablogėjimo priežasčių nustatymą. Tokie draudimai nėra absoliutūs, nes jie tik įtvirtina tam tikrus ribojimus įmonės vadovui sudaryti sandorius vienasmeniškai, t. y. be visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimo[951].

Visgi, tam tikros LAP gali būti pernelyg nutolusios nuo rezultato, kurio siekiama inicijuojant juridinio asmens veiklos tyrimą. Pavyzdžiui, byloje ieškovas kreipėsi su ieškiniu, kuriuo prašė atlikti įmonės veiklos tyrimą ir taikyti LAP – uždrausti suinteresuotam asmeniui (t. y. kitai įmonei) iki teismo sprendimo šioje byloje įsiteisėjimo komercinėje veikloje naudoti ES prekės ženklą. LApT konstatavo, kad tokios priemonės neužtikrintų ieškinio

949 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-429-464/2018.
950 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-609-196/2017.
951 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1043-236/2019.

reikalavimų dėl juridinio asmens veikos tyrimo pradėjimo bei esamo vadovo pašalinimo ir kito laikino vadovo paskyrimo[952].

Apibendrinant, bylose dėl juridinio asmens veiklos tyrimo LAP taikymas yra glaudžiai susijęs su įmonės interesų užtikrinimu iki tol, kol bus pasiekti juridinio asmens veiklos tyrimo tikslai. Šios kategorijos bylose LAP turėtų būti užtikrinama tam tikrų poveikio priemonių, numatytų CK 2.131 straipsnio 1 dalyje, pritaikymo galimybė. Nors paprastai šios kategorijos byloms būdingas laikino turto administratoriaus paskyrimas, visgi, taikomos ir kitokios priemonės, pavyzdžiui, draudimas įmonės vadovui vienasmeniškai priimti sprendimus įmonės vardu. Visos taikomos LAP privalo užtikrinti įmonės interesus.

4.3. Kiti LAP taikymo akcininkų ginčuose ypatumai

Tarp akcininkų kyla ginčų ne tik dėl juridinio asmens tyrimo ar priverstinio akcijų pardavimo, bet ir, pavyzdžiui, dėl akcijų pirkimo–pardavimo sandorių negaliojimo bei iš to išplaukiančių pasekmių – restitucijos. Vienoje byloje teismas, spręsdamas dėl LAP, kuriomis buvo siekiama ginčo objekto, akcijų, arešto, atmetė atsakovo argumentus, kad jis yra sąžiningas profesionalus verslininkas. Teismas pažymėjo, kad „disponavimas ginčo objektu esančiomis akcijomis gali būti nulemtas konkrečiu metu rinkoje susiklosčiusių palankių sąlygų pelningai šias akcijas parduoti ar kitų panašių aplinkybių, nebūtinai susijusių su nesąžiningu ketinimu išvengti būsimo teismo sprendimo įvykdymo, todėl atsakovės nesąžiningų ketinimų buvimo klausimas sprendžiant dėl poreikio taikyti LAP nėra lemiamas“[953]. Teismas akcentavo, kad šiuo atveju svarbu užtikrinti padėtį, kad ginčo objektas nebūtų prarastas. Kitoje byloje pažymėta, kad, nepritaikius disponavimo ginčo akcijomis apribojimų, egzistuotų šių akcijų įkeitimo ar kitokio apsunkinimo tikimybė, o tai sumažintų jų vertę, todėl ginčo akcijų areštas atitinka įstatymo leidėjo keliamus tikslus[954]. Dar vienoje byloje ieškovė taip pat siekė pripažinti negaliojančiu sandorį, kuriuo atsakovei (įmonei) buvo perduotas turtas – kitos įmonės akcijos už 2 738 000 Eur, ir taikyti dvišalę restituciją. Ieškovė siekė taikyti skirtingo pobūdžio LAP. Pirma, LApT sprendė dėl LAP – draudimo perleisti, įkeisti ar kitokiu būdu apsunkinti nuosavybės teisę į įmonės akcijas. Teismas nusprendė, kad tokių priemonių taikymas yra tiesiogiai orientuotas į teismo sprendimo įvykdymą,

952 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-660-516/2024.
953 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-956-178/2017.
954 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1023-464/2016.

todėl jas reikia taikyti. Antra, teismas sprendė dėl LAP – draudimo priimti sprendimus dėl įmonės įstatinio kapitalo mažinimo ar didinimo. LApT pažymėjo, kad egzistuoja rizika, jog gali būti sumažinta ginčo akcijų vertė arba akcijos kitaip apsunkintos, nes apeliantė turi teisę priimti sprendimus dėl įmonės įstatinio kapitalo didinimo ar mažinimo. Dėl šios priežasties tokio pobūdžio LAP ir buvo pritaikytos[955].

Visgi, akcijų, kaip ginčo objekto, buvimas pats savaime nelemia turto arešto taikymo visais atvejais, kadangi kiekvienu atveju turi būti nustatytas ir priešingos šalies nesąžiningumas, grėsmė teismo sprendimo įvykdymui, kaip LAP taikymo sąlyga[956]. LAP dėl akcininko turtinių ir neturtinių teisių ribojimo taikymas yra galimas tik išimtiniais atvejais, užtikrinant šiomis procesinėmis ieškiniu pareikštų reikalavimų apsaugos priemonėmis siekiamų tikslų įgyvendinimą (t. y. teismo sprendimo įvykdymą), kai egzistuoja realus jų taikymo pagrindas – grėsmė, kad teismo sprendimo įvykdymas pasunkės ar pasidarys nebeįmanomas[957]. Akcijų, kaip specifinės turto rūšies, ypatumai lemia tokių LAP taikymo specifiką, todėl teismui, konstatavus būtinybę taikyti LAP ieškinio reikalavimams užtikrinti, teismo nutartyje turi būti nustatyti konkrečių ginčo akcijų suteikiamų teisių įgyvendinimo draudimai.

Be to, kiekvienu konkrečiu atveju, spręsdamas ribojimų naudotis akcijų suteikiamomis turtinėmis ir neturtinėmis teisėmis nustatymo klausimą, teismas turi svarstyti, ar šie ribojimai yra susiję su ieškinio dalyku. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į LAP instituto civiliniame procese paskirtį ir esmę, į tai, kad būsimo teismo sprendimo vykdymui užtikrinti gali būti pritaikytos tik tokios LAP, kurios susijusios su pareikštais ieškinio reikalavimais. Pavyzdžiui, vienoje byloje buvo pareikštas ieškinys, kurio dalykas – vienintelio akcininko sprendimo, kuriuo atsakovas paskirtas įmonės direktoriumi, panaikinimas ir reikalavimo pripažinti perleidimo sutartį, sudarytą tarp ieškovės ir atsakovo, bei įmonės akcijų pirkimo–pardavimo sutartį, sudarytą tarp ieškovės ir atsakovo, negaliojančiomis. Ieškovė prašė taikyti LAP – uždrausti atsakovui įmonės vardu sudaryti sandorius dėl nekilnojamojo turto ir sandorius, kurių vertė viršija 10 000 Eur, neturint 100 proc. akcininkų pritarimo. LApT nurodė, kad ieškovės prašytos taikyti LAP nėra tiesiogiai susijusios su byloje pareikštais reikalavimais[958], bet yra susijusios su byloje nedalyvaujančio asmens, pačios įmonės, interesais.

955 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-636-933/2024.
956 Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-189-330/2024.
957 Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugpjūčio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1971/2013.
958 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1023-464/2016.

Tokio pobūdžio LAP varžomi byloje nedalyvaujančio asmens, t. y. įmonės, interesai, nes ribojama jos teisė sudaryti sandorius. Be to, nors atsakovo, kaip bendrovės vadovo, veiksmai bus ribojami, tai niekaip neužtikrins ieškovės reikalavimo – pripažinti negaliojančiais vienintelio akcininko sprendimą skirti jį direktoriumi ir akcijų pirkimo–pardavimo sutartį – įvykdymo, jei teismo sprendimas ieškovei būtų palankus[959].

Vienoje byloje pirmosios instancijos teismas, be kita ko, uždraudė apeliantams perleisti jiems priklausančias įmonės vardines paprastąsias materialias akcijas (t. y. ginčo akcijas) tretiesiems asmenims. LApT pažymėjo, kad ginčo akcijų perleidimo sutarčių objektas – materialios įmonės akcijos. Akcijų perleidimą reglamentuoja ABĮ 46 straipsnis. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad materialios akcijos ar akcijų sertifikatai perleidžiami kitų asmenų nuosavybėn perdavimu, padarius atitinkamą įrašą akcijoje ar akcijų sertifikate, t. y. indosamentą. Indosamentas yra įrašas, patvirtinantis materialios akcijos savininko pasikeitimą, jos perleidimo momentą. Byloje nustatyta, kad 187 vnt. ginčo akcijų jau nebepriklauso apeliantams, todėl teismo nustatytas draudimas yra ir perteklinis, ir neatitinkantis ieškinio reikalavimų užtikrinimo funkcijos[960]. Kitoje byloje pažymėta, kad tarp šalių, kilus ginčui dėl nuosavybės teisių į akcijas ir dalininko įnašą, egzistuoja ginčo akcijų bei įnašo perleidimo tretiesiems asmenims galimybė, todėl buvo ir poreikis taikyti akcijų areštą, uždraudžiant akcijas parduoti ar kitaip perleisti, įkeisti ar kitaip apsunkinti[961].

Praktikoje prašoma laikinai apriboti ir kitas turtines akcininko teises (pavyzdžiui, teisę gauti įmonės pelno, lėšų, akcijų ar turto dalį su jų pirmumo teise įsigyti bendrovės išleidžiamų akcijų ar konvertuojamųjų obligacijų, jų teise skolinti bendrovei bei kitomis ABĮ ir kitų įstatymo nustatytomis turtinėmis teisėmis). Tačiau, nenurodant jokių konkrečių argumentų ar neįrodžius išskirtinių aplinkybių, tokie prašymai paprastai atmetami[962].

Šalys taip pat kreipiasi į teismą prašydamos taikyti LAP ir uždrausti naudotis priešingai šaliai akcijų suteikiamomis turtinėmis ir neturtinėmis teisėmis; dažniausiai siekiama draudimo balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime. ABĮ 16 straipsnio 3 dalis numato, kad teisė balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose gali būti uždrausta ar apribota šio ir kitų įstatymų nustatytais atvejais; taip pat kai ginčijama nuosavybės teisė į akcijas ir teismas taiko LAP, kuriomis apribota akcininko teisė balsuoti visuotiniuose

959 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1206-943/2019.
960 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-739-464/2018.
961 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023.
962 Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-212-178/2017.

akcininkų susirinkimuose. Tokios akcininkų teisės suvaržymas turi būti proporcingas ir atitikti ieškiniu siekiamus tikslus[963]. Neproporcingas akcininko teisių suvaržymas ar kitoks apribojimas pažeidžia akcininko nuosavybės teisę, įtvirtintą ir ginamą Konstitucijos 23 straipsniu bei kitų įstatymų[964].

Vienoje byloje LApT nusprendė, kad „skundžiama nutartimi pritaikius konservacinės paskirties LAP, t. y. ne tik areštavus akcijas, bet ir uždraudus disponuoti akcijų suteikiamomis turtinėmis ir neturtinėmis teisėmis visa apimtimi, teismas taikė perteklines ieškinio užtikrinimo priemones bei pažeidė ekonomiškumo, proporcingumo ir teisingumo principus. Be to, pažeistas reikalavimas nustatyti konkrečius ginčo akcijų suteikiamų teisių įgyvendinimo draudimus, nes tokiu būdu, pritaikius suvaržymus, akcininkas iš esmės eliminuotas iš bendrovės veiklos.“[965] Teismas taip pat pripažino, kad proporcingumo principą atitinka draudimas balsuoti esminiais bendrovės valdymo klausimais; tokį draudimą teismas laikė pakankamu ir užtikrinančiu ginčo šalių interesų pusiausvyrą.[966] Kitoje byloje taip pat pažymėta, kad tarp šalių kilus ginčui dėl nuosavybės teisių į akcijas bei dalininko įnašą, egzistuoja ginčo akcijų bei įnašo perleidimo tretiesiems asmenims galimybė, todėl buvo poreikis taikyti akcijų areštą uždraudžiant akcijas parduoti ar kitaip perleisti, įkeisti ar kitaip apsunkinti[967].

Tiesioginę įtaką bendrovės veiklai gali padaryti tik akcininko naudojimasis viena iš neturtinių teisių – balsavimo teise, kai kyla grėsmė, kad jis sąmoningai priims įmonei nepalankius sprendimus, siekdamas iššvaistyti ar perleisti įmonės turtą ir perkelti / sukurti įmonei nepalankius finansinius įsipareigojimus. Visgi, balsavimo teisės turėjimas ir galėjimas ja disponuoti kitose srityse, kaip antai: balsuoti dėl įmonės metinės finansinės atskaitomybės patvirtinimo ar kitais įmonės veikloje galinčiais kilti klausimais, tokios grėsmės buvimo savaime nelemia. Šalis turi pateikti įrodymus, pagrindžiančius grėsmę teismo sprendimo įvykdymui, ir, pavyzdžiui, detalizuoti, kokiais klausimais turi būti uždrausta atsakovei balsuoti[968]. Svarbu ir tai, kad tokiu atveju, jeigu atsakovui priklauso 50 proc. įmonės akcijų ir teismui pritaiko LAP, susiklostys aplinkybės, kad įmonės sprendimų priėmimo situacija bus „įšaldyta“, nes įmonė negalės priimti sprendimų ir ji atsidurs sprendimų priėmimo aklavietėje (angl. *deadlock*), sutriks kasdienė įmonės veikla.

---

963 Lietuvos apeliacinio teismo 2013-11-07 nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2443/2013.
964 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1511-464/2018.
965 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1023-464/2016.
966 Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1023-464/2016.
967 Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023.
968 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1511-464/2018.

Spręsdamas dėl LAP – draudimo balsuoti visuotiniuose akcininkų susirinkimuose, LApT yra pažymėjęs, kad akcininko naudojimasis balsavimo teise turi tiesioginę įtaką įmonės gyvavimui ir veiklai svarbiausiems klausimams, taip pat esminiams sprendimams dėl turimo turto. LApT toje byloje vertino, kad šios priemonės yra susijusios su ieškinio reikalavimais, juolab kad vien tik pritaikytu akcijų areštu nebus pasiekti LAP taikymu numatyti tikslai[969]. Spręsdamas dėl tokių priemonių proporcingumo, vienoje byloje LApT pažymėjo, kad draudimas balsuoti akcijų balsais, iki paaiškės, kas yra tikrasis jų savininkas, yra teisėtas ir pagrįstas. Byloje pažymėta, kad draudimas balsuoti vos 2,27 proc. visų bendrovės balsų yra proporcinga priemonė, kuri nekliudo bendrovės akcininkams priimti reikiamus su įmonės kasdiene veikla susijusius sprendimus, nevaržo bendrovės veiklos ir kartu užtikrina ginčo šalių interesų pusiausvyrą, atitinka ekonomiškumo principus ir nepažeidžia apeliantų teisių[970]. Kitoje byloje pažymėta, kad tokiu atveju, jei teismas nuspręstų taikyti ieškovės prašomą LAP – suvaržyti atsakovės, įmonės akcininkės, valdančios 67 proc. akcijų, neturtines teises, byloje iš esmės būtų sukurtas teisinis rezultatas, kurio ieškovė siekia teikiamu ieškiniu – ieškovė, naudodamasi jai priklausančiais 33 proc. akcijų, galėtų vienasmeniškai priimti su įmonės valdymu susijusius sprendimus, o tai laikytina nesuderinamu su LAP taikymo tikslu, todėl toks ieškovės prašymas negali būti tenkinamas[971].

Taigi, akcininko neturtinės teisės balsavimas gali būti apribotas tik išimtiniais atvejais, kai egzistuoja grėsmė teismo sprendimo įvykdymui. Taikant šios rūšies LAP, svarbu atsižvelgti ne tik į ieškovo bei atsakovo interesus, bet ir į įmonės interesus, t. y. neturi būti iš esmės sutrikdyta įmonės veikla.

5. LAP taikymas šeimos teisinių santykių bylose

5.1. LAP taikymo ypatumai šeimos teisinių santykių bylose

Šeima – tai visuomenės ir valstybės pagrindas[972]. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatomis, valstybė įsipareigoja nustatyti tokį teisinį reguliavimą, „kuris

969 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-464/2019.

970 Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-739-464/2018.

971 Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1172-943/2019.

972 Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalis.

užtikrintų, jog šeima, taip pat motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos“[973], ir kad Konstitucijos 38 straipsnio 1 ir 2 dalyse yra įtvirtinti bendriausio pobūdžio konstituciniai principai[974]. „Šeimos įstatymai ir jų taikymas turi užtikrinti šeimos ir jos reikšmės visuomenėje stiprinimą, šeimos narių tarpusavio atsakomybę už šeimos išsaugojimą ir vaikų auklėjimą, galimybę visiems šeimos nariams tinkamai įgyvendinti savo teises ir apsaugoti nepilnamečius vaikus nuo netinkamos kitų šeimos narių bei kitų asmenų ir kitokių veiksnių įtakos“[975]. „Šeimos gyvenimo“ samprata, pateikiama Konvencijos 8 straipsnyje, turi būti aiškinama plačiai, t. y. apsaugos objektu laikomi ne tik *de jure,* bet ir *de facto* šeimos ryšiai. Teismas, atsižvelgdamas į nuolat kintančius socialinius ir kultūrinius šeimos modelius, pasilieka teisę kiekvienu konkrečiu atveju situaciją vertinti individualiai.

> „Šeimos bylų nagrinėjimo civilinio proceso ypatumus lemia šeimos teisinių santykių specifika ir šeimos teisės normų ginamos vertybės. Šeimos, kaip socialinio ir teisės instituto, svarba **didina viešąjį interesą** ginti šeimos narių teises ir teisėtus interesus.“[976]
> „Šeimos teisiniai santykiai – tai civiliniai teisiniai santykiai, susiklostantys tarp šeimos narių ir kitų asmenų, kuriuos sieja giminystės ar kitokie ryšiai. Šeimos teisės normos reglamentuoja turtinius ir asmeninius neturtinius fizinių asmenų santykius, atsirandančius santuokos, bendro gyvenimo nesudarius santuokos (partnerystės), kraujo giminystės, įvaikinimo, globos ir rūpybos, vaikų auklėjimo pagrindu. Taigi, civilinės bylos priskyrimą šeimos bylų kategorijai lemia civilinių teisinių santykių, iš kurių yra kilęs šalių ginčas, atsiradimo pagrindas, t. y. šių santykių prigimtis.“[977]

Ginčams, kylantiems iš šeimos teisinių santykių, CPK nustatyta speciali jų nagrinėjimo tvarka. Visų pirma, ginčus, kylančius iš šeimos teisinių santykių, nepriklausomai nuo ieškinio sumos, nagrinėja apylinkių teismai (CPK 27 straipsnio 1 dalies 1 punktas). LAP taikymas yra tarpinė procesinio pobūdžio priemonė ir ja nėra sprendžiama dėl ginčo esmės; nutartys dėl

---

973 Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 13 d.; 2004 m. kovo 5 d. nutarimai.
974 Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutarimas.
975 CK 3.3 straipsnio 2 dalis.
976 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2012.
977 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2012.

LAP nėra skundžiamos kasacine tvarka (CPK 151 straipsnio 2 dalis). Taigi, apygardos teismai, kaip apeliacinės instancijos teismai, atlieka nutarčių dėl LAP teisėtumo ir pagrįstumo kontrolę. Kadangi apygardos teismų nutartys dėl LAP toliau nebegali būti skundžiamos, apygardų teismai tampa galutine instancija klausimams dėl LAP šeimos bylose išsprendimo. Teisės doktrinoje keliamas klausimas: ar apygardų teismai gali formuoti teismo precedentus dėl LAP taikymo bylose? Doktrinoje pateikiamas vertinimas, kad „atsižvelgiant į tai, jog apygardos teismai, kaip apeliacinės instancijos teismai, yra galutinės instancijos dėl apylinkės teismų taikomų LAP, apygardos teismų praktika minėtais klausimais turi precedentinę galią apylinkės teismams“[978]. Taigi, LAP taikymas šios kategorijos bylose pasižymi teismų praktikos formavimo problematika.

Vienas iš svarbiausių šių bylų nagrinėjimo ypatumų – procesinis teismo vaidmuo: teismas turi teisę savo iniciatyva rinkti įrodymus [979], turi teisę viršyti pareikštus reikalavimus, t. y. gali patenkinti daugiau reikalavimų, negu jų buvo pareikšta, taip pat priimti sprendimą dėl reikalavimų, kurie nebuvo pareikšti[980]. Šios įstatymo nuostatos įtvirtina dispozityvumo ir rungimosi principų išimtis ir gali būti aiškinamos kaip teisė veikti teismui savo iniciatyva. Kai teismas *ex officio* (pagal pareigas) peržengia ginčo ribas, savo aktyvaus procesinio elgesio priežastis jis turi pagrįsti, motyvuoti, tinkamai ir iš anksto apie tai informuoti proceso šalis. Visgi, šios teisės normos neturėtų būti suabsoliutintos.

> „CPK 376 straipsnyje įtvirtinta teismo aktyvumo pareiga savaime nereiškia teismo pareigos būti aktyviam visose šeimos bylose ar visų byloje pareikštų reikalavimų apimtimi. Ši teismo pareiga turi būti derinama su asmenų procesinio lygiateisiškumo, rungimosi ir dispozityvumo principais (CPK 6, 12, 13 straipsniai), todėl kiekvienoje byloje teismas turi teisę įvertinti faktines aplinkybes, sudarančias teisinį pagrindą teismui aktyviai veikti tam, kad ši išimtinė taisyklė būtų taikoma tik konkrečioje byloje ar tokioje byloje pareikštų reikalavimų daliai ir netaptų privaloma visiems reikalavimams šeimos bylose.“[981]

---

978 Doržinkevič, „Teismų praktikos formavimo...“, supra note, 8: 121–137.

979 CPK 376 straipsnio 1 dalis.

980 CPK 376 straipsnio 3 dalis.

981 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus plenarinė sesija 2010 m. gegužės 20 d. nutarime civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010.

Teismas, veikdamas aktyviai, taip pat turi pareigą spręsti dėl specialiųjų LAP, išvardintų CK 3.65 straipsnio 2 dalyje, taikymo; „teismas gali joje nurodytas priemones taikyti visais atvejais, kai konstatuoja tam pakankamą pagrindą – aplinkybes, kurios patvirtina, kad, nesiėmus LAP, bus pakenkta turtinėms ar asmeninėms neturtinėms nepilnamečio vaiko teisėms. Teismas gali imtis CK 3.65 straipsnyje nustatytų LAP, remdamasis suinteresuotų asmenų prašymu, taip pat savo iniciatyva, kai būtina apsaugoti vaiko (vaikų) interesus“[982]. CPK 376 straipsnio 2 dalis numato, kad teismas privalo imtis priemonių šalims sutaikyti, taip pat siekti, kad būtų apsaugotos vaikų teisės ir interesai. Teismas savo iniciatyva gali taikyti LAP, pareikalauti užtikrinti nuostolių atlyginimą, vieną LAP pakeisti kita, panaikinti LAP.

Pažymėtina, kad, sprendžiant šeimos bylas, ne tik teismo ar vieno sutuoktinio iniciatyva gali būti prašoma taikyti LAP. Prašymą taikyti LAP gali pateikti ir kiti suinteresuoti asmenys (pvz.: valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos, prokuroras, policija ir kitos institucijos, užtikrinančios viešąjį interesą)[983].

Paprastai šalys yra aktyvios ir, inicijuodamos civilinį ginčą, prašo taikyti įvairias LAP, tačiau tais atvejais, kai šalys nėra pareiškusios prašymo, pavyzdžiui, laikinai nustatyti vaiko gyvenamąją vietą su kuriuo nors iš tėvų ir (ar) priteisti laikiną išlaikymą, teismas šį klausimą turėtų išspręsti savo iniciatyva ir taip apsaugoti vaiko turtinius ir neturtinius interesus. Pavyzdžiui, vienoje byloje aukštesnės instancijos teismas atmetė atskirąjį skundą, nes pirmosios instancijos teismas savo iniciatyva, siekdamas užtikrinti viešąjį interesą, taikė LAP, priteisė laikiną išlaikymą, ir pažymėjo, kad teismas, nustatęs pagrindą ginti viešąjį interesą – apsaugoti vaiko interesus – turi būti aktyvus. Teismas nurodė, kad šios LAP tikslas – „užtikrinti, kad būtinos vaikams vystytis sąlygos ir bent minimalūs vaikų poreikiai būtų užtikrinti ir patenkinti viso bylos nagrinėjimo teisme laikotarpiu, kuris atskirais atvejais gali užtrukti“[984]. Kilus ginčui dėl laikinos bendravimo tvarkos su vaiku nustatymo, teismas, atsižvelgdamas į šalių argumentus, taip pat gali peržengti prašymo dėl LAP pakeitimo ribas ir *ex officio* modifikuoti reikalavimus taip, kad jie geriausiai atitiktų nepilnamečių vaikų interesus[985].

---

982 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020 29 punktas.

983 Valentinas Mikelėnas (red.), *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Trečioji knyga. Šeimos teisė,* 1-as leidimas (Vilnius: Justitia, 2002), 136.

984 Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-603-112/2008.

985 Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-841-555/2023.

Teisės doktrinoje pažymimas vaiko interesų apsaugos principas ir jo universalumas: „Nepaisant to, jog atsižvelgiant į socialines, ekonomines kultūrines tradicijas bei daugelį kitų veiksnių, šeimos sąvoka skirtingose šalyse aiškinama nevienodai, vaiko teisę į šeimos globą ir priežiūrą bei šeimos ryšius galima laikyti viena iš plačiausiai tarptautinės bendrijos mastu pripažįstamų vaiko teisių.“[986] Todėl CK 3.65 straipsnyje įtvirtintos teisės normos tikslas – apsaugoti nepilnamečių vaikų interesus – yra aktualus visoms iš šeimos teisinių santykių kilusioms byloms[987]. Vaikų interesų užtikrinimas kyla ir iš tarptautinių įsipareigojimų – Vaiko teisių konvencijos, kurioje numatyta, kad, „imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai“[988]. Teisės doktrinoje taip pat akcentuojamas geriausių vaiko interesų principas tiek sprendžiant ginčus iš esmės, tiek taikant LAP. Vaikų interesai yra vyraujantys ginčuose, kylančiuose iš šeimos teisinių santykių, todėl teismas, spręsdamas dėl suaugusiųjų teisių ir pareigų, visų pirma, turi įvertinti tokio sprendimo poveikį vaikui ir užtikrinti, kad jis geriausiai atitiks vaiko interesus[989].

Sprendžiant dėl LAP šeimos bylose taikymo, šalies, kurios atžvilgiu prašoma taikyti LAP, nesąžiningumas paprastai nėra nustatomas[990]. Be to, CK 3.65 straipsnyje įtvirtintų „priemonių taikymo pagrindas – būtinybė apsaugoti turtinius ar asmeninius neturtinius vaiko ar vieno sutuoktinio interesus, t. y. turi būti nustatytos tam tikros aplinkybės, įrodančios, kad, nesiėmus LAP, gali nukentėti turtinės ar asmeninės neturtinės vaiko ar vieno sutuoktinio teisės“[991].

LAP – tai procesinės teisės institutas, tačiau šeimos ginčuose aktualios ir taikytinos LAP yra įtvirtintos tiek procesinės[992], tiek materialiosios teisės normose[993]. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad šeimos santykių prigimtis

---

986 Gediminas Sagatys, „Vaiko teisė į šeimos ryšius Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“, *Jurisprudencija* 33, 25 (2002): 83–94.

987 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020, 28 punktas.

988 Jungtinių Tautų Vaiko teisių apsaugos konvencija, 3 straipsnis.

989 Ilaria Pratelli, „Provisional measures in family law and the Brussels II TER regulation“, *Yearbook of Private International Law* 20 (2018/2019): 114.

990 Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-797-894/2023.

991 Vilniaus apygardos teismo 2010 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-681-611/2010.

992 CPK 145 straipsnio 1 dalies 8 punktas, 11 punktas, CPK 376 straipsnio 2 dalis.

993 CK 3.65 straipsnis.

ir teisinio reglamentavimo principai lemia, jog CK 3.65 įtvirtinta teisės norma yra laikoma bendrąja CK trečiosios knygos „Šeimos teisė“ normų reglamentuojamiems santykiams ir specialiąja kitų įstatymų atžvilgiu[994].

Atkreiptinas dėmesys, kad teismai sprendžia dėl LAP taikymo šeimos bylose ir iki ieškinio pareiškimo. Pritartina pozicijai, kad tokiu atveju LAP taikymo klausimas spręstinas remiantis bendrosiomis CPK normomis, kurios numato, kad, paduodamas prašymą dėl LAP iki ieškinio pareiškimo, pareiškėjas, be kita ko, turi nurodyti priežastis, dėl kurių ieškinys nebuvo pareikštas kartu su šiuo prašymu, ir įrodyti grėsmę nepilnamečių vaikų ir (ar) vieno iš sutuoktinių turtinėms ar asmeninėms neturtinėms teisėms[995]. Ankstesniuose monografijos skyriuose jau aptartas privalomos mediacijos, taikytinos šeimos bylose, ir LAP instituto santykis, kai prašoma taikyti LAP iki ieškinio padavimo.

Svarbu pažymėti, kad kai kurių procesinių prašymų dėl LAP taikymo turinys sutampa su byloje pareikštais materialiniais reikalavimais, pavyzdžiui, nustatyti vaiko gyvenamąją vietą ir priteisti išlaikymą. Tokia sutaptis yra galima ir neprieštarauja LAP paskirčiai[996].

CK 3.164 straipsnis numato, kad, kai sprendžiamas bet koks su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklausytas tiesiogiai, o, jei tai neįmanoma, – per atstovą ir, priimant sprendimą, turi būti atsižvelgta į jo norus, jei tai neprieštarauja paties vaiko interesams. Be kita ko, šia taisykle vadovaujamasi ir taikant LAP. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje vaikas paaiškino, kad nebenori bendrauti su tėčiu, kadangi jam nepatinka nauja tėčio gyvenimo draugė. Teismas nusprendė, kad atskirai gyvenančio tėvo asmeninio gyvenimo pasikeitimai savaime negali lemti jo teisės bendrauti su vaiku laikino sureguliavimo nepagrįstumo[997]. Tokiu būdu teismas užtikrino teisėtą ir pagrįstą vaiko interesą bendrauti su abiem tėvais ir išlaikyti su jais ryšį.

> „Vaiko kompetencija priimti sprendimą dėl gyvenimo su vienu iš tėvų paprastai priklauso nuo vaiko amžiaus ir brandos, sąmoningumas didėja vaikui augant, bręstant, kai vaikas gali aiškiai apibrėžti priimamo sprendimo priežastis ir suvokti tokio sprendimo

994 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020 29 punktas.

995 Kauno apygardos teismo 2022 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-468-273/2022, Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2938-653/2021.

996 Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009.

997 Panevėžio apygardos teismo 2023 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-371-755/2023.

padarinius. Teismas gali ir neatsižvelgti į vaiko nuomonę ir priimti, jo manymu, geriausiai vaiko poreikius ir interesus atitinkantį sprendimą.“[998]

Gali susiklostyti situacija, kai, pavyzdžiui, teikiant prašymą dėl LAP – vaiko gyvenamosios vietos nustatymo – į bylą pateikiami itin prieštaringi duomenys: institucijų išvados, kad vaikas vienodai prisirišęs prie abiejų tėvų, vaikas gerai leidžia laiką tiek su tėvu, tiek su motina, ir ikiteisminio tyrimo medžiaga, kurioje fiksuojami itin blogi šalių santykiai ir vieno iš tėvų patirtas smurtas. Vienas iš galimų procesinių sprendimų – grąžinti klausimą dėl LAP nagrinėti iš naujo nurodžius, kad turi būti išklausyta vaiko, kuris yra pakankamai sąmoningas, nuomonė arba kreiptis į teismo psichologą, kuris pateiktų išvadą, su kuriuo iš tėvų nustatyta laikina gyvenamoji vieta optimaliai patenkintų nepilnamečio vaiko interesus[999]. Taigi, matyti, kad, nors priimamas tik laikinas sprendimas dėl taikytinos LAP, tačiau šį klausimą reikia išnagrinėti išsamiai ir nepaviršutiniškai, priešingu atveju, kyla grėsmė, kad bus pakenkta vaiko interesams.

Taigi, LAP taikymas šeimos bylose, visų pirma, yra susijęs su viešuoju interesu. Teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes ir reiškiamą reikalavimą, turi įvertinti savo veikimo ribas: ar yra pagrindas veikti *ex officio,* kai turi būti apsaugoti interesai, ar, visgi, laikytis dispozityvumo principo. Nors teismas sprendžia ginčą tarp sutuoktinių, teismas turi pareigą imtis tokių priemonių, kurios geriausiai atitinka vaiko interesus, saugomus ne tik nacionalinės teisės, bet ir tarptautinių teisės aktų. LAP taikymo pagrindas įtvirtintas CK 3.65 straipsnyje, kuriame pažymėta, kad LAP turi būti taikomos tais atvejais, kai būtina apsaugoti turtinius ar asmeninius neturtinius vaiko ar vieno sutuoktinio interesus.

5.2. Šeimos bylose taikytinos LAP

5.2.1. Įpareigoti vieną sutuoktinį gyventi skyrium

CK 3.65 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinta LAP – įpareigoti vieną sutuoktinį gyventi skyrium – pagal savo tikslą yra teisinius santykius laikinai sureguliuojanti LAP, skirta užtikrinti asmenų teisių apsaugą ir teisinių ginčo santykių normalų funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas. Pagal įpareigojimų pobūdį, ši LAP priskiriama LAP, nustatančioms įpareigojimus atlikti tam tikrus aktyvius veiksmus. Šios LAP

998 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 18 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-153/2013.
999 Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1056-253/2017.

objektas – neturtinio pobūdžio priemonės, kai reiškiami neturtiniai reikalavimai. Sprendžiant dėl LAP, įtvirtintos CK 3.65 straipsnio 2 dalies 1 punkte, taikymo, nustatomos aplinkybės, pagrindžiančios, kad, nesiėmus šių LAP, nukentės vaikų ar vieno iš sutuoktinių turtiniai ir asmeniniai neturtiniai interesai.

> „LAP – sutuoktinio įpareigojimo gyventi atskirai nuo vaikų – taikymas yra galimas tada, kai vienas iš sutuoktinių naudoja prieš vaikus ar kitą sutuoktinį fizinę ar kitokią prievartą, dėl to bendras gyvenimas gali padaryti žalos vaikams ir kitam sutuoktiniui. Taigi, ši LAP apima ne tik nepilnamečio vaiko, bet ir vieno iš sutuoktinių interesų apsaugą, jeigu šis šeimoje patiria psichologinį ar fizinį smurtą.“[1000]

Taigi, viešasis interesas gali pasireikšti ne tik vaiko interesų, bet ir vieno iš sutuoktinių psichologinės ar fizinės sveikatos užtikrinimu. Galimas pavojus vienam iš sutuoktinių ar vaikui turi būti realus ir pagrįstas bylos duomenimis. Tais atvejais, kai nepateikiami įrodymai apie galimą smurtą ir dėl to kylančią grėsmę vieno iš sutuoktinių saugumui, apie keliamą grėsmę vieno iš sutuoktinių ar vaiko turtinimas ir neturtiniams interesams, LAP nėra taikomos[1001]. Vien tik paaiškinimai apie naudojamą fizinį ir (ar) psichologinį smurtą nėra pakankami duomenys šioms LAP taikyti. Kilę nesutarimai ar konfliktai tarp sutuoktinių arba atsiradę kiti nepatogumai gyvenant kartu nėra pagrindas taikyti LAP – įpareigojimą gyventi skyrium[1002].

Teismas gali įpareigoti vieną sutuoktinį gyventi skyrium net ir tais atvejais, kai laikinai iškeldinamam sutuoktiniui asmeninės ar bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklauso nekilnojamasis turtas, iš kurio jis yra iškeldinamas. Toks nuosavybės teisės apribojimas pateisinamas viešuoju interesu ir poreikiu užtikrinti vieno iš sutuoktinių teisę į saugią aplinką bei prioritetiniais vaiko interesais, kadangi vaikui turi būti garantuota teisė į saugią ir ramią aplinką[1003].

Ši LAP paprastai gali būti taikoma tais atvejais, kai civilinėje byloje yra duomenų, kad iškeldinamas asmuo turi galimybę gyventi atskirai nuo šeimos, pavyzdžiui, turi nuosavybės teise priklausančią gyvenamąją patalpą

1000 Kauno apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1462-527/2008.

1001 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-236-803/2020.

1002 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2011.

1003 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-202-430/2020.

ar finansines galimybes tokią patalpą nuomotis[1004]. Visgi, kai teismas nustato, kad yra reali grėsmė kito sutuoktinio ir kartu gyvenančių nepilnamečių vaikų sveikatai ar net gyvybei, tokio pobūdžio LAP taikymas taip pat galimas, net ir asmeniui neturint pakankamai pajamų bei kitos gyvenamosios vietos. Vienoje civilinėje byloje teismas nustatė, kad ieškovė keletą kartų kreipėsi į policiją dėl smurto šeimoje, po konflikto buvo diagnozuotas sveikatos sutrikdymas, todėl, net ir atsakovui neturint kito nuosavo gyvenamojo būsto ir pajamų gyvenamajam plotui išsinuomoti, buvo nuspręsta ieškovės prašymą dėl LAP tenkinti[1005]. Kai byloje esantys duomenys patvirtina, kad kito sutuoktinio elgesys ir veiksmai sukelia realią grėsmę fizinei ir (ar) psichinei kito sutuoktinio sveikatai, teismai taiko LAP, neatsižvelgę į aplinkybę, kad kyla nepatogumų dėl kitos gyvenamosios vietos suradimo ar kad asmuo nuosavybės teise neturi kito gyvenamojo būsto[1006]. Tais atvejais, jei LAP – vieno sutuoktinio įpareigojimas gyventi skyrium – yra pritaikytos per ikiteisminį tyrimą, iš esmės, tai neeliminuoja pagrindo spręsti dėl tokių pačių LAP taikymo ir civilinėje byloje dėl santuokos nutraukimo[1007]. Visgi, aplinkybės, kad vienas iš sutuoktinių praeityje, ne ginčui aktualiu metu, galimai smurtavo prieš kitą sutuoktinį ar elgėsi nepagarbiai, nemaloniai, nesudaro prielaidų spręsti dėl tokių LAP taikymo[1008].

Teismas, turėdamas duomenų (pavyzdžiui, susirašinėjimą elektroninėmis žinutėmis) apie pareikštą grasinimą kitai šaliai, turėdamas pagrindo spręsti apie konfliktiškus šalių santykius, LAP – įpareigoti vieną sutuoktinį gyventi skyrium – taiko atsižvelgdamas į vaiko interesus:

> „Atsižvelgiant į tai, kad apelianto ir ieškovės santykiai yra įtempti ir konfliktiški, jie gali sukelti šalių nepilnamečiam vaikui psichologinę įtampą, pakenkti psichologinei būsenai, socialinei raidai, ieškovės bei apelianto konfliktiškas bendravimas gali pažeisti nepilnamečio vaiko teisę augti saugioje ir ramioje aplinkoje, kuriai šalių ištuokos procesas neturėtų daryti įtakos. <...> Todėl teismas, siekdamas užtikrinti vaiko teisę augti psichologiškai ir

1004 Kauno apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1462-527/2008, Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-797-730/2019, 2019 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-655-1092/2019, ir kt.

1005 Kauno apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1462-527/2008.

1006 Šiaulių apygardos teismo 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-456-124/2014.

1007 Vilniaus apygardos teismo 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1708-275/2014.

1008 Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1077-796/2022.

emociškai stabilioje aplinkoje, privalo imtis iniciatyvos ir taikyti atitinkamas vaikų prioritetinius interesus užtikrinančias laikinąsias apsaugos priemones.“[1009]

Tais atvejais, kai civilinei bylai pateikiami prieštaringi duomenys, pavyzdžiui, ir informacija, kad buvo kreiptasi į ikiteisminio tyrimo institucijas dėl konfliktų šeimoje, ir Vaikų teisių apsaugos skyriaus išvada, kurioje nurodyta, kad vaikams sudarytos geros sąlygos augti ir auklėti, vaikai su tėvais jaučiasi saugūs, laimingi, žino, kad tarp tėvų vyksta ištuokos procesas, teismas, spręsdamas dėl LAP – įpareigoti vieną sutuoktinį gyventi skyrium, vadovaujasi bendraisiais įrodymų vertinimo principais civiliniame procese, pagrįstu vidiniu įsitikinimu, pagrįstu visapusišku ir objektyviu visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu[1010].

Dėl šios LAP išskirtinumo ir sukeliamų reikšmingų teisinių pasekmių manytina, kad tokios LAP taikymo klausimas gali būti išspręstas tik tada, kai apie jos taikymą pranešama sutuoktiniui, kurio atžvilgiu tokią priemonę prašoma taikyti. Nepranešus sutuoktiniui, kurio atžvilgiu tokią priemonę prašoma taikyti, LAP gali būti taikoma tik išimtiniais atvejais, kai sutuoktinis akivaizdžiai kelia grėsmę vaikų teisėms ar kito sutuoktinio interesams[1011].

Pažymėtina, kad minėta LAP rūšis taikoma tuo atveju, kai teisme yra sprendžiama civilinė byla dėl teisinių šeimos santykių, tačiau ji negali būti taikoma kaip savarankiškas teisių gynimo būdas ar kitais tikslais nei suteikti laikiną apsaugą, kol sprendžiama civilinė byla. Kai vienas iš sutuoktinių ar vaikas patiria smurtą artimoje aplinkoje ar yra kitokia grėsmė jų sveikatai, tokie atvejai nepriskirtini civilinės teisės nagrinėjimo sričiai. Paminėtina, kad nuo 2023 m. liepos mėn. įsigaliojo Lietuvos Respublikos apsaugos[1012] nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, numatantis iš esmės panašią priemonę, kuri gali būti taikoma net ir tuo atveju, kai byloje nėra pareikštas ieškinys, – apsaugos nuo smurto orderio skyrimą. Nors ši priemonė, iš esmės, priskiriama prie baudžiamosios teisės reglamentavimo dalyko ir paskirties[1013], vis dėlto verta paminėti, kad orderis atlieka, iš esmės, panašią funkciją, kaip ir LAP – vieno sutuoktinio įpareigojimas gyventi skyrium.

1009 Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-797-730/2019.

1010 Panevėžio apygardos teismo 2013 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-566-252/2013.

1011 Vilniaus apygardos teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1976-160/2015.

1012 Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo Nr. XI-1425 pakeitimo įstatymas (TAR, 2022-03-22, Nr. 2022-05117).

Taigi, LAP – vieno sutuoktinio įpareigojimas gyventi skyrium – yra išskirtinė ir taikoma tik esant ypatingoms aplinkybėms, kai ją taikant nustatoma reali grėsmė vaikų ar kito sutuoktinio interesams, įskaitant jų fizinę, psichologinę ar emocinę sveikatą. Taikant šią priemonę ir nesant išskirtinių aplinkybių, svarbu užtikrinti vaikų teisę bendrauti su tėvais (CK 3.161 straipsnio 3 dalis).

5.2.2. Nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos nustatymas su vienu iš tėvų

„CK 3.161 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu ar tėvai gyvena kartu ar skyrium, bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia vaiko interesams. Ši įstatyme įtvirtinta vaiko teisė į šeimos ryšius yra pamatinė, nes visapusiška ir darni vaiko raida galima tik augant šeimoje, jaučiant meilę ir supratimą.“[1014]

Kadangi šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas, teisinis reglamentavimas skiria ypatingą dėmesį teisinės ir socialinės taikos siekiui šios kategorijos bylose (pavyzdžiui, privalomas mediacijos taikymas). Tačiau tam tikrais atvejais, šalims nepavykus susitarti taikiai, teismas yra įpareigotas spręsti ginčus, susijusius su vaikų gyvenamosios vietos nustatymu. Teismo sprendimas dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo neįgyja res judicata galios: pasikeitus aplinkybėms ar vienam iš tėvų, su kuriuo buvo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, atidavus vaiką auginti ir gyventi kartu su kitais asmenimis, antrasis iš tėvų gali reikšti pakartotinį ieškinį dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo (CK 3.174 straipsnio 4 dalis). Pareiškus ieškinį dėl vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo, reikia įrodyti, kad iš esmės pasikeitė aplinkybės, dėl kurių buvo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta su vienu iš tėvų ar vaikas buvo atiduotas gyventi kartu su kitais asmenimis[1015]. Nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos nustatymo klausimas aktualus yra tada, kai pateikiamas pareiškimas dėl santuokos nutraukimo negaliojančia (CK 3.43

1013 Smurto artimoje aplinkoje orderis galioja 15 dienų nuo jo paskyrimo momento arba iki tol, kol pradedamas ikiteisminis tyrimas (Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 8 straipsnio 8 dalis); be to, orderį skiria ne teismas, o policijos pareigūnas (Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 8 straipsnio 2 dalis).

1014 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-277-969/2019.

1015 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-308/2014, 2019 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-277-969/2019.

straipsnio 2 dalis), santuokos nutraukimo (CK 3.53 straipsnio 3 dalis, CK 3.59 straipsnis), sprendžiant dėl separacijos (CK 3.73 straipsnio 2 dalis), ar tais atvejais, kai gimsta vaikas nesusituokusiems tėvams (CK 3.156 straipsnio 2 dalis, 3.161 straipsnio 5 dalis). Tačiau tol, kol vyksta teismo procesas dėl minėtų materialinių reikalavimų, būtina taikyti laikinąją apsaugą, siekiant užtikrinti vaiko interesus.

Kartais teismai, spręsdami dėl prašymų taikyti LAP ir nustatyti vaiko gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų, motyvuojamojoje nutarties dalyje nurodo, kad šių LAP taikymui yra būtinos dvi kumuliatyvios sąlygos: 1) tėvai gyvena skyriumi; 2) vieno iš tėvų elgesys, gyvenimo būdas kelia grėsmę esminiams vaiko interesams arba jis pagal savo finansinę padėtį negali užtikrinti tinkamų sąlygų vaikui augti ir vystytis[1016]. Taigi, kartais tais atvejais, kai vienos iš sąlygų teismas nenustato, pavyzdžiui, grėsmingo vieno iš tėvų elgesio vaiko atžvilgiu, LAP – gyvenamosios vietos su vienu iš tėvų nustatymo – netaiko[1017].

Pabrėžtina, kad vaiko gyvenamosios vietos nustatymas, net ir laikinas, nėra savitikslis. Vaikas turi teisę turėti apibrėžtą gyvenamąją vietą ir asmenį, kuriam dažniausiai tenka kasdienė vaiko priežiūra. Nors abu tėvai, neabejotinai, turi teisę ir pareigą bendrauti su vaiku ir jį auklėti, dalyvauti jo gyvenime, tačiau gyvenamosios vietos su vienu iš tėvų nustatymas suteikia aiškumo vaiko ugdymo įstaigoms, priežiūros institucijoms ir pan., ypač tais atvejais, kai tėvai gyvena skirtinguose miestuose ar net valstybėse. Todėl kritiškai vertintina teismų pozicija nustatyti sąlygą dėl vieno iš tėvų elgesio, pažeidžiančio vaiko interesus. Primintina, kad ši sąlyga būtina sprendžiant dėl LAP – vieno sutuoktinio įpareigojimo gyventi skyrium, uždraudimo vienam sutuoktiniui matytis su nepilnamečiais vaikais ar lankytis tam tikrose vietose, tačiau neturėtų būti taikoma nustatant laikiną vaiko gyvenamąją vietą. Be to, diskutuotina, ar aplinkybė, kad vienas iš tėvų neturi finansinių galimybių užtikrinti vaikui gyvenimo sąlygų, gali lemti laikiną vaiko gyvenamosios vietos parinkimą. Hipotetiškai gali kilti klausimas: o jeigu abu tėvai, pavyzdžiui, neturi darbo ir negauna nuolatinių pajamų – ar vaiko gyvenamoji vieta tokiu atveju negali būti nustatoma nė su vienu iš

1016 Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-696-896/2020, Panevėžio apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-629-544/2020. Pagal apygardų teismų nutarčių turinį matyti, kad šiomis sąlygomis remiasi ir šalys, ginčydamos pirmosios instancijos teismo nutartis dėl LAP (ne)taikymo: Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1643-643/2019, 14 punktas.

1017 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-536-866/2020.

tėvų? Be to, kadangi šios kategorijos bylos turi viešąjį interesą, ar tai reiškia, kad teismas tokiu atveju privalo aiškintis, ar tėvai turi finansines galimybes užtikrinti vaiko gyvenimo sąlygas?

Manytina, kad, sprendžiant dėl LAP – vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, pakanka nustatyti, kad tėvai gyvena skyrium. Dėl to, su kuriuo iš tėvų nustatytina gyvenamoji vieta, turi būti sprendžiama atsižvelgiant į aplinkybių visumą ir geriausius vaiko interesus.

> „Kiekvienu atveju, sprendžiant dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, taip pat ir tada, kai toks gyvenamosios vietos nustatymas yra laikinojo pobūdžio ir taikomas kaip apsaugos priemonė iki teismas išnagrinės bylą iš esmės, būtina įvertinti aplinkos, kurioje vaikas gyvena procesinio sprendimo priėmimo metu, tinkamumą jo fizinei, psichologinei bei socialinei raidai ir priimti pamatuotą sprendimą, ar vaikui įprastos aplinkos keitimas yra būtinas ir neišvengiamas. Prioritetinis vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugos ir gynimo principas bei viešasis interesas reikalauja, kad, sprendžiant su vaiku susijusius klausimus, būtų taikomos efektyvios vaiko teisių ir interesų užtikrinimo priemonės. Taigi, esminis LAP – laikino gyvenamosios vietos nustatymo su vienu iš tėvų – santuokos nutraukimo byloje taikymo kriterijus yra siekis užtikrinti išimtinai vaiko interesus ir jų apsaugą iki bus išnagrinėta santuokos nutraukimo byla.“[1018]

> „Tais atvejais, kai reikalaujama nustatyti vaiko gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų, su kuriuo vaikas iki reikalavimo pareiškimo kartu negyveno, keičiant vaiko šeimos aplinką, būtina nustatyti, jog esanti aplinka jam tapo nesaugi, nebeatitinka reikalavimų sveiko vaiko normaliam vystymuisi, o tokia aplinka jam būtų sukurta pakeitus vaiko gyvenamąją vietą nustatant ją su kitu iš jo tėvų. Aplinkos, kurioje gyvena vaikas, stabilumas yra reikšmingas vaiko psichologinei būklei įtaką turintis veiksnys, todėl, kai vaikas daugiau kaip vienerius metus gyvena tam tikroje aplinkoje, jos pakeitimo galimybė turi būti įvertinama ypač atidžiai.“[1019]

1018 Vilniaus apygardos teismo 2014 m. rugpjūčio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1160-781/2014.

1019 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugpjūčio 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-277-969/2019 27 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika.

CK 3.174 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad teisę nepilnametį vaiką, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, išvežti į užsienio valstybę nuolat gyventi turi tas iš tėvų, su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, tik gavęs rašytinį antrojo iš tėvų sutikimą. Jeigu antrasis iš tėvų atsisako duoti tokį sutikimą, ginčą sprendžia teismas. Sprendžiant dėl LAP taikymo, kai prašoma pakeisti vaiko gyvenamąją vietą leidžiant vaiką išsivežti iš Lietuvos Respublikos, taip pat, visų pirma, turi būti vadovaujamasi vaiko interesais.

> „Vaiko gyvenamosios vietos nustatymas su vienu iš tėvų nereiškia, kad vaiko gyvenamosios vietos valstybė yra neapibrėžta ir priklauso tik nuo tėvo (motinos) judėjimo. <...> Spręsdamas dėl vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės pakeitimo, teismas turi įvertinti priežastis, dėl kurių gyvenamosios vietos valstybė turėtų būti keičiama, per geriausių vaiko interesų prizmę. <...> vaiko aplinka yra, visų pirma, jį supantys žmonės. Todėl turi būti įvertinta, ar vaiko perkėlimas yra būtinas, ar pastovaus ryšio su persikeliančiu suaugusiuoju užtikrinimas yra svarbesnis nei vaiko aplinkos išsaugojimas.“[1020]

Nors vaikų gyvenamoji vieta buvo nustatyta su motina Lietuvoje, tačiau teismas, nustatęs, kad vaikai jau kurį laiką su motina faktiškai gyvena Jungtinėje Karalystėje, kad jiems ten yra užtikrinamos geresnės sąlygos nei Lietuvoje, vaikai pradėjo lankyti ugdymo įstaigas, taikė LAP ir leido be atsakovo sutikimo laikinai išsivežti vaikus iš Lietuvos[1021].

Pagal CK 3.170 straipsnio nuostatas, tėvas ar motina, negyvenantys kartu su vaiku, turi teisę ir pareigą bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Vaikas, kurio tėvai gyvena skyrium, turi teisę nuolat ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, nesvarbu, kur tėvai gyvena. Tėvas ar motina, pas kurį gyvena vaikas, neturi teisės kliudyti antrajam iš tėvų bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Kai tėvai nesusitaria dėl skyrium gyvenančio tėvo ar motinos dalyvavimo auklėjant vaiką ir bendravimo su juo, bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarką nustato teismas (CK 3.170 straipsnio 3 dalis). Prašymas taikyti LAP – nustatyti kito tėvo bendravimo su vaiku tvarką – yra LAP, įtvirtintos CK 3.65 straipsnio 2 dalies 2 punkte, dalis. Tai nėra nei originalaus pobūdžio apsaugos priemonė, nei LAP, įtvirtinta 3.65

1020 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-277-969/2019.

1021 Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-548-524/2023.

straipsnio 2 dalies 8 punkte[1022].

Vaiko bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) tvarkos nustatymas nėra savitikslis, ja, visų pirma, siekiama išlaikyti ar atkurti, jei jis yra nutrūkęs ar susilpnėjęs, vaiko ryšį su skyrium gyvenančiu vaiko tėvu (motina), nes vaiko, kaip visavertės asmenybės, raidai reikalinga abiejų tėvų parama ir rūpinimasis, žinojimas, kad jis abiem tėvams yra vienodai svarbus, kad abu tėvai jam yra vienodai prieinami ir lankstūs, t. y. esantys šalia vaiko tada, kai jam labiausiai reikia[1023].

Laikinos bendravimo su vaiku tvarkos nustatymas taikomas, siekiant išvengti konfliktinių situacijų, apsaugoti vaiko interesą bendrauti ir matytis su abiem tėvais. Šia LAP taip pat užtikrinamas padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumas. LAP taikymo stadijoje teismas neturi galimybės ir negali visapusiškai išsiaiškinti visų reikšmingų bylai aplinkybių, tačiau jis turi pareigą bent laikinai sureguliuoti ginčo santykius tam, kad nebūtų pažeisti tėvų bei nepilnamečio vaiko interesai, o skyrium gyvenančio tėvo ir vaiko ryšys nesilpnėtų[1024].

Šiuo metu vis dažniau susiduriama su problema, kaip, taikant LAP, užtikrinti vaikų ir tėvų bendravimą, kai skyrium gyvenantis vienas iš tėvų daug laiko praleidžia užsienyje ar ten nuolat gyvena. Tais atvejais, kai neįmanoma užtikrinti kontaktinio bendravimo su vaiku dėl skyrium gyvenančio tėvo darbo pobūdžio, teismas sprendžia dėl bendravimo tvarkos derinant kontaktinį ir nuotolinį bendravimo būdą[1025]. Tačiau didesnių problemų kyla tuomet, kai skyrium gyvenantis tėvas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvoje, tada teismas turi spręsti dėl LAP derindamas du svarbius aspektus – vaiko sveikatą ir vaiko teisę bendrauti su abiem tėvais. Pavyzdžiui, tėvas, gyvenantis skyriumi Anglijoje, siekė užtikrinti, kad vaikas augtų mokydamasis anglų kalbos, todėl ieškovė buvo įpareigota užtikrinti, kad vaikas kasdien žiūrėtų televizijos programas tik anglų kalba, įskaitant atsakovo apmokamą vaikui skirtą programą „Netflix“ per televizorių, kompiuterį ir telefoną. Be to, dar atsakovas siekė kasdien iš anksto nustatytu laiku bendrauti su vaiku per nuotolį. Teismas šiuo atveju rėmėsi mokslinėmis rekomendacijomis, kad vaikas nuotolinėmis ryšio priemonėmis per dieną neturėtų naudotis daugiau nei vieną valandą, ir dėl vaiko interesų

1022 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, „Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga“ Nr. AC-34-2, Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-3235-803/2021, 38 punktas.

1023 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016-10-12 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-427-378/2016.

1024 Panevėžio apygardos teismo 2023 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-371-755/2023.

1025 Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-841-555/2023.

peržengė reikalavimų ribas ir nustatė vaiko bendravimą su skyrium gyvenančiu tėvu kas antrą dieną pažymėdamas, kad toks bendravimas bus kokybiškesnis ir naudingesnis vaiko sveikatai[1026]. Pažymėtina, kad bylose dėl vaiko bendravimo tvarkos su skyriumi gyvenančiu tėvu (motina) aktyvų teismo vaidmenį, kai, parenkant bendravimo tvarkos modelį, neapsiribojama šalių pateiktais bendravimo tvarkos variantais, pabrėžė ir kasacinis teismas[1027].

Sprendžiant dėl vaiko bendravimo su skyriumi gyvenančiu tėvu (motina), yra reikšminga aplinkybių visuma: kiekvieno iš vaiko tėvų gyvenamoji vieta (atstumas tarp jų ir susisiekimo galimybės), vaiko ugdymo įstaigų vieta (atstumas tarp jų ir kiekvieno iš tėvų gyvenamosios vietos), vaiko socialiniai ryšiai su kiekvieno iš tėvų gyvenamosiose vietose ar šalia jų gyvenančiais kitais asmenimis, kiekvieno iš tėvų užimtumas, jų galimybė pristatyti vaiką į ugdymo įstaigas ir paimti iš jų, kt.[1028] Visos šios aplinkybės turi būti įvertintos ir dėl bendravimo tvarkos nuspręsta atsižvelgiant į geriausius vaiko (o ne, pavyzdžiui, vieno iš tėvų) interesus ir nekenkiant bendram dienos režimui.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad LAP, nustatyta CK 3.65 straipsnio 2 dalies 2 punkte, pagal pobūdį priskirtina LAP, nustatytai CPK 145 straipsnio 1 dalies 12 punkte. Tai yra svarbu sprendžiant dėl atsakomybės už teismo taikytų LAP galimai netinkamą vykdymą ir (ar) jų pažeidimą[1029]. „Tais atvejais, kai asmuo, įpareigotas teismo nutartimi vykdyti LAP, kurią gali įvykdyti tiktai jis pats, nevykdo šios teismo nutarties, LAP įvykdymu suinteresuotas asmuo gali kreiptis tiesiogiai į teismą su pareiškimu dėl baudos paskyrimo teismo nutartimi įpareigotam asmeniui CPK 145 straipsnio 9 dalies nustatyta tvarka arba į antstolį dėl teismo nutarties priverstinio vykdymo CPK 145 straipsnio 9 dalies, 152 straipsnio 6 dalies, 771 straipsnio nustatyta tvarka“[1030]. CPK 145 straipsnio 9 dalis yra specialioji norma CPK 771 straipsnio 5 dalies atžvilgiu[1031], todėl baudos už

1026 Vilniaus apygardos teismo 2023 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1439-340/2023.

1027 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-181-823/2022, 59 punktas.

1028 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-969/2019

1029 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020.

1030 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020, 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, 40 punktas.

LAP nevykdymą skyrimas yra susijęs su viešosios tvarkos (teismo procesinio sprendimo privalomumo ir vykdytinumo) pažeidimu ir turi būti išieškoma į valstybės biudžetą, o ne išieškotojo naudai pagal CPK 771 straipsnio 5 dalį[1032]. Iš teismų praktikos pavyzdžių matyti, kad apygardų teismai, spręsdami dėl baudos skyrimo pagal CPK 145 straipsnio 9 dalį, kai nesilaikoma bendravimo su vaiku tvarkos, neatsižvelgia į šią kasacinio teismo praktiką ir neteisingai nurodo, kad bauda priteistina išieškotojo naudai[1033].

Teismas yra išaiškinęs, kad „suinteresuotas LAP vykdymu asmuo kreipiasi į antstolį dėl priverstinio teismo nutarties vykdymo, pastarasis, gavęs išieškotojo pareiškimą dėl priverstinio teismo nutarties skirti LAP vykdymo, šią teismo nutartį vykdo CPK 771 straipsnyje nustatyta tvarka. Jei yra pagrindas, antstolis surašo Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos Sprendimų neįvykdymo aktą (CPK 771 straipsnio 1 dalis), kuriuo konstatuoja neįvykdymo faktą, ir perduoda surašytą aktą apylinkės teismui sprendimo neįvykdymo klausimui spręsti (CPK 771 straipsnio 6 dalis).“[1034]

Teismai, spręsdami klausimus dėl baudos skyrimo, pripažįsta, kad kartais bendravimo su vaikais tvarka gali būti pažeidžiama dėl objektyvių priežasčių, pavyzdžiui, dėl darbo specifikos. Vis tik nepateisinama situacija yra ta, kai vienas iš tėvų, pažeidžiantis bendravimo tvarką, yra pasyvus – keletą mėnesių nesikreipia ir nederina su kitu sutuoktiniu bendravimo su vaikais ypatumų, nesikreipia į teismą dėl bendravimo su vaikais pakeitimo. Todėl toks šalies elgesys sudaro pagrindą baudai paskirti[1035]. Visgi, tais atvejais, kai asmuo nevykdo LAP nutartimi įtvirtinto įpareigojimo tik vieną kartą (atsakovui dalyvaujant vaiko mokslo metų pradžios šventėje, nepaisant įpareigojimo su vaiku matytis tik dalyvaujant Vaiko teisių apsaugos skyriaus atstovui, socialiniam darbuotojui ar psichologui) ir dėl to nenustatomas vaiko teisių ir interesų pažeidimas, tai nesudaro pagrindo skirti baudą[1036].

1031 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, 43 punktas.

1032 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020, 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017, 44 punktas.

1033 Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-2848-880/2022, 22 punktas.

1034 Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2928-794/2021.

1035 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-894-933/2020.

1036,Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2928-794/2021.

5.2.3. Įpareigoti vieną sutuoktinį netrukdyti kitam sutuoktiniui naudotis tam tikru turtu

LAP – įpareigoti vieną sutuoktinį netrukdyti kitam sutuoktiniui naudotis tam tikru turtu – taip pat priklauso LAP grupei, kuria laikinai sureguliuojami ginčai tarp šalių, užtikrinama asmens teisių apsauga. Iš esmės, šia LAP siekiama laikinai sureguliuoti turtinius sutuoktinių santykius, kol bus išspręsta santuokos nutraukimo ar kita šeimos byla. Kaip ir visų LAP, taikomų šeimos teisinių santykių bylose, jos taikymo pagrindą sudaro poreikis apsaugoti tiek vaikų, tiek ginčo šalių turtinius ir (ar) neturtinius interesus. Šiai LAP taip pat būdinga tai, kad, jeigu prašomos taikyti LAP turinys gali turėti tiesioginę įtaką vaiko interesams (pavyzdžiui, tarp šalių kilus ginčui dėl naudojimosi gyvenamuoju plotu), jiems visada reikia teikti prioritetą ir pripažinti, kad tokios LAP taikymu sukeliamos neigiamos pasekmės, kai apribojamos kito žmogaus teisės (nuosavybė, judėjimas), yra pateisinamos viešuoju interesu[1037]. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje buvo pareikštas prašymas taikyti LAP – uždrausti atsakovui gyventi šalims bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančiame bute ir juo naudotis (CK 3.65 straipsnio 2 dalies 1 punktas), o atsakovas siekė priešingo rezultato – prašė panaikinti ieškovės sudarytas kliūtis jam gyventi ginčo bute (CK 3.65 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Kadangi tiek vienos, tiek kitos LAP taikymo pagrindas yra tas pats, tai nėra konkuruojančios teisės normos ir teismas šalių prašymą turėtų spręsti vertindamas faktines bylos aplinkybes ir atsižvelgdamas į poreikį ginti vaiko ir (ar) vienos iš ginčo šalių turtinius ir (ar) neturtinius interesus. Teismas, įvertinęs tai, kad, uždraudus atsakovui gyventi ginčo bute, tarp šalių kils mažiau konfliktų, tokiu būdu bus užtikrinti vaikų interesai, atsižvelgęs, kad atsakovas jau keletą mėnesių gyveno atskirai jam nuosavybės teise priklausančiame gyvenamajame būste, taikė ieškovės prašomas LAP[1038].

Tais atvejais, kai sutuoktiniai vaikų neturi ar prašomos taikyti LAP nedaro įtakos jų interesams, viešasis interesas nėra dominuojantis ir dėl LAP taikymo sprendžiama, vadovaujantis bendraisiais LAP taikymo principais:

> „Byloje tarp šalių nėra ginčo, kad ginčo gyvenamasis namas pastatytas (įgytas) santuokoje, tačiau šis turtas kol kas nepadalintas. Pagal CK 3.117 straipsnio 1 dalį, sutuoktinių bendro turto dalys yra lygios, taigi, sutuoktiniai turi teisę bendrosios jungtinės nuosavybes teise priklausančiu turtu naudotis lygiomis dalimis. <...> iki tol, kol teismas sprendimu padalins šalių santuokoje įgytą

1037 Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-374-894/2023.
1038 Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-374-894/2023.

turtą, šalys turi teisę jį valdyti ir juo naudotis, nepažeisdamos kito sutuoktinio teisės naudotis bendru turtu. Situacija, kai ieškovė negali patekti į jai jungtinės nuosavybės teise priklausantį turtą, pažeidžia ieškovės interesus, todėl yra pagrindas taikyti LAP.“[1039]

Kai teismas įpareigoja atsakovą perduoti ieškovei namo raktus ir signalizacijos kodą, tai nėra atsakovo nuosavybės teisės apribojimas, nes įpareigojama netrukdyti naudotis bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise įgytu turtu[1040]. Vis dėlto gali susiklostyti įvairūs atvejai, kai nuosavybės teisė yra apribojama. Pavyzdžiui, įpareigojus vieną asmenį nesinaudoti turtu (transporto priemone) ar numačius kitokio pobūdžio įpareigojimus, tai akivaizdžiai daro įtaką asmens valdymo, kaip sudėtinės nuosavybės teisės dalies, teisei (CK 4.22 straipsnis) ir sukelia realius padarinius asmens kasdieniam gyvenimui.

Aplinkybė, kad vieno iš sutuoktinių tėvai neturi sąlygų gyventi sodo name, todėl ieškovas leido jiems gyventi ieškovui priklausančiame bute, kuriame taip pat gyvena ir atsakovė su nepilnamečiu vaiku, nesudaro prielaidos spręsti, jog yra pagrindas netaikyti atsakovės prašomų LAP – uždrausti ieškovui išnuomoti, suteikti panaudai šeimos turtą (butą) tretiesiems asmenims (taip pat ir ieškovo tėvams), uždrausti ieškovui be jos sutikimo leisti bute gyventi tretiesiems asmenims (taip pat ir ieškovo tėvams). Teismas akcentavo, kad šios bylos šalys yra ieškovas ir atsakovė, o nepilnamečio vaiko interesai ginami prioritetine tvarka (byloje nustatyta, kad kyla konfliktinės situacijos), todėl aplinkybė, kad tretieji asmenys į butą persikraustė ir deklaravo gyvenamąją vietą bute prieš pat prasidedant skyrybų procesui, neturi esminės teisinės reikšmės[1041].

CK 3.65 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyto „turto“ sąvoka gali būti aiškinama labai plačiai. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje buvo sprendžiamas transporto priemonės, kaip bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančio turto, padalijimo klausimas. Pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis ieškovės prašymu, įpareigojo atsakovą netrukdyti ieškovei naudotis automobiliu, kuris jai reikalingas šeimos interesams tenkinti[1042]. Kitoje civilinėje byloje atsakovė pateikė prašymą taikyti LAP – įpareigoti ieškovą netrukdyti atsakovei naudotis mobiliojo ryšio telefono numeriu ir įpareigoti ieškovą atblokuoti telefono numerį, kad atsakovė galėtų

1039 Vilniaus apygardos teismo 2022 m. rugpjūčio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2076-661/2022.

1040 Kauno apygardos teismo 2022 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1019-775/2022.

1041 Šiaulių apygardos teismo 2021 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-696-368/2021.

1042 Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1612-912/2019.

naudotis šiuo numeriu. Pirmosios instancijos teismas atmetė prašymą dėl LAP taikymo motyvuodamas tuo, kad LAP taikymas nėra būtinas nei atsakovės reikalavimų užtikrinimui, nei atsakovės teisių ir teisėtų interesų apsaugai. Tačiau apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad prašymas dėl LAP taikymo yra pateiktas šalių santuokos nutraukimo byloje, siekiant eliminuoti atsakovės turtinių ir asmeninių neturtinių teisių pažeidimą. Teismas įvertino, kad su ginčo telefono numeriu yra susieta atsakovės kontaktų informacija elektroninėje erdvėje, bankų sistemoje, Google paskyrose, todėl dėl ginčo numerio užblokavimo taip pat yra ribojama atsakovės komunikacija aukščiau nurodytose sistemose. Taigi, teismas nusprendė, kad atsakovė įrodė pagrindą taikyti LAP, įtvirtintas CK 3.65 straipsnio 2 dalies 3 punkte[1043]. Kyla ginčai ir dėl netrukdymo naudotis televizoriumi bei meškerėmis ir kitais žvejybos įrankiais. Teismas tokiu atveju sprendžia dėl ieškovo poreikio naudotis jam bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančiu turtu buvimo ir šio ieškovo intereso pažeidimo fakto[1044].

Taigi, LAP – vieno sutuoktinio įpareigojimas netrukdyti kitam sutuoktiniui naudotis tam tikru turtu – visų pirma reiškia, kad nėra paneigiama kito sutuoktinio nuosavybės teisė į turtą. Vis dėlto teismo priimami apribojimai gali vienaip ar kitaip daryti įtaką asmens kasdieniam gyvenimui, nes, iš esmės, taikomi apribojimai asmens valdymo teisei, kaip nuosavybės teisės sudėtiniam elementui (CK 4.22 straipsnis). Ši LAP taikoma, įrodžius, kad yra pažeidžiama teisė naudotis turtu, kuris gali priklausyti tiek jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise, tiek asmeninės nuosavybės teise ir gali būti įregistruotas šeimos turtu. Turto sąvoka įstatyme nėra apibrėžiama, todėl gali būti sprendžiama dėl įvairiausio pobūdžio turto ir turtinių teisių apribojimų.

5.2.4. Laikino išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimas iš vieno iš sutuoktinių ar kitam sutuoktiniui

Tai ne tik specialiose materialiosiose teisės (CK 3.65 straipsnio 2 dalies 4 punktas), bet ir bendrose procesinėse teisės normose įtvirtinta LAP rūšis (CPK 144 straipsnio 1 dalies 11 punktas), skirta laikinai sureguliuoti teisinius santykius ir apsaugoti būtiniausius vaiko interesus, kad jam būtų užtikrintos finansinės galimybės vystytis, būtų patenkinti būtinieji vaiko poreikiai, tokie kaip maistas, apranga, būstas, sveikata, mokslas,

1043 Kauno apygardos teismo 2022 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1233-273/2022.
1044 Šiaulių apygardos teismo 2021 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-702-883/2021.

poilsis[1045], taip pat skiriamas dėmesys laisvalaikiui, kultūriniam ugdymui, saviraiškos pomėgiams, lavinami gabumai[1046]. Šiuo atveju svarbu tai, kad išlaikymo dydžio klausimas, taip pat ir kiti su santuokos nutraukimu susiję klausimai sudaro bylos nagrinėjimo iš esmės dalyką, byla gali būti nagrinėjama ilgą laiką, todėl svarbu užtikrinti svarbiausius vaiko interesus laikinai sureguliuojant esamą situaciją.

Vaiko išlaikymo prievolės subjektai yra asmenys, įrašyti vaiko gimimo įraše; jie laikomi tėvais nuo pat vaiko gimimo[1047]. Todėl aplinkybė, kad yra ginčijama tėvystė, nesudaro pagrindo nespręsti dėl LAP – laikino išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimo, kol klausimas dėl tėvystės nėra išspręstas iš esmės ir tėvystė nėra nuginčyta[1048]. Tol, kol asmuo yra įrašytas vaiko gimimo liudijime (gimimo įraše), kad jis yra vienas iš tėvų, tol jis turi konstitucinę pareigą išlaikyti savo vaiką[1049].

> „Tėvų pareiga materialiai išlaikyti savo vaikus yra imperatyvi ir jos nevykdymas negali būti pateisinamas gaunamomis minimaliomis pajamomis, bloga turtine padėtimi, kitų šeiminių ryšių susiformavimu ar kitomis aplinkybėmis.“[1050]

Orientacinis kriterijus, sprendžiant dėl laikino išlaikymo vaikui priteisimo, yra minimalus mėnesinės algos dydis. Tačiau pagrindinis kriterijus, apskaičiuojant nepilnamečiui vaikui reikalingą išlaikymo dydį, yra vaiko poreikiai. Nustatydamas konkretaus vaiko poreikių turinį, teismas turi įvertinti, ar išlaikymas bus pakankamas vaiko būtinoms vystymosi sąlygoms tenkinti[1051]. Teismas, spręsdamas LAP taikymo klausimą, neturi visų reikšmingų duomenų apie vaiko poreikius, tėvų finansines galimybes teikti vaikams išlaikymą, taigi, laikino išlaikymo dydžio klausimą išsprendžia vadovaudamasis tuo metu byloje esančiais duomenimis. Taikydamas LAP, teismas nesprendžia ginčo iš esmės, todėl laikino išlaikymo priteisimas bylos nagrinėjimo metu nereiškia, kad vaiko išlaikymo dydžio už tą laikotarpį kausimas jau yra išspręstas. Taigi, kai procesiniu sprendimu, kuriuo ginčas

---

1045 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2013.

1046 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-491/2013.

1047 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-275-421/2018.

1048 Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-613-440/2023.

1049 Konstitucijos 38 straipsnio 6 dalis.

1050 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-164-687-2020.

1051 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2013.

išsprendžiamas iš esmės, nustatoma galutinė mokėtina išlaikymo suma, teismas perskaičiuoja mokėtiną išlaikymą, atsižvelgdamas į priteistos ir laikino išlaikymo sumos skirtumą[1052].

> „Nors tėvų pareiga išlaikyti savo vaikus abiem tėvams yra vienoda, tačiau tai nereiškia, kad kiekvienas iš jų turi teikti vienodo dydžio išlaikymą. CK 3.156 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas tėvų valdžios lygybės principas reiškia, kad tėvų teisės ir pareigos vaikams yra lygios, tačiau konkrečios teisės ir pareigos bei jų apimtis gali skirtis, priklausomai nuo daugelio faktinių aplinkybių, tokių kaip nepilnamečio vaiko gyvenamoji vieta, tėvų turtinė padėtis ir pan.“[1053]

„Kasacinis teismas yra suformulavęs teisės aiškinimo taisyklę, kad tokiu atveju, kai vaikas išvyksta gyventi į užsienio valstybę, kurioje pragyvenimo lygis yra aukštesnis nei Lietuvoje, vieno iš tėvų iniciatyva, tai likusiam gyventi Lietuvoje vaiko tėvui neturėtų kilti pareiga prisiimti dėl šios priežasties padidėjusių išlaidų tenkinant vaiko poreikius. Dėl vaiko išvykimo gyventi į užsienio valstybę padidėjusios jo poreikių tenkinimo išlaidos atitinkama dalimi turi tekti tam iš tėvų, kurio iniciatyva vaikas išvyko iš Lietuvos, nebent tėvų turtinės padėties kriterijus pateisintų kitokį sprendimą.“[1054] Šie išaiškinimai aktualūs ir sprendžiant klausimą dėl laikino išlaikymo priteisimo.

Valstybės ir savivaldybių mokamos įvairios išmokos vaikams nėra pagrindas mažinti priteistiną vaikų išlaikymui sumą. Tokiu atveju valstybės mokamos išmokos galėtų būti skiriamos papildomiems vaiko poreikiams tenkinti, bet ne tėvų pareigos vykdymui kompensuoti[1055].

Vadovaudamasis CK 3.197 straipsniu, teismas, prireikus, priimdamas sprendimą dėl išlaikymo priteisimo, nustato tėvų (ar vieno iš jų) turtui priverstinį įkeitimą (hipoteką). Jeigu teismo sprendimas dėl išlaikymo išieškojimo nevykdomas, tai išieškoma iš įkeisto turto įstatymų nustatyta tvarka. Keltinas klausimas, ar priverstinė hipoteka gali būti nustatoma ir taikant LAP? Manytina, kad ne. Tiek CK 3.197 straipsnio lingvistinis aiškinimas, tiek kasacinio teismo praktika aiškinant CK 4.175 ir 4.178 straipsnių

1052 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-288-378/2017.

1053 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-491/2013.

1054 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-195/2015, 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-288-378/2017.

1055 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-495-1075/2020.

nuostatas[1056] lemia išvadą, kad būtinas sprendimas dėl išlaikymo priteisimo, taigi, ginčas dėl priteisimo turi būti išnagrinėtas iš esmės.

Teismas, priimdamas sprendimą dėl santuokos nutraukimo, priteisia išlaikymą to reikalingam buvusiam sutuoktiniui (CK 3.72 straipsnio 1 dalis). Šios normos taikymo pagrindas, kaip ir bet kurios iš nustatytų CK 3.65 straipsnio 2 dalies punkte, yra tas, kad, netaikant LAP, gali nukentėti turtinės ar asmeninės neturtinės sutuoktinio teisės. Visgi, teismas, spręsdamas dėl laikino kito sutuoktinio išlaikymo, taip pat turi įvertinti, ar toks materialinio pobūdžio reikalavimas yra pareikštas byloje, ir atsižvelgti į santuokos trukmę, išlaikymo reikalingumą, abiejų buvusių sutuoktinių turtinę padėtį, jų sveikatos būklę, amžių, taip pat į jų darbingumą, nedirbančio sutuoktinio įsidarbinimo galimybes bei kitas svarbias aplinkybes (CK 3.72 straipsnio 5 dalis).

Tais atvejais, kai civilinėje byloje nėra pareiškiamas savarankiškas materialinis reikalavimas priteisti vienam sutuoktiniui išlaikymą iš kito sutuoktinio, teismas atsisako taikyti ir tokio pobūdžio LAP, kaip negalinčias užtikrinti būsimo teismo sprendimo[1057]. Pareiga įrodyti išlaikymo reikalingumą tenka išlaikymo prašančiam asmeniui ir šiuo atveju teismas neturėtų nukrypti nuo dispozityvumo principo, nebent būtų nustatomos išimtinės aplinkybės, lemiančios teismo pareigą peržengti reikalavimų ribas. Tam, kad būtų pagrindas spręsti dėl išlaikymo vienam iš sutuoktinių priteisimo, turi būti nustatomos dvi kumuliatyvios sąlygos: 1) nustatyta, kad asmeniui išlaikymas reikalingas; 2) nustatyta, kad kitas sutuoktinis turi galimybę teikti išlaikymą. Taigi, išlaikymo priteisimas galimas tik tokiu atveju, jeigu tai nereikš, kad liks neužtikrinti išlaikymą turinčio teikti sutuoktinio minimalūs poreikiai[1058].

> „Preziumuojama, kad sutuoktiniui reikalingas išlaikymas, jeigu jis augina bendrą savo ir buvusio sutuoktinio nepilnametį vaiką, yra nedarbingas dėl savo amžiaus ar sveikatos būklės.“[1059]

Ši prezumpcija nėra paneigiama, jeigu nustatomos aplinkybės, pavyzdžiui, kad asmuo dar nepasinaudojo galimybe grįžti į darbą (nesibaigus

---

1056 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-385-695/2017.

1057 Šiaulių apygardos teismo 2021 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-416-368/2021.

1058 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-233/2011.

1059 CK 3.72 straipsnio 2 dalis, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e3K-3-308-916/2018.

vaiko priežiūros atostogoms)[1060] ar yra vaiko priežiūros atostogose[1061].

Taigi, nors laikino išlaikymo priteisimas vaikui ir vienam iš sutuoktinių yra įtvirtintas vienoje teisės normoje, tačiau jų taikymas yra visiškai skirtingas. Teismas, vadovaudamasis prioritetinės vaiko teisių apsaugos principu, turi teisę *ex officio* spręsti dėl laikino išlaikymo vaikui priteisimo[1062], peržengti reikalavimų ribas, tačiau tais atvejais, kai prašoma taikyti LAP – laikino išlaikymo priteisimą vienam iš sutuoktinių – vyrauja dispozityvumo principas, būtent prašymą teikiantis asmuo turi pagrįsti jo pagrįstumą ir įrodyti dvi šios LAP taikymo sąlygas, t. y. jam reikalingas išlaikymas, o kitas sutuoktinis turi galimybę tokį išlaikymą teikti. Teismas, spręsdamas dėl laikino išlaikymo dydžio priteisimo, atsižvelgia į vaiko poreikius, tačiau tokia nutartimi nėra išsprendžiamas ginčas iš esmės.

5.2.5. Turto, kol bus išspręstas jo priklausomybės nuosavybės teise vienam sutuoktiniui klausimas, taip pat siekiant užtikrinti išlaikymo mokėjimą, areštas

Turto areštas, kaip viena iš taikytinų LAP, yra įtvirtinta ir CPK 145 straipsnio 1 dalies 1–2 punktuose. CK 3.65 straipsnio 2 dalies 5 punkte įtvirtintos teisės normos paskirtis – užtikrinti, kad sutuoktinių turimas turtas išliks tokios pačios sudėties, kokios yra šiuo metu, kad po jo padalijimo nepasunkėtų teismo sprendimo įvykdymas ir būtų galimybė realiai įvykdyti teismo sprendimą[1063]. Kyla klausimas, ar, taikant LAP pagal CK 3.65 straipsnio 2 dalies 5 punktą, reikia nustatyti įprastas CPK 145 straipsnyje taikytinas sąlygas: grėsmę būsimo sprendimo įvykdymui, atsakovo nesąžiningumą, aplinkybes, kad jis gali turtą paslėpti, įkeisti ar kitaip mažinti jo vertę.

Atsakant į šį klausimą, būtina atsižvelgti į taikomos LAP paskirtį. Inicijavus ar norint inicijuoti santuokos nutraukimo bylą, vienas iš sutuoktinių gali imtis nesąžiningų veiksmų. Kaip antai, turtingesnis sutuoktinis gali bandyti nuslėpti turtą arba sumažinti jo vertę. Pavyzdžiui, gali susidaryti skolos (asmeninės ir (ar) verslo) arba sąmoningai švaistomas turtas lošimams, brangioms kelionėms, įvairioms paslaugoms. Gali būti siekiama atiduoti vertingus daiktus, meno kūrinius, antikvarinius daiktus ar tiesiog daiktus, turinčius esminę reikšmę vienam iš sutuoktinių. Būtent tokiais

1060 Šiaulių apygardos teismo 2022 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-684-440/2022.
1061 Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-806-803/2022.
1062 Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-603-112/2008.
1063 Šiaulių apygardos teismo 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1107-883/2016, Vilniaus apygardos teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-260-794/2023.

atvejais, kai vienas iš sutuoktinių ketina paslėpti, iššvaistyti ar kitaip perleisti turtą su tikslu sužlugdyti būsimo teismo sprendimo dėl sutuoktinių turto padalijimo padarinius, egzistuoja pagrindas kreiptis į teismą dėl LAP – turto arešto – taikymo.

Iš apygardų nutarčių matyti, kad teismai šį klausimą sprendžia skirtingai: kai kurie teismai nurodo, kad atsakovo nesąžiningumas neturi esminės reikšmės sprendžiant dėl LAP, įtvirtintų CK 3.65 straipsnio 2 dalies 5 punkte, taikymo, kadangi esminis šios LAP taikymo kriterijus – grėsmė vieno iš sutuoktinių ar nepilnamečių vaikų asmeniniams turtiniams ar neturtiniams interesams[1064], o kiti teismai nurodo, kad šios LAP taikymas aktualus tik tokiu atveju, jeigu yra reali grėsmė, kad vienas sutuoktinis jį perleis kitiems asmenims, suvaržys, sunaudos ar sunaikins[1065].

CK 3.65 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos teisės normos yra specialiosios CPK 145 straipsnyje įtvirtintų teisės normų atžvilgiu, todėl teismų suformuota praktika, taikant CPK 145 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktus, turėtų būti taikoma, atsižvelgiant į CK 3.65 straipsnio 2 dalies 5 punkte įtvirtintus teisės normos ypatumus, paties turto režimo specifiką ir principą, kad teisių nereikia riboti daugiau, negu būtina tikslui pasiekti. Taikant turto areštą, gali būti apribojamos visos ar viena iš atskirų nuosavybės teisės dalių – valdymas, naudojimas, disponavimas. Turto areštas yra specifinė priemonė, skirta užkardyti nesąžiningus skolininko veiksmus. Taigi, iš esmės, pritartina pozicijai, kad atsakovo nesąžiningumas yra reikšminga LAP, įtvirtintos CK 3.65 straipsnio 2 dalies 5 punkte, taikymo sąlyga.

Į bendrąjį LAP taikymo principą – taikyti LAP tik tiek, kiek yra būtina, turėtų būti atsižvelgiama ir sprendžiant dėl CK 3.65 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų LAP taikymo. Pavyzdžiui, turto, esančio bendrąja jungtine nuosavybe, perleidimas, yra neįmanomas be abiejų sutuoktinių valios, taigi, turto areštas, uždraudžiant tokiu turtu disponuoti, iš esmės yra perteklinis. Tačiau tais atvejais, kai reiškiamas reikalavimas turtą, priklausantį kitam sutuoktiniui asmeninės nuosavybės teise, pripažinti bendrosios jungtinės nuosavybės turtu, LAP taikymas galėtų būti tikslingas. Nors byloje nebuvo įrodinėjamos aplinkybės, kad atsakovas ketina perleisti turtą tretiesiems asmenims ir (ar) kiti atsakovo nesąžiningumo aspektai, tačiau teismas taikė

1064 Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-797-894/2023.

1065 Šiaulių apygardos teismo 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1107-883/2016, Vilniaus apygardos teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-260-794/2023, Kauno apygardos teismo 2022 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1698-886/2022.

LAP, nustatęs grėsmę vieno iš sutuoktinių ar nepilnamečių vaikų asmeniniams turtiniams ar neturtiniams interesams, t. y. gynė prioritetinius vaiko interesus, užtikrindamas jam gyvenamąjį būstą, kadangi ginčo bute gyveno ieškovė su nepilnamečiu vaiku[1066].

Be to, svarbu ne tik tai, ko tiesiogiai prašo pareiškėjas, o ir ko jis iš tiesų siekia. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje buvo pareikštas prašymas ir areštuoti automobilį, ir įpareigoti atsakovą netrukdyti naudotis automobiliu. Pirmosios instancijos teismas prašymą tenkino iš dalies, areštavo automobilį ir leido ieškovei juo naudotis, o apeliacinės instancijos teismas nutartį paliko nepakeistą. Atkreiptinas dėmesys, kad šioje civilinėje byloje teismas nustatė, kad šalių santykiai yra konfliktiški: iš atsakovo atimta teisė vairuoti, o ieškovė automobilį naudoja šeimos interesams tenkinti. Nors automobilis priklausė bendrosios jungtinės nuosavybės teise ir dėl jo padalinimo kilo ginčas, tačiau byloje nebuvo įrodinėjamos aplinkybės, kad atsakovas ketina ar gali automobilį perleisti[1067]. Taigi, viena vertus, nebuvo sprendžiama dėl CK 3.65 straipsnio 2 dalies 5 punkto taikymo sąlygos – atsakovo nesąžiningumo, kita vertus, ieškovė buvo suinteresuota tiesiog naudotis automobiliu, todėl buvo galima taikyti mažiau varžančią priemonę – įpareigojimą netrukdyti kitam sutuoktiniui naudotis turtu.

Taigi, sprendžiant dėl LAP – turto, kol bus išspręstas jo priklausomybės nuosavybės teise vienam sutuoktiniui klausimas, taip pat siekiant užtikrinti išlaikymo mokėjimą, areštas – taikymo, turi būti nustatytos bendrosios su turto arešto taikymu susijusios sąlygos, įskaitant aplinkybę, kad kitas sutuoktinis ketina elgtis nesąžiningai ir perleisti valdomą turtą. Visgi, tais atvejais, kai kyla grėsmė nepilnamečių vaikų asmeniniams turtiniams ar neturtiniams interesams, teismas gali taikyti LAP ir nenustatęs atsakovo nesąžiningų veiksmų. Tokį LAP taikymą pateisina prioritetinės vaiko teisių apsaugos principas.

5.2.6. Vieno sutuoktinio turto, kurio verte būtų galima užtikrinti teismo išlaidų atlyginimą kitam sutuoktiniui, areštas

Teismų praktika taikant ir aiškinant CK 3.65 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtintą teisės normą yra negausi, pavienė. Teisės doktrinoje pažymima, kad tokio pobūdžio turto areštas gali būti taikomas, siekiant užtikrinti atsakovo turtinių prievolių kitam sutuoktiniui įvykdymą[1068]. Pritariama

1066 Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1056-253/2017.
1067 Šiaulių apygardos teismo 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1107-883/2016.
1068 Mikelėnas, *supra note,* 983: 138.

formuojamai teismų praktikai, kad, siekiant turto arešto pagal CK 3.65 straipsnio 2 dalies 6 punktą taikymo, LAP prašančioji šalis turi įrodyti priešingos šalies nesąžiningumą kaip būtinąją LAP taikymo sąlygą[1069]. Kadangi šios normos tikslas yra grynai turtinio pobūdžio, manytina, kad viešojo intereso užtikrinimas nėra reikalingas, nors ginčas ir kilęs iš šeimos teisinių santykių.

Manytina, kad CK 3.65 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtintos teisės normos turinys galėtų būti taikomas ir aiškinimas taip pat, kaip LAP taikymas, siekiant užtikrinti bylinėjimosi išlaidų užtikrinimą. Praktikoje pažymima, kad tokios priemonės negali būti taikomos „inertiškai“, reikia įrodyti, kad atsakovas nesugebės atlyginti tokioje byloje susidariusių bylinėjimosi išlaidų ir dėl to kiltų grėsmė būsimo sprendimo įvykdymui[1070].

5.2.7. Uždraudimas vienam sutuoktiniui matytis su nepilnamečiais vaikais ar lankytis tam tikrose vietose

LAP – uždraudimas vienam sutuoktiniui matytis su nepilnamečiais vaikais ar lankytis tam tikrose vietose – yra teisinius santykius laikinai sureguliuojanti priemonė, sudaranti sąlygas užtikrinti asmenų teisių apsaugą, normalų ginčo teisinių santykių funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas.

> „Tokių priemonių taikymo pagrindas – būtinybė apsaugoti turtinius ar asmeninius neturtinius vaiko ar vieno sutuoktinio interesus, kai egzistuoja tam tikros aplinkybės, įrodančios, kad, nesiėmus LAP, gali nukentėti turtinės ar asmeninės neturtinės vaiko ar vieno sutuoktinio teisės, tai yra, kai vienas iš sutuoktinių vartoja prieš vaikus ar kitą sutuoktinį fizinę ar kitokią prievartą, dėl to lankymasis tam tikrose vietose gali padaryti žalos vaikams ir kitam sutuoktiniui. Vaiko interesus nulemia vaiko, kaip sveikos, dorovingos, tvirtos ir intelektualios asmenybės, vystymasis, jam turi būti suteikta galimybė turėti savo, be kita ko, saugią aplinką[1071]. Toks galimas pavojus turi būti realus ir pagrįstas bylos duomenimis.“[1072]

1069 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-544-275/2020.
1070 Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1360-943/2020.
1071 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-202-430/2020.
1072 Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1909-436/2016.

Šios LAP pasižymi išimtiniu pobūdžiu, kadangi jų taikymas gali sukelti ypatingai neigiamas pasekmes. Pavyzdžiui, esant pareikštam reikalavimui dėl motinos valdžios apribojimo, LAP – draudimas vienam iš tėvų matytis su vaiku – nėra automatiškai taikoma, net byloje esant atsakovui nepalankioms Vaiko teisų apsaugos tarnybos išvadoms. Dėl draudimo matytis su vaiku bus išspręsta išnagrinėjus ginčą iš esmės, o šiuo atveju, pritaikius LAP, nenustačius ir neišsiaiškinus visų reikšmingų aplinkybių, gali susidaryti ydinga situacija, nepagrįstai apribota vieno iš tėvų teisė matytis, bendrauti su vaikais, dėl to vaikai ir tėvai gali prarasti ryšį ir atitolti. Teismas akcentavo, kad vaikai ir motina gyvena skirtingose valstybėse, todėl jų bendravimas ir taip yra apsunkintas, taigi, taikomos LAP būtų neproporcingos. Reikšminga aplinkybė buvo ir tai, kad vaikų susitikimai su motina yra iš anksto suplanuoti ir vykdavo dalyvaujant tėčiui. Ieškovas, prašantis taikyti tokio pobūdžio LAP, neteigė ir neįrodinėjo, kad atsakovės elgesys duotų pagrindą taikyti ribojimus ir prieštarautų vaiko interesams[1073].

Teismas, spręsdamas prašymą taikyti LAP – uždrausti sutuoktiniui lankytis tam tikrose vietose, atmetė pritaikęs ir proporcingumo principą: „Vienas iš apeliantės priešieškinio reikalavimų – nekilnojamąjį turtą padalyti šalims po vieną antrąją dalį, tuo tarpu LAP apeliantė siekia iš viso ieškovui uždrausti įeiti į ginčo patalpas, nors teismo prašo pusę ginčo nekilnojamojo turto paskirti ieškovui, taigi, prašomos taikyti LAP neatitinka proporcingumo principo reikalavimų; be to, tokios LAP akivaizdžiai pažeistų ieškovo interesus, nepagrįstai būtų ribojamos jo teisės naudotis savo turto dalimi, jį prižiūrėti."[1074] Kita vertus, šiomis LAP iš esmės yra siekiama apsaugoti turtinius ar asmeninius neturtinius vaiko ar vieno sutuoktinio interesus, todėl, esant duomenų dėl, pavyzdžiui, fizinio ar psichologinio smurto naudojimo šeimoje, prioritetiškai turėtų būti ginama ne nuosavybė, o vaiko interesai.

Taigi LAP – uždraudimas vienam sutuoktiniui matytis su nepilnamečiais vaikais ar lankytis tam tikrose vietose – yra taikytina kaip išimtinė priemonė dėl jos sukeliamų specifinių pasekmių, kadangi, ją pritaikius nepagrįstai, gali būti pažeista ne tik prigimtinė vaiko teisė bendrauti su abiem savo tėvais, tačiau ir apribota asmens nuosavybės teisė, laisvas judėjimas. Todėl ją galima taikyti tik tais atvejais, kai yra nustatomas realus pavojus ir būtinybė apsaugoti turtinius ar asmeninius neturtinius vaiko ar vieno sutuoktinio interesus, kuriems turi būti teikiama pirmenybė kitų vertybių, tokių kaip, pavyzdžiui, nuosavybė, atžvilgiu.

1073 Vilniaus apygardos teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-43-653/2019.
1074 Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1909-436/2016.

5.2.8. Kiti LAP taikymo atvejai

Tiek CPK 145 straipsnis, tiek CK 3.65 straipsnis nenumato baigtinio LAP sąrašo, todėl tais atvejais, kai numatytomis LAP šalys negali užtikrinti savo teisių ir interesų, gali būti taikomos ir kitos reikalingos priemonės. LAP taikymo pagal CK 3.65 straipsnio 2 dalies 8 punktą pagrindas yra būtinybė apsaugoti turtinius ar asmeninius neturtinius vaiko arba vieno sutuoktinio interesus.

Paprastai šalys prašo taikyti LAP pagal CK 3.65 straipsnio 2 dalies 8 punktą, siekdamos sureguliuoti labai konkrečius asmeninius santykius ar nustatyti vienkartinį elgesio modelį, pavyzdžiui, buvo pareikštas prašymas taikyti LAP – leisti nepilnamečiam vaikui laikinai išvykti į užsienį atostogų su mama ir įpareigoti perduoti vaiko pasą. Civilinėje byloje dėl LAP taikymo buvo sprendžiama, vertinant grėsmę turtiniams ar asmeniniams neturtiniams vaiko ir (ar) vieno sutuoktinio interesams:

> „<...> mamai su nepilnamečiu vaiku išvykus į savaitės trukmės kelionę, niekaip nebus pažeista galimybė vaiko tėvui palaikyti ryšį su vaiku. Tokio tipo išvykimas į kelionę neapsunkina tėvo teisės ir pareigos dalyvauti vaiko auklėjime. Pirmosios instancijos teismas detaliai įvertino vaiko motinos socialinę aplinką (ieškovė turi darbą Lietuvoje), įvertino, kad nepilnametis vaikas mokosi taip pat Lietuvoje, ir nėra duomenų, kad tas procesas gali nutrūkti, ieškovė pateikė įrodymus, kad planuojama kelionė yra poilsinė, tad nėra jokio pagrindo vertinti, kad toks vaiko išvykimas kelia grėsmę jo nuolatiniam bendravimui su tėvu ar leidžia spręsti apie ieškovės kokius nors tikslus pakeisti vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą.“[1075]

Vienoje civilinėje byloje buvo kreiptasi į teismą, prašant užtikrinti ir įpareigoti atsakovą, kad jis tam tikru metu atvežtų vaiką pas psichologę-psichoterapeutę individualiai konsultacijai. Įdomu tai, kad abiejų instancijų teismai atsisakė taikyti ieškovės prašomas LAP. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad apeliantės prašomos taikyti papildomos LAP – nepilnamečių vaikų vežimas individualioms psichologės konsultacijoms – neatitinka tikslo laikinai sureguliuoti situaciją ir nustatyti laikiną bendravimo tvarką su tėvais, prašomos taikyti LAP nenumatytos nei CPK 145 straipsnio 1 dalyje, nei CK 3.65 straipsnio 2 dalyje, be to, neužtikrina galimai palankaus ieškovei teismo sprendimo įvykdymo[1076]. Tokie teismo argumentai kelia pagrįstų

1075 Šiaulių apygardos teismo 2023 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-360-883/2023.
1076 Kauno apygardos teismo 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1668-601/2018.

abejonių, kadangi konkrečių LAP rūšių sąrašas nėra baigtinis, o LAP taikymas šeimos bylose negali būti siejamas tik su materialiniais reikalavimais bei rezoliucinės dalies užtikrinimu.

Civilinėje byloje taip pat buvo pareikštas prašymas taikyti LAP – uždrausti atsakovei viešinti šalių nepilnamečio sūnaus atvaizdą kartu su trečiaisiais asmenimis, įskaitant atvaizdo viešinimą socialiniuose tinkluose. Teismai atsisakė taikyti šias LAP motyvuodami tuo, kad byloje nėra pareikšti reikalavimai, susiję su nepilnamečio vaiko teise į atvaizdą, todėl prašomos taikyti LAP nėra susijusios su byloje pareikštais reikalavimais[1077]. Nekvestionuojant paties procesinio rezultato teisingumo, manytina, kad bet kuriuo atveju LAP taikymas šeimos bylose, visų pirma, turi būti sprendžiamas per vaiko turtinių ir neturtinių teisių bei interesų pažeidimo prizmę, o ne akcentuojant būsimo teismo sprendimo vykdymo užtikrinimą.

Teismai sprendžia dėl LAP taikymo šeimos bylose laikinai sureguliuodami ir šalių vystomo verslo aspektus. Pavyzdžiui, vienoje skyrybų byloje vyko ginčas dėl uždarosios akcinės bendrovės akcijų padalijimo. Teismas pritaikė LAP, kuriomis buvo uždrausta uždarosios akcinės bendrovės vadovui ir (ar) akcininkui, visuotiniam susirinkimui be atskiro teismo leidimo sudaryti didesnės kaip 1 000 Eur vertės sandorius; vėliau teismas sprendė dėl pagrindo padidinti 1 000 Eur sumą iki 100 000 Eur[1078].

Taigi, sprendžiant dėl kitokių, CK 3.65 straipsnio 2 dalyje konkrečiai neįvardintų, LAP taikymo, reikia atsižvelgti į teisinių santykių specifiškumą ir, visų pirma, prašomas taikyti LAP vertinti per vaiko ar sutuoktinio turtinių ar asmeninių neturtinių interesų prizmę.

Verta detaliau aptarti vieną iš priemonių – draudimą išvežti vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos be teismo leidimo (CPK 145 straipsnio 1 dalies 8 punktas). Viena vertus, šia priemone siekiama apsaugoti vaiko interesus užtikrinant jam įprastinę gyvenamąją vietą, dėl kurios yra susitarta ar kuri yra nustatyta teismo sprendimu, socialinius ryšius, taip pat priežiūrą, kad vaiko gyvenimo sąlygos nebūtų bloginamos. Antra vertus, ši teisės norma taip pat turėtų saugoti ir vieno iš tėvų asmeninį interesą palaikyti fizinį ryšį su vaiku ir nuolatinį bendravimą, visapusišką dalyvavimą vaiko gyvenime.

Draudimas išvežti vaiką iš nuolatinės gyvenamosios vietos turėtų būti taikomas tada, kai nustatoma reali grėsmė, kad vaikas bus išvežtas į kitą valstybę nuolat gyventi. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje

---

1077 Vilniaus apygardos teismo 2020 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-420-580/2020.
1078 Kauno apygardos teismo 2022 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1520-896/2022.

byloje teismas nusprendė, kad „ieškovas nepateikė teismui konkrečių duomenų, galinčių patvirtinti grėsmę, kad atsakovė išveš sūnų nuolat gyventi į kitą užsienio valstybę. <...> vien ieškovo nurodoma teorinė galimybė atsakovei išvežti vaiką į bendravimo su vaiku Lietuvoje metu, nėra pakankama tokio masto laikinųjų apsaugos priemonių taikymui“[1079]. Be to, esant duomenų, kad vaikas tik laikinai išvyksta į užsienį, pavyzdžiui, atostogauti, tai taip pat nesudaro prielaidų taikyti CPK 145 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtintas LAP.

Apie tai, ar vaiką ketinama išsivežti laikinai (atostogų) ar gyventi į kitą valstybę nuolat, spręstina iš byloje esančių duomenų visumos. Pavyzdžiui, vienoje civilinėje byloje teismas atkreipė dėmesį į atsakovės procesiniuose dokumentuose dėstomų argumentų nenuoseklumą: atskirajame skunde ji teigė, kad vaiką ketina išsivežti trumpam, o kituose procesiniuose dokumentuose pažymėjo, kad vaikui jau yra įrengtas kambarys name ir ji su vaiku jau yra faktiškai pasiruošusi gyventi kitoje valstybėje. Teismas pažymėjo, jog „egzistuoja reali grėsmė, kad, išvykus vaikui į kitą valstybę, ieškovo iškeltas civilinis procesas dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo būtų apsunkintas arba prarastų prasmę“[1080]. Taip pat yra vertinami ir asmens, kuris galimai siekia išvežti vaiką į kitą valstybę, ryšiai tiek su Lietuva, tiek su valstybe, į kurią ketinama vykti. Pavyzdžiui, jeigu asmuo turi nuolatinį darbą Lietuvoje, čia nuolat gyvena, palaiko socialinius ryšius, tuomet nėra grėsmės, kad vaiką iš tiesų ketinama išvežti iš nuolatinės gyvenamosios vietos visam laikui[1081].

Lingvistinė teisės normos analizė leidžia daryti prielaidą, kad gali būti prašoma taikyti LAP – uždrausti išvežti iš nuolatinės gyvenamosios vietos ne tik į kitą valstybę, tačiau ir į kitą miestą. Vis tik manytina, kad toks ribojimas, atsižvelgiant į šios normos tikslus ir apsaugos objektą, būtų neproporcinga priemonė, kuria sudarytos dirbtinės kliūtys judėti ir pasirinkti gyvenamąją vietą.

> „Draudimas išvežti vaiką iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės pagal CPK 145 straipsnio 8 dalį neturėtų būti painiojamas su kita LAP, nustatyta Įgyvendinimo įstatymo 12 straipsnyje. Šiame įstatyme įtvirtinta galimybė teismui, priėmusiam prašymą dėl vaiko grąžinimo, ieškovo ar antstolio prašymu ar savo iniciatyva taikyti draudimą atsakovui išvykti iš Lietuvos Respublikos ir

1079 Šiaulių apygardos teismo 2023 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-354-357/2023.

1080 Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1428-460/2019.

1081 Vilniaus apygardos teismo 2018 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1161-661/2018.

(ar) draudimą išvežti vaiką iš Lietuvos Respublikos be teismo leidimo. Pažymėtina, kad <...> **ši priemonė skirta apsaugoti vaiką ir likusį tėvą (motiną), be kurio sutikimo vaikas buvo atvežtas į Lietuvos Respubliką (pagrobtas), nuo pakartotinio vaiko išvežimo, pervežimo, slėpimo trečiojoje valstybėje** ir pan.“[1082]

Taigi, CPK 145 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtinta LAP, skirta apsaugoti tiek vaiko, tiek vieno iš tėvų, su kuriuo vaikas nuolat negyvena, interesus. Ši LAP gali būti taikoma tik nustačius aplinkybių visumą: 1) turi būti įrodyta reali grėsmė (realus ketinimas) dėl vaiko išsivežimo iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos; 2) turi būti ketinama vaiką išsivežti gyventi nuolat. Priešingu atveju tokios LAP taikymas neatitiktų proporcingumo principo.

1082 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. gruodžio 2 d. Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga, I dalis, žiūrėta 2024 m. liepos 5 d., https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.

V. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atliktas LAP instituto taikymo Lietuvos teismų praktikoje tyrimas parodo, kad taikant LAP susiduriama tiek su teorinėmis, tiek su praktinėmis taikymo problemomis. Procesinis šio instituto pobūdis ir glaudi sąsaja su materialiniais reikalavimais kelia sunkumų teoriškai identifikuojant tinkamas šio instituto sąlygas. Kyla klausimas, kokius bendruosius bruožus, kurie būtų būdingi LAP instituto taikymui, galima apskritai priskirti tokiam institutui. Kaip parodė atliktas tyrimas, dauguma bendrųjų LAP taikymo sąlygų ar taisyklių gali turėti tam tikrų ypatumų taikant specifines LAP arba atskirose civilinių bylų kategorijose. Praktiškai kyla neaiškumų, kaip tinkamai taikyti įvairias LAP taikymo taisykles, prielaidas ar sąlygas, pavyzdžiui, kaip preliminariai įvertinti ieškinio pagrįstumą nevertinant aplinkybių, kurios turi būti vertinamos nagrinėjant bylą iš esmės, ir, kaip nesusidaryti išankstinės nuomonės dėl ginčo dalyko? Kaip tik iš preliminariai pateiktų duomenų tinkamai nustatyti, ar atsakovas iš tikrųjų yra nesąžiningas ir kelia grėsmę teismo sprendimo įvykdymui? Kaip tinkamai byloje įvertinti viešąjį interesą? Pažymėtina, kad, sprendžiant šias problemas, susiduriama su rimtais iššūkiais net ir nagrinėjant bylą iš esmės, t. y. išsamiai vertinant pateiktus įrodymus žodiniame teismo posėdyje, ginčo šalims pateiktus išsamius argumentus dėl jų, paskyrus ekspertizę dėl tam tikrų klausimų ir pan. Taigi, taikant LAP, kai į šiuos klausimus reikalingi atsakymai tik preliminariai per trumpą laiko tarpą įvertinus byloje pateiktus duomenis, atsiranda rizika padaryti „klaidą“. Be to, dar pažymėtina, kad pagal teisinį reglamentavimą už šią klaidą atsako asmuo, prašantis taikyti LAP (nuostolių atlyginimo forma), o ne teismas. Galiausiai, išskirtina tai, kad bendroji tendencija tiek Lietuvos, tiek užsienio teismų praktikoje – teismui suteikti didelę diskreciją dėl LAP taikymo aspektų, nes LAP institutas turi būti taikomas lanksčiai pagal konkrečias bylos aplinkybes.

Toliau pateikiamos pagrindinės darbe padarytos išvados ir siūlymai, leidžiantys užtikrinti efektyvų ir proporcingą LAP taikymą Lietuvos teismų praktikoje.

1. Dėl LAP instituto ištakų. LAP institutas nėra moderniosios teisės kūrinys. Dar senovės teisinės sistemos pripažino, kad LAP institutas yra viena iš pagrindinių teisės į teisingą teismą prielaidų. Senovės Romos teisėje LAP institutas buvo naudojamas siekiant užtikrinti nuosavybės teisės objekto *status quo* ir būsimo teismo sprendimo įvykdymą, pavyzdžiui, turint duomenų apie galimą atsakovo nesąžiningumą. Lietuvos teisėje

LAP instituto ištakas galima atrasti Trečiajame Lietuvos Statute, kuris įtvirtino tam tikras laikinosios teisinės apsaugos atvejus. Šiuolaikinės teisinės sistemos vienareikšmiškai pripažįsta LAP instituto būtinumą.

2. Dėl LAP paskirties nustatymo. LAP taikymo poreikį paprastai gali pagrįsti arba objektyvios aplinkybės (pavyzdžiui, būtinybė laikinai reglamentuoti tam tikrus teisinius santykius, siekiant užtikrinti ginčo šalių ar, tarkime, iš viešojo intereso kylančių subjektų interesus), arba subjektyvios aplinkybės (pavyzdžiui, dėl galimai nesąžiningo atsakovo elgesio būtina taikyti tam tikras priemones, kurios užtikrintų būsimo teismo sprendimo įvykdymą). Taikant LAP, kiekvienoje konkrečioje situacijoje būtina tinkamai identifikuoti LAP taikymo paskirtį, nes LAP taikymo taisyklės gali skirtis nuo tos konkrečios LAP, kurią prašoma taikyti, ir bylų kategorijos, kurioje sprendžiamas šis klausimas.

3. Dėl LAP santykio su kitais institutais. LAP institutas yra glaudžiai susijęs su daugeliu procesinės ir materialinės teisės institutais. Įstatymų leidėjas tam tikrus teisinius santykius reglamentuoja numatydamas įstatyminę laikinąją teisinę apsaugą, kuri nėra tapati LAP institutui. Įstatyminė laikinoji teisinė apsauga taikoma besąlygiškai nustačius tam tikrus juridinius faktus (pavyzdžiui, kai iškeliama bankroto byla). Nors įstatyminės teisinės apsaugos tikslai yra panašūs į LAP taikymo (pvz., išvengti grėsmės teismo sprendimo įvykdymui plačiąja prasme), tačiau tai nėra LAP instituto dalis. LAP institutas neturi būti tapatinamas su materialiniais institutais, tokiais kaip prievolių įvykdymo užtikrinimu (CK 6.70 straipsnis) arba sekvestracija (CK 6.863 straipsnis).

4. Dėl LAP taikymo prielaidų. CPK 144 straipsnis įtvirtina tik bendrąsias LAP taikymo sąlygas, tačiau nenumato jokių LAP taikymo taisyklių. Galima išskirti kelias fundamentalias LAP taikymo taisykles: 1) negalima taikyti LAP, nesant jokio materialinio reikalavimo; 2) LAP turi būti susijusios su pareikštais materialiniais reikalavimais; 3) pagal bendrąją taisyklę galima taikyti tik tokias LAP, kurios yra skirtos sprendimui, kuris galbūt bus vykdomas priverstinai, užtikrinti; 4) LAP įprastai negali sutapti su pareikštais ieškinio materialiniais reikalavimais (ieškinio dalyku); 5) LAP taikymo tikslas negali būti apsauga nuo ateityje galimų ginčų ar kiti tikslai, kurie pernelyg nutolę nuo pagrindinio ginčo esmės. Nors šios LAP taikymo prielaidos taikomos įprastiniais atvejais, skirtingų LAP taikymas arba atskirų kategorijų bylos gali lemti tam tikrus ypatumus, įskaitant tam tikrų LAP taikymo prielaidų netaikymą.

5. Dėl LAP taikymo sąlygų. LAP taikymas galimas nustačius dvi būtinas kumuliatyvias LAP taikymo sąlygas: pirma, tikėtinai (*prima facie*) pagrindus ieškinio reikalavimą; antra, pagrindus grėsmę teismo sprendimo įvykdymui. Pirmoji LAP taikymo sąlyga yra susijusi su tuo, kad procesinis LAP institutas turi būti taikomas tik tada, kai yra bent tikėtina tikimybė, kad byloje pareikštas materialinis reikalavimas gali būti tenkinamas. Antroji LAP taikymo sąlyga, t. y. grėsmė teismo sprendimui, gali būti suprantama siaurąja ir plačiąja prasme. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui siaurąja prasme suprantama tiesiogiai, t. y. grėsmė kyla realiam (faktiniam) teismo sprendimo įvykdymui. Grėsmė teismo sprendimo įvykdymui plačiąja prasme atsiranda, kai byloje egzistuoja grėsmė vykdomam teismo procesui, jo efektyvumui arba, siekiant byloje užtikrinti viešojo intereso apsaugą. Su tokia grėsme dažniausiai susiduriama sprendžiant atskirų kategorijų civilines bylas.

6. Dėl procesinių LAP taikymo aspektų. LAP institutas pasižymi įvairiais procesiniais ypatumais. Jie identifikuojami dar prieš inicijuojant teisminį procesą, pavyzdžiui, numatytos specifinės taisyklės dėl LAP taikymo iki ieškinio padavimo; taip pat įstatymas numato išskirtinę galimybę taikyti LAP neinformavus atsakovo. Dėl LAP instituto procesinės prigimties šios priemonės yra ribotos laiko atžvilgiu ir galioja tik iki galutinio ginčo išsprendimo. Be to, jos neturi nei prejudicinės, nei *res judicata* galios. Valstybei tenka pareiga užtikrinti, kad byloje atsakovui taikomi proporcingi ribojimai, todėl, esant poreikiui, LAP reikia pakeisti arba apskritai panaikinti. Egzistuoja įvairūs procesiniai institutai, tokie kaip atsakovo nuostolių, galimų dėl LAP taikymo, užtikrinimas (CPK 146 straipsnio 1 dalis) arba LAP netaikymas atsakovui sumokėjus sumą į depozitinę teismo sąskaitą (CPK 148 straipsnio 2 dalis). Jie gali būti naudojami, siekiant tinkamos ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros taikant LAP. Siūloma dažniau naudoti nurodytus LAP instituto instrumentus, siekiant tinkamos ieškovo ir atsakovo interesų pusiausvyros.

7. Dėl konkrečių LAP taikymo. Įstatymas neįtvirtina baigtinio LAP sąrašo. Kiekvienu atveju būtina identifikuoti prašomus taikyti apribojimus, nes skirtingai priemonei gali būti taikomi skirtingi LAP taikymo ypatumai. Verta atkreipti dėmesį į skirtumus taikant turto areštą ir įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo taikymo.

Turto areštas yra viena iš labiausiai atsakovo teises varžančių LAP, todėl šiai priemonei taikyti būtina nustatyti preliminarų atsakovo nesąžiningumą ar siekį iššvaistyti, paslėpti turtą. O taikant įrašą viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo, atsakovo nesąžiningumas

nėra vertinamas, nes ši priemonė yra švelnesnio pobūdžio, ji netrukdo savininkui įgyvendinti turimo ginčo turto naudojimo ir valdymo teisių. Įrašo viešame registre dėl nuosavybės teisės perleidimo draudimo paskirtis – užtikrinti *status quo* byloje, todėl jos taikymas nėra siejamas su nesąžiningais atsakovo veiksmais ar jo siekiu iššvaistyti, paslėpti turtą.

8. LAP taikymas nemokumo bylose. Nemokumo bylos yra viešojo intereso bylos, tai kolektyvinis procesas, todėl jame svarbūs ne pavienio kreditoriaus, o visų kreditorių interesai, todėl nemokumo bylose grėsmė teismo sprendimo įvykdymui dažniausiai bus suprantama plačiąja prasme. LAP taikymas nemokumo procese turi ypatumų atsižvelgiant į tai, kokioje nemokumo proceso stadijoje prašoma taikyti LAP (iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo, nuo pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo priėmimo, nuo nutarties, kuria išsprendžiamas nemokumo bylos (ne)iškėlimo klausimas, priėmimo iki šios nutarties įsiteisėjimo, nuo nutarties dėl nemokumo bylos iškėlimo įsiteisėjimo). JANĮ 10 straipsnis numato specifinių LAP taikymą ir (ar) panaikinimą, jomis siekiama užtikrinti kreditoriaus ir skolininko susitarimą, derybų dėl teikiamos pagalbos finansiniams sunkumams išvengti sėkmę, t. y. siekiama išvengti nemokumo. LAP, priklausomai nuo stadijos ir procedūros, yra taikomos atsižvelgiant į tos stadijos ar procedūros tikslą, kurio siekiama: LAP nemokumo procese bus skirtos arba siekiant užtikrinti veiksmingą nemokumo procesą, arba turint tikslą apskirtai išvengti nemokumo.

9. LAP taikymas viešųjų pirkimų bylose. Viešųjų pirkimų ginčai nėra vien tik privataus pobūdžio, jie siejami su viešojo intereso apsauga. Visuomenė yra suinteresuota ne tik pirkimo objektu, bet ir tuo, kad perkančių organizacijų vykdomos viešojo pirkimo procedūros vyktų skaidriai, griežtai laikantis įstatymų reikalavimų. Taikant LAP šios kategorijos bylose, būtina nustatyti trečiąją LAP taikymo sąlygą, t. y. LAP taikymas neprieštaraus viešajam interesui. Kiekvienu konkrečiu atveju būtina įvertinti minėtų dviejų viešųjų interesų konkurenciją. Kadangi viešojo intereso vertinimas gali skirtis dėl konkrečių byloje esančių aplinkybių ir pagal statistiką daugiau tiekėjų ieškinių atmetama, kritikuotina kasacinio teismo suformuota taisyklė, pagal kurią geriau užtikrinami tiekėjų interesai, t. y. pagal bendrąją taisyklę LAP reikia taikyti. Manytina, šios kategorijos bylose nė vienai iš ginčo šalių nereikėtų suteiktų išankstinio prioriteto, o kiekvienu konkrečiu atveju reikėtų nuspręsti dėl sąlygų buvimo.

10. LAP taikymas intelektinės nuosavybės gynimo bylose. LAP taikymas intelektinės nuosavybės gynimo bylose yra glaudžiai susijęs tiek su tarptautiniu, tiek su ES reglamentavimu. Direktyvos dėl intelektinių teisių gynimo nuostatų yra perkeltos į skirtingų nacionalinių įstatymų nuostatas. Šios kategorijos bylose LAP gali sutapti su ieškinio dalyku, nes prašomos LAP dažnai yra prevencinio pobūdžio. Pavyzdžiui, LAP taikymas prekių ženklų bylose pasižymi tuo, kad teismas turi atlikti preliminarų prekių ženklų lyginimą. LAP taikymas šios kategorijos bylose taip pat susijęs su „skubos" aspektu, t. y. ieškovas turi pagrįsti, kad su ieškinio reikalavimais sutampančios prevencinio pobūdžio priemonės konkrečiu atveju turi būti taikomos nelaukiant teismo sprendimo įsiteisėjimo.

11. LAP taikymas ginčuose dėl akcininko teisių įgyvendinimo. Akcininkų ginčai dažnai būna susiję su įmonės interesais, o ne tik su pavienių akcininkų interesais. Net ir tais atvejais, kai įmonės akcininkas kreipiasi į teismą dėl savo asmeninio intereso, tokie reikalavimai turi poveikio ir įmonės interesams. Kad ir kaip būtų, šiuo metu teismų praktikoje įmonės interesai nėra dažnai pabrėžiami taikant LAP. Tik juridinių asmenų veiklos tyrimo bylose tiesiogiai nurodoma, kad LAP taikymas tokiose bylose turi aiškiai atitikti įmonės interesus. Siūloma, taikant LAP, atsižvelgti į įmonės interesus ir kitokio pobūdžio bylose, pavyzdžiui, dėl juridinio asmens valdymo organų sprendimų pripažinimo negaliojančiais ar priverstinio akcijų pardavimo (išpirkimo).

12. LAP taikymas šeimos teisinių santykių bylose. Taikant LAP šeimos bylose, prioritetas teikiamas geriausiems vaiko interesams. Todėl šios kategorijos bylose grėsmė teismo sprendimo įvykdymui suprantama plačiąja prasme, t. y. siekiant užtikrinti viešąjį interesą, kuris pasireiškia per geriausius vaiko interesus. Taikant tokio pobūdžio LAP, naudojamos priemonės gali sutapti su ieškinio reikalavimu, pavyzdžiui, ieškovas gali prašyti priteisti materialinį išlaikymą (alimentus) nepilnamečiui vaikui ir kartu prašyti taikyti LAP – priteisti jam laikiną išlaikymą. Visgi, ne visi sutuoktinių ginčai yra susiję su vaiko interesais, todėl, nesant viešojo intereso byloje, LAP taikymas atitinka bendrąsias LAP taikymo taisykles.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132. OJ L 172.

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. OJ L 157, 30.4.2004, p. 45–86.

1992 m. vasario 25 d. Tarybos Direktyva 92/13/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo. OL L 076, 23.3.1992, p. 14.

1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos Direktyva dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo. OJ L 395, 30.12.1989, p. 33–35.

Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas. *Valstybės žinios,* 2002, Nr. 53-2042.

Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios,* 2000, Nr. 64-1914; 2003, Nr. 123-5574.

Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 16, 27, 44 ir 78 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2019-07-19, Nr. 11979.

Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios,* 2000, Nr. 89-2741.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios,* 2000, Nr.74-2262; 200.

Civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios,* 1964-07-10, Nr. 19-139.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios,* 2002, Nr.36-1340.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XII-2751. TAR, 2016-11-17, Nr. 26956.

Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas. *Valstybės žinios,* 2008, Nr. 137-5366.

Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas. *Valstybės žinios,* 2004, Nr. 61-2183; 2011, Nr. 74-3540.

Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas. *Valstybės žinios,* 1996, Nr. 39-961; 2012, Nr. 76-3932.

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. *Valstybės žinios,* 2001, Nr.31-1010; 200.

Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas. *Valstybės žinios,* 2001, Nr.31-1012; 2010, Nr.86-4529.

Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas. TAR, 2019-06-27, Nr.2019-10324.

Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymas. *Valstybės žinios,* 1999, Nr. 101-2897; 2012, Nr. 6-182.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymas Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo". *Valstybės žinios,* 2005, Nr. 130-4682.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. *Valstybės žinios,* 1996, Nr. 84-2000.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Turto arešto aktų registro nuostatų patvirtinimo". *Valstybės žinios,* 2002, Nr. 26-924.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-146/2002.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-518/2004.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-552/2004.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-206/2008.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-901/2008.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-225/2009.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutarime, priimtame civilinėje byloje Nr. 3K-P-186/2010.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-216/2011.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-233/2011.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-500/2011.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-16/2012.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-153/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-319/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-491/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-678/2013.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-308/2014.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2014.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-128-686/2015.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132-684/2015.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-195/2015.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-341-611/2016.
Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2016 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-427-378/2016.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-208-916/2017.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-288-378/2017.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-199-248/2017.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-385-695/2017.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-226-248/2018.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-275-421/2018.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 12 d. nutartį priimtą civilinėje byloje Nr. e3K-3-308-916/2018.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-277-969/2019.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-279-969/2019.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-12-969/2020.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-687/2020.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-469/2020.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-164-687-2020.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-100-823/2020.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-298-611/2020.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-495-1075/2020.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-7-611/2021.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-96-823/2021.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99-313/2021.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-171-969/2022.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-181-823/2022.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-46-701/2023.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3k-3-68-378/2023.
Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-210-781/2023.

Lietuvos apeliacinio teismo praktika
Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2009.
Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-858/2008.
Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443/2009.
Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-35/2010.
Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-50/2010.
Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-93/2011.
Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-379/2011.
Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1019/2012.
Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1503/2012.
Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-905/2012.
Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-890/2012.
Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2218/2012.
Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-72/2013.
Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-316/2013.
Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1525/2013.
Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1717/2013.
Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1719/2013.
Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugpjūčio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1971/2013.
Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2443/2013.
Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1884/2014.
Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-43-381/2015.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. sausio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-27-407/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-918-516/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1257-798/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-977-178/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1129-370/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1214-302/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1000-186/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1023-464/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1205-823/2016.

Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1085-407/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1253-236/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-464/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1277-302 /2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1041-943/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1084-464/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1062-943/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1092-943/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1280-302/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1294-302/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1300-241/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1091-186/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1138-186/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1126-302/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1343-241/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1426-180/2016
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1142-407/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1177-516/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1482-330/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1188-798/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1497-157/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1453-241/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1774-823/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1443-186/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-86-381/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1591-196/2016.

Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1597-943/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1607-464/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1578-823/2016
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1623-180/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1595-186/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1724-180/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1793-186/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-20-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-203-381/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. sausio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-349-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-118-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-159-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-540-370/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-206-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-263-196/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-212-178/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-272-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-348-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-253-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-373-330/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-356-330/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-665-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-654-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-326-407/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-447-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-713-381/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-520-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-433-186/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-609-196/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-608-370/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-625-178/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-632-186/2017.

Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-695-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-701-464/2017
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-827-381/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-770-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-850-236/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-770-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-787-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-885-330/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-948-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-803-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-835-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-837-407/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1146-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1128-236/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-924-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-903-798/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-937-178/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-973-196/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-986-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-956-178/2017
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1232-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-955-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1239-330/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1035-178/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1037-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1590-241/2017.

Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1063-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1402-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1073-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1421-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1151-236/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1202-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1145-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1143-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1163-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1720-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1698-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1562-381/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1228-196/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1266-943/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1304-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1696-381/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1289-943/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1751-823/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1273-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1312-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1804-798/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1875-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1856-302/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1882-180/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1442-302/2017.

Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1643-407/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1489-178/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1504-186/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1596-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1513-178/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1535-186/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1557-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1593-464/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-2069-236/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1611-516/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1610-943/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1440-178/2017.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-10-178/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-337-302/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-15-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-28-516/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-70-516/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-69-186/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-60-180/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-175-178/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-195-943/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-316-381/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-364-370/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-208-178/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-207-186/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-223-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-203-186/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-277-516/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-245-516/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-566-823/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-265-178/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-350-464/2018.

Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-641-798/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-368-196/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-669-302/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-656-823/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-423-196/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-429-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-421-381/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-730-381/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-537-302/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-302/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-562-196/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-529-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-602-943/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-673-943/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-711-943/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-739-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-750-178/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-773-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-753-553/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-857-370/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-837-196/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-840-196/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-831-553/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-823-798/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-927-302/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-966-180/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1198-186/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1160-823/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1188-790/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1177-516/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1234-178/2018.

Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1314-370/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1309-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1336-370/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1294-823/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1360-370/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1492-186/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1489-370/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1511-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1537-516/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1647-186/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1619-516/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1638-302/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1603-464/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1670-186/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1837-236/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1818-381/2018.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-42-302/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-62-196/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-370/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-92-196/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-109-516/2019
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-136-370/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-187-370/2019
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-206-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-217-781/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-313-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-202-381/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-363-330/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-446-186/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-378-370/2019.

Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-389-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-443-330/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-799-302/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-476-236/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-470-943/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-471-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-505-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-709-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-702-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-733-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-705-330/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-769-943/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-692-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-855-781/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-854-943/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-853-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-825-330/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-819-790/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-991-798/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-973-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1100-450/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1009-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1043-236/2019.

Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1034-943/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-151-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1103-370/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1172-943/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1214-790/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1206-943/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1456-370/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1268-370/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1310-516/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1329-585/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1687-464/2019.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-4-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-22-516/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-89-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-82-236/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-174-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-335-881/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-201-450/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-254-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-386-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-328-1120/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-321-236/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-426-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-387-381/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-496-370/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-495-516/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-514-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-648-585/2020.

Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1058-781/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1234-330/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-775-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-860-1120/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1249-790/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugpjūčio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-831-516/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-992-407/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-928-1120/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-955-1120/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-977-798/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-947-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-950-450/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1071-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-370/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1130-1120/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1117-516/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1156-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1115-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1216-790/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1207-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1267-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1257-790/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1292-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1350-781/2020.

Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1360-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1362-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1433-236/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1437-781/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1444-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1403-450/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1439-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1468-1120/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1476-1120/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1573-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1578-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1805-943/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1659-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1689-464/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1708-516/2020.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-69-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-38-370/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-95-943/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-369-381/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-350-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-169-881/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-212-798/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-201-241/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-285-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-446-516/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-554-464/2021.

Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-452-330/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-689-407/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-560-790/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-585/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-855-585/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-570-553/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1032-516/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-593-790/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-638-798/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-621-516/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1014-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-733-330/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-795-464/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-822-450/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-837-330/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-936-553/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-904-370/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-934-407/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-856-798/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-869-781/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-987-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-988-798/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-965-370/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-959-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1179-370/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1212-370/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1209-302/2021.

Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1021-516/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1043-881/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-999-464/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1058-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1082-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1051-464/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1054-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1047-370/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1068-330/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1030-790/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr.2-1101-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1052-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1059-464/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1073-553/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-971-330/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1070-798/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-989-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1070-798/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-989-1120/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-961-464/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-969-330/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1211-370/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1361-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1271-516/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1313-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1324-790/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1347-464/2021.

Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1348-302/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1337-464/2021.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 20 d. nutartis, nutartis civilinėje byloje Nr. e2-36-553/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-39-370/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-88-407/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-47-881/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-163-302/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-75-516/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-89-464/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-100-910/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-95-910/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-104-910/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-303-302/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-293-790/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-353-567/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-403-407/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-357-467/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-346-912/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-359-567/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-539-1120/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-374-912/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-372-467/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-384-467/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-433-302/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11-370/2016.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-420-912/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-444-467/2022.

Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-422-464/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-480-370/2022
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-459-302/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-468-1120/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-642-910/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-633-934/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-39-912/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-416-912/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-567-370/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-497-798/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-494-910/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. liepos 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-659-881/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-647-910/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-661-910/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-635-790/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-680-1120/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-612-567/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugpjūčio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-747-912/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-872-467/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-988-467/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-1120/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1002-330/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1026-516/2022
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1037-567/2022.

Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1049-464/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-808-467/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-867-330/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1209-516/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1199-330/2022.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-147-302/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-105-464/2023
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-86/2012.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-126-553/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-79-302/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-318-302/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-397-467/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-417-934/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-226-370/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-447-881/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-484-934/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-591-790/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-516-302/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-581-370/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr.e2-521-464/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-546-516/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-526-912/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-603-910/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-641-934/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-561-407/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-577-798/2023.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-625-798/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-628-910/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-574-407/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-634-464/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 10 d. nutartis civilinėje byloje e2-798-790/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-717-464/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-706-464/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-878-407/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-470-407/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-547-464/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-971-912/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-970-553/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-567/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-966-516/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-985-881/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1000-407/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1019-881/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1044-910/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-981-467/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-976-798/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje e2-997-330/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1067-467/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1068-516/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1063-790/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1112-910/2023.
Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1105-910/2023.

Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-189-330/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-255-407/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. gegužės 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2-317-330/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-341-912/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-375-854/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugpjūčio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-642-934/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-502-798/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-515-516/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-760-910/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-559-330/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-602-407/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-594-516/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-633-516/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-622-881/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-636-933/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-660-516/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-656-464/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-713-330/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-706-798/2024.
Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. lapkričio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-738-330/2024.

Apygardų teismų praktika
Kauno apygardos teismo 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1462-527/2008.
Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1909-436/2016.
Kauno apygardos teismo 2018 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1668-601/2018.
Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-696-896/2020.

Kauno apygardos teismo 2020 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-799-273/2020.
Kauno apygardos teismo 2021 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1065-390/2021.
Kauno apygardos teismo 2021 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1194-273/2021.
Kauno apygardos teismo 2022 m. rugsėjo 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1233-273/2022.
Kauno apygardos teismo 2022 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1520-896/2022.
Kauno apygardos teismo 2022 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1698-886/2022.
Kauno apygardos teismo 2022 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1019-775/2022.
Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-374-894/2023.
Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-841-555/2023.
Kauno apygardos teismo 2023 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-797-894/2023.
Klaipėdos apygardos teismo 2008 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-603-112/2008.
Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1056-253/2017.
Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-655-1092/2019.
Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-797-730/2019.
Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1428-460/2019.
Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1253-459/2020.
Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-882-618/2021.
Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1077-796/2022.
Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-548-524/2023.
Klaipėdos apygardos teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-613-440/2023.
Panevėžio apygardos teismo 2013 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-566-252/2013.
Panevėžio apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-629-544/2020.
Panevėžio apygardos teismo 2020 m. spalio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-667-755/2020.
Panevėžio apygardos teismo 2023 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-371-755/2023.
Šiaulių apygardos teismo 2014 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-456-124/2014.
Šiaulių apygardos teismo 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1107-883/2016.

Šiaulių apygardos teismo 2021 m. gegužės 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-416-368/2021.
Šiaulių apygardos teismo 2021 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-696-368/2021.
Šiaulių apygardos teismo 2021 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-702-883/2021.
Šiaulių apygardos teismo 2022 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-349-856/2022.
Šiaulių apygardos teismo 2022 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-684-440/2022.
Šiaulių apygardos teismo 2023 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-360-883/2023.
Šiaulių apygardos teismo 2023 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-354-357/2023.
Vilniaus apygardos teismo 2010 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-681-611/2010.
Vilniaus apygardos teismo 2011 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-323-56/2011.
Vilniaus apygardos teismo 2014 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1708-275/2014.
Vilniaus apygardos teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1976-160/2015.
Vilniaus apygardos teismo 2018 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1161-661/2018.
Vilniaus apygardos teismo 2019 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-43-653/2019.
Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1643-643/2019.
Vilniaus apygardos teismo 2019 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1612-912/2019.
Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-202-430/2020.
Vilniaus apygardos teismo 2020 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-236-803/2020.
Vilniaus apygardos teismo 2020 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-420-580/2020.
Vilniaus apygardos teismo 2020 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-544-275/2020.
Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-3364-232/2020.
Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-894-933/2020.
Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-3476-910/2020.
Vilniaus apygardos teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1834-794/2021.
Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2259-934/2021.
Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2938-653/2021.
Vilniaus apygardos teismo 2021 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2928-794/2021.
Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-3235-803/2021.
Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-806-803/2022
Vilniaus apygardos teismo 2022 m. rugpjūčio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-2076-661/2022.

Vilniaus apygardos teismo 2022 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-2848-880/2022.
Vilniaus apygardos teismo 2023 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-1439-340/2023.
Vilniaus apygardos teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2S-260-794/2023.

Konstitucinio Teismo praktika

Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutarimas, bylos Nr. 44/01.
Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutarimas, bylos Nr. 09/2008.
Konstitucinio Teismo 2010 m. gruodžio 22 d. nutarimas, bylos Nr. 10/2008-119/2010.
Konstitucinio Teismo 2019 m. rugsėjo 19 d. nutarimas, bylos Nr. 12/2018.

Užsienio valstybių ir tarptautinių teismų praktika

ESTT 2022 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje C-44/21.
ESTT 2019 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje C-666/18.
ESTT 1994 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Nr. C-398/92.
EŽTT 1997 m. kovo 19 d. sprendimas byloje Hornsby prieš Graikiją, pareiškimo Nr. 18357/91.
EŽTT Didžioji kolegija 2009 m. spalio 10 d. sprendimas byloje Micallef prieš Maltą, pareiškimo Nr. 17056/06.
EŽTT 2013 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje UAB „JGK statyba“ ir Guselnikovas prieš Lietuvą, pareiškimo Nr. 3330/12.
United Kingdom House of Lords decision in case American Cyanamid Co v Ethicon Ltd [1975] A.C. 396.
United Kingdom House of Lords decision in case Associated Newspapers plc v Insert Media Ltd [1991] 1 WLR $71.
England & Wales Court of Appeal decision in case Fellowes and Son v Fisher [1976] QB 122.
Supreme Court of the United Kingdom decision in case Coventry v Laurence [2014] AC 822.
England & Wales Court of Appeal decision in case Potters-Ballotini Ltd v Weston-Baker [1977] RPC 202.
England & Wales Court of Appeal decision in case AB v CD [2014] EWCA Civ 229.
High Court of England and Wales decision in case Astor Chemicals Ltd prieš Synthetic Technology Ltd [1990] BCLC 1.
High Court of England and Wales decision in case Uclaf v GD Searle and Co Ltd [1977] FSR 125.
High Court of England and Wales decision in case B2NET Ltd v HM Treasury [2010] 128 Con LR 53.
High Court of England and Wales decision in case Wake Forest University Health Sciences v Smith and Nephew plc [2009] EWHC 45.

Teisės doktrina

Andriulis, Vytautas, Mindaugas Maksimaitis, Vytautas Pakalniškis, Justinas-Sigitas Pečkaitis ir Antanas Šenavičius. *Lietuvos teisės istorija.* Vilnius: Justitia, 2002.
Andriūnaitė, Salvija. „Laikinųjų apsaugos priemonių pakeitimas ir jų vykdymas“. *Juristas* 6 (2007): 25–27.
Armalis, Klaidas. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo testas Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje“. Teisė 100 (2016): 68–80. https://doi.org/10.15388/Teise.2016.100.10247.

Bliuvaitė, Marija. „Arbitražo teismo taikomo draudimo paraleliai bylinėtis teisinė prigimtis ir praktika“. Teisė 97 (2015): 101–115. https://doi.org/10.15388/Teise.2015.97.9827.
Brazdeikis, Aurimas. „Piktnaudžiavimas jurisdikcija: quo vadis Europos Sąjunga?“ *Teisė* 71 (2009): 88–105. https://doi.org/10.15388/Teise.2009.0.295.
Butkys, Česlovas (red.). *Civilinės teisenos įstatymas: su visais pakeitimais ir papildymais ir su vyr. tribunolo bei rusų senato aiškinimais*. Kaunas: Šviesa, 1938. https://www.epaveldas.lt/preview?id=C130001859568.
Campbell, Dennis (red.). *Enforcement of Foreign Judgments*. London, Hong Kong: LLP, 1997.
Collins, Lawrence. *Essays in International Litigation and the Conflict of Laws*. Oxford; New York: Clarendon Press; Oxford University Press, 1994.
Draguiev Deyan. *Interim Measures in Cross-Border Civil and Commercial Disputes*. Cham: Springer, 2023.
Driukas, Artūras, ir Virgilijus Valančius. *Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
Doržinkevič, Artur. „Teismų praktikos formavimo problematika taikant laikinąsias apsaugos priemones civiliniame procese“. *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 121–137.
Doržinkevič, Artur. „Kai kurie civilinių bylų, susijusių su bitkoinais, nagrinėjimo probleminiai aspektai“. *Jurisprudencija* 29, 2 (2022): 249–264. https://doi.org/10.13165/JUR-22-29-2-04.
Doržinkevič, Artur. „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste“. *Teisė* 123 (2022): 85–97. https://doi.org/10.15388/Teise.2022.123.6.
Doržinkevič, Artur. „Anti suit injunction samprata ir taikymas Europos Sąjungos valstybių narių ir Lietuvos civiliniame procese“. *Teisė* 122 (2021): 65–78. https://doi.org/10.15388/Teise.2022.122.5.
Doržinkevič, Artur. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų analizė naujausioje teismų praktikoje“. *Jurisprudencija* 30, 2 (2023): 403–420.
Doržinkevič, Artur, ir Indrė Maculevičienė. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygos specialių kategorijų civilinėse bylose“. *Jurisprudencija* 30, 1 (2023): 138–158.
Fouret, Julien. „Introduction“. Iš *Provisional and Emergency Measures in International Arbitration,* red. Julien Fouret, 1–17. Edward Elgar Publishing, 2023. https://doi.org/10.4337/9781802205497.00008.
Goris, Carlos Santaló. „C-581/20, TOTO: A Missed Opportunity to Cast Light on Article 35 of the Brussels I bis Regulation?“. *Cuadernos De Derecho Transnacional* 14, 1 (2022): 915–926. https://doi.org/10.20318/cdt.2022.6727.
Gudavičius, Edvardas. *Statuta Lituaniae. Pirmasis Lietuvos Statutas. The First Statute of Lithuania. 1529.* Vilnius: Artlora, 2014.
Jobert, Marc (red.). *Summary Proceedings*. The Hague; Boston, Brussels: Kluwer Law International; International Association of Young Lawyers, 2000.
Jokubauskas, Remigijus, Mykolas Kirkutis ir Vigintas Višinskis. „Bankroto proceso ne teismo tvarka taikymo ir vykdymo problemos“. *Jurisprudencija* 27, 1 (2020): 166–186.
Jokubauskas, Remigijus, ir Marek Świerczyński. „Is revision of the council of Europe guidelines on electronic evidence already needed?“. *Utrecht Law Review* 16, 1 (2020): 13–20.
Jokubauskas, Remigijus, ir Marek Świerczyński. „Impact of the Council of Europe Guidelines on electronic evidence in civil and administrative law“. *Global Journal of Comparative Law* 9, 1 (2020): 1–16.
Jokubauskas, Remigijus. *Juridinių asmenų nemokumo procesas*. Krokuva: Księgarnia akademicka, 2021.

Jokubauskas, Remigijus. „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021.
Jokubauskas, Remigijus, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis. *Ginčų nagrinėjimas komerciniame arbitraže*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020.
Jokubauskas, Remigijus, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis. *Vykdymo procesas: Asmenų teisių ir pareigų balansas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2022.
Jokubauskas, Remigijus, Mykolas Kirkutis, Egidija Tamošiūnienė ir Vigintas Višinskis. *Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso mokslinis praktinis komentaras*. Vilnius: Lietuvos antstolių rūmai, 2023.
Kaminskienė, Natalija. „Application of Interim Measures in International Arbitration: the Lithuanian Approach“. *Jurisprudencija* 119, 1 (2010): 243–260.
Kerikmäe, Tanel, Kristi Joamets, Jānis Pleps, Anita Rodiņa, Tomas Berkmanas ir Edita Gruodytė. *The Law of the Baltic States*. Cham: Springer, 2017.
Kennett, Wendy A. *Enforcement of Judgments in Europe*. Oxford University Press, 2000.
Kyriakides, Nicolas. „Judicial Discretion and Contempt Power: Two Elements of Equity That Would Benefit the EAPO and Future EU-Wide Provisional and Protective Measures“. Daktaro disertacija, University of Oxford. https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:91c8379a-252c-475c-995d-7d71dbb0d24f.
Korowicki, Aleksander. *Proces Cywilny Litewski*. Zawadzki Józef, 1826. https://polona.pl/preview/1384fd49-43a2-4c26-808d-3aaefd49eede.
Laužikas, Egidijus, Valentinas Mikelėnas ir Vytautas Nekrošius. *Civilinio proceso teisė. T. 1*. Vilnius: Justitia, 2003.
Leubsdorf, John. „The Standard for Preliminary Injunctions“. *Harvard Law Review* 91, 3 (1978): 525–566. https://doi.org/10.2307/1340497.
Lüke, Gerhard (red.), ir Peter Wax (red). Münchener Kommentar Zur Zivilprozessordnung: Mit Gerichtsverfassungsgesetz Und Nebengesetzen. 2. Aufl. München: Beck, 2000.
Mikalonienė, Lina, „Išvestinio ieškinio samprata, paskirtis ir tikslai“. *Teisė* 93 (2014): 113–123.
Mikelėnas, Valentinas (red.). *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Trečioji knyga. Šeimos teisė*. 1-as leidimas. Vilnius: Justitia, 2002.
Mikelėnas, Valentinas. „Interpretacinis žaismas, arba Kaip kurti teisę be parlamento“. *Jurisprudencija* 116, 2 (2009): 79–92.
Mikelėnas, Valentinas. *Civilinis procesas. Pirmoji dalis*. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 1997.
Mikelėnas, Valentinas, Vytautas Nekrošius, Egidija Tamošiūnienė, Vigita Vėbraitė, Artūras Driukas, Rimantas Simaitis, Egidijus Laužikas, Aurimas Brazdeikis ir Sigitas Barakauskas. *Civilinio proceso teisė. Bendroji dalis. 1 knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020.
Miles, Cameron A. *Provisional Measures before International Courts and Tribunals*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. https://doi.org/10.1017/9781316410813.
Miles, Cameron A. „The Origins of the Law of Provisional Measures before International Courts and Tribunals“. *ZaöRV* 73 (2013): 615–672.
Millar, Robert Wyness. „Judicial Sequestration in Louisiana: Some Account of Its Sources“. *Tulane Law Review* 30, 2 (1955): 201–234. https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/tulr30&i=231.
Muther, Theodor. *Sequestration und Arrest im römischen Recht*. Hirzel, 1856.
Mizaras, Vytautas. *Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai: monografija. Intelektinė nuosavybė*. Vilnius: Justitia, 2003.

Mizaras, Vytautas. *Autorių teisė: Monografija. Antras tomas.* Vilnius: Justitia, 2009.
Mizaras, Vytautas (red.). *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis.* Vilnius: Justitia, 2009.
Nekrošius, Vytautas. (2017). „Profesorius E. Vaskovskis apie civilinio proceso tikslus ir principus". *Teisė* 102 (2017): 7–15.
Pratelli, Ilaria. „Provisional measures in family law and the Brussels II TER regulation". *Yearbook of Private International Law* 20 (2018/2019).
Pajeda, Vaidas. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo intelektinės nuosavybės apsaugos bylose ypatumai". *Jurisprudencija* 101, 11 (2007): 66–73. https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/2658.
Pelenis, Dainius. „Laikinoji teisinė apsauga Vokietijos civiliniame procese: nustatymo sąlygos ir priemonių sistema". *Teisė* 42 (2002): 96–106.
Pelenis, Dainius. „Laikinosios teisinės apsaugos institutas naujame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse: pamatinės nuostatos". *Teisė* 50 (2004): 113–124.
Samuilytė-Mamontovė, Aistė. „Laikinosios apsaugos priemonės – nacionalinės teisės netaikymas kaip veiksmingos teisminės gynybos Europos sąjungoje sudėtinė dalis". *Socialinių mokslų studijos* 6, 1 (2014): 135–155.
Sagatys, Gediminas. „Vaiko teisė į šeimos ryšius Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje". *Jurisprudencija* 33, 25 (2002): 83–94.
Soloveičik, Deividas ir Karolis Šimanskis (red.). *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras.* Vilnius, 2020.
Soloveičikas, Deividas. „Efektyvumo principas ir laikinosios apsaugos priemonės bei žalos atlyginimas kaip tiekėjų teisių gynimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus". *Teisė* 70 (2009): 67–85.
Smits, Jan M. „The Europeanisation of National Legal Systems: Some Consequences for Legal Thinking in Civil Law Countries". Iš *Epistemology and Methodology of Comparative Law,* red. Mark Van Hoecke, 229–245. Hart Publishing, 2004. https://papers.ssrn.com/abstract=803164.
Sime, Stuart. *A Practical Approach to Civil Procedure,* 25-as leidimas. New York: Oxford University Press, 2022.
Sinkevičius, Edvardas, ir Rimvydas Norkus. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose". *Jurisprudencija* 20, 1 (2013): 197–206.
Šenavičius, Antanas. „Ikikrikščioniškos Lietuvos visuomenės teisės bruožai". *Istorija* 52 (2002): 14–23.
Šulcas, Irmantas. „Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo viešųjų pirkimų bylose ypatumai: keletas praktinių aspektų". *Juristas* 7–8 (2011): 19–25.
Tamošiūnienė, Egidija, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis ir Remigijus Jokubauskas. „Nemokumo proceso inicijavimo veiksmingumo problemos". *Teisė* 117 (2020): 47–63.
Valančius, Virgilijus, ir kt. *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras. Pirma dalis. Bendrosios nuostatos.* T. 1. Vilnius: Justitia, 2004.
Vėbraitė, Vigita. „Europos Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento Briuselis I pakeitimo įtaka Europos Sąjungos civilinio proceso ateities tendencijoms". *Verslo ir teisės aktualijos* 7, 2 (2012): 321–332.
Zuckerman, Adrian A. S. „Quality and Economy in Civil Procedure. The Case for Commuting Correct Judgments for Timely Judgments". *Oxford Journal of Legal Studies* 14, 3 (1994): 353–387. https://www.jstor.org/stable/764736.

Kiti šaltiniai

Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIVP-2861, XIVP-2862, https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/199d1850053711eebc0bd16e3a4d3b97?jfwid=11mmzbpkg9.

ELI/UNIDROIT. *Model European Rules of Civil Procedure: From Transnational Principles to European Rules of Civil Procedure*. 2021. https://www.unidroit.org/english/principles/civil-procedure/eli-unidroit-rules/200925-eli-unidroit-rules-e.pdf.

JANĮ Nr.XIII-2221 1, 2, 4, 6, 9, 10, 15, 17, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 35, 40, 41, 42, 43, 62, 63, 64, 77, 94, 95, 103, 104, 110, 111, 114, 130 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 1021, 1022, 1023, 1111 straipsniais ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymo ir lydimųjų įstatymų projektų aiškinamasis raštas.

Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-3551- XIIP-3554 aiškinamasis raštas. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4eebb260603911e5b316b7e07d98304b?jfwid=n4f1j9092.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 82, 108, 145, 192, 590, 593, 596, 601, 602, 609, 610, 611, 614, 624-1, 626, 627, 631, 632, 634, 636, 648, 650, 651, 654, 656, 661, 663, 668, 685, 689, 702, 706, 710, 713, 723, 727, 731, 732, 753, 754, 755 ir 771-1 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2023-12-22, Nr. 25069. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/15b8a9309a8711eea70ce7cabd08f150?jfwid=11mmzbpkg9.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2010 m. gruodžio 15 d. Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga, AC-34-2. https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2015 m. gruodžio 2 d. Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės taikymo sprendžiant jurisdikcijos nustatymo klausimą šeimos bylose apžvalga. https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės institutas. Trečiasis Lietuvos Statutas. Iš rusėnų kalbos vertė Ričardas Jaramičius, Jevgenij Machovenko. Vilnius: Alma littera, 2023.

Pagrindinio komiteto išvada dėl akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 16, 27, 44 ir 78 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c05ec480998f11e9aab6d8dd69c6da66?jfwid=-x3nhhbo4p.

VKAT Arbitražo procedūros reglamento, patvirtinto nuolatinės arbitražo institucijos „Vilniaus komercinio arbitražo teismas“ valdybos 2020 m. rugsėjo 10 d. nutarimu (redakcija, galiojanti nuo 2021 m. sausio 1 d.). https://www.arbitrazas.lt/failai/2021%20VKAT%20ARB%20REGLAMENTAS/VKAT%202021%20Arbitra%C5%BEo%20P%20REGLAMENTAS_clean_BE%20PRIED%C5%B2_LT.pdf.

SUMMARY

This book is intended to analyse the application of interim measures (also known as provisional measures, protective measures, or interlocutory measures) in Lithuanian civil proceedings. Recently, the importance of interim measures has increased significantly – not only in Lithuania, but also around the world. However, the Lithuanian legal doctrine has not yet provided a detailed analysis of this matter. Lithuanian legal regulation, as is often the case in other countries, provides only very vague guidelines on the application of these measures; therefore, most rules are developed through case law.

The first part of this monograph analyses the origins and purpose of interim measures in Lithuanian and foreign law, comparing them with other similar legal concepts and constructs. The authors also analyse the links between interim measures and various institutes in Lithuanian procedural and substantive law. For example, as regards procedural law, it is stressed that, although the relationship between interim measures and compulsory mediation appears at first sight to be contradictory, there is an attempt to reconcile these two institutes in the case law. As regards substantive law, the authors note that sequestration in substantive law is similar, but that these two elements should not be equated in Lithuania. Finally, it is established that the application of a hypothec on assets does not always eliminate the need for asset protection measures (seizure of assets), as the existence of a hypothec only makes the transfer of property more difficult.

The second part of the monograph distinguishes the prerequisites and conditions for the application of interim measures, discusses the principles of the application of interim measures, and presents the procedural aspects of interim measures in detail. In Lithuania, the main principles governing the application of interim measures are cost effectiveness, proportionality, and fairness. In addition, courts often distinguish the criterion of relatedness (connectivity), which, although not a principle, represents a requirement that the requested interim measure must be related to the claimant's claim in court.

Lithuanian law requires the demonstration of two commutative conditions for the application of interim measures: the claim must be *prima facie* justified, and there must be an imminent risk. The first condition is relatively easy to prove in court. However, the second condition can mean either a threat to enforcement (e.g., if the defendant intends to dissipate their assets) or another kind of risk related to the rights and interests of the parties (this is particularly

the case in individual proceedings such as insolvency proceedings, public procurement cases, family proceedings, etc.). In addition, individual procedural issues relating to interim measures are analysed, such as the modification of interim measures, the revocation of interim measures, and the submission of security for possible damages resulting from interim measures.

The third part of this work is devoted to an analysis of specific interim measures and their application in Lithuania. Based on the functional approach, there is no reason to apply the same rules to all possible interim measures, as their intended purposes may differ. One of the most common measures used in Lithuanian courts is seizure of assets. This type of measure is applied if the defendant is proven to be acting in bad faith – that is, seeking to avoid the enforcement of a future court judgment. By contrast, a different type of interim measure – an entry in the public register prohibiting the transfer of ownership – may be applied in the absence of bad faith on the part of the defendant, but it must be clear from the context of the case that the claimant is legitimately seeking to recover the disputed property. Lithuanian civil procedure does not provide for an exhaustive list of measures, so the court has the right to impose measures that are not expressly provided for by the law, but which are justified in the particular circumstances of the case.

The last part of the monograph discusses the peculiarities of the application of interim measures in individual categories of cases – namely, cases relating to insolvency, public procurement, intellectual property, company law, and family law. In insolvency proceedings, it has been observed that interim measures have particularities depending on the stage of the insolvency proceedings at which interim measures are sought, and that it is not the individual interest of each creditor that is important, but the collective interest of all creditors. Public procurement cases are characterised by the predominance of the public interest, and interim measures must therefore comply with the public interest requirement. The application of interim measures in intellectual property cases is essentially transposed from current EU legislation. Lithuanian courts are fairly flexible in their interpretation of national rules in order to ensure the supremacy of EU law in these matters. As regards cases involving company law and shareholders' interests, the authors highlight the increasing need for interim measures in shareholder disputes to be applied in a way that also safeguards the interests of the company itself. Finally, when applying these measures in family cases, the courts always give priority to the best interests of the child. The court has the power to impose these measures on its own initiative (without a request from the applicant), and these measures may also coincide with the subject-matter of the action (e.g., by ordering provisional maintenance for the child).

LAIKINŲJŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS CIVILINIAME PROCESE

Artur Doržinkevič, Audronė Balsiukienė, Vigintas Višinskis

Monografija

Redagavo MB „Kopis“
Maketavo Raimonda Smailytė

Leidėjas Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
www.mruni.eu

Spausdino UAB „Šiaulių spaustuvė“
P. Lukšio g. 9G., LT-76200 Šiauliai
www. siauliuspaustuve.lt